

Handboek voor Thermische en Fluïdumwetenschappen

Theorie, Analyse en Toepassingen

December 18, 2025

Contents

Formularium	5
I Stromingen	8
1 Eigenschappen van Fluïda	9
1.1 Definitie van een Fluïdum	9
1.2 Dichtheid	9
1.3 Viscositeit	9
2 Fluïdumstatica (Hydrostatica)	10
2.1 Drukverdeling in een Fluïdum in Rust	10
2.1.1 Het Infinitesimale Controle Volume	10
2.1.2 Identificatie van Krachten	11
2.1.3 Krachtenevenwicht	12
2.1.4 Integratie	12
2.2 Krachten op Onderdompelde Oppervlakken	14
2.2.1 Rechthoekig Oppervlak - Basisprobleem	14
2.2.2 Schuin Rechthoekig Oppervlak onder Hoek θ	14
2.2.3 Algemene Formules	15
2.2.4 De Methode van het Drukprisma	15
2.3 Krachten op Gekromde Oppervlakken	16
2.3.1 Horizontale Component (F_H)	16
2.3.2 Verticale Component (F_V)	16
2.3.3 Resultante	16
2.4 Archimedes' kracht en Drijfvermogen	16
3 Kinematica van Stromingen	18
3.1 Euleriaanse Beschrijving	18
3.2 Materiële Afgeleide	18
3.3 Reynolds Transport Stelling (RTT)	19

4 Fluïdumdynamica: De Bewegingsvergelijkingen	19
4.1 Behoudswetten en Control Volume Analyse	19
4.1.1 Continuïteitsvergelijking (Massabehoud)	19
4.1.2 Impulsbehoud (Momentumvergelijking)	20
4.2 Afleiding van de Wet van Bernoulli	20
4.2.1 Afleiding via Euler Vergelijking	20
4.2.2 Projectie op een Stroomlijn	21
4.2.3 Beperkingen van Bernoulli	22
4.2.4 Interpretatie van de Termen	22
4.3 De Algemene Energievergelijking	23
4.3.1 Correctiefactoren voor Profielen	23
5 Controlevolume Analyse	24
5.1 Controle volume Analyse Stappenplan	24
5.2 Interne Stromingen	24
5.2.1 Newton's Tweede Wet voor een Fluïdumdeeltje	25
5.2.2 Krachtenbalans	25
5.2.3 De Navier-Stokes Vergelijking	25
5.3 Oplossing: Stroming tussen Parallelle Platen (Poiseuille)	26
5.4 Wet van Poiseuille voor Cilindrische Buis	28
6 Interne en Externe Stroming	29
6.1 Interne Stroming: Laminair vs. Turbulent	29
6.1.1 Reynolds Getal	29
6.1.2 Overgang Laminair-Turbulent	29
6.1.3 Reynolds Decompositie	31
6.1.4 Wrijvingsfactor en Drukval	31
6.1.5 Major en Minor Losses	32
6.1.6 Leidingsystemen: Serie en Parallel	35
6.1.7 Iteratieve Oplossingsmethoden (Type 2 Problemen)	35
6.2 Externe Stroming: Weerstand en Lift	35
6.2.1 Drukgradienten	36
6.2.2 Weerstand (Drag)	36
6.2.3 Lift	37
6.3 Extra oefeningen: Interne en Externe Stroming	38
6.3.1 Oefening 1: Drukverlies in een Leidingsysteem	38
6.3.2 Oefening 2: Luchtweerstand op een Auto	39
6.3.3 Oefening 3: Liftkracht op een Vleugel	40
6.3.4 Oefening 4: Reynoldsgetal en Stromingsregime	40
6.3.5 Oefening 5: Drukverlies in een Buis (Laminaire Stroming)	41
6.3.6 Oefening 6: Weerstand op een Bol (Sphere)	41
6.3.7 Oefening 7: Weerstand en Vermogen voor een Auto in Wind	42
II Warmte	43
7 Thermodynamica	44
7.1 Systemen en Controle Volumes	44
7.2 Eigenschappen van een Systeem	45
7.3 Processen en Cycli	45

8 De Eerste Hoofdwet van de Thermodynamica: Energiebehoud	45
8.1 Vormen van Energie	46
8.2 Energie-overdracht: Warmte en Arbeid	46
8.3 Arbeid bij Grensverplaatsing (Moving Boundary Work)	47
8.4 De Eerste Hoofdwet voor Open Systemen (Controlevolumes)	48
8.4.1 Specifieke Componenten: Smoring en Mengkamers	49
9 Eigenschappen van Zuivere Stoffen	50
9.1 Fasen en Faseverandering	50
9.2 Het Staatspostulaat en Onafhankelijkheid	50
9.3 Eigenschapsdiagrammen en Tabellen	50
9.4 De Ideale Gaswet	52
10 De Tweede Hoofdwet en Entropie	52
10.1 Entropie	52
10.2 Entropiebalans en Efficiëntie	54
10.2.1 Entropiebalans voor Open Systemen	54
10.2.2 Isentropische Efficiënties	55
11 Thermodynamische Cycli	55
11.1 De Carnot Cyclus	57
11.2 COP, Coefficients Of Performance	58
11.3 Otto en Diesel Cycli	59
11.4 Rankine Cyclus	62
11.5 Dampcompressie Koelcyclus	64
11.6 Omkeerbare versus Onomkeerbare Cycli	67
12 Warmteoverdracht Mechanismen	73
12.1 Conductie	73
12.2 Convectie	74
12.3 Straling	75
12.4 Combinatie van Convectie, Conductie en Straling	76
III Oefeningen Warmte en Stromingen	81
13 Oefeningen	82
13.1 Oefenzitting 1&2: Hydrostatica	82
13.2 Oefenzitting 3: Stromingsleer&Bernoulli en energievergelijking	89
13.3 Oefenzitting 4: Tabellen en eenheden	93
13.4 Oefenzitting 5: Gesloten systemen	93
13.5 Oefenzitting 6: Open systemen	96
13.6 Oefenzitting 7: Eerste hoofdwet cycli	98
13.7 Oefenzitting 7: Cycli en Tweede Hoofdwet	100
13.8 Oefenzitting 8 : Entropie en tweede hoofdwet	104
13.9 Oefenzitting 9: Otto-cycli en verbrandingsmotoren	106
13.10 Oefenzitting 11: Navier-Stokes, Moody diagram, stromingsweerstand	111
13.11 Oefenzitting 12: Turbulentie, leidingen, uitwendige stroming, drag&lift force	112
14 Bijlagen	116

Formularium

I. Eigenschappen van zuivere stoffen/Properties of pure substances

1 Algemeen/General

- $H \stackrel{\text{def}}{=} U + PV, \quad h = u + Pv$
- $c_V \stackrel{\text{def}}{=} \left(\frac{\partial u}{\partial T}\right)_V, \quad c_P \stackrel{\text{def}}{=} \left(\frac{\partial h}{\partial T}\right)_P, \quad k \stackrel{\text{def}}{=} \frac{c_P}{c_V}$

2 Vaste stoffen en onsamendrukbare vloeistoffen/Solids and incompressible liquids

- $v = \text{constant}$
- $c_P = c_V = c$
- $\Delta u = c\Delta T$
- $\Delta h = c\Delta T + v\Delta P$
- $\Delta s = s_2 - s_1 = c \ln \frac{T_2}{T_1}$

3 Samengedrukte vloeistof/Compressed liquid

- $v = v_f(T), \quad u = u_f(T), \quad s = s_f(T), \quad h = h_f(T)$

4 Verzadigde vloeistof-damp mengsels/ Saturated liquid-vapor mixtures

- $x \stackrel{\text{def}}{=} \frac{m_g}{m_f+m_g}$
- $v = x v_g + (1-x)v_f = v_f + x(v_g - v_f) = v_f + x v_{fg}$
(idem voor u, h en s /same for u, h and s)
- Verzadigde vloeistof/Saturated liquid: $x = 0$,
Verzadigde damp/Saturated vapor: $x = 1$

Kernformules en een symbolenoverzicht per deel. Nieuwe symbolen noteer je met `\symS` (stromingen) of `\symW` (warmte), zodat ze automatisch in de tabellen hieronder terechtkomen (na hercompileren).

Deel 1: Stromingen

Belangrijke Formules

Dichtheid	: $\rho = \frac{m}{V}$
Schuifspanning (Newtoniaans)	: $\tau = \mu \frac{\partial u}{\partial y}$
Kinematische viscositeit	: $\nu = \frac{\mu}{\rho}$
Hydrostatische druk	: $p = p_0 + \rho gh$
Continuïteit (massadebiet)	: $\dot{m} = \rho AV$
Continuïteit (incompressibel)	: $A_1 V_1 = A_2 V_2$
Continuïteit (differentieel)	: $\frac{\partial \rho}{\partial t} + \nabla \cdot (\rho \vec{v}) = 0$
Bernoulli (zonder verliezen)	: $\frac{p}{\rho} + \frac{V^2}{2} + gz = \text{const.}$
Bernoulli (met verliezen)	: $\frac{p_1}{\rho g} + \frac{V_1^2}{2g} + z_1 = \frac{p_2}{\rho g} + \frac{V_2^2}{2g} + z_2 + h_L$
Darcy–Weisbach	: $h_f = f \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g}$
Kleine verliezen	: $h_m = K \frac{V^2}{2g}$
Reynoldsgetal	: $Re = \frac{\rho V D}{\mu} = \frac{VD}{\nu}$

h_L — totaal energieverlies (head loss)

m

h_f — wrijvingskopverlies

m

f — wrijvingsfactor (Darcy)

-

K — verliescoëfficiënt

-

ε — absolute wandruwheid

m

Grootheden en symbolen

Symbool	Betekenis	Eenheid
h_L	totaal energieverlies (head loss)	m
h_f	wrijvingskopverlies	m
f	wrijvingsfactor (Darcy)	-
K	verliescoëfficiënt	-
ε	absolute wandruwheid	m
ρ	dichtheid	kg/m ³
m	massa	kg
τ	schuifspanning	Pa
μ	dynamische viscositeit	Pas
ν	kinematische viscositeit	m ² /s
A	oppervlakte	m ²
V	snelheid	m/s
d	laagdikte	m
F	kracht	N
p	druk	Pa
g	zwaartekrachtsversnelling	m/s ²
$\vec{v}$	snelheidsvector	m/s
$\vec{a}$	versnellingsvector	m/s ²
Re	Reynoldsgetal	-
D	karakteristieke lengte (bijv. diameter)	m

Deel 2: Warmte

Belangrijke Formules

Eerste hoofdwet (gesloten)	: $\Delta U = Q - W$
Eerste hoofdwet (stationair CV)	: $\dot{Q} - \dot{W} = \sum \dot{m} \left(h + \frac{V^2}{2} + gz \right)_{out} - \sum \dot{m} \left(h + \frac{V^2}{2} + gz \right)_{in}$
Enthalpie	: $h = u + pv$
Ideaal gas	: $pv = RT$
Clausius-ongelijkheid	: $\Delta S \geq \int \frac{\delta Q}{T}$
Entropiebalans (stationair CV)	: $\dot{S}_{gen} = \sum \dot{m} s_{out} - \sum \dot{m} s_{in} - \sum \frac{\dot{Q}_k}{T_k}$
Fourier (1D)	: $\dot{Q} = -kA \frac{dT}{dx}$
Convectie (Newton)	: $\dot{Q} = hA(T_s - T_\infty)$
Straling (Stefan–Boltzmann)	: $\dot{Q} = \varepsilon\sigma A (T_s^4 - T_\infty^4)$
Warmtewisselaar (LMTD)	: $\dot{Q} = UA \Delta T_{lm}$

k — thermische geleidbaarheid

W/(m K)

U — globale warmteoverdrachtscoëfficiënt	$W/(m^2 K)$

ε — emissiviteit	-

σ — Stefan–Boltzmann constante	$W/(m^2 K^4)$

Symbool	Betekenis	Eenheid
k	thermische geleidbaarheid	$W/(m K)$
U	globale warmteoverdrachtscoëfficiënt	$W/(m^2 K)$
ε	emissiviteit	-
σ	Stefan–Boltzmann constante	$W/(m^2 K^4)$
Q	warmteoverdracht (gesloten systeem)	J
W	arbeid (gesloten systeem)	J
$\dot{m}$	massadebiet	kg/s
h	specifieke enthalpie	kJ/kg
R	specifieke gasconstante	J/(kg K)
v	specifiek volume	m^3/kg
c_v	soortelijke warmte bij constant volume	kJ/(kg K)
c_p	soortelijke warmte bij constant druk	kJ/(kg K)
s	specifieke entropie	kJ/(kg K)

Part I

Stromingen

1 Eigenschappen van Fluïda

1.1 Definitie van een Fluïdum

Een **fluïdum** is een stof die niet in staat is blijvende weerstand te bieden tegen afschuiving. Waar een vaste stof zijn vorm behoudt onder schuifspanning, zal een fluïdum continu blijven vervormen zolang de schuifkracht wordt aangehouden. Fluïda omvatten zowel vloeistoffen als gassen.

1.2 Dichtheid

De dichtheid ρ van een fluïdum wordt gedefinieerd als de massa per volume-eenheid:

$$\rho = \frac{m}{V} \quad [\text{kg}/\text{m}^3]$$

ρ — dichtheid

kg/m^3

m — massa

kg

1.3 Viscositeit

Viscositeit is een maat voor de interne wrijving van een fluïdum. Voor een Newtoniaans fluïdum geldt een lineair verband tussen de schuifspanning τ en de snelheidsgradiënt:

$$\tau = \mu \frac{\partial u}{\partial y}$$

τ — schuifspanning

Pa

μ — dynamische viscositeit

Pa s

waarbij:

- τ de schuifspanning is [Pa]
- μ de dynamische viscositeit [Pa·s]
- $\frac{\partial u}{\partial y}$ de snelheidsgradiënt loodrecht op de stroomrichting

De kinematische viscositeit wordt gedefinieerd als:

$$\nu = \frac{\mu}{\rho} \quad [\text{m}^2/\text{s}]$$

ν — kinematische viscositeit

m^2/s

Voor vloeistoffen neemt de viscositeit af met toenemende temperatuur, terwijl voor gassen de viscositeit toeneemt met temperatuur.

Voorbeeld: Schuifspanning in een olielaag

Gegeven: Een vlakke plaat met oppervlakte $A = 0.5 \text{ m}^2$ wordt met een snelheid van $V = 2 \text{ m/s}$ over een vlakke ondergrond getrokken. Tussen de plaat en de ondergrond bevindt zich een olielaagje met dikte $d = 1 \text{ mm}$ en dynamische viscositeit $\mu = 0.1 \text{ Pa} \cdot \text{s}$.

A — oppervlakte	m^2

V — snelheid	m/s

d — laagdikte	m

Gevraagd: Bereken de benodigde kracht F om de plaat te bewegen.

F — kracht	N

Oplossing: De snelheidsgradiënt is lineair (Couette stroming):

$$\frac{du}{dy} \approx \frac{V}{d} = \frac{2 \text{ m/s}}{0.001 \text{ m}} = 2000 \text{ s}^{-1}$$

De schuifspanning is:

$$\tau = \mu \frac{du}{dy} = 0.1 \cdot 2000 = 200 \text{ Pa}$$

De benodigde kracht is:

$$F = \tau \cdot A = 200 \text{ N/m}^2 \cdot 0.5 \text{ m}^2 = 100 \text{ N}$$

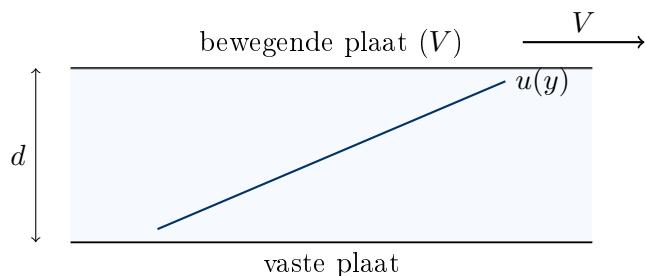

Figure 1.1: Couette-stroming: lineair snelheidsprofiel tussen een vaste en een bewegende plaat.

2 Fluïdumstatica (Hydrostatica)

Fluïdumstatica behandelt vloeistoffen die in rust zijn. In deze toestand zijn er geen relatieve bewegingen tussen vloeistoflagen, dus er zijn geen schuifspanningen. Alleen normaalkrachten (druk) spelen een rol.

2.1 Drukverdeling in een Fluïdum in Rust

2.1.1 Het Infinitesimale Controle Volume

We beginnen met het beschouwen van een infinitesimaal klein controle volume in een fluïdum dat in rust is. Dit is een kubisch volume met afmetingen:

- Lengte in x-richting: dx
- Lengte in y-richting: dy

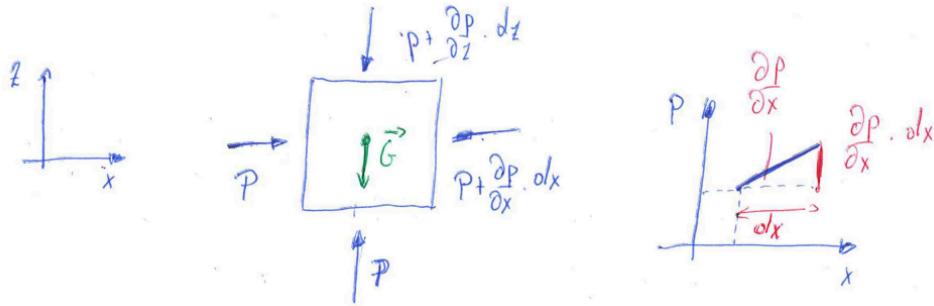

Figure 2.1: Infinitesimaal controle volume in een fluïdum in rust met de werkende krachten.

- Lengte in z-richting: dz

Het volume van dit element is dus:

$$dV = dx \cdot dy \cdot dz$$

Belangrijke aannname: Het fluïdum is in rust, wat betekent dat er geen weerstand tegen schuifspanningen optreedt in het fluïdum. De enige krachten die werken zijn drukkrachten (loodrecht op oppervlakken) en zwaartekrachten.

2.1.2 Identificatie van Krachten

Op dit controle volume werken verschillende krachten:

1. Drukkrachten op elk oppervlak:

- Linkervlak (in x-richting):

- Oppervlakte: $A_x = dy \cdot dz$
- Druk: p
- Kracht richting positieve x: $F_{x,links} = p \cdot dy \cdot dz$

- Rechtervlak (in x-richting):

- Oppervlakte: $A_x = dy \cdot dz$
- Druk: $p + \frac{\partial p}{\partial x} dx$ (druk verandert over afstand dx)
- Kracht richting negatieve x: $F_{x,rechts} = - \left(p + \frac{\partial p}{\partial x} dx \right) \cdot dy \cdot dz$

p — druk

Pa

- 2. Zwaartekracht: De massa van het element is:

$$dm = \rho \cdot dV = \rho \cdot dx \cdot dy \cdot dz$$

De zwaartekracht werkt in de negatieve z-richting:

$$G = dm \cdot g = \rho \cdot g \cdot dx \cdot dy \cdot dz$$

g — zwaartekrachtsversnelling

m/s²

2.1.3 Krachtenevenwicht

Krachtenevenwicht in x-richting: Voor een fluïdum in rust moet de som van alle krachten in x-richting nul zijn ($\sum F_x = 0$):

$$p \cdot dy \cdot dz - \left(p + \frac{\partial p}{\partial x} dx \right) \cdot dy \cdot dz = 0$$

Uitwerken:

$$-\frac{\partial p}{\partial x} dx \cdot dy \cdot dz = 0 \implies \frac{\partial p}{\partial x} = 0$$

Conclusie: De druk verandert niet in de horizontale x-richting in een fluïdum in rust.

Krachtenevenwicht in y-richting: Volledig analoog aan de x-richting ($\sum F_y = 0$):

$$\frac{\partial p}{\partial y} = 0$$

Conclusie: De druk verandert niet in de horizontale y-richting in een fluïdum in rust.

Krachtenevenwicht in z-richting (verticaal): In de verticale richting hebben we zowel drukkrachten als zwaartekracht.

- **Ondervlak (beneden):** Kracht omhoog $F_{z,onder} = p \cdot dx \cdot dy$
- **Bovenvlak (boven):** Kracht omlaag $F_{z,boven} = -\left(p + \frac{\partial p}{\partial z} dz\right) \cdot dx \cdot dy$
- **Zwaartekracht:** Omlaag $G = -\rho g \cdot dx \cdot dy \cdot dz$

Krachtenevenwicht ($\sum F_z = 0$):

$$p \cdot dx \cdot dy - \left(p + \frac{\partial p}{\partial z} dz \right) \cdot dx \cdot dy - \rho g \cdot dx \cdot dy \cdot dz = 0$$

Uitwerken en delen door $dx \cdot dy \cdot dz$:

$$-\frac{\partial p}{\partial z} - \rho g = 0 \implies \frac{\partial p}{\partial z} = -\rho g$$

Cruciale conclusie: De druk neemt af in de positieve z-richting (omhoog). Dit betekent dat de druk toeneemt met de diepte!

2.1.4 Integratie

Integratie voor Vloeistoffen ($\rho = \text{constant}$):

$$\int_{z_1}^{z_2} dp = \int_{z_1}^{z_2} (-\rho g) dz \implies p_2 - p_1 = -\rho g(z_2 - z_1)$$

Als we definiëren dat $h = z_1 - z_2$ (de diepte onder punt 1):

$$p_2 = p_1 + \rho gh$$

Dit is de fundamentele hydrostatische vergelijking. Voor water ($\rho \approx 1000 \text{ kg/m}^3$) is $\Delta p \approx 9810 \text{ Pa/m} \approx 0.1 \text{ bar/m}$.

Integratie voor Gassen ($\rho = \rho(z)$): Voor gassen volgt de dichtheid de ideale gaswet $\rho = \frac{p}{RT}$. Substitueren in $\frac{dp}{dz} = -\rho g$:

$$\frac{dp}{dz} = -\frac{p \cdot g}{RT} \implies \frac{dp}{p} = -\frac{g}{RT} dz$$

Voor een isotherme atmosfeer ($T = \text{constant}$), integreren van z_1 tot z_2 :

$$p_2 = p_1 \exp\left(-\frac{g(z_2 - z_1)}{RT}\right)$$

Dit verklaart waarom de luchtdruk exponentieel afneemt met de hoogte.

Voorbeeld: Druk op diepte

Gegeven: Een duiker bevindt zich op 20 m diepte in zee water ($\rho = 1025 \text{ kg/m}^3$). De atmosferische druk aan het oppervlak is $P_{atm} = 101.3 \text{ kPa}$. **Gevraagd:** De absolute druk op de duiker.

Oplossing:

$$P = P_{atm} + \rho gh$$

$$P = 101300 + 1025 \cdot 9.81 \cdot 20$$

$$P = 101300 + 201105 = 302405 \text{ Pa} \approx 3.02 \text{ bar}$$

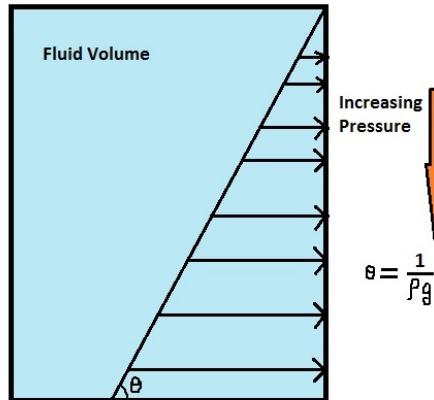

Figure 2.2: Lineaire toename van hydrostatische druk met de diepte.

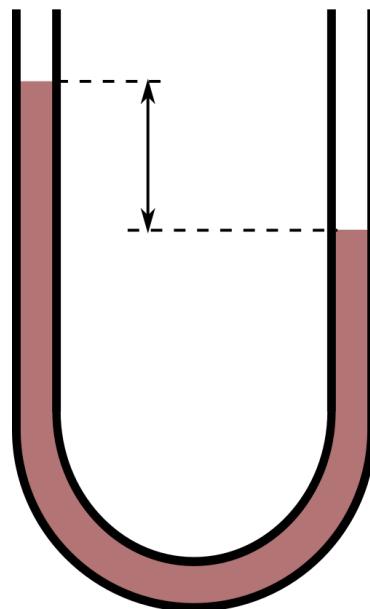

Figure 2.3: U-buis manometer (schematisch).

Voorbeeldoefening: manometer (drukverschil)

Gegeven: Een U-buis manometer met kwik ($\rho_{Hg} = 13\,600 \text{ kg/m}^3$) toont een niveauverschil $h = 12 \text{ cm}$.

Gevraagd: Bepaal $\Delta p = p_{tank} - p_{atm}$.

Oplossing:

$$\Delta p = \rho gh = 13\,600 \cdot 9.81 \cdot 0.12 \approx 1.60 \times 10^4 \text{ Pa} = 16.0 \text{ kPa}$$

2.2 Krachten op Onderdompelde Oppervlakken

2.2.1 Rechthoekig Oppervlak - Basisprobleem

Beschouw een rechthoekig oppervlak volledig ondergedompeld in water:

- Breedte: b
- Hoogte: a
- Georiënteerd verticaal ($\theta = 90^\circ$)
- Bovenkant op diepte 0, onderkant op diepte a

Drukverdeling en Totale Kracht: Op diepte y is de druk $p(y) = \rho gy$ (waarbij p_0 verwaarloosbaar is). De kracht op een infinitesimale strip met hoogte dy is $dF = p(y) \cdot b \cdot dy = \rho gy \cdot b \cdot dy$. Integreren over de hoogte:

$$F = \int_0^a \rho gy \cdot b \, dy = \rho gb \left[\frac{y^2}{2} \right]_0^a = \frac{1}{2} \rho gba^2$$

Alternatief: $F = p_{\text{gem}} \cdot A = (\rho g \frac{a}{2}) \cdot (ab) = \frac{1}{2} \rho g a^2 b$.

Aangrijppingspunt (Center of Pressure): Het moment van de drukkracht om de bovenkant moet gelijk zijn aan het moment van de resulterende kracht ($F \cdot y_p = \int y \cdot dF$):

$$F \cdot y_p = \int_0^a y \cdot (\rho gy \cdot b) \, dy = \rho gb \int_0^a y^2 \, dy = \rho gb \left[\frac{y^3}{3} \right]_0^a = \frac{1}{3} \rho gba^3$$

Invullen van F :

$$\left(\frac{1}{2} \rho gba^2 \right) \cdot y_p = \frac{1}{3} \rho gba^3 \implies y_p = \frac{2}{3}a$$

Conclusie: Het aangrijppingspunt ligt op twee derde van de hoogte vanaf de bovenkant.

2.2.2 Schuin Rechthoekig Oppervlak onder Hoek θ

Coördinatensysteem: Voor een oppervlak onder hoek θ met de horizontaal definiëren we y' als de afstand langs het schuine oppervlak vanaf de bovenkant. De verticale diepte is $h = y' \sin \theta$.

Totale Kracht: De druk op positie y' is $p(y') = \rho gy' \sin \theta$. De kracht op een strip is $dF = \rho gy' \sin \theta \cdot b \cdot dy'$.

$$F = \int_0^a \rho g \sin \theta \cdot b \cdot y' \, dy' = \frac{1}{2} \rho g \sin \theta \cdot b \cdot a^2$$

De kracht kan ontbonden worden in een horizontale component $F_x = F \sin \theta$ en een verticale component $F_y = F \cos \theta$.

Aangrijppingspunt:

$$F \cdot y_p = \int_0^a y' \cdot dF = \int_0^a y' \cdot (\rho g \sin \theta \cdot b \cdot y') \, dy' = \frac{1}{3} \rho g \sin \theta \cdot b \cdot a^3$$

Dit leidt opnieuw tot:

$$y_p = \frac{2a}{3}$$

2.2.3 Algemene Formules

Totale Kracht: Voor een algemeen ondergedompeld oppervlak:

$$F = p_{gem} \cdot A = (\rho g h_c) \cdot A$$

waarbij h_c de verticale diepte van het zwaartepunt is.

Aangrijppingspunt (Center of Pressure): Het aangrijppingspunt wordt bepaald door het traagheidsmoment:

$$y_p = y_c + \frac{I_{xx,c}}{y_c \cdot A}$$

waarbij y_p en y_c posities langs het oppervlak zijn, en $I_{xx,c}$ het traagheidsmoment rond de horizontale as door het zwaartepunt is.

2.2.4 De Methode van het Drukprisma

Naast de formule $F = p_c A$, is de methode van het **drukprisma** vaak intuïtiever. De totale hydrostatische kracht op een vlak oppervlak is gelijk aan het volume van het drukprisma dat op dat oppervlak rust.

- Voor een rechthoekige wand is dit prisma driehoekig (of trapeziumvormig bij overdruk).
- De totale kracht F is het volume van dit prisma.
- Het aangrijppingspunt y_p is het geometrische zwaartepunt van dit prisma.

Bij een externe overdruk P_0 (zoals in een drukvat) kan men werken met een equivalente vloeistofhoogte $h_{eq} = P_0 / (\rho g)$. Het drukprofiel start dan niet bij 0 maar bij P_0 , wat het rekenwerk vereenvoudigt tot een trapeziumvolume.

Voorbeeld: Kracht op een sluisdeur

Gegeven: Een rechthoekige sluisdeur is 4 m breed en het water staat 3 m hoog tegen de deur.

Gevraagd: De totale hydrostatische kracht op de deur. **Oplossing:** Het zwaartepunt van het natte oppervlak ligt op halve hoogte: $h_c = 1.5\text{ m}$. De oppervlakte is $A = 4 \cdot 3 = 12\text{ m}^2$.

$$F = \rho g h_c A = 1000 \cdot 9.81 \cdot 1.5 \cdot 12$$

$$F = 176580\text{ N} \approx 176.6\text{ kN}$$

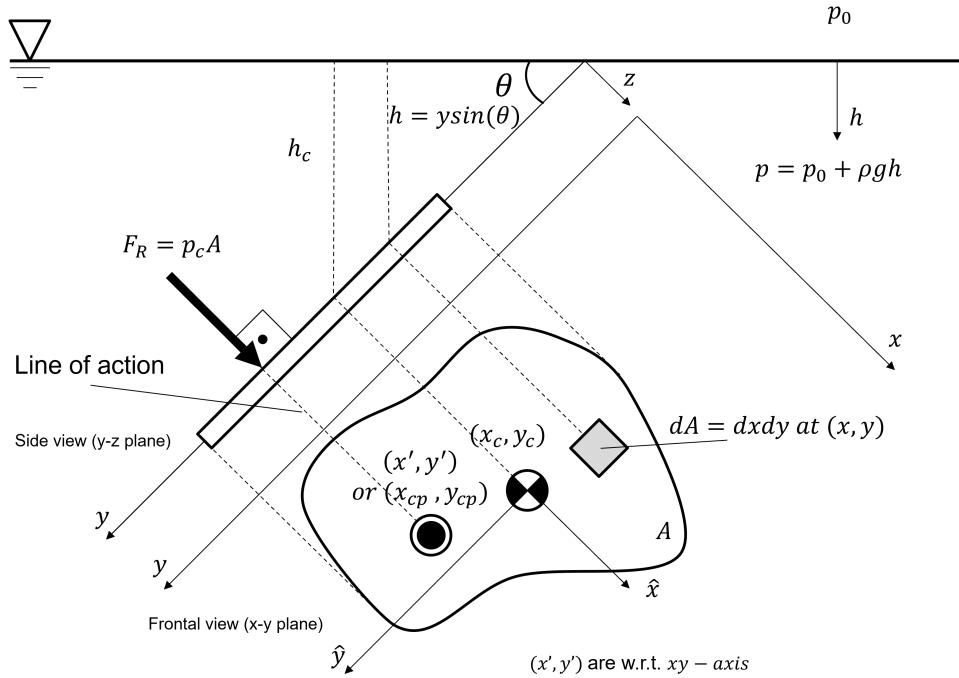

Figure 2.4: Hydrostatische krachten op een ondergedompeld vlak oppervlak.

2.3 Krachten op Gekromde Oppervlakken

Voor gekromde oppervlakken (zoals een dam of buis) is directe integratie complex. We gebruiken de componentenmethode:

2.3.1 Horizontale Component (F_H)

De horizontale kracht is gelijk aan de kracht op de **verticale projectie** van het gekromde oppervlak.

$$F_H = \rho g h_{c,proj} A_{proj}$$

Het aangrijppingspunt ligt op het drukpunt van deze projectie.

2.3.2 Verticale Component (F_V)

De verticale kracht is gelijk aan het **gewicht van de vloeistofkolom** (reëel of imaginair) boven het gekromde oppervlak.

$$F_V = \rho g V_{kolom}$$

De werklijn gaat door het zwaartepunt van dit volume.

2.3.3 Resultante

De totale kracht is de vectoriële som:

$$F_R = \sqrt{F_H^2 + F_V^2}, \quad \theta = \arctan\left(\frac{F_V}{F_H}\right)$$

Belangrijk: Voor een cirkelvormig oppervlak (zoals een cilinder of bol) staat de resultante drukkracht altijd loodrecht op het oppervlak en gaat dus door het krommingsmiddelpunt. Dit maakt momentenberekeningen rond dat punt zeer eenvoudig (arm = 0).

2.4 Archimedes' kracht en Drijfvermogen

Het principe van Archimedes stelt dat een ondergedompeld lichaam een opwaartse kracht ondervindt die gelijk is aan het gewicht van de verplaatste vloeistof:

$$F_B = \rho_{vloeistof} g V_{ondergedompeld}$$

Afleiding voor een rechthoekig blok

Beschouw een rechthoekig blok dat volledig is ondergedompeld in een vloeistof met dichtheid ρ . Het blok heeft een boven- en ondervlak met oppervlakte A , en hoogte h . De druk in een vloeistof neemt toe met de diepte volgens de hydrostatische wet $p = p_{atm} + \rho g z$.

- De druk op het bovenvlak (op diepte h_1) is $p_1 = p_{atm} + \rho g h_1$.
- De druk op het ondervlak (op diepte $h_2 = h_1 + h$) is $p_2 = p_{atm} + \rho g h_2$.

De krachten op de verticale zijwanden heffen elkaar op vanwege symmetrie. De netto verticale kracht wordt bepaald door het drukverschil tussen onder- en bovenkant (waarbij de kracht op de onderkant omhoog werkt en op de bovenkant omlaag):

$$\begin{aligned} F_B &= F_{onder} - F_{boven} \\ &= p_2 A - p_1 A \\ &= (p_{atm} + \rho g h_2) A - (p_{atm} + \rho g h_1) A \\ &= \rho g (h_2 - h_1) A \\ &= \rho g h A \end{aligned}$$

Omdat $V = h \cdot A$ het volume van het blok is, volgt hieruit:

$$F_B = \rho g V$$

Dit bevestigt dat de opwaartse kracht gelijk is aan het gewicht van de verplaatste vloeistof. Deze kracht grijpt aan in het drukkpunt van de verplaatste vloeistof. Voor de stabiliteit van drijvende lichamen is de positie van het metacentrum ten opzichte van het zwaartepunt cruciaal. Als het metacentrum boven het zwaartepunt ligt, ontstaat bij een kleine kanteling een herstellend moment en is het lichaam stabiel.

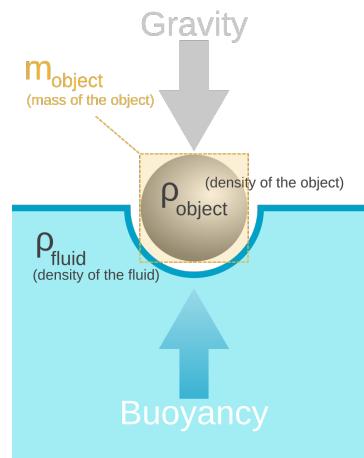

Figure 2.5: Drijfvermogen: opwaartse kracht werkt in het drukkpunt (centrum van opwaartse kracht).

Voorbeeldoefening: drijfhoogte bepalen

Gegeven: Een houten blok met dichtheid $\rho_{blok} = 650 \text{ kg/m}^3$ drijft in water ($\rho_w = 1000 \text{ kg/m}^3$).

Gevraagd: Welk deel van het volume is ondergedompeld?

Oplossing: In evenwicht: $\rho_w g V_{onder} = \rho_{blok} g V_{totaal}$. Dus:

$$\frac{V_{onder}}{V_{totaal}} = \frac{\rho_{blok}}{\rho_w} = \frac{650}{1000} = 0.65$$

Dus het blok is voor $\boxed{65\%}$ ondergedompeld.

3 Kinematica van Stromingen

3.1 Euleriaanse Beschrijving

Er bestaan twee fundamentele benaderingen voor het beschrijven van stromingen:

- **Euleriaanse beschrijving:** We beschrijven het snelheidsveld op vaste punten in de ruimte: $\vec{V}(\vec{x}, t)$.

$\vec{v}$ — snelheidsvector	m/s

$\vec{a}$ — versnellingsvector	m/s ²

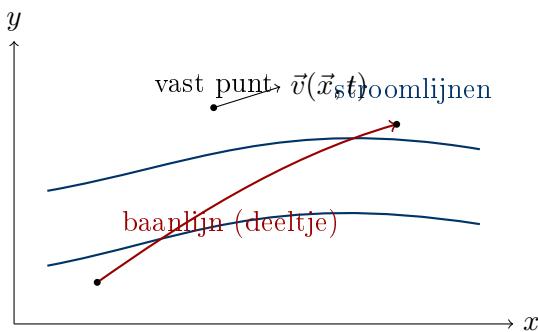

Figure 3.1: Intuïtie: Euleriaans (veld op vaste punten) vs. Lagrangiaans (volg een deeltje).

3.2 Materiële Afgeleide

De materiële afgeleide (ook wel substantiële of convectieve afgeleide genoemd) beschrijft de verandering van een grootheid terwijl we met een vloeistofdeeltje meebewegen:

$$\frac{D}{Dt} = \frac{\partial}{\partial t} + \vec{v} \cdot \nabla$$

Hierbij is ∇ (uitgesproken als 'nabla') de gradiëntoperator. In Cartesische coördinaten is deze vectoroperator gedefinieerd als:

$$\nabla = \begin{pmatrix} \frac{\partial}{\partial x} \\ \frac{\partial}{\partial y} \\ \frac{\partial}{\partial z} \end{pmatrix}$$

De term $\vec{v} \cdot \nabla$ is het inproduct van de snelheidsvector $\vec{v} = (u, v, w)$ met de gradiënt, wat de convectieve verandering weergeeft.

Uitgeschreven in Cartesische coördinaten wordt de materiële afgeleide:

$$\frac{D}{Dt} = \frac{\partial}{\partial t} + u \frac{\partial}{\partial x} + v \frac{\partial}{\partial y} + w \frac{\partial}{\partial z}$$

De versnelling van een vloeistofdeeltje is dus:

$$\vec{a} = \frac{D\vec{v}}{Dt} = \frac{\partial \vec{v}}{\partial t} + (\vec{v} \cdot \nabla) \vec{v}$$

waarbij $\frac{\partial \vec{v}}{\partial t}$ de lokale versnelling is en $(\vec{v} \cdot \nabla) \vec{v}$ de convectieve versnelling.

3.3 Reynolds Transport Stelling (RTT)

De Reynolds Transport Stelling is de wiskundige brug tussen de systeembenedering (vaste massa) en de controlevolume-benedering (vast gebied). Het stelt ons in staat om behoudswetten voor een systeem om te zetten naar een integraalvorm voor een controlevolume.

$$\frac{dB_{sys}}{dt} = \frac{\partial}{\partial t} \int_{CV} \rho b \, dV + \int_{CS} \rho b (\vec{v} \cdot \hat{n}) \, dA$$

Hierbij is B een extensieve eigenschap (zoals massa m , impuls $m\vec{v}$, of energie E) en b de intensieve eigenschap per massa-eenheid (1 , $\vec{v}$, of e).

- De eerste term rechts is de verandering *binnen* het controlevolume (onstationair effect).
- De tweede term is de netto flux *door* het controleoppervlak.

Voor massabehoud ($B = m, b = 1$) leidt dit direct tot de continuïteitsvergelijking.

4 Fluïdumdynamica: De Bewegingsvergelijkingen

Wanneer fluïda bewegen, wordt de analyse complexer door de effecten van traagheid, viscositeit en turbulentie.

4.1 Behoudswetten en Control Volume Analyse

4.1.1 Continuïteitsvergelijking (Massabehoud)

De wet van behoud van massa stelt dat massa noch gecreëerd noch vernietigd kan worden. Voor een controle volume geldt:

$$\frac{\partial}{\partial t} \int_{CV} \rho \, dV + \int_{CS} \rho \vec{v} \cdot \hat{n} \, dA = 0$$

Voor stationaire stroming ($\frac{\partial}{\partial t} = 0$):

$$\int_{CS} \rho \vec{v} \cdot \hat{n} \, dA = 0 \implies \dot{m}_{in} = \dot{m}_{uit}$$

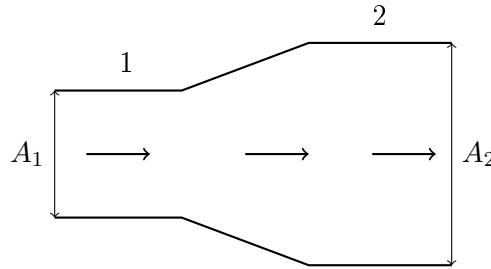
Voor onsamendrukbare stroming ($\rho = \text{constant}$):

$$\nabla \cdot \vec{v} = 0 \implies A_1 V_1 = A_2 V_2$$

Gravity not included:

$$\begin{aligned} \frac{\partial u}{\partial x} + \frac{\partial v}{\partial y} + \frac{\partial w}{\partial z} &= 0 && \text{Continuity} \\ \rho \left(\frac{\partial u}{\partial t} + u \frac{\partial u}{\partial x} + v \frac{\partial u}{\partial y} + w \frac{\partial u}{\partial z} \right) &= - \frac{\partial p}{\partial x} \\ \rho \left(\frac{\partial v}{\partial t} + u \frac{\partial v}{\partial x} + v \frac{\partial v}{\partial y} + w \frac{\partial v}{\partial z} \right) &= - \frac{\partial p}{\partial y} && \text{Momentum} \\ \rho \left(\frac{\partial w}{\partial t} + u \frac{\partial w}{\partial x} + v \frac{\partial w}{\partial y} + w \frac{\partial w}{\partial z} \right) &= - \frac{\partial p}{\partial z} \end{aligned}$$

Figure 4.1: Illustratie van de continuïteitsvergelijking: $A_1 V_1 = A_2 V_2$.

$$A_1 V_1 = A_2 V_2 \text{ (onsamendrukbaar)}$$

Figure 4.2: Zelfde idee als Fig. 4.1: een vernauwing geeft hogere snelheid bij kleinere doorsnede.

4.1.2 Impulsbehoud (Momentumvergelijking)

Voor een controle volume geldt de impulsvergelijking:

$$\sum \vec{F}_{ext} = \frac{\partial}{\partial t} \int_{CV} \rho \vec{v} dV + \int_{CS} \rho \vec{v} (\vec{v} \cdot \hat{n}) dA$$

Voor stationaire stroming:

$$\sum \vec{F}_{ext} = \int_{CS} \rho \vec{v} (\vec{v} \cdot \hat{n}) dA = \dot{m}_{uit} \vec{v}_{uit} - \dot{m}_{in} \vec{v}_{in}$$

De externe krachten omvatten druk-, zwaarte- en wrijvingskrachten.

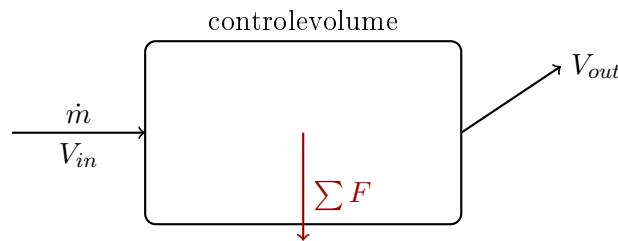

Figure 4.3: Impulsbehoud: krachteresultante hangt samen met de verandering van impulsstroom door het controlevolume.

Voorbeeldoefening: straal op een plaat (orde van grootte)

Gegeven: Waterstraal met massadebit $\dot{m} = 4,0 \text{ kg/s}$ wordt idealiter omgebogen van $V_{in} = 12 \text{ m/s}$ naar stilstand in de x -richting (dus $V_{out,x} \approx 0$).

Gevraagd: Benader de kracht in x -richting op de plaat.

Oplossing: Voor stationair: $\sum F_x \approx \dot{m}(V_{out,x} - V_{in,x}) \approx 4.0(0 - 12) = -48 \text{ N}$.

Dus de plaat ondervindt een kracht van 48 N in de stromingsrichting (tegengesteld aan de snelheidsverandering).

4.2 Afleiding van de Wet van Bernoulli

4.2.1 Afleiding via Euler Vergelijking

De Euler vergelijking beschrijft de beweging van een ideaal (wrijvingsloos) fluïdum. Voor een stationaire stroming ($\frac{\partial \vec{v}}{\partial t} = 0$) luidt deze:

$$\rho(\vec{v} \cdot \nabla) \vec{v} = -\nabla p + \rho \vec{g}$$

Hierin is de term $(\vec{v} \cdot \nabla) \vec{v}$ de convectieve versnelling.

4.2.2 Projectie op een Stroomlijn

We vermenigvuldigen elke term van de Euler vergelijking scalair met een infinitesimale verplaatsing $d\vec{s}$ langs een stroomlijn. Omdat de snelheid $\vec{v}$ raakt aan de stroomlijn, is $d\vec{s}$ evenwijdig aan $\vec{v}$.

$$\underbrace{\rho[(\vec{v} \cdot \nabla)\vec{v}] \cdot d\vec{s}}_{\text{Traagheidsterm}} = \underbrace{-\nabla p \cdot d\vec{s}}_{\text{Drukterm}} + \underbrace{\rho\vec{g} \cdot d\vec{s}}_{\text{Zwaartekrachterm}}$$

We werken elke term afzonderlijk uit:

- **Drukterm:** De gradiënt ∇p is een vector die de richting van de grootste drukverandering aangeeft. Het inproduct met de verplaatsing $d\vec{s}$ geeft de totale verandering van de druk dp over die afstand (totale differentiaal):

$$-\nabla p \cdot d\vec{s} = -\left(\frac{\partial p}{\partial x}dx + \frac{\partial p}{\partial y}dy + \frac{\partial p}{\partial z}dz\right) = -dp$$

- **Zwaartekrachterm:** De zwaartekracht werkt verticaal omlaag: $\vec{g} = -g\hat{k} = (0, 0, -g)$. De verplaatsing is $d\vec{s} = (dx, dy, dz)$. Het inproduct wordt:

$$\rho\vec{g} \cdot d\vec{s} = \rho(0 \cdot dx + 0 \cdot dy - g \cdot dz) = -\rho gdz$$

Dit komt overeen met de verandering in potentiële energie.

- **Traagheidsterm (Convectieve versnelling):** We gebruiken de vectoridentiteit $(\vec{v} \cdot \nabla)\vec{v} = \frac{1}{2}\nabla v^2 - \vec{v} \times (\nabla \times \vec{v})$. Het inproduct met $d\vec{s}$ wordt:

$$\rho\left(\frac{1}{2}\nabla v^2 - \vec{v} \times (\nabla \times \vec{v})\right) \cdot d\vec{s}$$

Omdat we integreren *langs een stroomlijn*, is $d\vec{s}$ evenwijdig aan $\vec{v}$. Het vectorproduct $\vec{v} \times (\dots)$ staat loodrecht op $\vec{v}$ en dus ook loodrecht op $d\vec{s}$. Het inproduct van loodrechte vectoren is nul, dus de rotatieterm valt weg.

$$\rho\frac{1}{2}\nabla v^2 \cdot d\vec{s} = \rho d\left(\frac{1}{2}v^2\right) = \rho v dv$$

Invullen van deze termen in de oorspronkelijke vergelijking geeft:

$$\rho v dv = -dp - \rho gdz$$

Herschikken levert de differentiaalvergelijking van Bernoulli:

$$dp + \rho v dv + \rho gdz = 0$$

Voor een onsamendrukbare vloeistof (ρ is constant) kunnen we integreren tussen twee punten op de stroomlijn:

$$\int dp + \int \rho v dv + \int \rho gdz = \text{constant}$$

Dit levert de wet van Bernoulli:

$$p + \frac{1}{2}\rho v^2 + \rho gz = \text{constant}$$

4.2.3 Beperkingen van Bernoulli

De wet van Bernoulli is krachtig maar heeft strikte geldigheidsvoorwaarden. Hij mag enkel gebruikt worden als aan **alle** volgende voorwaarden is voldaan:

1. **Stationaire stroming:** Geen tijdsafhankelijkheid.
2. **Onviskeus:** Geen wrijving (dus niet dicht bij wanden of in lange leidingen).
3. **Onsamendrukbaar:** Dichtheid ρ is constant.
4. **Langs een stroomlijn:** De constante geldt in principe enkel op één stroomlijn (tenzij de stroming rotatievrij is).

Bij plotse expansies of in lange leidingen is de aannname "onviskeus" fout en moet de algemene energievergelijking met verliestermen gebruikt worden.

4.2.4 Interpretatie van de Termen

De wet van Bernoulli drukt behoud van mechanische energie uit per volume-eenheid:

- p : Statische druk (drukenergie per volume)
- $\frac{1}{2}\rho v^2$: Dynamische druk (kinetische energie per volume)
- ρgz : Hydrostatische druk (potentiële energie per volume)

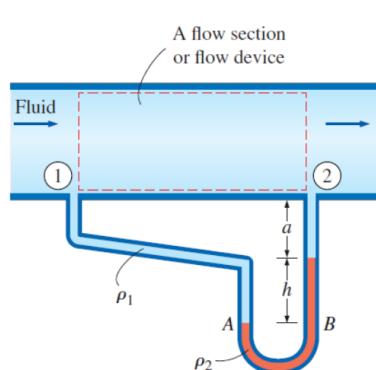
Voorbeeld: Wet van Torricelli

Gegeven: Een groot open reservoir gevuld met water heeft een klein gaatje op 5 m onder het wateroppervlak. **Gevraagd:** De uitstroomsnelheid V_2 . **Oplossing:** Pas Bernoulli toe tussen het oppervlak (1) en het gaatje (2). $P_1 = P_2 = P_{atm}$ (beide open aan atmosfeer). $V_1 \approx 0$ (reservoir is groot). $z_1 = 5 \text{ m}$, $z_2 = 0 \text{ m}$.

$$P_{atm} + 0 + \rho g(5) = P_{atm} + \frac{1}{2}\rho V_2^2 + 0$$

$$\rho g(5) = \frac{1}{2}\rho V_2^2 \implies V_2 = \sqrt{2 \cdot g \cdot 5}$$

$$V_2 = \sqrt{2 \cdot 9.81 \cdot 5} = \sqrt{98.1} \approx 9.9 \text{ m/s}$$

FIGURE 1-58
 $= P_1$ Measuring the pressure drop across
 a flow section or a flow device by a
 differential manometer.

$$P_1 + \rho_1 g(a + h) - \rho_2 gh - \rho_1 ga = P_2$$

$$P_1 - P_2 = (\rho_2 - \rho_1)gh$$

Figure 4.4: Diagram van de Wet van Bernoulli.

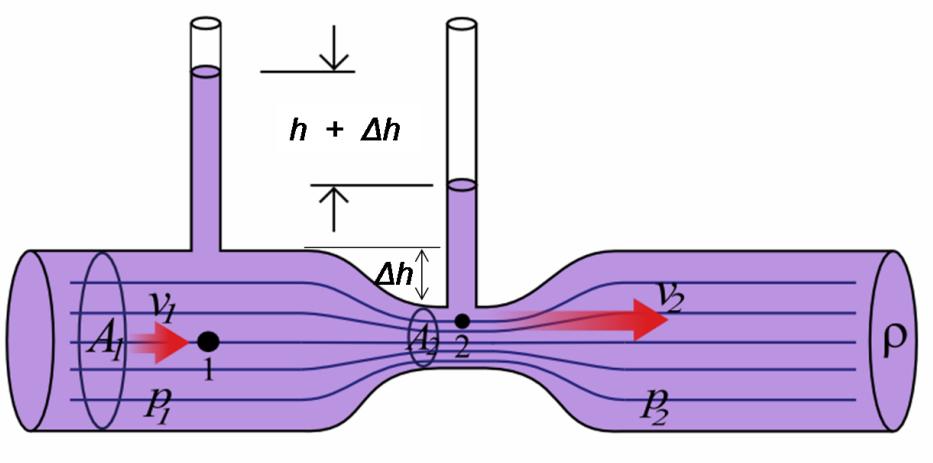

Figure 4.5: Venturi-effect: hogere snelheid in de keel gaat (bij gelijke hoogte) samen met lagere statische druk.

Voorbeeldoefening: drukdaling in een venturi (Bernoulli + continuïteit)

Gegeven: Water stroomt horizontaal door een venturi. Doorsneden: $A_2 = 0,50A_1$. Gemeten inlaat-snelheid $V_1 = 2,0 \text{ m/s}$.

Gevraagd: Benader $p_1 - p_2$ (verliesloos).

Oplossing: Continuïteit: $A_1V_1 = A_2V_2 \Rightarrow V_2 = \frac{A_1}{A_2}V_1 = 2V_1 = 4,0 \text{ m/s}$.

Bernoulli (zelfde z): $p_1 + \frac{1}{2}\rho V_1^2 = p_2 + \frac{1}{2}\rho V_2^2$.

$$p_1 - p_2 = \frac{1}{2}\rho (V_2^2 - V_1^2) = \frac{1}{2} \cdot 1000 (16 - 4) = 6000 \text{ Pa}$$

Dus $p_1 - p_2 \approx 6,0 \text{ kPa}$.

4.3 De Algemene Energievergelijking

In de praktijk is er altijd wrijving en worden pompen of turbines gebruikt. We gebruiken dan de uitgebreide energievergelijking, vaak uitgedrukt in termen van "hoogte" (head, in meters vloeistofkolom):

$$\frac{P_1}{\rho g} + \alpha_1 \frac{\bar{V}_1^2}{2g} + z_1 + h_{pomp} = \frac{P_2}{\rho g} + \alpha_2 \frac{\bar{V}_2^2}{2g} + z_2 + h_{turbine} + h_L$$

Hierbij vertegenwoordigt h_L het totaal aan energieverliezen (head loss) door wrijving in leidingen en componenten.

4.3.1 Correctiefactoren voor Profielen

In de integrale analyses gebruiken we vaak de gemiddelde snelheid $\bar{V}$. Omdat het snelheidsprofiel niet vlak is (bijv. parabolisch bij laminair), moeten we correctiefactoren invoeren:

Kinetische Energie Correctiefactor (α): De factor α in de energievergelijking corrigeert voor de niet-uniforme verdeling van kinetische energie.

- Laminair: $\alpha = 2,0$ (grote correctie!)
- Turbulent: $\alpha \approx 1,05$ (vaak verwaarloosd als 1)

Impulsflux Correctiefactor (β): Voor de impulsvergelijking geldt analoog:

$$\sum \vec{F} = \sum \beta \dot{m} \vec{V}_{uit} - \sum \beta \dot{m} \vec{V}_{in}$$

- Laminair: $\beta = 4/3 \approx 1,33$
- Turbulent: $\beta \approx 1,02$

5 Controlevolume Analyse

5.1 Controle volume Analyse Stappenplan

Behoud van massa

massa in = massa uit

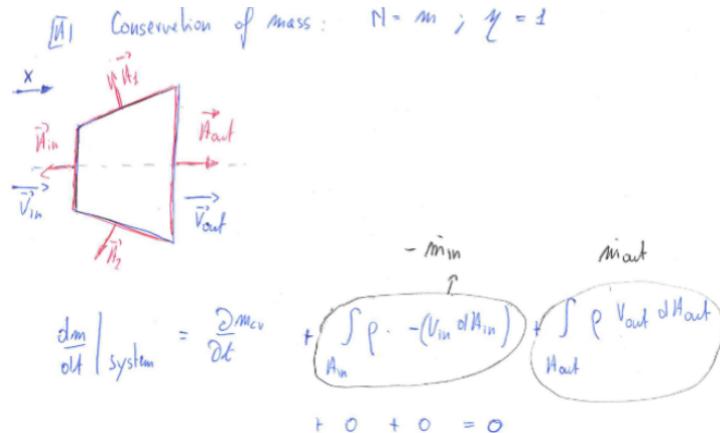

Figure 5.1: Controlevolume voor massabehoud.

Behoud van momentum

Reynold transport theorema

5.2 Interne Stromingen

de invloed van viscositeit op de euler en bernoulli vergelijkingen

$$\begin{aligned} \text{Ideal fluid: } \tau_{yz} &= \tau_{yx} = 0 \quad ; \quad \tau_{yy} = -p \\ \text{Real fluid: } \tau_{yx} &= \mu \left[\frac{\partial u}{\partial y} + \frac{\partial v}{\partial x} \right] \\ \tau_{yz} &= \mu \left[\frac{\partial v}{\partial z} + \frac{\partial w}{\partial y} \right] \\ \tau_{yy} &= -p + 2\mu \frac{\partial v}{\partial y} \end{aligned}$$

Equations of motion: Newtonian fluid and incompressible flow

$$(x) \underbrace{p \left[\frac{\partial u}{\partial t} + u \frac{\partial u}{\partial x} + v \frac{\partial u}{\partial y} + w \frac{\partial u}{\partial z} \right]}_{\text{Euler equations}} = p f_x - \frac{\partial p}{\partial x} + \underbrace{\mu \left[\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial z^2} \right]}_{\text{viscous forces.}}$$

Figure 5.2: Vergelijkingen voor viskeuze vloeistoffen.

De Navier-Stokes vergelijkingen zijn de fundamentele bewegingsvergelijkingen voor viskeuze vloeistoffen. Ze zijn een uitbreiding van de Euler vergelijking (die wrijving verwaarloost) door toevoeging van viskeuze krachten.

5.2.1 Newton's Tweede Wet voor een Fluïdumdeeltje

We vertrekken opnieuw van de tweede wet van Newton ($\vec{F} = m\vec{a}$) toegepast op een infinitesimaal fluïdumdeeltje met volume dV en massa $dm = \rho dV$.

$$\rho dV \frac{D\vec{v}}{Dt} = \sum \vec{F}_{ext}$$

Hierin is $\frac{D\vec{v}}{Dt}$ de materiële afgeleide (totale versnelling), die bestaat uit de lokale versnelling en de convectieve versnelling:

$$\frac{D\vec{v}}{Dt} = \underbrace{\frac{\partial \vec{v}}{\partial t}}_{\text{lokaal}} + \underbrace{(\vec{v} \cdot \nabla) \vec{v}}_{\text{convectief}}$$

5.2.2 Krachtenbalans

De krachten die op het deeltje werken kunnen worden onderverdeeld in lichaamskrachten en oppervlaktekrachten:

$$\sum \vec{F}_{ext} = \vec{F}_{zwaartekracht} + \vec{F}_{druk} + \vec{F}_{viskeus}$$

- **Zwaartekracht:** Werkt op de massa van het deeltje.

$$\vec{F}_{zwaartekracht} = \rho \vec{g} dV$$

- **Drukkrachten:** Netto kracht door drukverschillen op de oppervlakken (normaalspanningen). Zoals eerder afgeleid bij Euler:

$$\vec{F}_{druk} = -\nabla p dV$$

- **Viskeuze krachten (Stroperigheid):** In een reëel fluïdum ontstaan er schuifspanningen door snelheidsgradiënten. Voor een *Newtoniaans fluïdum* is de schuifspanning evenredig met de vervormingssnelheid. De evenredigheidsconstante is de dynamische viscositeit μ .

De netto viskeuze kracht per volume-eenheid is de divergentie van de viskeuze spanningstensor. Voor een onsamendrukbaar stroming ($\nabla \cdot \vec{v} = 0$) vereenvoudigt dit tot:

$$\vec{F}_{viskeus} = \mu \nabla^2 \vec{v} dV$$

Hierin is $\nabla^2 = \frac{\partial^2}{\partial x^2} + \frac{\partial^2}{\partial y^2} + \frac{\partial^2}{\partial z^2}$ de Laplace-operator. Deze term represeneert de diffusie van impuls door wrijving.

5.2.3 De Navier-Stokes Vergelijking

Door alle termen in te vullen en te delen door het volume dV , verkrijgen we de Navier-Stokes vergelijking voor een onsamendrukbaar, Newtoniaans fluïdum:

$$\underbrace{\rho \left(\frac{\partial \vec{v}}{\partial t} + (\vec{v} \cdot \nabla) \vec{v} \right)}_{\text{Traagheidskrachten}} = \underbrace{-\nabla p}_{\text{Drukkrachten}} + \underbrace{\mu \nabla^2 \vec{v}}_{\text{Viskeuze krachten}} + \underbrace{\rho \vec{g}}_{\text{Zwaartekracht}}$$

Dit is een vectorvergelijking. In componentvorm (bijvoorbeeld de x-richting) ziet dit er als volgt uit:

$$\rho \left(\frac{\partial u}{\partial t} + u \frac{\partial u}{\partial x} + v \frac{\partial u}{\partial y} + w \frac{\partial u}{\partial z} \right) = -\frac{\partial p}{\partial x} + \mu \left(\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial z^2} \right) + \rho g_x$$

Vergelijkbare vergelijkingen gelden voor de y- en z-richtingen. Samen met de continuïteitsvergelijking ($\nabla \cdot \vec{v} = 0$) vormen deze een gesloten stelsel om het stromingsveld te beschrijven.

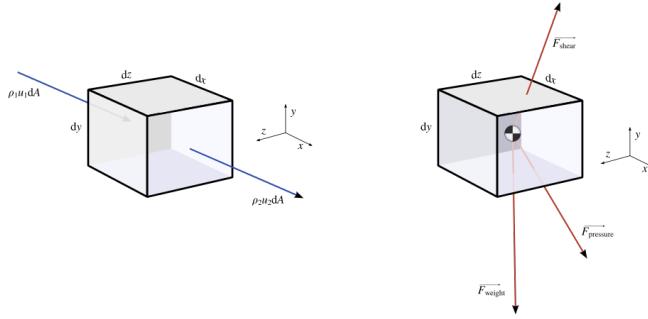

Figure 5.3: Controlevolume voor de afleiding van behoudswetten.

5.3 Oplossing: Stroming tussen Parallelle Platen (Poiseuille)

Probleemstelling: Stationaire, volledig ontwikkelde stroming tussen twee parallelle platen op afstand a van elkaar met een van de platen die beweegt.

Figure 5.4: Snelheidsprofiel voor laminaire stroming tussen parallelle platen.

Aannames:

- Stationair: $\frac{\partial}{\partial t} = 0$
- 2D stroming: $w = 0$
- Geen verandering in x-richting: $\frac{\partial u}{\partial x} = 0$
- Snelheid alleen in x-richting: $v = 0$

Continuïteitsvergelijking:

$$\frac{\partial u}{\partial x} = 0 \Rightarrow u = u(y)$$

Navier-Stokes in x-richting:

$$0 = -\frac{\partial p}{\partial x} + \mu \frac{\partial^2 u}{\partial y^2}$$

Navier-Stokes in y-richting:

$$0 = -\frac{\partial p}{\partial y} \Rightarrow p = p(x)$$

Omdat $\frac{\partial p}{\partial x}$ niet afhangt van y , en $\frac{\partial^2 u}{\partial y^2}$ niet afhangt van x , moet:

$$\frac{\partial p}{\partial x} = \text{constant}$$

Integratie:

$$\frac{d^2 u}{dy^2} = \frac{1}{\mu} \frac{\partial p}{\partial x}$$

Eerste integratie:

$$\frac{du}{dy} = \frac{1}{\mu} \frac{\partial p}{\partial x} y + C_1$$

Tweede integratie:

$$u(y) = \frac{1}{2\mu} \frac{\partial p}{\partial x} y^2 + C_1 y + C_2$$

Randvoorwaarden:

- Bij $y = 0$: $u(0) = 0$ (no-slip conditie)
- Bij $y = a$: $u(a) = U_p$ (snelheid van bovenste plaat)

Toepassing van randvoorwaarden:

$$C_2 = 0$$

$$C_1 = \frac{U_p}{a} - \frac{1}{2\mu} \frac{\partial p}{\partial x} a$$

Oplossing:

$$u(y) = \frac{1}{2\mu} \frac{\partial p}{\partial x} y^2 + \left(\frac{U_p}{a} - \frac{1}{2\mu} \frac{\partial p}{\partial x} a \right) y$$

Visuele weergave van het snelheidsprofiel:

Voor vaste platen ($U_p = 0$) wordt dit:

$$u(y) = \frac{1}{2\mu} \frac{\partial p}{\partial x} (y^2 - ay)$$

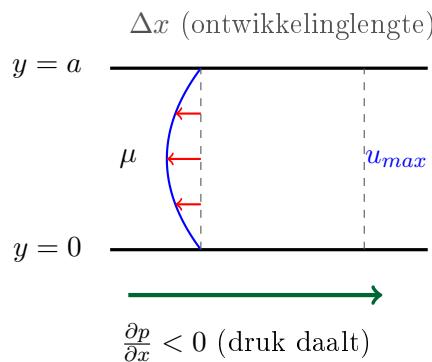

Figure 5.5: Snelheidsprofiel voor Couette-Poiseuille stroming tussen vaste platen. De parabolische curve toont hoe de snelheid van nul aan de wand tot het maximum in het midden stijgt.

Karakteristieken van het profiel:

- **No-slip voorwaarde:** Snelheid is nul aan beide wanden ($u(0) = u(a) = 0$)
- **Maximale snelheid:** Optreedt in het midden: $u_{max} = -\frac{1}{8\mu} \frac{\partial p}{\partial x} a^2$
- **Parabolische vorm:** Rechtstreeks gevolg van lineaire visceuze spanningen
- **Volumedebiet:** $Q = -\frac{a^3}{12\mu} \frac{\partial p}{\partial x}$ (geïntegreerd over diepte)

5.4 Wet van Poiseuille voor Cilindrische Buis

Voor stroming in een cilinder met straal R geldt in cilindercoördinaten:

$$u(r) = \frac{1}{4\mu} \frac{\partial p}{\partial x} (R^2 - r^2)$$

Visuele weergave van het axiaal snelheidsprofiel:

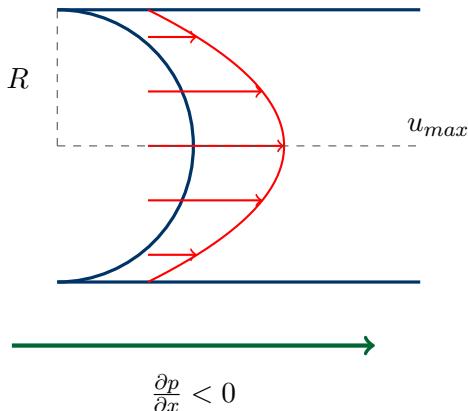

Figure 5.6: Parabolisch snelheidsprofiel in een cilindrische buis. Dwarsdoorsnede toont de karakteristieke paraboloïde vorm met maximale snelheid in het centrum.

Het volumedebiet is:

$$Q = \int_0^R u(r) 2\pi r dr = -\frac{\pi}{8\mu} \frac{\partial p}{\partial x} R^4$$

Met $\frac{\partial p}{\partial x} = \frac{p_2 - p_1}{L} = -\frac{\Delta p}{L}$:

$$Q = \frac{\pi R^4 \Delta p}{8\mu L}$$

Dit is de **wet van Hagen-Poiseuille**.

Belangrijke observaties:

- Het debiet is proportioneel aan R^4 (zeer gevoelig voor diameter!)
- Het debiet is omgekeerd evenredig met viscositeit μ en buislengte L
- Een kleine vernauwing reduceert het debiet drastisch (praktisch belangrijk voor medische toepassingen)

Voorbeeld: Drukval in een leiding

Gegeven: Olie ($\mu = 0.2 \text{ Pa} \cdot \text{s}$) stroomt door een horizontale buis met diameter $D = 2 \text{ cm}$ en lengte $L = 10 \text{ m}$. Het debiet is $Q = 0.5 \text{ liter/s} = 0.0005 \text{ m}^3/\text{s}$. **Gevraagd:** Het drukverschil Δp .

Oplossing: Straal $R = 0.01 \text{ m}$.

$$\Delta p = \frac{8\mu L Q}{\pi R^4}$$

$$\Delta p = \frac{8 \cdot 0.2 \cdot 10 \cdot 0.0005}{\pi \cdot (0.01)^4}$$

$$\Delta p = \frac{0.008}{\pi \cdot 10^{-8}} \approx 254648 \text{ Pa} \approx 2.55 \text{ bar}$$

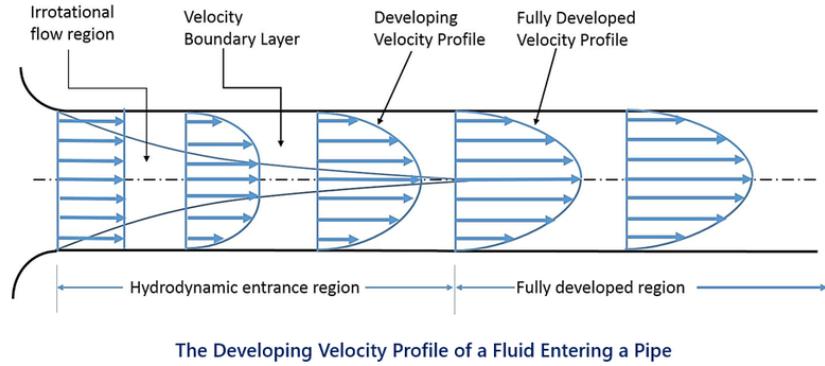

Figure 5.7: Parabolisch snelheidsprofiel bij Hagen-Poiseuille stroming in een buis.

6 Interne en Externe Stroming

6.1 Interne Stroming: Laminair vs. Turbulent

6.1.1 Reynolds Getal

Het Reynolds getal is een dimensieloze parameter die de verhouding tussen traagheids of inertiekrachten en viskeuze krachten aangeeft (intertiekraft/viscositeitskrachten):

$$Re = \frac{\rho V D}{\mu} = \frac{V D}{\nu}$$

waarbij:

- V : karakteristieke snelheid [m/s]
- D : karakteristieke lengte (bijv. diameter) [m]
- ρ : dichtheid [kg/m^3]
- μ : dynamische viscositeit [$\text{Pa}\cdot\text{s}$]
- ν : kinematische viscositeit [m^2/s]

Re — Reynoldsgetal

D — karakteristieke lengte (bijv. diameter)

m

6.1.2 Overgang Laminair-Turbulent

Voor stroming in een cilinderbuiss:

- **Laminair ($Re < 2000$):** De vloeistof stroomt in ordelijke, parallelle lagen. Viscositeit domineert en verstoringen worden uitgedempt. Het snelheidsprofiel is parabolisch ($V_{max} = 2V_{gem}$).
- **Transitiegebied ($2000 < Re < 3000$):** De stroming wisselt tussen laminair en turbulent.
- **Turbulent ($Re > 3000$):** De stroming is chaotisch met wervelingen en sterke menging. Traagheidskrachten domineren. Het snelheidsprofiel is veel vlakker ("plug flow").

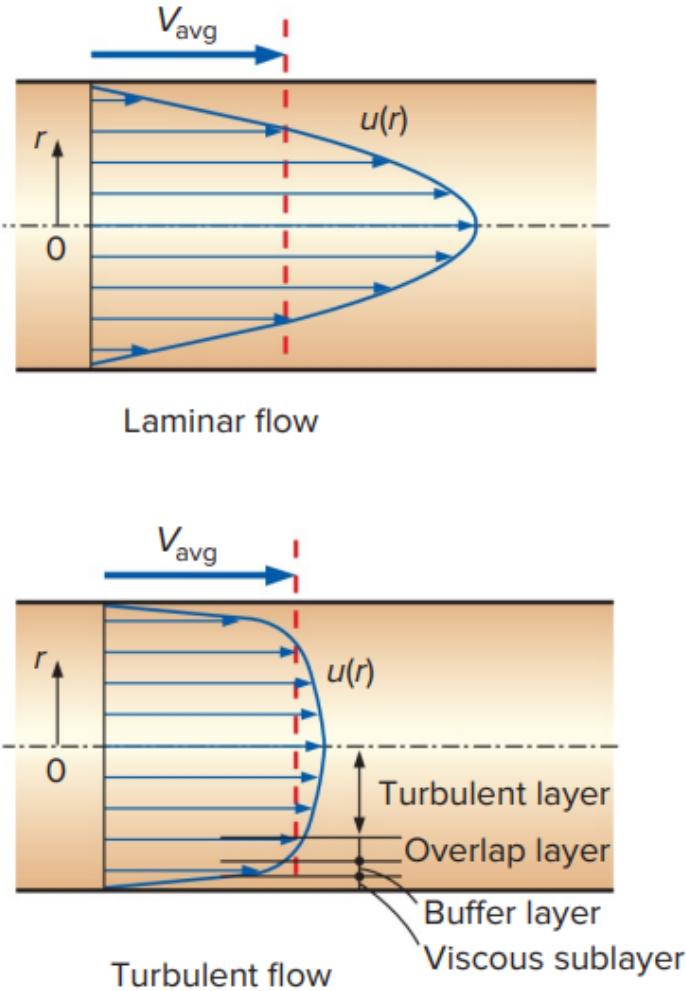

Figure 6.1: Visuele weergave van laminaire (boven) en turbulente (onder) stroming, zoals zichtbaar gemaakt met kleurstofinjectie (Osborne Reynolds experiment).

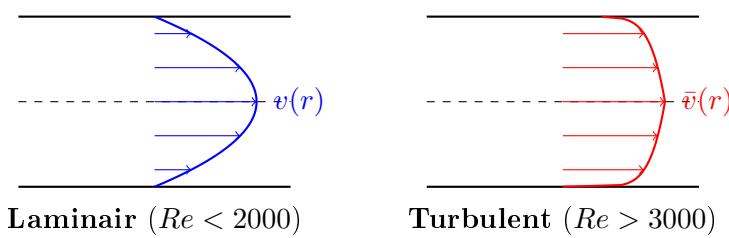

Figure 6.2: Vergelijking van snelheidsprofielen: Laminair (parabolisch) vs. Turbulent (vlakker profiel).

Voorbeeld: Reynoldsgetal bepalen

Gegeven: Water ($20^\circ C$, $\nu = 10^{-6} m^2/s$) stroomt door een buis met diameter $50 mm$ met een gemiddelde snelheid van $0.1 m/s$. **Gevraagd:** Is de stroming laminair of turbulent? **Oplossing:**

$$Re = \frac{VD}{\nu} = \frac{0.1 \cdot 0.05}{10^{-6}} = \frac{0.005}{10^{-6}} = 5000$$

Omdat $Re = 5000 > 3000$, is de stroming **turbulent**.

6.1.3 Reynolds Decompositie

In turbulente stroming wordt de momentane snelheid ontbonden in een tijdsgemiddelde en een fluctuerende component:

$$u(t, y) = \bar{u}(y) + u'(t, y)$$

waarbij $\bar{u}(y)$ de tijdsgemiddelde snelheid is en $u'(t, y)$ de turbulente fluctuatie (met $\bar{u}' = 0$). De turbulente fluctuaties veroorzaken een extra schijnbare schuifspanning, de Reynoldsspanning: $\tau_{Reynolds} = -\rho \bar{u}' v'$. Deze verhoogt de effectieve wrijving in turbulente stroming aanzienlijk.

Dit verklaart ook de bollere vorm van de snelheidsprofielen in turbulente stroming, omdat de Reynoldsspanningen de snelheid dichter bij de wanden verhogen.

6.1.4 Wrijvingsfactor en Drukval

Het energieverlies door wrijving in een rechte leiding resulteert in een drukval Δp . Deze wordt berekend met de **Darcy-Weisbach vergelijking**:

$$\Delta p = f \frac{L}{D} \frac{1}{2} \rho V^2$$

Of uitgedrukt als wrijvingshoopte (head loss):

$$h_f = \frac{\Delta p}{\rho g} = f \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g}$$

Hierin is:

- f : de Darcy-wrijvingsfactor (dimensieloos)
- L : lengte van de leiding [m]
- D : diameter van de leiding [m]
- V : gemiddelde stroomsnelheid [m/s]

Bepaling van de Wrijvingsfactor f

De waarde van f hangt af van het stromingsregime (Reynoldsgetal) en de wandruwheid.

1. Laminaire stroming ($Re < 2000$): Bij laminaire stroming wordt de wrijving puur bepaald door viskeuze krachten en is de wandruwheid verwaarloosbaar. De factor f volgt uit een exacte analytische oplossing (Hagen-Poiseuille):

$$f = \frac{64}{Re}$$

2. Turbulente stroming ($Re > 3000$): Bij turbulente stroming spelen zowel de viskeuze sublaag als de wandruwheid een rol. De wrijvingsfactor hangt af van:

- Het Reynoldsgetal Re
- De relatieve wandruwheid ε/D (waarbij ε de gemiddelde ruwheidshoogte is)

De waarde van f kan worden afgelezen uit het **Moody-diagram** (Figuur 6.3) of berekend met de impliciete **Colebrook-vergelijking**:

$$\frac{1}{\sqrt{f}} = -2 \log_{10} \left(\frac{\varepsilon/D}{3.7} + \frac{2.51}{Re \sqrt{f}} \right)$$

Voor handberekeningen is de **Haaland-benadering** (expliciet) vaak nauwkeurig genoeg:

$$\frac{1}{\sqrt{f}} \approx -1.8 \log_{10} \left(\left(\frac{\varepsilon/D}{3.7} \right)^{1.11} + \frac{6.9}{Re} \right)$$

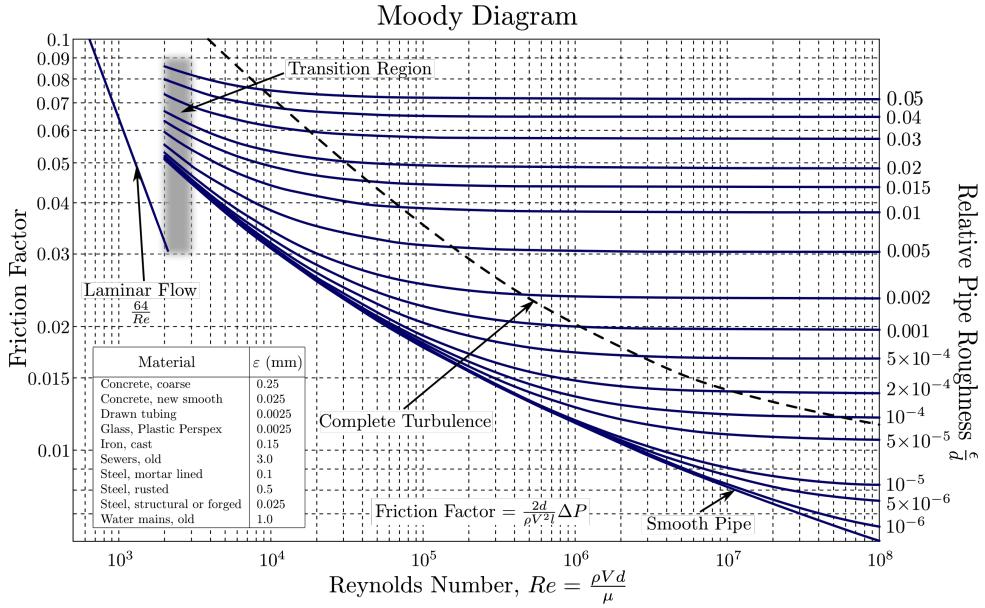

Figure 6.3: Moody-diagram: f als functie van Re en relatieve ruwheid ε/D .

Voorbeeldoefening: Drukverlies in een waterleiding

Gegeven: Water ($\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$, $\nu = 10^{-6} \text{ m}^2/\text{s}$) stroomt door een horizontale stalen buis ($\varepsilon = 0.045 \text{ mm}$) met een diameter $D = 50 \text{ mm}$ en lengte $L = 20 \text{ m}$. De snelheid is $V = 4.0 \text{ m/s}$.

Gevraagd: Bereken de drukval Δp over de leiding.

Oplossing:

1. Bereken Reynoldsgetal:

$$Re = \frac{VD}{\nu} = \frac{4.0 \cdot 0.050}{10^{-6}} = 200\,000$$

Dit is > 3000 , dus de stroming is **turbulent**.

2. Bepaal relatieve ruwheid:

$$\frac{\varepsilon}{D} = \frac{0.045 \text{ mm}}{50 \text{ mm}} = 0.0009$$

3. Bepaal wrijvingsfactor f :

Via Moody-diagram bij $Re = 2 \cdot 10^5$ en $\varepsilon/D = 0.0009$ vinden we $f \approx 0.021$. (Of via Haaland formule: $f \approx 0.0208$).

4. Bereken drukval:

$$\Delta p = f \frac{L}{D} \frac{1}{2} \rho V^2 = 0.021 \cdot \frac{20}{0.050} \cdot \frac{1}{2} \cdot 1000 \cdot (4.0)^2$$

$$\Delta p = 0.021 \cdot 400 \cdot 8000 = 67\,200 \text{ Pa}$$

De drukval is dus **67.2 kPa**.

6.1.5 Major en Minor Losses

In leidingsystemen wordt het totale energieverlies (head loss, h_L) onderverdeeld in twee categorieën:

Major Losses (Wrijvingsverliezen)

Dit zijn de verliezen door viskeuze wrijving in de rechte stukken leiding. Zoals eerder besproken worden deze berekend met Darcy-Weisbach:

$$h_{major} = f \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g}$$

Hoewel ze "major" heten, zijn ze niet altijd de grootste verliezen; de naam verwijst naar het feit dat ze over de hele lengte optreden.

Minor Losses (Lokale Verliezen)

Dit zijn verliezen die optreden bij componenten zoals bochten, afsluiters, vernauwingen, verwijdingen en in- of uitlaten. Deze verliezen worden veroorzaakt door stroomloslating en wervelingen die energie dissiperen.

$$h_{minor} = K_L \frac{V^2}{2g}$$

Hierin is K_L de verliescoëfficiënt (loss coefficient), die afhangt van de geometrie van de component. Enkele typische waarden voor K_L :

- Scherpe inlaat: $K_L \approx 0.5$
- Afgeronde inlaat: $K_L \approx 0.04$
- Uitlaat (in reservoir): $K_L = 1.0$ (alle kinetische energie gaat verloren)
- 90° bocht (standaard): $K_L \approx 0.3 - 0.9$
- Volledig open bokkraan: $K_L \approx 10$

Soms wordt ook de equivalente lengte L_{eq} gebruikt: $h_{minor} = f \frac{L_{eq}}{D} \frac{V^2}{2g}$.

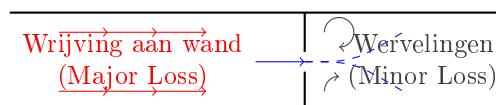

Figure 6.4: Illustratie van Major Losses (wandwrijving) en Minor Losses (wervelingen door obstructies).

Total Head Loss

Het totale verlies is de som van alle major en minor losses in het systeem:

$$h_{L,totaal} = \sum h_{major} + \sum h_{minor} = \sum f_i \frac{L_i}{D_i} \frac{V_i^2}{2g} + \sum K_{L,j} \frac{V_j^2}{2g}$$

Als de diameter (en dus snelheid V) constant is over het hele systeem, kan dit vereenvoudigd worden tot:

$$h_{L,totaal} = \left(f \frac{L}{D} + \sum K_L \right) \frac{V^2}{2g}$$

Voorbeeldoefening: Leidingsysteem met verliezen

Gegeven: Water stroomt uit een groot reservoir door een horizontale pijp ($D = 10 \text{ cm}$, $L = 50 \text{ m}$, $f = 0.02$) naar de atmosfeer. Het systeem bevat:

- Een scherpe inlaat ($K_L = 0.5$)
- Twee 90° bochten ($K_L = 0.3$ elk)
- Een volledig open afsluiter ($K_L = 0.2$)

Het water niveau in het reservoir staat $H = 10 \text{ m}$ boven de uitlaat.

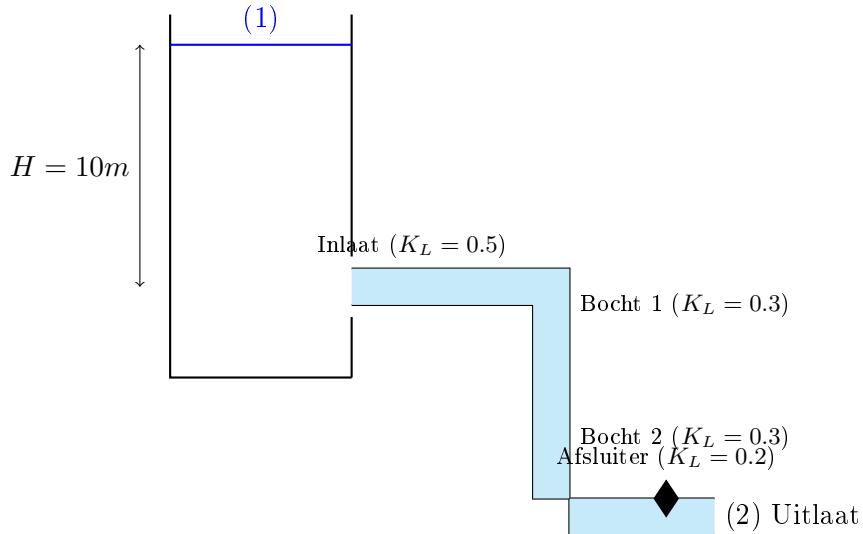

Figure 6.5: Schematische voorstelling van het leidingsysteem uit de oefening.

Gevraagd: Het debiet Q .

Oplossing: We passen de uitgebreide Bernoulli-vergelijking toe tussen het oppervlak van het reservoir (1) en de uitlaat (2):

$$\frac{p_1}{\rho g} + \frac{V_1^2}{2g} + z_1 = \frac{p_2}{\rho g} + \frac{V_2^2}{2g} + z_2 + h_L$$

- $p_1 = p_2 = p_{atm}$ (beide open aan atmosfeer) $\rightarrow$ vallen weg.
- $V_1 \approx 0$ (groot reservoir).
- $z_1 - z_2 = H = 10 \text{ m}$.

De vergelijking wordt:

$$H = \frac{V_2^2}{2g} + h_L$$

Het totale verlies is:

$$h_L = \left(f \frac{L}{D} + \sum K_L \right) \frac{V_2^2}{2g}$$

Waarbij $\sum K_L = K_{inlaat} + 2 \cdot K_{bocht} + K_{afsluiter} = 0.5 + 2(0.3) + 0.2 = 1.3$. Invullen:

$$10 = \frac{V_2^2}{2g} + \left(0.02 \frac{50}{0.10} + 1.3 \right) \frac{V_2^2}{2g}$$

$$10 = \frac{V_2^2}{2g} (1 + 0.02 \cdot 500 + 1.3) = \frac{V_2^2}{2g} (1 + 10 + 1.3) = \frac{V_2^2}{2g} (12.3)$$

$$V_2^2 = \frac{10 \cdot 2 \cdot 9.81}{12.3} = \frac{196.2}{12.3} \approx 15.95$$

$$V_2 = \sqrt{15.95} \approx 3.99 \text{ m/s}$$

Het debiet is $Q = V_2 \cdot A = 3.99 \cdot \frac{\pi}{4}(0.10)^2 = 3.99 \cdot 0.007854 \approx 0.0313 \text{ m}^3/\text{s}$. Dus $Q \approx 31.3 \text{ L/s}$.

6.1.6 Leidingsystemen: Serie en Parallel

Net als in elektrische circuits gelden er regels voor complexe leidingsystemen:

Serieschakeling:

- Het debiet is overal gelijk: $Q_1 = Q_2 = Q_{totaal}$.
- De verliezen tellen op: $h_{L,totaal} = h_{L,1} + h_{L,2} + \dots$

Parallelschakeling:

- Het drukverschil (en dus head loss) over elke tak is gelijk: $h_{L,1} = h_{L,2} = \Delta p / \rho g$.
- De debieten tellen op: $Q_{totaal} = Q_1 + Q_2 + \dots$

Dit betekent dat voor twee parallelle leidingen geldt:

$$\left(f \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g} \right)_1 = \left(f \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g} \right)_2$$

Dit stelt ons in staat de verhouding van snelheden (en debieten) te bepalen.

6.1.7 Iteratieve Oplossingsmethoden (Type 2 Problemen)

Bij veel ontwerpproblemen is de diameter en het drukverschil gegeven, maar is het debiet Q (en dus snelheid V) onbekend. Omdat de wrijvingsfactor f afhangt van het Reynoldsgetal ($Re = VD/\nu$), en Re afhangt van V , is dit een impliciet probleem.

Stappenplan:

1. **Schat een waarde voor f :** Een goede startwaarde is de volledig turbulente waarde (rechts in Moody-diagram), die enkel afhangt van ϵ/D .
2. **Bereken V :** Gebruik de energievergelijking met de geschatte f om V te vinden.
3. **Bereken Re :** $Re = VD/\nu$.
4. **Update f :** Gebruik het nieuwe Reynoldsgetal en het Moody-diagram (of Colebrook/Haaland) om een betere waarde voor f te vinden.
5. **Herhaal:** Ga terug naar stap 2 met de nieuwe f tot de waarde niet meer verandert (convergentie).

6.2 Externe Stroming: Weerstand en Lift

Bij externe stroming beweegt een fluïdum rondom een object (of beweegt een object door een stilstaand fluïdum). De krachten die het fluïdum op het object uitoefent, worden ontbonden in twee componenten:

- **Weerstand (Drag, F_D):** De krachtcomponent evenwijdig aan de stromingsrichting (remmend).
- **Lift (F_L):** De krachtcomponent loodrecht op de stromingsrichting.

6.2.1 Drukgradienten

Drukgradienten ontstaan door veranderingen in de stromingssnelheid rond een object, volgens Bernoulli's principe. Hogere snelheden leiden tot lagere drukken en vice versa. Dit resulteert in krachten op het object. Deze drukverschillen zijn de oorzaak van zowel lift als weerstand.

Hieronder zijn voorbeelden van drukvelden rond een object weergegeven:

[Figuur: Drukvelden rond een object in stroming. Blauwe gebieden geven lage druk aan (hoge snelheid), rode gebieden hoge druk (lage snelheid).]

Figure 6.6: Voorbeeld van drukvelden rond een object in stroming.

[Figuur: Stroomlijnen rond een bol in stroming. Let op de versnelde stroming aan de zijkanten en de vertraagde stroming aan de voorkant en achterkant.]

Figure 6.7: Stroomlijnen rond een bol in stroming.

Hoe abrupter de stroming verandert (bijv. bij stompe voorwerpen), hoe groter de drukverschillen en dus de krachten.

6.2.2 Weerstand (Drag)

De totale weerstands kracht wordt gegeven door:

$$F_D = C_D A \frac{1}{2} \rho V^2$$

Hierin is:

- C_D : de weerstandscoëfficiënt (dimensieloos, experimenteel bepaald).
- A : het frontaal oppervlak (geprojecteerd oppervlak loodrecht op de stroming).
- ρ : de dichtheid van het fluïdum.
- V : de relatieve snelheid.

De weerstand bestaat uit twee bijdragen:

1. **Wrijvingsweerstand:** Veroorzaakt door schuifspanningen aan het oppervlak (viscositeit). Dominant bij slanke, gestroomlijnde lichamen (zoals een vliegtuigvleugel).
2. **Drukweerstand (Vormweerstand):** Veroorzaakt door drukverschillen. Aan de voorkant is de druk hoog (stuw punt), aan de achterkant laag, vooral als de stroming loslaat (*flow separation*) en een turbulent zog vormt. Dominant bij stompe voorwerpen (zoals een bal of vrachtwagen).

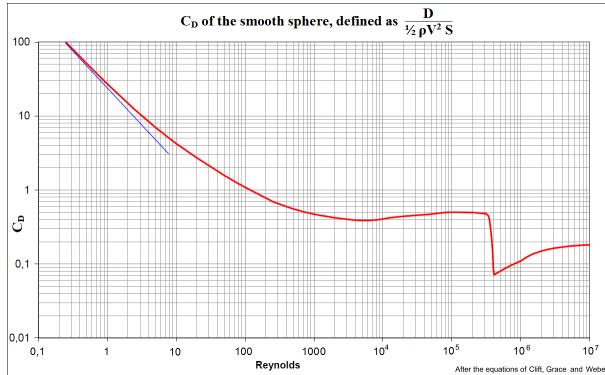

Figure 6.8: Weerstandscoëfficiënt van een bol als functie van het Reynoldsgetal. Merk de plotse daling op bij $Re \approx 3 \cdot 10^5$ (overgang naar turbulente grenslaag, waardoor loslating wordt uitgesteld).

Als je vliegtuigen bouwt wil je dat C_L zo groot mogelijk is en dat C_D zo klein mogelijk is.

Voorbeeldoefening: Weerstand op een auto

Gegeven: Een auto met frontaal oppervlak $A = 2.4 m^2$ en $C_D = 0.30$ rijdt met $108 km/u$ door lucht ($\rho = 1.2 kg/m^3$).

Gevraagd: Het vermogen nodig om de luchtweerstand te overwinnen.

Oplossing:

1. Zet snelheid om naar m/s: $V = 108/3.6 = 30 m/s$.

2. Bereken de weerstandskracht:

$$F_D = C_D A \frac{1}{2} \rho V^2 = 0.30 \cdot 2.4 \cdot \frac{1}{2} \cdot 1.2 \cdot (30)^2 = 0.30 \cdot 2.4 \cdot 0.6 \cdot 900 = 388.8 N$$

3. Bereken het vermogen ($P = F \cdot V$):

$$P = F_D \cdot V = 388.8 N \cdot 30 m/s = 11664 W \approx 11.7 kW$$

Het benodigde vermogen is $11.7 kW$.

6.2.3 Lift

Lift wordt gegenereerd door een asymmetrische stroming rond een lichaam, waardoor de druk aan de ene kant lager is dan aan de andere kant (Bernoulli: hogere snelheid = lagere druk).

$$F_L = C_L A \frac{1}{2} \rho V^2$$

Hier is A meestal het *planform area* (bovenaanzicht oppervlak) bij vleugels, niet het frontaal oppervlak.

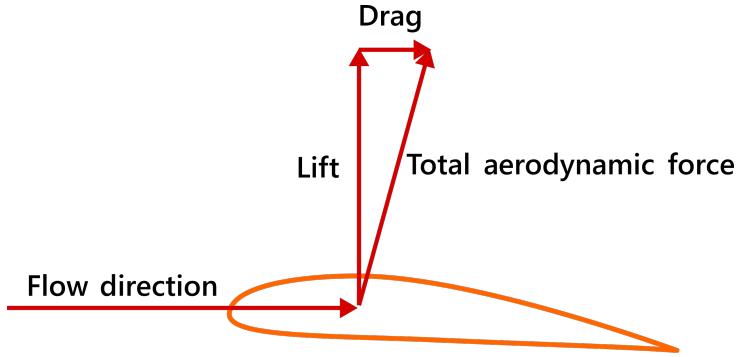

Figure 6.9: Lift- en weerstandskrachten op een vleugelprofiel.

Voorbeeldoefening: Opstijgend vliegtuig

Gegeven: Een vliegtuigje (massa 1500 kg) moet opstijgen. Vleugeloppervlak $A = 20 \text{ m}^2$. Maximale liftcoëfficiënt $C_{L,max} = 1.5$. Luchtdichtheid $\rho = 1.2 \text{ kg/m}^3$.

Gevraagd: De minimale opstijgsnelheid (stall speed).

Opplossing: Om op te stijgen moet de liftkracht gelijk zijn aan het gewicht ($F_L = m \cdot g$).

$$mg = C_{L,max} A \frac{1}{2} \rho V_{min}^2$$

Herschrijven voor V_{min} :

$$V_{min} = \sqrt{\frac{2mg}{C_{L,max}\rho A}}$$

Invullen:

$$V_{min} = \sqrt{\frac{2 \cdot 1500 \cdot 9.81}{1.5 \cdot 1.2 \cdot 20}} = \sqrt{\frac{29430}{36}} = \sqrt{817.5} \approx 28.6 \text{ m/s}$$

De minimale snelheid is 28.6 m/s (ongeveer 103 km/u).

6.3 Extra oefeningen: Interne en Externe Stroming

In deze oefenzitting behandelen we vraagstukken over drukverliezen in leidingsystemen (interne stroming) en krachten op objecten in een stroming (externe stroming).

6.3.1 Oefening 1: Drukverlies in een Leidingsysteem

Probleemstelling: Water stroomt door een horizontale stalen leiding met een diameter $D = 0.1 \text{ m}$ en een lengte $L = 50 \text{ m}$. De stroomsnelheid is $v = 2 \text{ m/s}$. Het leidingsysteem bevat de volgende componenten:

- Twee 90° bochten ($K_{bocht} = 0.3$ elk).
- Een volledig open schuifafsluiter ($K_{afsluiter} = 0.2$).

De Darcy-wrijvingsfactor is gegeven als $f = 0.02$. Bereken het totale energieverlies (head loss, h_L) in meters vloeistofkolom.

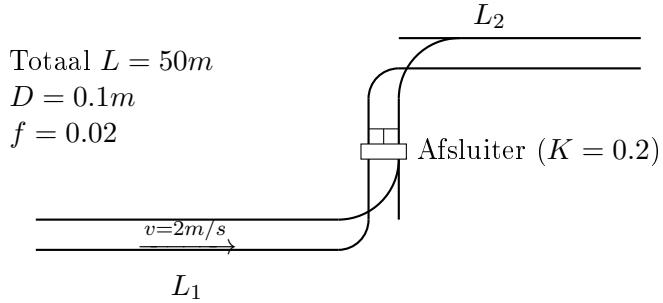

Figure 6.10: Schematische weergave van het leidingsysteem.

Oplossing:

1. Bereken de snelheidshoogte (Velocity Head):

$$\frac{v^2}{2g} = \frac{2^2}{2 \cdot 9.81} = \frac{4}{19.62} \approx 0.204 \text{ m}$$

2. Bereken Major Losses (Wrijving):

$$h_{major} = f \frac{L}{D} \frac{v^2}{2g} = 0.02 \cdot \frac{50}{0.1} \cdot 0.204$$

$$h_{major} = 0.02 \cdot 500 \cdot 0.204 = 10 \cdot 0.204 = 2.04 \text{ m}$$

3. Bereken Minor Losses (Componenten): De som van de verliescoëfficiënten is:

$$\sum K = 2 \cdot K_{bocht} + K_{afsluiter} = 2(0.3) + 0.2 = 0.8$$

Het verlies is:

$$h_{minor} = \sum K \frac{v^2}{2g} = 0.8 \cdot 0.204 \approx 0.163 \text{ m}$$

4. Totale Head Loss:

$$h_L = h_{major} + h_{minor} = 2.04 + 0.163 = 2.203 \text{ m}$$

Het totale energieverlies is 2.20 m.

6.3.2 Oefening 2: Luchtweerstand op een Auto

Probleemstelling: Een auto rijdt met een snelheid van 108 km/u . De auto heeft een frontaal oppervlak $A = 2.5 \text{ m}^2$ en een weerstandscoëfficiënt $C_D = 0.3$. De luchtdichtheid is $\rho = 1.2 \text{ kg/m}^3$. Bereken de luchtweerstandskracht die op de auto werkt.

Oplossing:

1. Converteer snelheid naar m/s:

$$v = \frac{108}{3.6} = 30 \text{ m/s}$$

2. Bereken de weerstandskracht:

$$F_D = C_D A \frac{1}{2} \rho v^2$$

$$F_D = 0.3 \cdot 2.5 \cdot 0.5 \cdot 1.2 \cdot (30)^2$$

$$F_D = 0.75 \cdot 0.6 \cdot 900 = 0.45 \cdot 900 = 405 \text{ N}$$

De weerstandskracht is 405 N.

6.3.3 Oefening 3: Liftkracht op een Vleugel

Probleemstelling: Een klein vliegtuig vliegt op zeeniveau ($\rho = 1.225 \text{ kg/m}^3$) met een snelheid van 60 m/s . De vleugel heeft een oppervlak van 15 m^2 en de liftcoëfficiënt bij deze invalshoek is $C_L = 0.5$. Bereken de gegenereerde liftkracht.

Oplossing:

1. Pas de liftformule toe:

$$F_L = C_L A \frac{1}{2} \rho v^2$$

$$F_L = 0.5 \cdot 15 \cdot 0.5 \cdot 1.225 \cdot (60)^2$$

$$F_L = 7.5 \cdot 0.6125 \cdot 3600$$

$$F_L = 4.59375 \cdot 3600 \approx 16537.5 \text{ N}$$

De liftkracht is 16.5 kN .

6.3.4 Oefening 4: Reynoldsgetal en Stromingsregime

Probleemstelling: Olie met kinematische viscositeit $\nu = 5 \times 10^{-5} \text{ m}^2/\text{s}$ en dichtheid $\rho = 850 \text{ kg/m}^3$ stroomt door een buis met diameter $D = 25 \text{ mm}$. Bereken het Reynoldsgetal voor volumedebieten van 5 , 20 en 100 L/min en bepaal voor elk geval of de stroming laminair, transitie of turbulent is.

Oplossing: Eerst berekenen we de stroomsnelheden voor elk debiet. Het volumedebiet Q is gerelateerd aan de snelheid via $Q = V \cdot A = V \cdot \frac{\pi D^2}{4}$.

Voor $Q = 5 \text{ L/min} = 5 \times 10^{-5} \text{ m}^3/\text{s}$:

$$V = \frac{Q}{A} = \frac{4Q}{\pi D^2} = \frac{4 \cdot 5 \times 10^{-5}}{\pi(0.025)^2} = \frac{2 \times 10^{-4}}{0.001963} \approx 0.102 \text{ m/s}$$

$$Re = \frac{VD}{\nu} = \frac{0.102 \cdot 0.025}{5 \times 10^{-5}} = \frac{0.00255}{5 \times 10^{-5}} = 51$$

Dit is **laminair** ($Re < 2000$).

Voor $Q = 20 \text{ L/min} = 2 \times 10^{-4} \text{ m}^3/\text{s}$:

$$V = \frac{4 \cdot 2 \times 10^{-4}}{\pi(0.025)^2} \approx 0.408 \text{ m/s}$$

$$Re = \frac{0.408 \cdot 0.025}{5 \times 10^{-5}} \approx 204$$

Dit is **laminair** ($Re < 2000$).

Voor $Q = 100 \text{ L/min} = 1.667 \times 10^{-3} \text{ m}^3/\text{s}$:

$$V = \frac{4 \cdot 1.667 \times 10^{-3}}{\pi(0.025)^2} \approx 3.40 \text{ m/s}$$

$$Re = \frac{3.40 \cdot 0.025}{5 \times 10^{-5}} \approx 1700$$

Dit is nog **laminair**, maar dicht bij de transitie.

Samenvatting: Alle drie debieten resulteren in laminaire stroming.

6.3.5 Oefening 5: Drukverlies in een Buis (Laminaire Stroming)

Probleemstelling: Water bij $20^\circ C$ ($\nu = 10^{-6} m^2/s$) stroomt door een 50 m lange koperen buis met diameter $D = 20 mm$ en relatieve ruwheid $\varepsilon/D = 0.0002$. De gemiddelde stroomsnelheid is $1.5 m/s$. Bereken: (a) Het Reynoldsgetal; (b) De wrijvingsfactor; (c) De drukval over de leiding.

Oplossing:

1. **Reynoldsgetal:**

$$Re = \frac{VD}{\nu} = \frac{1.5 \cdot 0.02}{10^{-6}} = 30\,000$$

Dit is **turbulent** ($Re > 3000$).

2. **Wrijvingsfactor (via Haaland formule):**

$$\frac{1}{\sqrt{f}} \approx -1.8 \log_{10} \left(\left(\frac{0.0002}{3.7} \right)^{1.11} + \frac{6.9}{30\,000} \right)$$

$$\frac{1}{\sqrt{f}} \approx -1.8 \log_{10}(5.4 \times 10^{-6} + 2.3 \times 10^{-4}) \approx -1.8 \log_{10}(2.38 \times 10^{-4})$$

$$\frac{1}{\sqrt{f}} \approx -1.8 \times (-3.62) \approx 6.52$$

$$f \approx 0.0235$$

3. **Drukval (Darcy-Weisbach):**

$$\Delta p = f \frac{L}{D} \frac{1}{2} \rho V^2 = 0.0235 \cdot \frac{50}{0.02} \cdot \frac{1}{2} \cdot 1000 \cdot (1.5)^2$$

$$\Delta p = 0.0235 \cdot 2500 \cdot 1125 = 66\,187.5 Pa \approx 66.2 kPa$$

De drukval is ongeveer 66.2 kPa.

6.3.6 Oefening 6: Weerstand op een Bol (Sphere)

Probleemstelling: Een tennisbal (diameter $D = 6.5 cm$) wordt afgesloten zonder spin met een snelheid van $30 m/s$ door lucht ($\rho = 1.2 kg/m^3$, $\nu = 1.5 \times 10^{-5} m^2/s$). Bereken: (a) Het Reynoldsgetal; (b) De weerstandskracht (voor een glad oppervlak, $C_D \approx 0.46$).

Oplossing:

1. **Reynoldsgetal:**

$$Re = \frac{VD}{\nu} = \frac{30 \cdot 0.065}{1.5 \times 10^{-5}} = \frac{1.95}{1.5 \times 10^{-5}} = 130\,000$$

Dit valt in het bereik waar $C_D = 0.46$ geldig is.

2. **Weerstandskracht:** Het frontaal oppervlak van een bol: $A = \frac{\pi D^2}{4} = \frac{\pi (0.065)^2}{4} \approx 0.00332 m^2$

$$F_D = C_D A \frac{1}{2} \rho V^2 = 0.46 \cdot 0.00332 \cdot \frac{1}{2} \cdot 1.2 \cdot (30)^2$$

$$F_D = 0.46 \cdot 0.00332 \cdot 0.6 \cdot 900 = 0.46 \cdot 1.789 \approx 0.82 N$$

$F_D \approx 0.82 N$

6.3.7 Oefening 7: Weerstand en Vermogen voor een Auto in Wind

Probleemstelling: Een auto ondergaat een zijwind van 20 m/s (windvlagen). De auto heeft een frontaal oppervlak van 2.4 m^2 en een zijoppervlak van ongeveer 3.0 m^2 . Voor zijwind, neem $C_D = 0.8$ (stomper dan voorwind). Bereken: (a) De zijweerstandskracht; (b) Het benodigde vermogen om tegen deze wind in te rijden met 15 m/s snelheid (relatieve snelheid = $\sqrt{15^2 + 20^2} \approx 25 \text{ m/s}$).

Oplossing:

1. **Zijweerstandskracht (gebruikmakend van zijoppervlak):**

$$F_D = C_D A \frac{1}{2} \rho V_{wind}^2 = 0.8 \cdot 3.0 \cdot \frac{1}{2} \cdot 1.2 \cdot (20)^2$$

$$F_D = 0.8 \cdot 3.0 \cdot 0.6 \cdot 400 = 0.8 \cdot 720 = 576 \text{ N}$$

2. **Vermogen (gebruik makend van relatieve windsnelheid):**

$$P = F_D \cdot V_{rel} = 576 \cdot 25 = 14\,400 \text{ W} = 14.4 \text{ kW}$$

Zijweerstand: 576 N; Vermogen: 14.4 kW

Part II

Warmte

7 Thermodynamica

7.1 Systemen en Controle Volumes

Er zijn twee soorten systemen die we eerst bestuderen:

Gesloten Systeem (Controlemassa): Bij een gesloten systeem is de hoeveelheid massa vast.

Er kan geen massa de grens van het systeem passeren. Energie, in de vorm van warmte of arbeid, kan de grens echter wel passeren. Een klassiek voorbeeld is een gas opgesloten in een zuiger-cilinder apparaat. Als het gas wordt verwarmd, zet het uit en beweegt de zuiger. De grens van het systeem beweegt dus en het volume verandert, maar de massa binnenvinden blijft constant. Als er ook geen energie de grens passeert, spreken we van een geïsoleerd systeem.

Open Systeem (Controlevolume): In veel technische toepassingen, zoals bij compressoren, turbines, en straalmotoren, is er sprake van een continue stroom van massa. In deze gevallen is het handiger om een specifiek volume in de ruimte te bestuderen, het zogenaamde controlevolume. De grenzen van dit volume worden het controleoppervlak genoemd. Zowel massa als energie kunnen deze grenzen passeren. Een boiler is bijvoorbeeld een open systeem: koud water stroomt erin, warmte wordt toegevoegd, en warm water stroomt eruit.

Q — warmteoverdracht (gesloten systeem)

J

W — arbeid (gesloten systeem)

J

$\dot{m}$ — massadebit

kg/s

h — specifieke enthalpie

kJ/kg

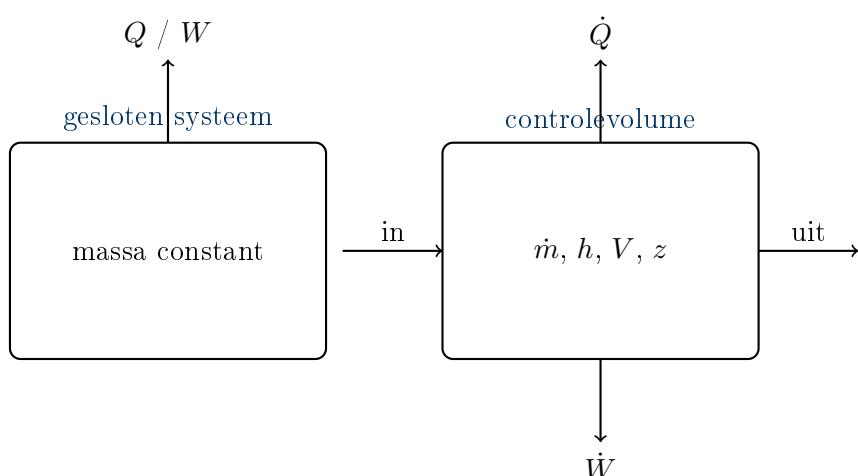

Figure 7.1: Thermodynamische modellering: gesloten systeem (controlemassa) vs. open systeem (controlevolume).

7.2 Eigenschappen van een Systeem

Elk systeem wordt gekarakteriseerd door zijn eigenschappen. Dit zijn macroscopische kenmerken zoals druk (P), temperatuur (T), volume (V) en massa (m).

Belangrijke concepten zijn ook de specifieke eigenschappen, die de eigenschap per eenheid massa weergeven.

- Specifiek volume (v): $v = V/m$ (m^3/kg)
- Specifieke interne energie (u): $u = U/m$ (kJ/kg)
- Specifieke enthalpie (h): $h = H/m$ (kJ/kg)

7.3 Processen en Cyclus

Wanneer een systeem verandert van de ene evenwichtstoestand naar de andere, ondergaat het een proces. De reeks toestanden die het systeem doorloopt, vormt het pad van het proces. Om een proces volledig te beschrijven, moeten we de begintoestand, de eindtoestand, het pad en de interacties met de omgeving (warmte en arbeid) kennen.

Vaak wordt in analyses aangenomen dat een proces een quasi-evenwichtsproces (of quasi-statisch proces) is. Dit houdt in dat het proces zo langzaam verloopt dat het systeem op elk moment infinitesimaal dicht bij een evenwichtstoestand is. Hoewel dit een idealisatie is, benadert het veel werkelijke processen goed en maakt het berekeningen eenvoudiger omdat de eigenschappen uniform gedefinieerd blijven.

Speciale processen worden aangeduid met het voorvoegsel iso-:

- **Isotherm:** Temperatuur blijft constant ($T = C$).
- **Isobaar:** Druk blijft constant ($P = C$).
- **Isochoor:** Volume blijft constant ($V = C$).
- **Adiabatisch:** Er is geen warmte-uitwisseling met de omgeving ($Q = 0$). Let op: adiabatisch betekent niet noodzakelijk dat de temperatuur constant is; expansie zonder warmtetoevoer leidt bijvoorbeeld tot afkoeling.

Een cyclus is een proces (of reeks processen) waarbij de eindtoestand identiek is aan de begintoestand. De netto verandering van eigenschappen over een cyclus is nul ($\Delta E_{cyclus} = 0$), wat impliceert dat de netto energieoverdracht via warmte gelijk moet zijn aan de netto energieoverdracht via arbeid.

8 De Eerste Hoofdwet van de Thermodynamica: Energiebehoud

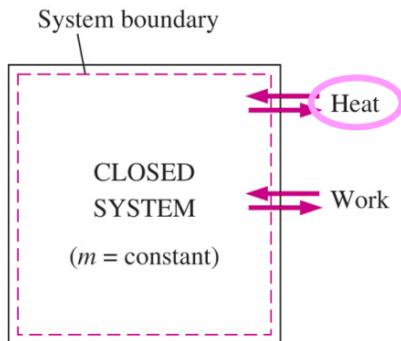

Figure 8.1: Eerste Hoofdwet voor gesloten systemen: $Q - W = \Delta U$.

De Eerste Hoofdwet van de thermodynamica is een uitdrukking van het principe van behoud van energie: energie kan niet worden gecreëerd of vernietigd, alleen van vorm veranderen. Voor elk thermodynamisch systeem geldt:

$$E_{in} - E_{uit} = \Delta E_{systeem}$$

De netto verandering in de totale energie van het systeem is gelijk aan het verschil tussen de energie die binnenkomt en de energie die weggaat.

8.1 Vormen van Energie

De totale energie E van een systeem bestaat uit macroscopische en microscopische vormen:

- **Macroscopische energie:** Gerelateerd aan de beweging en invloed van externe effecten op het systeem als geheel.
  - Kinetische energie (KE): Energie door de beweging van het systeem ($KE = \frac{1}{2}mv^2$).
  - Potentiële energie (PE): Energie door de positie in een zwaartekrachtveld ($PE = mgz$).
- **Microscopische energie (Interne energie, U):** Gerelateerd aan de moleculaire structuur en activiteit. Dit omvat translationele, rotationele en vibrationele energie van moleculen, evenals de chemische energie in atoombindingen en de kernenergie in atoomkernen. In de thermodynamica verwijst de term "thermische energie" vaak naar de voelbare (kinetische) en latente (faseverandering) delen van de interne energie.

Voor stationaire systemen (die niet bewegen als geheel) zijn ΔKE en ΔPE nul, en geldt $\Delta E = \Delta U$.

8.2 Energie-overdracht: Warmte en Arbeid

Energie kan de grens van een gesloten systeem slechts op twee manieren passeren: als warmte of als arbeid.

- **Warmte (Q):** Warmte is de vorm van energie-overdracht die wordt aangedreven door een temperatuurverschil. Energie stroomt spontaan van een medium met hoge temperatuur naar een medium met lage temperatuur. Een proces zonder warmteoverdracht noemen we adiabatisch. De hoeveelheid warmteoverdracht per tijdseenheid noemen we het warmtestroomdebiet $\dot{Q}$ (in Watt of J/s).
- **Arbeid (W):** Arbeid is de energie-overdracht geassocieerd met een kracht die over een afstand werkt ($W = F \cdot s$). Als de energie-overdracht geen warmte is, dan moet het arbeid zijn. Voorbeelden zijn een draaiende as (as-arbeid), een stijgende zuiger (grensverplaatsingsarbeid) of elektrische stroom die een grens passeert (elektrische arbeid). Arbeid per tijdseenheid is vermogen $\dot{W}$ (in Watt).

De energiebalans voor een gesloten systeem wordt traditioneel geschreven als:

$$Q_{net,in} - W_{net,uit} = \Delta E_{systeem}$$

Of in differentiële vorm: $\delta Q - \delta W = dE$. Hierbij is de conventie dat warmte toegevoerd aan het systeem positief is, en arbeid verricht door het systeem positief is.

8.3 Arbeid bij Grensverplaatsing (Moving Boundary Work)

Een van de belangrijkste vormen van arbeid in motoren en compressoren is de arbeid die verricht wordt door een gas dat uitzet of samengedrukt wordt in een zuiger-cilinder apparaat. Omdat $F = P \cdot A$ en $ds = dV/A$, kunnen we schrijven $\delta W_b = Fds = PdV$. De totale arbeid tijdens een proces van toestand 1 naar 2 is:

$$W_b = \int_1^2 P dV$$

Dit betekent dat de arbeid gelijk is aan de oppervlakte onder de procescurve in een $P - V$ diagram. De waarde van de integraal hangt af van de relatie tussen P en V tijdens het proces:

- Isobaar proces ($P = C$): $W_b = P(V_2 - V_1)$.
- Isotherm proces (ideaal gas, $PV = mRT = C$): $W_b = mRT \ln(V_2/V_1)$.
- Polytroop proces ($PV^n = C$): $W_b = \frac{P_2V_2 - P_1V_1}{1-n}$ (voor $n \neq 1$).

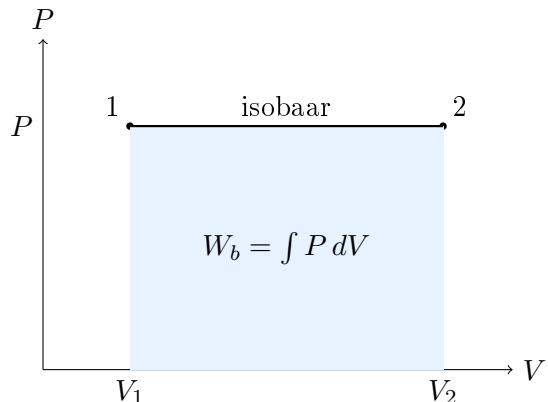

Figure 8.2: Interpretatie van grensverplaatsingsarbeid als oppervlakte onder de P - V curve.

Voorbeeldoefening: isobare expansie in zuiger-cilinder

Gegeven: Een gas in een zuiger-cilinder ondergaat een isobare expansie bij $P = 200 \text{ kPa}$. Het volume verandert van $V_1 = 0,10 \text{ m}^3$ naar $V_2 = 0,25 \text{ m}^3$.

Gevraagd: Bepaal de grensverplaatsingsarbeid W_b (arbeid door het systeem).

Oplossing: Bij isobaar proces geldt:

$$W_b = P(V_2 - V_1) = 200 \times 10^3 (0,25 - 0,10) = 200 \times 10^3 \cdot 0,15 = 3,0 \times 10^4 \text{ J}$$

Dus $W_b = 30 \text{ kJ}$ (positief: arbeid geleverd door het gas).

8.4 De Eerste Hoofdwet voor Open Systemen (Controlevolumes)

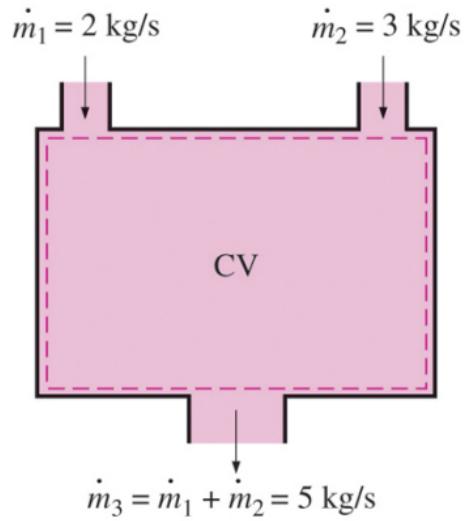

Figure 8.3: Eerste Hoofdwet voor open systemen (controlevolume).

Bij open systemen stroomt massa de grenzen over. Massa draagt energie met zich mee (interne energie u , kinetische energie $V^2/2$ en potentiële energie gz). (Zie bernoulli) Daarnaast is er energie nodig om de massa in of uit het systeem te duwen tegen de heersende druk in. Deze mechanische energie noemen we stromingsarbeid of flow work ($W_{flow} = Pv$).

Om de thermodynamische analyse van open systemen te vereenvoudigen, combineren we de interne energie u en de stromingsarbeid Pv in een nieuwe eigenschap: enthalpie (h).

$$h = u + Pv$$

Enthalpie is de interne energie van een fluïdum plus de energie die nodig is om het fluïdum te laten stromen.

De energiebalans voor een algemeen stromingsproces is:

$$\dot{Q}_{in} + \dot{W}_{in} + \sum \dot{m}_{in} \theta_{in} = \dot{Q}_{uit} + \dot{W}_{uit} + \sum \dot{m}_{uit} \theta_{uit} + \frac{dE_{sys}}{dt}$$

Waarbij θ de totale energie per eenheid massa van de stromende vloeistof is: $\theta = h + \frac{V^2}{2} + gz$.

Voor een stationair stromingsproces (steady-flow), waarbij de eigenschappen in het controlevolume niet veranderen met de tijd ($dE_{sys}/dt = 0$) en de in- en uitgaande massastromen gelijk zijn ($\dot{m}_{in} = \dot{m}_{uit} = \dot{m}$), vereenvoudigt dit tot:

$$\dot{Q} - \dot{W} = \dot{m} \left[(h_2 - h_1) + \frac{V_2^2 - V_1^2}{2} + g(z_2 - z_1) \right]$$

Hierbij staat punt 1 voor de inlaat en punt 2 voor de uitlaat. In veel apparaten, zoals nozzles en diffusers, zijn warmte en arbeid verwaarloosbaar, en balanceert de verandering in enthalpie direct de verandering in kinetische energie.

Dit loopt samen met bernoulli waarbij $A_1*V_1^2 = A_2*V_2^2$

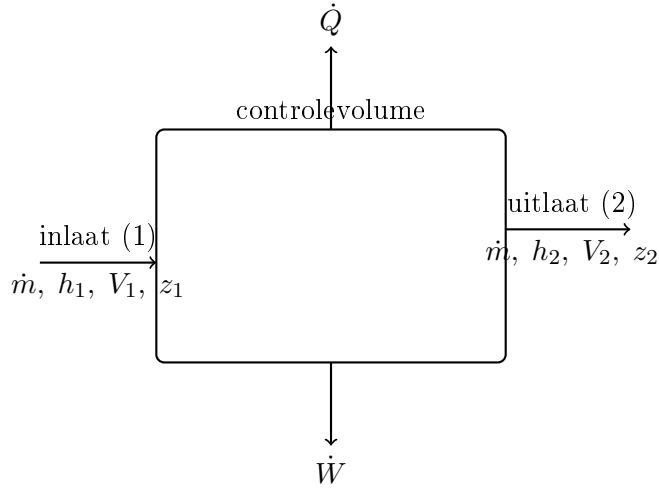

Figure 8.4: Schema van een controlevolume met energiestromen via warmte, arbeid en massastromen.

Voorbeeldoefening: nozzle (enthalpie naar snelheid)

Gegeven: Een nozzle werkt stationair, adiabatisch ($\dot{Q} \approx 0$) en zonder as-arbeid ($\dot{W} \approx 0$). De snelheidsverandering is dominant, hoogteverschil verwaarloosbaar. Het massadebiet is $\dot{m} = 0,50 \text{ kg/s}$. Inlaat: $V_1 \approx 20 \text{ m/s}$. Uitlaat: $V_2 \approx 220 \text{ m/s}$.

Gevraagd: Bepaal de vereiste enthalpiedaling $\Delta h = h_2 - h_1$.

Oplossing: Met $\dot{Q} - \dot{W} = \dot{m} \left[(h_2 - h_1) + \frac{V_2^2 - V_1^2}{2} \right]$ en $\dot{Q} \approx \dot{W} \approx 0$:

$$h_2 - h_1 \approx -\frac{V_2^2 - V_1^2}{2}$$

$$V_2^2 - V_1^2 = 220^2 - 20^2 = 48400 - 400 = 48000 \text{ m}^2/\text{s}^2$$

$$\Delta h \approx -\frac{48000}{2} = -24000 \text{ J/kg} = -24 \text{ kJ/kg}$$

Dus de nozzle “zet” ongeveer 24 kJ/kg enthalpie om in kinetische energie.

8.4.1 Specifieke Componenten: Smoring en Mengkamers

1. Smoring (Throttling): Bij een expansieeventiel of capillair buisje (in koelkasten) daalt de druk aanzienlijk zonder dat er arbeid wordt verricht of warmte wordt uitgewisseld (adiabatisch).

$$\dot{Q} \approx 0, \quad \dot{W} = 0, \quad \Delta KE \approx 0, \quad \Delta PE \approx 0$$

De energiebalans reduceert tot:

$$h_1 = h_2$$

Dit is een **isenthalpisch** proces. Hoewel de enthalpie constant blijft, daalt de temperatuur meestal (Joule-Thomson effect).

2. Mengkamers (Mixing Chambers): Wanneer twee stromen mengen (bijv. in een douche of industriële menger), geldt behoud van massa en energie. Vaak is de kamer adiabatisch.

$$\sum \dot{m}_{in} h_{in} = \sum \dot{m}_{uit} h_{uit}$$

Voor twee inlaatstromen (1, 2) en één uitlaatstroem (3):

$$\dot{m}_1 h_1 + \dot{m}_2 h_2 = \dot{m}_3 h_3 \quad (\text{met } \dot{m}_3 = \dot{m}_1 + \dot{m}_2)$$

9 Eigenschappen van Zuivere Stoffen

Om de energiebalansen op te lossen, moeten we de waarden van u , h en v kunnen bepalen. Stoffen zoals water of koelmiddel (R-134a) gedragen zich complexer dan ideale gassen vanwege faseovergangen. Een zuivere stof heeft een uniforme chemische samenstelling.

9.1 Fasen en Faseverandering

We kennen drie hoofdfasen: vaste stof, vloeistof en gas. De thermodynamica van faseverandering is rijk aan terminologie:

- **Gecomprimeerde vloeistof (subcooled liquid):** Vloeistof die niet op het punt staat te verdampen (bijv. water bij 20°C en 1 atm).
- **Verzadigde vloeistof (saturated liquid):** Vloeistof die op het punt staat te koken. Elke toevoeging van warmte zorgt voor dampvorming.
- **Verzadigde damp (saturated vapor):** Damp die op het punt staat te condenseren. Elke onttrekking van warmte zorgt voor druppelvorming.
- **Oververhitte damp (superheated vapor):** Damp die niet op het punt staat te condenseren (bijv. stoom bij 300°C en 1 atm).

Verzadigingstemperatuur (T_{sat}) en -druk (P_{sat}): Bij een gegeven druk is er een specifieke temperatuur waarbij een zuivere stof kookt. Water kookt bijvoorbeeld bij 100°C bij 1 atm, maar bij een lagere temperatuur op grote hoogte waar de druk lager is.

9.2 Het Staatspostulaat en Onafhankelijkheid

Het staatspostulaat stelt dat de toestand van een eenvoudig samendrukbaar systeem volledig bepaald is door twee onafhankelijke, intensieve eigenschappen.

- **Buiten de koepel (Enkelfasig):** P en T zijn onafhankelijk. Als je P en T kent, ligt de toestand vast (bijv. oververhitte damp).
- **Binnen de koepel (Tweefasig):** P en T zijn afhankelijk ($P = P_{sat}(T)$). Je hebt een andere eigenschap nodig, zoals de kwaliteit x , om de toestand te bepalen.

De kwaliteit x is de massafractie damp in het mengsel:

$$x = \frac{m_{damp}}{m_{totaal}}$$

Eigenschappen in het menggebied worden berekend als gewogen gemiddelde:

$$v = v_f + x(v_g - v_f)$$

9.3 Eigenschapsdiagrammen en Tabellen

De relaties tussen eigenschappen worden gevisualiseerd in $T - v$, $P - v$ en $P - T$ diagrammen. Op een $T - v$ diagram zien we een karakteristieke "koepel" (de verzadigingskoepel):

- De linkerzijde van de koepel is de verzadigde vloeistoflijn.
- De rechterzijde is de verzadigde damplijn.
- Het punt waar de lijnen samenkommen is het kritieke punt. Boven de kritieke temperatuur en druk is er geen duidelijk onderscheid meer tussen vloeistof en damp.

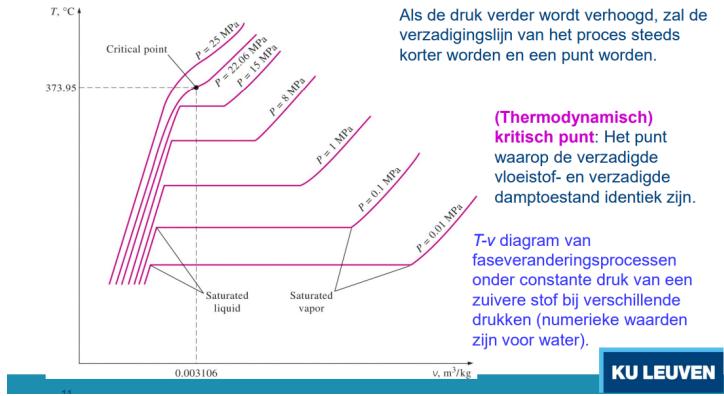

Figure 9.1: P-v-T oppervlak en projecties (fasediagrammen).

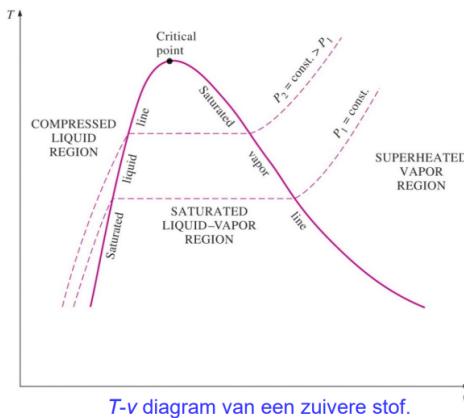

Figure 9.2: P-T fasediagram

Onder de koepel bevindt zich het menggebied, waar vloeistof en damp in evenwicht samen bestaan. In dit gebied zijn druk en temperatuur afhankelijk van elkaar. Om de toestand vast te leggen, gebruiken we de kwaliteit of dampfractie x , gedefinieerd als de verhouding van de massa damp tot de totale massa van het mengsel:

$$x = \frac{m_{damp}}{m_{totaal}}$$

De waarde van x loopt van 0 (verzadigde vloeistof) tot 1 (verzadigde damp). De eigenschappen van het mengsel worden berekend als een gewogen gemiddelde:

$$y_{gem} = y_f + x \cdot y_{fg}$$

Waarbij y staat voor een specifieke eigenschap (v , u , of h). y_f is de waarde voor verzadigde vloeistof en y_{fg} is het verschil tussen verzadigde damp en vloeistof ($y_g - y_f$). Deze waarden vinden we in thermodynamische tabellen.

Voorbeeldoefening: kwaliteit en mengseleigenschap

Gegeven: In een verzadigd mengsel geldt bij een bepaalde druk: $h_f = 500 \text{ kJ/kg}$ en $h_g = 2700 \text{ kJ/kg}$. De gemeten enthalpie van het mengsel is $h = 1600 \text{ kJ/kg}$.

Gevraagd: Bepaal de kwaliteit x .

Oplossing: We gebruiken $h = h_f + x(h_g - h_f)$:

$$x = \frac{h - h_f}{h_g - h_f} = \frac{1600 - 500}{2700 - 500} = \frac{1100}{2200} = 0,50$$

Dus $x = 0,50$: de massa bestaat voor 50% uit damp.

9.4 De Ideale Gaswet

Voor gassen bij hoge temperatuur en lage druk (ten opzichte van hun kritieke waarden) zijn de intermoleculaire krachten verwaarloosbaar klein. Onder deze omstandigheden kunnen we de Ideale Gaswet gebruiken:

$$Pv = RT$$

R — specifieke gasconstante

J/(kg K)

v — specifiek volume

m³/kg

Hierin is R de specifieke gasconstante, die verschilt per gas ($R = R_u/M$, met $R_u = 8.314 \text{ kJ/kmol} \cdot \text{K}$ de universele gasconstante en M de molaire massa).

Een belangrijke eigenschap van ideale gassen is dat de interne energie en enthalpie enkel afhangen van de temperatuur ($u = u(T)$ en $h = h(T)$). Dit leidt tot de definities van de soortelijke warmten:

- $c_v = (\frac{\partial u}{\partial T})_v = \frac{du}{dT} \rightarrow \Delta u = c_v \Delta T$ (voor constante c_v)
- $c_p = (\frac{\partial h}{\partial T})_p = \frac{dh}{dT} \rightarrow \Delta h = c_p \Delta T$ (voor constante c_p)

c_v — soortelijke warmte bij constant volume

kJ/(kg K)

c_p — soortelijke warmte bij constant druk

kJ/(kg K)

De verhouding $k = c_p/c_v$ is de specifieke warmteverhouding, die een rol speelt bij adiabatische processen van ideale gassen ($Pv^k = C$).

Indien een gas te sterk afwijkt van ideaal gedrag (bijvoorbeeld bij hoge druk), gebruiken we de compressibiliteitsfactor Z ($Pv = ZRT$) of complexere toestandsvergelijkingen zoals van der Waals of Beattie-Bridgeman.

10 De Tweede Hoofdwet en Entropie

De Eerste Wet stelt dat energie behouden blijft, maar zegt niets over de richting van een proces. Een kop koffie koelt af in een kamer, maar wordt nooit spontaan warmer door energie uit de kamerlucht te onttrekken, hoewel dit de eerste wet niet zou schenden. Dit inzicht leidt tot de Tweede Hoofdwet van de Thermodynamica.

10.1 Entropie

Om de Tweede Wet kwantitatief te maken, introduceerde Clausius het concept entropie (S). Entropie kan worden gezien als een maat voor moleculaire wanorde of de "kwaliteit" van energie. Hoe hoger de entropie, hoe minder bruikbaar de energie is voor arbeid. De verandering in entropie dS wordt gedefinieerd als dQ/T voor een intern reversibel proces. Voor elk proces geldt het principe van toename van entropie:

$$dS \geq \frac{\delta Q}{T}$$

Voor een geïsoleerd systeem betekent dit dat de entropie altijd toeneemt (bij irreversibele, echte processen) of gelijk blijft (bij reversibele, ideale processen), maar nooit afneemt ($\Delta S_{gen} \geq 0$). Irreversibiliteiten zoals wrijving, menging en warmteoverdracht over een eindig temperatuurverschil genereren entropie.

Belangrijke Formules

Clausius-ongelijkheid	: $\Delta S \geq \int \frac{\delta Q}{T}$
Intern reversibel	: $ds = \frac{\delta q_{rev}}{T}$
Entropiebalans (gesloten)	: $\Delta S = \int \frac{\delta Q}{T_{grens}} + S_{gen}$
Entropiebalans (stationair CV)	: $\dot{S}_{gen} = \sum \dot{m} s_{out} - \sum \dot{m} s_{in} - \sum \frac{\dot{Q}_k}{T_k}$
Ideaal gas	: $\Delta s = c_p \ln\left(\frac{T_2}{T_1}\right) - R \ln\left(\frac{P_2}{P_1}\right)$
Incompressibel (c const.)	: $\Delta s = c \ln\left(\frac{T_2}{T_1}\right)$

s — specifieke entropie

kJ/(kg K)

Omkeerbaar vs. onomkeerbaar (intuïtie)

Een proces is **omkeerbaar** als het (idealiter) zonder netto sporen in systeem én omgeving terug te draaien is. In de praktijk is dit een limietgeval.

Typische bronnen van **onomkeerbaarheid**:

- wrijving (mechanisch of intern in het fluïdum)
- mengen van stoffen/temperaturen
- warmteoverdracht bij eindig ΔT
- smoren (throttling) door kleppen/ver nauwingen

Onomkeerbaar $\Rightarrow S_{gen} > 0$.

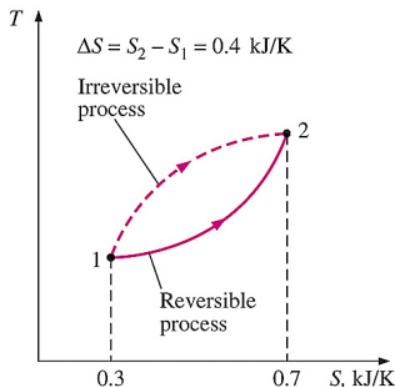

Figure 10.1: T-s diagram: vergelijking tussen een reversibel (ideaal) en irreversibel (echt) proces. Het irreversibele proces eindigt op een hogere entropie ($\Delta S > \int \delta Q/T$).

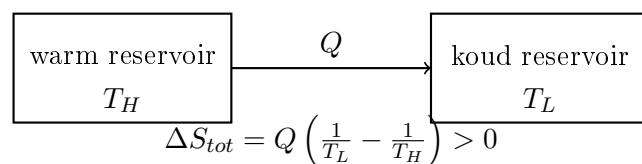

Figure 10.2: Warmteoverdracht bij eindig ΔT is onomkeerbaar en genereert entropie.

Voorbeeldoefening: entropieverandering bij opwarming (incompressibel)

Gegeven: $m = 2,0 \text{ kg}$ water wordt opgewarmd van $T_1 = 20^\circ\text{C}$ naar $T_2 = 80^\circ\text{C}$. Neem $c \approx 4,18 \text{ kJ}/(\text{kg} \cdot \text{K})$.

Gevraagd: Bepaal ΔS van het water.

Oplossing: Zet om naar Kelvin: $T_1 = 293 \text{ K}$ en $T_2 = 353 \text{ K}$.

$$\Delta S = mc \ln \left(\frac{T_2}{T_1} \right) = 2,0 \cdot 4,18 \ln \left(\frac{353}{293} \right) \approx 1,55 \text{ kJ/K}$$

Dus $\boxed{\Delta S \approx 1,55 \text{ kJ/K}}$.

Voorbeeldoefening: entropieproductie bij warmteoverdracht tussen reservoirs

Gegeven: $Q = 500 \text{ kJ}$ stroomt van $T_H = 600 \text{ K}$ naar $T_L = 300 \text{ K}$.

Gevraagd: Bepaal ΔS_{tot} en S_{gen} .

Oplossing:

$$\Delta S_{warm} = -\frac{Q}{T_H} = -\frac{500}{600} = -0,833 \text{ kJ/K}, \quad \Delta S_{koud} = +\frac{Q}{T_L} = +\frac{500}{300} = 1,667 \text{ kJ/K}$$

$$\Delta S_{tot} = \Delta S_{warm} + \Delta S_{koud} = 0,834 \text{ kJ/K}$$

Omdat dit proces onomkeerbaar is, geldt $S_{gen} = \Delta S_{tot} > 0$.

10.2 Entropiebalans en Efficiëntie

10.2.1 Entropiebalans voor Open Systemen

Net als massa en energie, kan entropie een controle volume binnengaan of verlaten via massastromen en warmteoverdracht. Echter, in tegenstelling tot energie, blijft entropie *niet* behouden: het wordt gegenereerd door onomkeerbaarheden. De algemene entropiebalans voor een open systeem is:

$$\underbrace{\frac{dS_{CV}}{dt}}_{\text{Verandering in CV}} = \underbrace{\sum \dot{m}_{in} s_{in} - \sum \dot{m}_{uit} s_{uit}}_{\text{Netto entropiestroom via massa}} + \underbrace{\sum \frac{\dot{Q}_k}{T_k}}_{\text{Entropiestroom via warmte}} + \underbrace{\dot{S}_{gen}}_{\text{Entropiegeneratie}}$$

Voor een **stationair proces** (steady-state, $dS_{CV}/dt = 0$) wordt dit:

$$\dot{S}_{gen} = \sum \dot{m}_{uit} s_{uit} - \sum \dot{m}_{in} s_{in} - \sum \frac{\dot{Q}_k}{T_k} \geq 0$$

Hierbij is:

- $\dot{S}_{gen}$: De snelheid van entropiegeneratie (altijd ≥ 0).
- $\dot{Q}_k/T_k$: De entropieoverdracht door warmteoverdracht bij temperatuur T_k (op de grens).
- s : De specifieke entropie van de in- en uitgaande massastromen.

Voor een **adiabatisch** systeem ($\dot{Q} = 0$) met één inlaat en één uitlaat (bijv. een ideale turbine of pomp) geldt:

$$\dot{S}_{gen} = \dot{m}(s_{uit} - s_{in}) \geq 0 \Rightarrow s_{uit} \geq s_{in}$$

In het ideale geval (reversibel) is $s_{uit} = s_{in}$ (isentroop).

10.2.2 Isentropische Efficiënties

Omdat echte machines (turbines, compressoren, pompen, nozzles) onomkeerbaar zijn, genereren ze entropie ($s_{uit} > s_{in}$ voor adiabatische processen). De isentropische efficiëntie vergelijkt de werkelijke prestatie met de ideale (isentrope) prestatie.

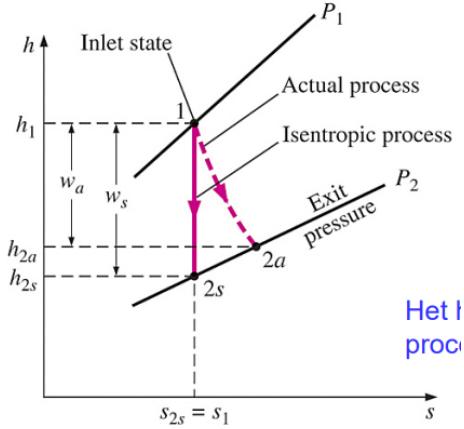

Figure 10.3: h-s diagram voor een turbine. Het werkelijke proces (stippellijn) wijkt af van het isentrope proces (verticale lijn) richting hogere entropie.

Turbine

Turbines leveren arbeid; de werkelijke arbeid is *lager* dan de ideale isentrope arbeid. Rendement (inline om witruimte te beperken): $\eta_T = \frac{\text{Werkelijke Arbeid}}{\text{Isentropische Arbeid}} \approx \frac{h_1 - h_{2a}}{h_1 - h_{2s}}$, waarbij h_{2a} de werkelijke uitgangsenthalpie is en h_{2s} de enthalpie bij isentrope expansie ($s_{2s} = s_1$).

Compressor en Pomp

Een compressor vereist arbeid; de werkelijke arbeid is *hoger* dan de ideale isentrope arbeid. Rendement: $\eta_C = \frac{\text{Isentropische Arbeid}}{\text{Werkelijke Arbeid}} \approx \frac{h_{2s} - h_1}{h_{2a} - h_1}$.

Nozzle (Straalbuis)

Een nozzle zet druk om in kinetische energie. Rendement: $\eta_N = \frac{\text{Werkelijke Kinetische Energie}}{\text{Isentropische Kinetische Energie}} = \frac{V_{2a}^2}{V_{2s}^2} \approx \frac{h_1 - h_{2a}}{h_1 - h_{2s}}$.

11 Thermodynamische Cycli

Inleiding: Cycli?

Een thermodynamische cyclus is een reeks processen waarbij een systeem terugkeert naar zijn oorspronkelijke toestand. Cycli worden in alle moderne machines (motoren, compressoren, warmtepompen, turbines) gebruikt. Het grote voordeel is dat na één volledige cyclus alle toestateigenschappen teruggekeerd zijn naar hun oorspronkelijke waarden, dus $\Delta E_{cyclus} = 0$. Dit houdt in dat de netto energie die als warmte wordt toegevoerd gelijk moet zijn aan de netto arbeid die geproduceerd wordt:

$$Q_{netto,in} = W_{netto,uit}$$

Dit is waarom cycli zo interessant zijn voor praktische toepassingen: je kunt continu arbeid of koeling uit eenzelfde hoeveelheid werkvloeistof halen door deze steeds opnieuw door dezelfde cyclus te voeren.

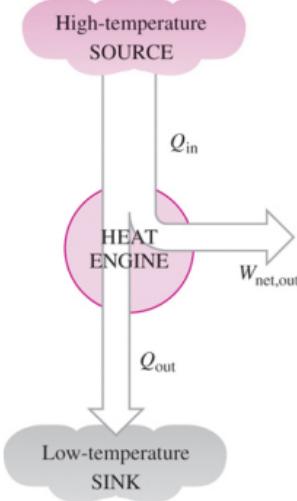

Figure 11.1: Schematische weergave van een warmtemotor.

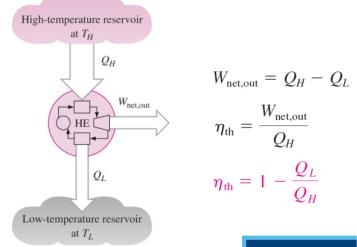

Figure 11.2: Definitie van thermisch rendement.

Op een P - V diagram is de oppervlakte omsloten door de cycluscurve gelijk aan de netto arbeid per kilogram (of per mol) werkvloeistof. Op een T - s diagram is dit eveneens waar voor de warmte. Een grotere oppervlakte = beter rendement.

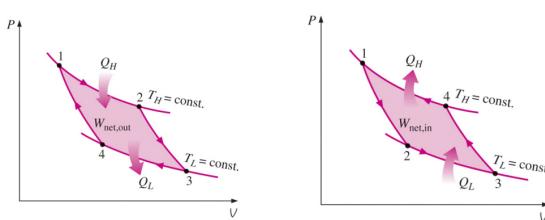

Figure 11.3: P-V diagrammen van een thermodynamische cyclus.

11.1 De Carnot Cyclus

Dit is de meest efficiënte theoretische cyclus die mogelijk is tussen twee temperatuurlimieten. Hij werd bedacht door Sadi Carnot (1824) en dient als referentiepunt: geen enkel apparaat kan beter presteren dan de Carnot-cyclus tussen dezelfde twee temperatuurlimieten.

Vier Processen van de Carnot-cyclus (expansie)

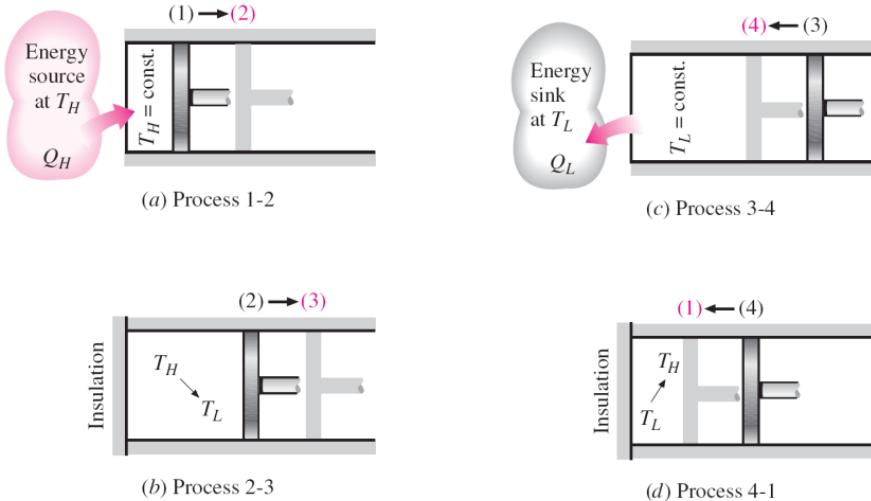

Figure 11.4: De vier stappen van de Carnot-cyclus in een zuiger-cilinder systeem: (a) Isotherme expansie, (b) Adiabatische expansie, (c) Isotherme compressie, (d) Adiabatische compressie.

1. Proces 1→2: Isotherme expansie bij T_H

Het gas expandeert terwijl het constant in contact staat met een heet reservoir. De expansie verricht arbeid op de omgeving ($W_{1\rightarrow 2} > 0$), dus moet warmte worden toegevoerd om de temperatuur constant te houden ($Q_{1\rightarrow 2} > 0$). Dit is het proces waar de motor "voeding" krijgt.

2. Proces 2→3: Adiabatische expansie (isentroop)

Het gas expandeert verder, maar nu zonder warmte-uitwisseling ($Q_{2\rightarrow 3} = 0$). De expansiearbeit wordt geleverd uit de interne energie van het gas, dus de temperatuur daalt van T_H naar T_L . Dit proces is reversibel, dus isentroop ($s = \text{const}$).

3. Proces 3→4: Isotherme compressie bij T_L

Het gas wordt nu gecomprimeerd terwijl het in contact staat met een koud reservoir. Compressie vereist arbeid ($W_{3\rightarrow 4} < 0$, negatief omdat arbeid wordt op het systeem verricht). Deze arbeid wordt niet als warmte opgeslagen (want T is constant), dus moet warmte naar buiten worden afgevoerd ($Q_{3\rightarrow 4} < 0$). Dit is het "afvalproces" waar ongewenste warmte wordt verwijderd.

4. Proces 4→1: Adiabatische compressie (isentroop)

Verdere compressie zonder warmte-uitwisseling verhoogt de temperatuur van T_L terug naar T_H , completerend de cyclus. Dit sluit de lus.

Rendement van de Carnot-cyclus

Het thermisch rendement van een Carnot-motor is:

$$\eta_{th,Carnot} = 1 - \frac{T_L}{T_H}$$

Dit is het **theoretische maximum**. Enkele belangrijke waarnemingen:

- Het rendement hangt *enkel* af van de absolute temperaturen, niet van het materiaal of de detaillen van het proces.
- Een rendement van 100% is alleen mogelijk als $T_L = 0\text{K}$ (absoluut nul), wat fysisch onmogelijk is.
- Om het rendement te verhogen, moet je T_H *verhogen* of T_L *verlagen*. Dit is waarom stoomturbines zoveel hete stoom gebruiken.
- Geen enkel werkelijk apparaat kan dit rendement bereiken; alle werkelijke motoren zijn minder efficiënt vanwege onomkeerbaarheden (wrijving, warmteoverdracht bij eindig ΔT , etc.).

Voorbeeld: Een warmtemotor tussen $T_H = 600\text{K}$ en $T_L = 300\text{K}$ kan maximaal bereiken:

$$\eta_{Carnot} = 1 - \frac{300}{600} = 0,50 = 50\%$$

Elke echte motor zal slechter presteren.

11.2 COP, Coefficients Of Performance

COP toont hoe effectief een koel- of verwarmingssysteem is. Het is de verhouding van nuttige warmteoverdracht tot de benodigde arbeid.

De COP voor een warmtepomp (verwarming) is:

$$\text{COP}_{\text{warmtepomp}} = \frac{Q_H}{W_{in}} = \frac{T_H}{T_H - T_L}$$

De COP voor een koelkast (koeling) is:

$$\text{COP}_{\text{koelkast}} = \frac{Q_L}{W_{in}} = \frac{T_L}{T_H - T_L}$$

Omgekeerde Carnot: Koelkast en Warmtepomp

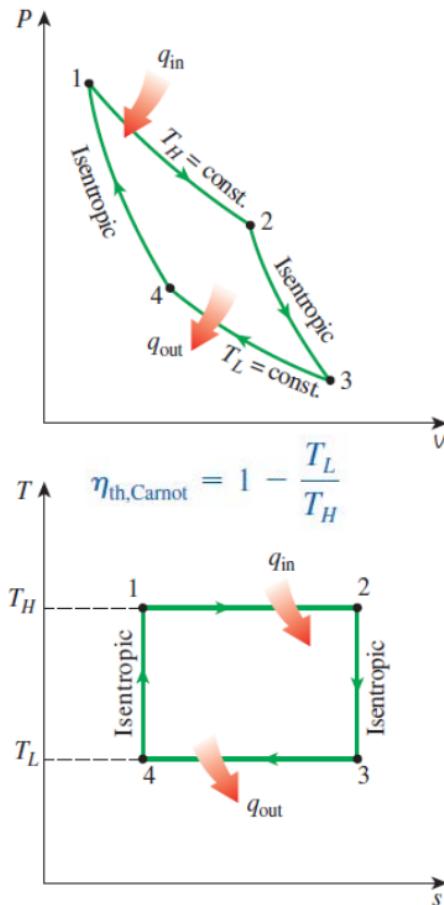
Als je de cyclus in omgekeerde richting laat lopen (volgens pijlen in omgekeerde volgorde) krijg je een koelmachine. In plaats van warmte om te zetten in arbeid, gebruik je arbeid om warmte van koud naar warm over te brengen. De Coefficient of Performance is:

$$\text{COP}_{\text{koelkast}} = \frac{Q_L}{W_{in}} = \frac{T_L}{T_H - T_L}$$

Dit is veel groter dan 1! Een ideale koelkast tussen 270 K en 300 K heeft $\text{COP} = 270/(300 - 270) = 9$. Dit betekent dat voor elke joule elektrische arbeid, 9 joule warmte uit de koude ruimte wordt onttrokken Q_L (en 10 joule naar buiten wordt afgevoerd Q_H).

T-s diagram van de Carnot-cyclus (schematisch)

Voor een intern reversibele cyclus geldt $\delta q_{rev} = T ds$. Daardoor geeft de oppervlakte in het *T-s* diagram een directe interpretatie van warmte en (via de energiebalans over een cyclus) netto arbeid. Let op: In een *T-s* diagram vormen de twee isotherme processen horizontale lijnen (constant T), en de twee isentropische processen zijn verticaal (constant s). Dit geeft een rechthoek!

FIGURE 9-5
P-v and T-s diagrams of a Carnot cycle.

Figure 11.5: P-v en T-s diagrammen van de Carnot-cyclus.

Voorbeeldoefening: COP van een Carnot-koelkast

Gegeven: Een koelkast werkt ideaal (Carnot) tussen $T_L = 270\text{ K}$ (binnentemperatuur) en $T_H = 300\text{ K}$ (omgevingstemperatuur).

Gevraagd: Bepaal COP_{koelkast}.

Oplossing:

Voor een Carnot-koelkast geldt:

$$\text{COP}_{\text{koelkast}} = \frac{T_L}{T_H - T_L} = \frac{270}{300 - 270} = \frac{270}{30} = 9$$

Dus $\boxed{\text{COP} = 9}$ (theoretisch maximum).

Dit betekent dat elke joule compressorarbeid 9 joule koeling oplevert. Dit is het ideale geval; echte koelkasten hebben COP tussen 2 en 4 vanwege onomkeerbaarheden.

11.3 Otto en Diesel Cycli

Dit zijn de geïdealiseerde modellen voor interne verbrandingsmotoren. In tegenstelling tot externe motoren (zoals stoomturbines die constant dezelfde werkvloeistof recirculeren) gebeurt de energietoevoeging in benzine- en dieselmotoren door in-situ verbranding van brandstof.

Otto-cyclus (Benzine)

De Otto-cyclus bestaat uit vier slagen:

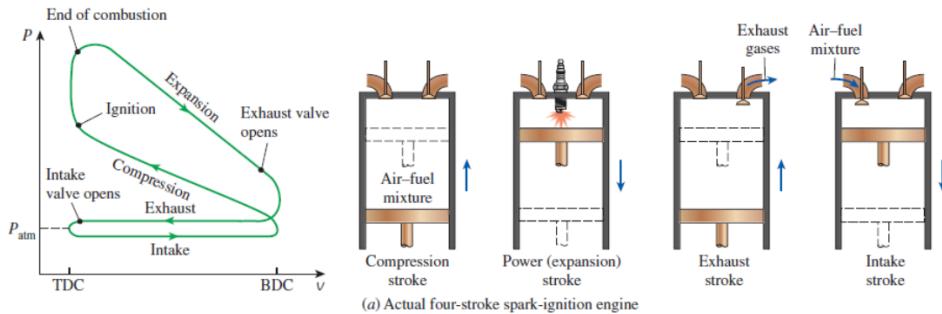

Figure 11.6: De vier slagen van een viertakt benzinemotor: inlaat, compressie, arbeid (expansie), uitlaat.

1. **Inlaatslag (0→1):** Zuiger beweegt naar beneden, klep opent, lucht-brandstofmengsel stroomt in.
2. **Compressieslag (1→2):** Beide kleppen dicht, zuiger beweegt omhoog. Het mengsel wordt isentroop gecomprimeerd tot hogedruk en -temperatuur. Dit stelt formeel een isentroop proces voor: $PV^k = \text{const}$.
3. **Ontsteking en Expansieslag (2→3→4):** De brandstof ontsnapt (vonk). Aan dit moment nemen we aan dat warmte ogenblikkelijk wordt toegevoerd terwijl het volume nog constant is (isochor). Dit verhoogt druk en temperatuur (2→3). Daarna expandeert het gas isentroop en levert arbeid (3→4). Dit is de "power stroke".
4. **Uitlaatslag (4→1):** Uitlaatklep opent, verbrandingsgassen stromen uit bij vrijwel constant volume (isochore warmteafvoer: 4→1). De druk daalt tot atmosferisch.

Idealisering in de thermodynamica: We combineren inlaat en uitlaat in één isochor warmteafvoer. De cyclus wordt dus:

- 1→2: Isentrope compressie
- 2→3: Isochore warmtetoevoeringswarmtetoevoering (ontsteking)
- 3→4: Isentrope expansie (arbeid)
- 4→1: Isochore warmteafvoer (uitlaat)

Rendement van de Otto-cyclus:

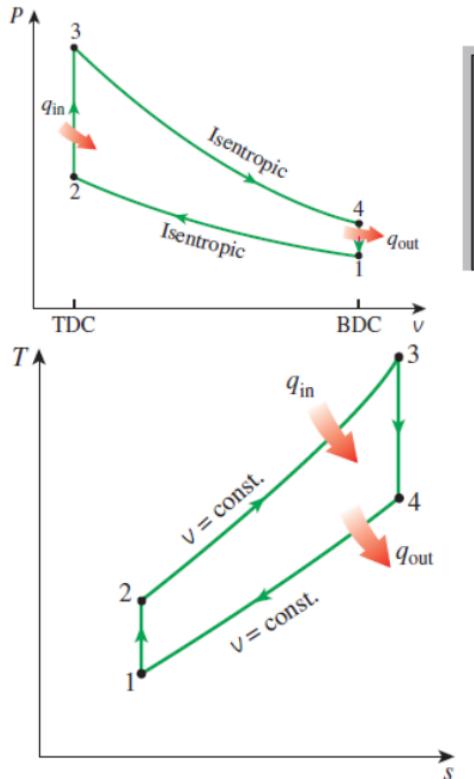
Het rendement hangt af van de **compressieratio** $r = V_1/V_2$ en de soortelijke warmteverhouding $k = c_p/c_v$:

$$\eta_{\text{Otto}} = 1 - \frac{1}{r^{k-1}}$$

Voorbeeld: Voor $r = 8$ en $k = 1,4$ (lucht):

$$\eta_{\text{Otto}} = 1 - \frac{1}{8^{0.4}} \approx 1 - 0,452 \approx 0,565 = 56,5\%$$

Dit is het theoretische rendement; echte Otto-motoren halen ongeveer 25–30% door vele onomkeerbaarheden.

FIGURE 9–15
T-s diagram of the ideal Otto cycle.

Figure 11.7: T-s diagram van de ideale Otto-cyclus. Proces 1-2 en 3-4 zijn isentroop (adiabatisch reversibel), 2-3 en 4-1 zijn isochoor (constant volume).

Diesel-cyclus

De Diesel-cyclus verschilt van Otto vooral in hoe de verbranding plaatsvindt. In plaats van ogenblikkelijke ontsteking bij constant volume, laat de diesel-motor de brandstof langzaam inspuiten gedurende een deel van de expansieslag. Dit wordt gemodelleerd als isobare (constant druk) warmtetoeveringswarmtetoevering.

1. 1→2: Isentrope compressie (dezelfde als Otto)
2. 2→3: Isobare warmtetoeveringswarmtetoevering (brandstoftoevoeringsfase)
3. 3→4: Isentrope expansie (arbeid)
4. 4→1: Isochore warmteafvoer

Voordeel van Diesel: De isobare warmtetoeveringsfase gebeurt bij gelijkmatigere drukken, wat efficiënter kan zijn. Diesels bereiken ook hogere compressieratio's (15–22) omdat ze geen vonkontsteking nodig hebben, wat het rendement verbetert. In de praktijk bereiken diesels rendement van 40–50%.

Nadeel: De hogere drukken vereisen sterker materiaal (duurder) en meer motorlawaai.

Figure 11.8: P-v en T-s diagrammen van de Diesel-cyclus.

Figure 11.9: Vergelijking van Otto en Diesel cycli.

11.4 Rankine Cyclus

Dit is de basiscyclus voor stoomkrachtcentrales en gebruikt in bijna alle grote warmte-elektrische centrales ter wereld. In tegenstelling tot Otto/Diesel gebruikt Rankine externe verbranding (coal, gas, nucleair) om water in stoom om te zetten. Een voordeel is dat je grote volumes kunt verwerken en hoge temperaturen kunt bereiken. Een nadeel is dat het proces ingewikkelder is omdat water faseveranderingen ondergaat.

De vier componenten van een Rankine-cyclus

1. **Pomp (1→2):** Vloeibaar water onder lage druk wordt pompgecomprimeerd tot hoge druk (isentrope proces). De pomparbeid is klein omdat water incompressibel is. Een echte pomp levert niet-ideale compressie, dus praktische efficiënties liggen rond 75–85%.
2. **Ketel/Boiler (2→3):** Water wordt isobaar (constant druk) verwarmd. Dit is het meest complexe deel: eerst verhoogt zich de temperatuur van vloeibaar water tot het kookpunt (gecomprimeerde vloeistof), daarna verdampft het geleidelijk aan (menggebied met kwaliteit x tussen 0 en 1), en tenslotte kan het verder opgewarmd worden tot oververhitte stoom. Alle warmte wordt toegevoerd: $Q_{in} = h_3 - h_2$.
3. **Turbine (3→4s):** Hete stoom expandeert isentroop door de turbine en levert arbeid. De uitlaat bevindt zich in het menggebied (natte stoom). Dit is waar de mechanische arbeid wordt gegenereerd. De turbine-efficiëntie (ongeveer 85–90%) is lager dan de ideale isentrope arbeid vanwege wrijving en stromingsverlies.
4. **Condensor (4→1):** De natte stoom wordt isobaar gecondenseerd in een groot warmtewisselaar (meestal koelwater van een rivier/zee). Dit verwijdert veel warmte: $Q_{uit} = h_4 - h_1$.

Thermisch rendement:

$$\eta_{Rankine} = \frac{W_{net}}{Q_{in}} = 1 - \frac{Q_{uit}}{Q_{in}}$$

Voor praktische centrales: $\eta_{Rankine} \approx 35,40\%$. De reden dat dit lager is dan Carnot: veel van de warmtetoeveringswarmtetoeveringsfase gebeurt bij veel lagere temperatuur dan de hogedrukdampf temperatuur.

Manieren om rendement te verbeteren:

- Hogere stoomtemperatuur (in de ketel): verhoogt T_{gem} van warmtetoeveringsfase.
- Hogere keteldruk: idem.
- Lagere condensortemperatuur: lastig (vereist koud koelwater).
- **Superheat:** Stoom verder opwarmen na damp-fase (dit gebeurt in moderne centrales).
- **Regeneratie:** Tappunten uit de turbine gebruiken om voedingswater voor te verwarmen (wordt in real centrales gedaan).

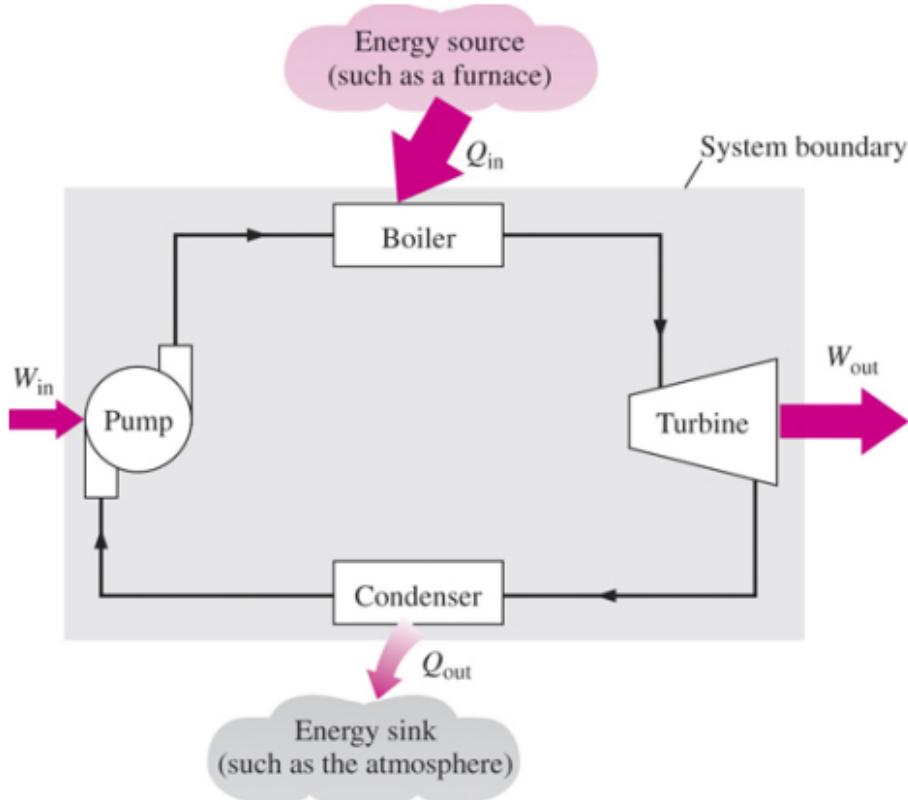

Figure 11.10: Praktisch stoomkrachtcentrale schema Rankine cyclus: pomp verdicht water, ketel verdampft in stoom, turbine expandeert voor arbeid, condensor liquefieert terug naar water.

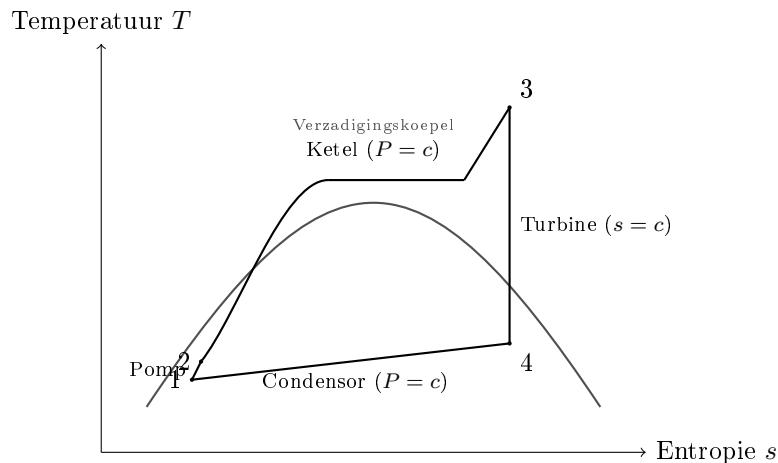

Figure 11.11: T-s diagram Rankine-cyclus met oververhitting. Proces 1-2: pomp, 2-3: ketel (opwarmen, verdampen, oververhitte), 3-4: turbine (expansie), 4-1: condensor.

Voorbeeldoefening: Rankine rendement

Gegeven: Een ideale Rankine-cyclus werkt tussen stoomketel (druk $P = 5 \text{ MPa}$, oververhitte stoom $T = 400^\circ\text{C}$) en condensor ($P = 10 \text{ kPa}$). Water uit de pomp is gezuiverd vloeistof.

Gevraagd: Bepaal het theoretische rendement (isentrope turbine aangenomen).

Oplossing:

Dit is een tabelleeroefening. Uit stoomtabellen:

- **Toestand 3** (inlaat turbine, oververhitte stoom 5 MPa, 400°C): $h_3 \approx 3231 \text{ kJ/kg}$, $s_3 \approx 6,55 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$
- **Toestand 1** (uitlaat condensor, verzadigde vloeistof 10 kPa): $h_1 \approx 191 \text{ kJ/kg}$, $s_1 \approx 0,649 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$
- **Toestand 4s** (isentrope expansie $s_4 = s_3$, dus $s_{4s} = 6,55 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$ in het menggebied bij 10 kPa): Dit ligt in het menggebied. We zoeken de kwaliteit: $s_{4s} = s_f + x(s_g - s_f)$. Met $s_f = 0,649$, $s_g = 8,150$:

$$6,55 = 0,649 + x(8,150 - 0,649) \implies x \approx 0,773$$

$$\text{Dan: } h_{4s} = h_f + x(h_g - h_f) = 191 + 0,773 \times (2584 - 191) \approx 1839 \text{ kJ/kg}$$

Arbeid en warmte:

$$W_{turbine} = h_3 - h_{4s} = 3231 - 1839 = 1392 \text{ kJ/kg} \quad (11.1)$$

$$W_{pomp} \approx v(P_3 - P_1) \approx 0,001(5000 - 10) \approx 4,99 \text{ kJ/kg} \quad (11.2)$$

$$W_{net} = 1392 - 5 = 1387 \text{ kJ/kg} \quad (11.3)$$

$$Q_{in} = h_3 - h_2 \approx h_3 - h_1 - W_{pomp} = 3231 - 191 - 5 = 3035 \text{ kJ/kg} \quad (11.4)$$

Rendement:

$$\eta = \frac{1387}{3035} \approx 0,457 = 45,7\%$$

Dit is theoretisch maximum. Praktische centrales bereiken ongeveer 35–40% vanwege turbine-inefficiëntie en warmteverliezen.

11.5 Dampcompressie Koelcyclus

Dit is de meest gebruikte cyclus in koelkasten, airconditioners en warmtepompen. In tegenstelling tot Rankine (die gas/stoom gebruikt) werkt dit met synthetische koelmiddelen (vraker R-134a, tegenwoordig meer vriendelijke stoffen als R-32, R-290). Het voordeel is dat deze stoffen ontworpen zijn voor gunstige thermodynamische eigenschappen bij praktische drukken.

De vier componenten

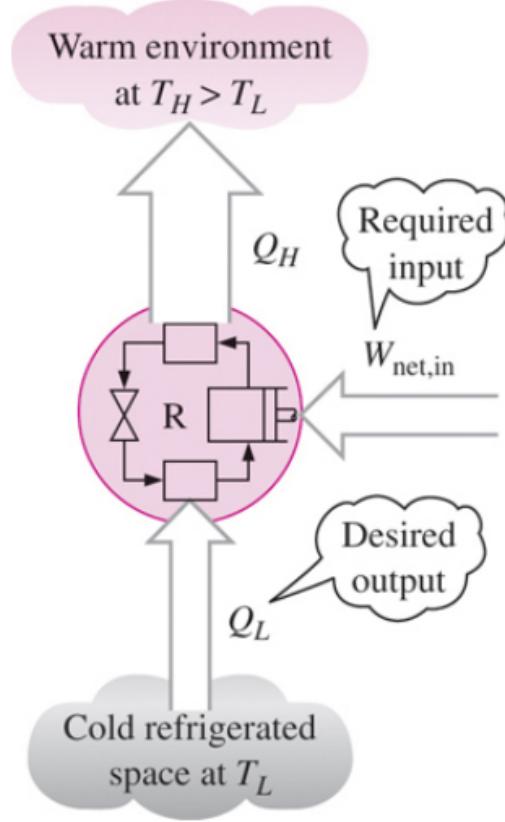

Figure 11.12: Schematische weergave van een dampcompressie koelcyclus met de vier hoofdcomponenten: compressor, condensor, expansieventiel en verdamper.

1. **Compressor (1→2):** Het koelmiddel in gaserige vorm wordt isentroop gecomprimeerd naar hoge druk en temperatuur. Dit vereist elektrische arbeid (W_{in}). Een echte compressor bereikt 70–85% isentrope efficiëntie.
2. **Condensor (2→3):** Het hete, hoogdrukgas wordt isobaar gecondenseerd door het naar buiten te blazen (lucht of water). Dit verwijdert warmte: $Q_{uit} = h_2 - h_3$.
3. **Expansieventiel (3→4):** Dit is het sleutelproces! De vloeistof wordt door een vernauwing geperst (zoals een capillairtubus of elektronisch ventiel). Dit is een irreversibel "smoring"-proces (isenthalpisch: $h_3 = h_4$). De druk daalt sterk, en omdat de enthalpie hetzelfde blijft, verdampert een deel van de vloeistof. Dit veroorzaakt een grote temperatuurdaling.
4. **Verdamper (4→1):** Het natte koelmiddel (mengsel van vloeistof en gas) verdampert isobaar in contact met de koude ruimte (of wat je wilt koelen). Dit onttrekt warmte: $Q_{in} = h_1 - h_4$.

COP (Coefficient of Performance)

De efficiëntie van een koelcyclus wordt niet uitgedrukt als rendement (want het is geen motor), maar als COP:

$$\text{COP}_{refrig} = \frac{Q_L}{W_{in}} = \frac{h_1 - h_4}{h_2 - h_1}$$

Voor een warmtepomp (die warmte aan een warm reservoir afgeeft):

$$\text{COP}_{heat\ pump} = \frac{Q_H}{W_{in}} = \frac{h_2 - h_3}{h_2 - h_1} = 1 + \text{COP}_{refrig}$$

Typische waarden: Echte koelkasten bereiken COP = 2–4. Dit betekent dat voor elke joule elektrische arbeid, 2–4 joule warmte uit de koude ruimte wordt onttrokken.

Onomkeerbaarheid: Het expansieventiel (3→4) is zeer onomkeerbaar en genereert veel entropie. Dit is de grootste energieverdrijver in echte cycli. Ideale cycli gebruiken een expansieturbine in plaats van een ventiel, maar dit is praktisch moeilijk realiserbaar.

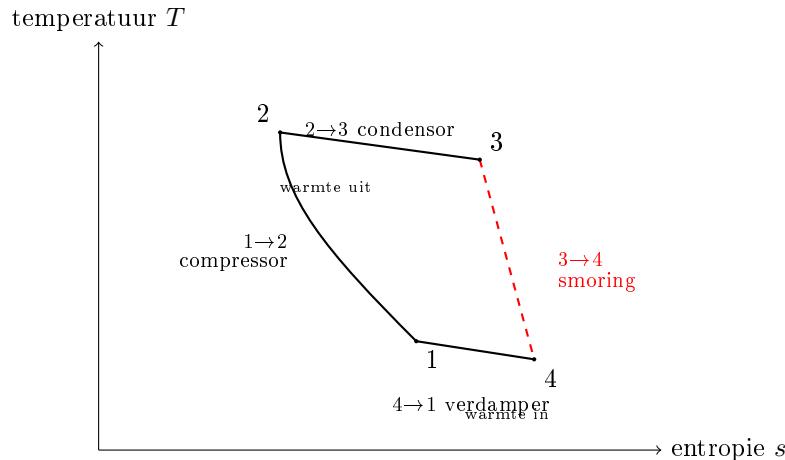
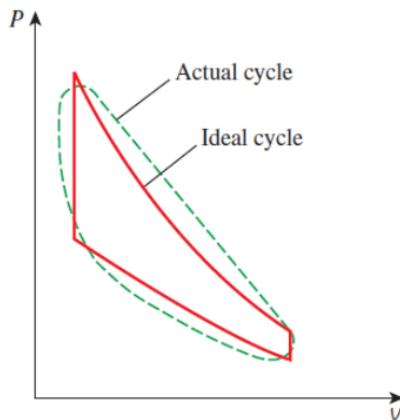

Figure 11.13: T-s diagram dampcompressie koelcyclus: let op dashed lijn (3→4) voor onomkeerbare smoring. Compressor gebruikt arbeid, condensor stoot warmte af, verdamper haalt warmte op uit koude ruimte.

FIGURE 9-2

The analysis of many complex processes can be reduced to a manageable level by utilizing some idealizations.

Figure 11.14: P-h diagram van de dampcompressie koelcyclus.

Praktische Opmerkingen

- **Subcooling en Superheat:** Moderne airconditioners voegen extra componenten toe: de vloeistof wordt onderkoeld voordat het het expansieventiel bereikt (betere COP), en de zuiggas kan licht oververhit zijn om vloeistripping in de compressor te voorkomen.
- **Twee-traps systemen:** Voor zeer lage temperaturen (diepvries) worden twee cycli in serie

gebruikt, elk met zijn eigen compressor.

- **Milieu:** Oudere koelmiddelen (CFC's, HCFC's) beschadigen de ozonlaag. Moderne keuze: HFC-vrij (HFO's) of natuurlijke stoffen (propaan R-290, isobutaan R-600a).

11.6 Omkeerbare versus Onomkeerbare Cyclus

Definitie en Thermodynamisch Perspectief

Alle praktische cyclussen zijn **onomkeerbaar** (irreversibel) vanwege:

1. **Wrijving en Stroming:** Turbulentie, viskeuze verliezen in buizen en in machines
2. **Warmteoverdracht bij eindig ΔT :** Warmte stroomt nooit spontaan van koud naar warm zonder arbeid
3. **Smoring (Throttling):** Expansieeventiel, afsluiting van gassen
4. **Menging:** Twee stoffen of temperaturen die mengen

Deze onomkeerbaren genereren **entropie**. Uit de Tweede Wet van Thermodynamica:

$$\Delta S_{gen} = S_{uit} - S_{in} - \int \frac{\delta Q}{T_{bound}} \geq 0$$

waarbij S_{gen} de *entropie-generatie* is. Voor reversibele processen: $S_{gen} = 0$. Voor onomkeerbare processen: $S_{gen} > 0$.

Visualisatie in het T-s diagram

In een *T-s* diagram geldt dat de oppervlakte onder de cyclus direct gerelateerd is aan de netto arbeid:

$$W_{netto} = \oint T ds \quad (\text{oppervlak van cyclus})$$

Wanneer onomkeerbaren optreden, stijgt de entropie van het systeem. Dit veroorzaakt dat de *eindtoestand* van een proces hoger ligt in *s* dan ideaal. Als gevolg:

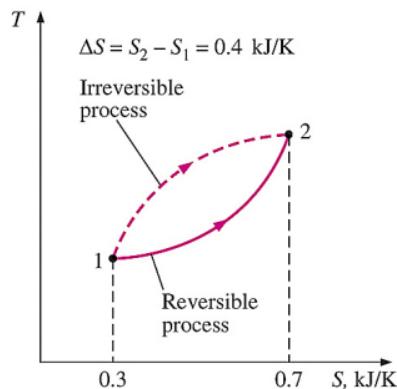

Figure 11.15: T-s diagram: omkeerbare cyclus versus onomkeerbare cyclus. Onomkeerbaren verplaatsen het eindpunt naar hoger entropie, wat leidt tot een kleiner ingesloten oppervlak en minder netto arbeid.

Waarom Onomkeerbaarheid Lagere Prestatie Geeft

Voor een turbine (expansie):

- **Ideaal (isentroop):** Gas expandeert reversibel van (P_1, s_1) tot $(P_2, s_2 = s_1)$ (verticale lijn in $T-s$). Dit levert maximale arbeid: $W_s = h_1 - h_{2s}$.
- **Echt (onomkeerbaar):** Wrijving en interne ongelijkheden genereren entropie. Het gas eindigt bij $(P_2, s_2 > s_1)$, dus op een hogere enthalpie $h_2 > h_{2s}$. Arbeid: $W_{real} = h_1 - h_2 < W_s$.
- **Efficiëntie:** $\eta_{turbine} = \frac{W_{real}}{W_s} = \frac{h_1 - h_2}{h_1 - h_{2s}}$ (typisch 85–90%).

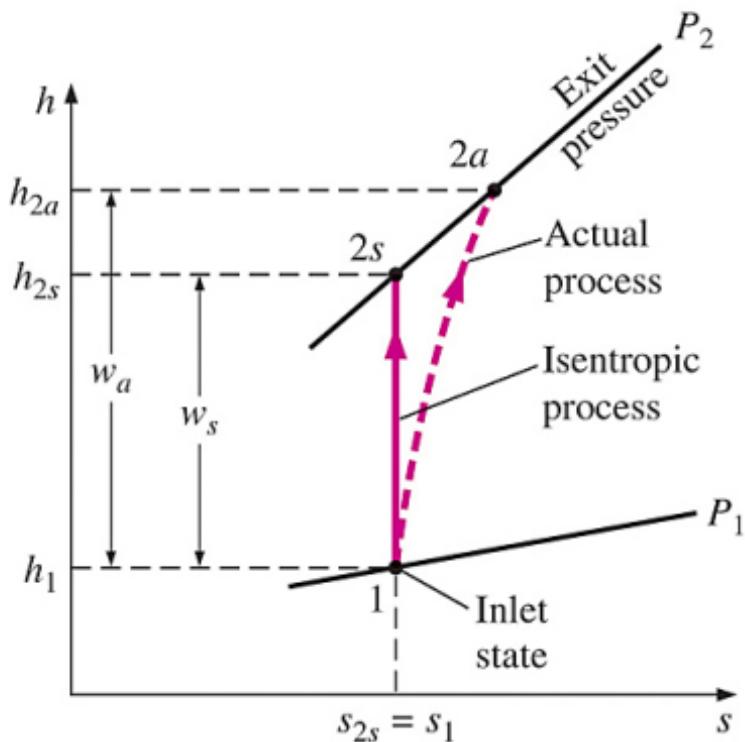

Figure 11.16: Isentropische efficiënties van turbine, compressor, pomp en straalbuis.

Voor een compressor (compressie):

- **Ideaal (isentroop):** Druk stijgt isentroop. Minimale arbeid nodig: $W_s = h_2 - h_1$.
- **Echt (onomkeerbaar):** Wrijving genereert entropie. Eindpunt is hoger in s en T . Meer arbeid nodig: $W_{real} > W_s$.
- **Efficiëntie:** $\eta_{comp} = \frac{W_s}{W_{real}} = \frac{h_{2s}-h_1}{h_2-h_1}$ (typisch 80–85%).

Praktisch Voorbeeld: Koelcyclus met Smoring

De **expansieventiel** (3→4) in de koelcyclus is een klassiek voorbeeld van onomkeerbaarheid:

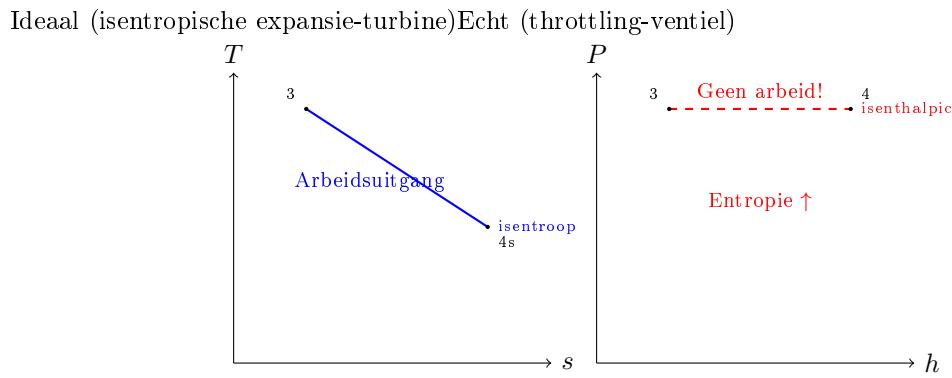

Figure 11.17: Expansie-vergelijking: ideaal isentroop (links, T-s) produceert arbeid; echte smoring (rechts, P-h) produceert geen arbeid en genereert entropie. Dit is de grootste energie-inefficiëntie in echte koelcycli.

Waarom is smoring onomkeerbaar?

- **Enthalpie constant:** $h_3 = h_4$ (geen arbeid, geen warmte in het ventiel zelf).
- **Maar:** In het menggebied stijgt de entropie omdat vloeistof plotseling expandeert en verdampt zonder ordeningswerk: $s_4 > s_3$.
- **Gevolg:** De koelvloeistof verliest "kwaliteit". Dezelfde hoeveelheid koeling eist meer compressorarbeid.
- **Verbetering:** Een expansie-turbine in plaats van een ventiel zou arbeid produceren en entropie-generatie vermijden, maar is mechanisch ingewikkelder.

Rendement versus Ideaal

Voor alle machines geldt:

$$\text{Werkelijke Prestatie} = \eta \times \text{Ideale Prestatie}$$

waarbij $\eta < 1$ vanwege onomkeerbaarheden. Bijvoorbeeld:

Machine	Ideale Efficiëntie	Praktische Efficiëntie
Turbine	Isentroop	85–92%
Compressor	Isentroop	80–88%
Pomp	Isentroop	75–85%
Ventilator	Isentroop	70–80%
Koelkast (COP)	Carnot (7–15)	2–4

De *isenstrope efficiëntie* is het meest gebruikt als benchmark:

$$\eta_s = \frac{\text{ideale arbeid}}{\text{werkelijke arbeid}}$$

Dit geeft aan hoeveel percent van het ideale resultaat wordt bereikt ondanks onomkeerbaarheden.

Voorbeeldoefening 1: Stoomturbine met Irreversibiliteit

Gegeven: Stoom stroomt in een turbine met:

- Inlaat: $P_1 = 5 \text{ MPa}$, $T_1 = 400^\circ\text{C} \rightarrow h_1 = 3231 \text{ kJ/kg}$, $s_1 = 6,55 \text{ kJ}/(\text{kg} \cdot \text{K})$
- Uitlaat: $P_2 = 10 \text{ kPa}$ (verzadigd)

- Turbine-efficiëntie: $\eta_{turbine} = 0,85$ (realistisch)

Uit verzadigde tabellen voor $P_2 = 10 \text{ kPa}$:

- $h_f = 191 \text{ kJ/kg}$, $h_g = 2584 \text{ kJ/kg}$
- $s_f = 0,649 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$, $s_g = 8,150 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$

Gevraagd:

- Bepaal h_{2s} (ideale isentrope uitlaat-enthalpie)
- Bepaal h_2 (werkelijke uitlaat-enthalpie met wrijving)
- Bepaal s_2 (werkelijke uitlaat-entropie)
- Bereken entropie-generatie per kg stoom

Oplossing:

(a) **Isentrope uitlaat** ($s_{2s} = s_1 = 6,55 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$):

In het menggebied bij $P_2 = 10 \text{ kPa}$:

$$s_{2s} = s_f + x(s_g - s_f)$$

$$6,55 = 0,649 + x(8,150 - 0,649)$$

$$x = \frac{6,55 - 0,649}{7,501} = 0,7732$$

Dus: $h_{2s} = h_f + x(h_g - h_f) = 191 + 0,7732 \times (2584 - 191) = 1839 \text{ kJ/kg}$

(b) **Werkelijke uitlaat met turbine-efficiëntie:**

De turbine-efficiëntie is:

$$\eta_{turbine} = \frac{W_{real}}{W_{ideal}} = \frac{h_1 - h_2}{h_1 - h_{2s}}$$

Dus:

$$0,85 = \frac{3231 - h_2}{3231 - 1839}$$

$$0,85 \times 1392 = 3231 - h_2$$

$$h_2 = 3231 - 1183 = 2048 \text{ kJ/kg}$$

Dit is hoger dan $h_{2s} = 1839 \text{ kJ/kg}$ omdat wrijving extra warmte genereert.

(c) **Werkelijke uitlaat-entropie:**

Met $h_2 = 2048 \text{ kJ/kg}$ in het menggebied ($P_2 = 10 \text{ kPa}$):

$$h_2 = h_f + x_2(h_g - h_f)$$

$$2048 = 191 + x_2(2584 - 191)$$

$$x_2 = \frac{2048 - 191}{2393} = 0,7754$$

En: $s_2 = s_f + x_2(s_g - s_f) = 0,649 + 0,7754 \times 7,501 = 6,461 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$

(d) **Entropie-generatie:**

De entropie-generatie per kg stoom is:

$$s_{gen} = s_2 - s_1 = 6,75 - 6,55 = 0,20 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$$

Dit vertegenwoordigt de onomkeerbare energie verloren door wrijving en turbulentie.

Vergelijking:

- Ideale turbine: $W_{ideal} = h_1 - h_{2s} = 3231 - 1839 = 1392 \text{ kJ/kg}$
- Reale turbine (85% efficiënt): $W_{real} = 0,85 \times 1392 = 1183 \text{ kJ/kg}$
- Verliezen door wrijving: $1392 - 1183 = 209 \text{ kJ/kg}$

Voorbeeldoefening 2: Gascompressor met Onomkeerbaarheid

Gegeven: Lucht (ideaal gas, $\gamma = 1,4$, $R = 0,287 \text{ kJ}/(\text{kg} \cdot \text{K})$) wordt gecomprimeerd:

- Inlaat: $P_1 = 100 \text{ kPa}$, $T_1 = 300 \text{ K}$
- Uitlaat: $P_2 = 500 \text{ kPa}$
- Compressor-efficiëntie: $\eta_{comp} = 0,82$

Gevraagd:

1. Bepaal T_{2s} (ideaal isentroop)
2. Bepaal T_2 (werkelijk met wrijving)
3. Bepaal Δs_{gen} (entropie-generatie)
4. Werk-, warmte- en enthalpie-vergelijking

Oplossing:

(a) Isentrope temperatuur:

Voor isentroop proces (adiabatisch+reversibel):

$$\frac{T_{2s}}{T_1} = \left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{(\gamma-1)/\gamma}$$

$$\frac{T_{2s}}{300} = \left(\frac{500}{100} \right)^{0,4/1,4} = 5^{2/7} = 1,903$$

$$T_{2s} = 300 \times 1,903 = 571 \text{ K}$$

(b) Werkelijke uitlaattemperatuur:

Compressor-efficiëntie:

$$\eta_{comp} = \frac{W_{ideal}}{W_{real}} = \frac{c_p(T_{2s} - T_1)}{c_p(T_2 - T_1)} = \frac{T_{2s} - T_1}{T_2 - T_1}$$

Met $c_p = 1,005 \text{ kJ}/(\text{kg} \cdot \text{K})$ (lucht):

$$0,82 = \frac{571 - 300}{T_2 - 300}$$

$$T_2 - 300 = \frac{271}{0,82} = 330 \text{ K}$$

$$T_2 = 630 \text{ K}$$

De werkelijke compressie leidt tot veel hogere temperatuur (630 K vs 571 K) vanwege wrijving!

(c) Entropie-generatie:

Voor ideaal gas:

$$\Delta s = c_p \ln \frac{T_2}{T_1} - R \ln \frac{P_2}{P_1}$$

Isentrope geval:

$$\Delta s_{ideal} = 0$$

Werkelijke geval:

$$\begin{aligned} \Delta s &= 1,005 \ln \frac{630}{300} - 0,287 \ln \frac{500}{100} \\ &= 1,005 \ln(2,1) - 0,287 \ln(5) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= 1,005 \times 0,742 - 0,287 \times 1,609 \\
 &= 0,746 - 0,461 = 0,285 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K})
 \end{aligned}$$

Dit is de entropie-generatie door wrijving en turbulentie.

(d) Arbeids- en enthalpie-vergelijking:

$$W_{ideal} = c_p(T_{2s} - T_1) = 1,005 \times 271 = 272 \text{ kJ/kg} \quad (11.5)$$

$$W_{real} = c_p(T_2 - T_1) = 1,005 \times 330 = 331 \text{ kJ/kg} \quad (11.6)$$

$$\text{Verlies} = W_{real} - W_{ideal} = 59 \text{ kJ/kg} \quad (11.7)$$

Dit verlies wordt omgezet in warmte (voor- of afvoer afhankelijk van koeling).

Voorbeeldoefening 3: Throttling (Expansieventiel) in Koelcyclus

Gegeven: R-134a koelmiddel door expansieventiel:

- Inlaat (onderkoel vloeistof): $P_1 = 1000 \text{ kPa}$, $T_1 = 40^\circ\text{C} \rightarrow h_1 = 104,8 \text{ kJ/kg}$, $s_1 = 0,3659 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$
- Uitlaat (menggebied): $P_2 = 200 \text{ kPa}$

Verzadigde waarden bij $P_2 = 200 \text{ kPa}$:

- $h_f = 50,45 \text{ kJ/kg}$, $h_g = 226,5 \text{ kJ/kg}$
- $s_f = 0,1916 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$, $s_g = 0,8158 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$

Gevraagd:

1. Bepaal kwaliteit x_2 en s_2 bij throttling
2. Vergelijk met ideale isentrope expansie
3. Bereken verloren koelwerk

Oplossing:

(a) Throttling (isenthalpic):

Bij throttling (expansieventiel) geldt:

$$h_2 = h_1 = 104,8 \text{ kJ/kg}$$

In het menggebied bij $P_2 = 200 \text{ kPa}$:

$$h_2 = h_f + x_2(h_g - h_f)$$

$$104,8 = 50,45 + x_2(226,5 - 50,45)$$

$$x_2 = \frac{104,8 - 50,45}{176,05} = 0,308$$

Entropie:

$$\begin{aligned}
 s_2 &= s_f + x_2(s_g - s_f) = 0,1916 + 0,308(0,8158 - 0,1916) \\
 &= 0,1916 + 0,190 = 0,3816 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K})
 \end{aligned}$$

Entropie-generatie:

$$s_{gen} = s_2 - s_1 = 0,3816 - 0,3659 = 0,0157 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K})$$

Dit is onomkeerbaar! Ondanks dezelfde enthalpie is entropie gestegen.

(b) Vergelijking met ideale isentrope expansie:

Ideaal zou dit isentroop zijn: $s_2 = s_1 = 0,3659 \text{ kJ}/(\text{kg} \cdot \text{K})$.

Dan: $0,3659 = 0,1916 + x_{2s}(0,8158 - 0,1916)$

$$x_{2s} = \frac{0,1743}{0,6242} = 0,279$$

$$\text{En: } h_{2s} = 50,45 + 0,279 \times 176,05 = 99,6 \text{ kJ/kg}$$

Dit is lager dan $h_2 = 104,8 \text{ kJ/kg}$ van throttling!

(c) Verloren koelwerk:

Met ideale isentrope expansie zou verdamper-inlaat $99,6 \text{ kJ/kg}$ zijn (meer onderkoeld). Met throttling is inlaat $104,8 \text{ kJ/kg}$ (minder onderkoeld).

Dit betekent dat dezelfde massastroom via verdamper minder koeling haalt:

$$\Delta Q_{verlies} = h_2 - h_{2s} = 104,8 - 99,6 = 5,2 \text{ kJ/kg}$$

Dit verlies moet worden gecompenseerd door een grotere massa-circulatie of hogere compressorwerk!

12 Warmteoverdracht Mechanismen

Thermodynamica zegt *hoeveel* warmte er tussen toestanden wordt uitgewisseld, maar niet *hoe snel* dat gebeurt. Warmteoverdracht bestudeert de **snelheid** van energie-overdracht (warmtestroomdebiet $\dot{Q}$) als gevolg van een temperatuurverschil ΔT .

Er zijn drie manieren waarop warmte kan worden overgedragen:

- **Conductie (geleiding):** energie-overdracht door microscopische interacties in een materiaal.
- **Convectie:** energie-overdracht tussen een oppervlak en een stromend fluïdum via een grenslaag.
- **Straling:** energie-overdracht via elektromagnetische golven (zonder medium).

Overzicht (kernwetten)

$$\begin{aligned} \text{conductie, 1D} &: \dot{Q} = -kA \frac{dT}{dx} \\ \text{convectie} &: \dot{Q} = hA(T_s - T_\infty) \\ \text{straling} &: \dot{Q} = \varepsilon\sigma A(T_s^4 - T_{sur}^4) \end{aligned}$$

met $\dot{Q}$ = warmtestroomdebiet (W), k = warmtegeleidingscoëfficiënt ($\text{W}/(\text{m}\cdot\text{K})$), h = convectiecoëfficiënt ($\text{W}/(\text{m}^2\cdot\text{K})$), ε = emissiecoëfficiënt, σ = Stefan-Boltzmann constante ($\text{W}/(\text{m}^2\cdot\text{K}^4)$), A = dwarsdoorsnede (m^2), T_s = oppervlakte temperatuur (K), T_{sur} = omringende temperatuur (K).

12.1 Conductie

Conductie is warmteoverdracht *doorheen* een medium (vaste stof, stilstaande vloeistof of gas) door moleculaire interacties. Verschillende materialen conducteren warmte met verschillende snelheden. Deze verschillen worden berekent met de warmtegeleidingscoëfficiënt k . **warmtegeleidingscoëfficiënt** k (in $\text{W}/(\text{m}\cdot\text{K})$).

De lokale (1D) wet van Fourier is:

$$\dot{Q} = -kA \frac{dT}{dx}$$

Het minteken geeft aan dat warmte spontaan stroomt van *warm* naar *koud*. Q is het warmtestroomdebiet (W), A de dwarsdoorsnede (m^2), en dT/dx de temperatuurgradiënt (K/m).

Warmteweerstand

Een belangrijk concept bij conductie is de **warmteweerstand** R_{cond} . Net zoals bij elektrische weerstand kunnen warmteweerstanden in serie en parallel worden gezet. Als je van lucht naar een muur en terug naar lucht gaat kun je alle warmteweerstanden optellen.

Kernformules (conductie en warmteweerstand)

$$\begin{aligned} \text{Vlakke wand (stationair, 1D)} &: \dot{Q} = kA \frac{T_1 - T_2}{L} \\ \text{Warmteweerstand (vlak)} &: R_{cond} = \frac{L}{kA} \\ \text{Warmteweerstanden in serie} &: R_{tot} = \sum_i R_i, \quad \dot{Q} = \frac{\Delta T}{R_{tot}} \\ \text{Warmteweerstanden in parallel} &: \frac{1}{R_{tot}} = \sum_i \frac{1}{R_i} \end{aligned}$$

Voorbeeldoefening: stationaire geleiding door een vlakke wand

Gegeven: Een vlakke wand met $k = 0,80 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$, oppervlakte $A = 10 \text{ m}^2$ en dikte $L = 0,20 \text{ m}$. De warme zijde is $T_1 = 60^\circ\text{C}$ en de koude zijde $T_2 = 40^\circ\text{C}$.

Gevraagd: Bepaal $\dot{Q}$ en schets $T(x)$.

Oplossing:

$$\dot{Q} = kA \frac{T_1 - T_2}{L} = 0,80 \cdot 10 \cdot \frac{20}{0,20} = 800 \text{ W}$$

Het temperatuurprofiel is lineair (constante k , 1D, stationair).

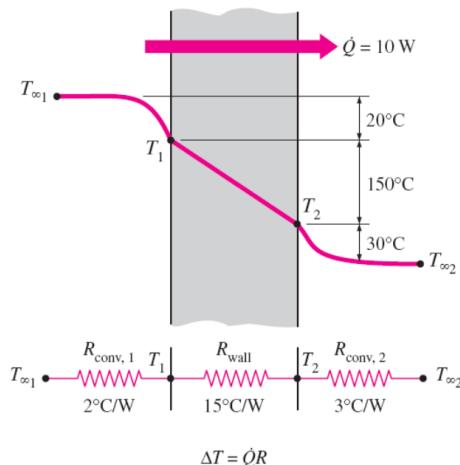

Figure 12.1: Lineair $T(x)$ -profiel bij stationaire conductie door een vlakke wand en het thermische weerstandsnetwerk.

12.2 Convektie

Convektie is warmteoverdracht tussen een oppervlak (T_s) en een stromend fluïdum met vrije-stroomtemperatuur T_∞ . Fysisch gebeurt de overdracht door *conductie in de grenslaag* vlak bij het oppervlak + *transport door stroming* in het fluïdum.

De wet van Newton voor afkoeling is:

$$\dot{Q}_{conv} = hA_s(T_s - T_\infty)$$

Hierbij is h de convectiecoëfficiënt ($\text{W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$). Dit is *geen* vaste materiaaleigenschap: h hangt af van stromingsregime (laminair/turbulent), fluïdeigenschappen (ρ, μ, k, c_p), karakteristieke lengte en geometrie.

We onderscheiden:

- **Gedwongen convectie:** stroming door ventilator/pomp/wind (meestal grotere h).
- **Natuurlijke (vrije) convectie:** stroming door dichtheidsverschillen (opdrijving) door ΔT .

Kernformules (convectie)

$$\begin{aligned}
 \text{Newton (convectie)} &: \dot{Q} = hA(T_s - T_\infty) \\
 \text{Convectieweerstand} &: R_{conv} = \frac{1}{hA} \\
 \text{Nusseltgetal (def.)} &: Nu = \frac{hL_c}{k_{fluid}} \\
 \text{Lumped capacitance} &: \frac{dT}{dt} = -\frac{hA}{mc}(T - T_\infty) \\
 \text{Oplossing} &: T(t) = T_\infty + (T_0 - T_\infty)e^{-t/\tau}, \quad \tau = \frac{mc}{hA}
 \end{aligned}$$

Voorbeeldoefening: Newton-afkoeling (lumped model)

Gegeven: Een metalen blok met massa $m = 2,0 \text{ kg}$ en $c = 900 \text{ J}/(\text{kg} \cdot \text{K})$ koelt af in lucht met $T_\infty = 20^\circ\text{C}$. Het effectieve oppervlak is $A = 0,10 \text{ m}^2$ en $h = 10 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$. Starttemperatuur $T_0 = 120^\circ\text{C}$.

Gevraagd: Bepaal T na $t = 10 \text{ min}$.

Oplossing:

$$\tau = \frac{mc}{hA} = \frac{2,0 \cdot 900}{10 \cdot 0,10} = 1800 \text{ s}, \quad t = 600 \text{ s}$$

$$T(t) = 20 + (120 - 20)e^{-600/1800} = 20 + 100e^{-1/3} \approx 91,6^\circ\text{C}$$

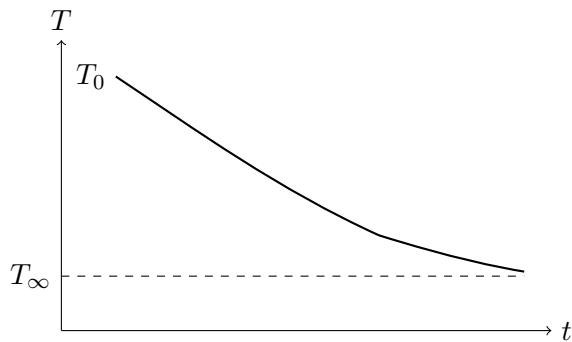

Figure 12.2: Exponentiële afkoeling volgens Newton (lumped capacitance).

12.3 Straling

Straling is energie-overdracht via elektromagnetische golven (fotonen). In tegenstelling tot conductie en convectie, heeft straling geen medium nodig.

De **maximale** uitzendende straling hoort bij een *zwart lichaam*:

$$\dot{Q}_{max} = \sigma A_s T_s^4$$

waarbij $\sigma = 5.67 \times 10^{-8} \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K}^4)$ de Stefan–Boltzmann constante is. **Let op:** straling rekent met **absolute temperatuur** in Kelvin.

Voor reële oppervlakken gebruiken we de **emissiviteit** $\varepsilon \in [0, 1]$:

$$\dot{Q} = \varepsilon \sigma A_s T_s^4$$

Omdat straling afhangt van T^4 , wordt dit mechanisme relatief belangrijk bij hoge temperaturen.

Belangrijke Formules

Zwart lichaam	: $\dot{Q}_{\max} = \sigma A T^4$
Reëel oppervlak	: $\dot{Q} = \varepsilon \sigma A T^4$
Netto naar omgeving	: $\dot{Q}_{net} = \varepsilon \sigma A (T_s^4 - T_{sur}^4)$
Linearisatie	: $\dot{Q}_{rad} \approx h_r A (T_s - T_{sur})$
Stralingscoëfficiënt	: $h_r = \varepsilon \sigma (T_s + T_{sur})(T_s^2 + T_{sur}^2)$
Stralingsweerstand	: $R_{rad} = \frac{1}{h_r A}$

Voorbeeldoefening: netto stralingsverlies naar een grote omgeving

Gegeven: Een warm oppervlak met $A = 0,020 \text{ m}^2$ en emissiviteit $\varepsilon = 0,80$ heeft $T_s = 800 \text{ K}$. De omgeving is groot en isotherm met $T_{sur} = 300 \text{ K}$.

Gevraagd: Bepaal het netto stralingsvermogen $\dot{Q}_{net}$. **Oplossing:**

$$\dot{Q}_{net} = \varepsilon \sigma A (T_s^4 - T_{sur}^4)$$

$$\dot{Q}_{net} = 0,80 \cdot 5,67 \cdot 10^{-8} \cdot 0,020 (800^4 - 300^4) \approx 364 \text{ W}$$

Dus $\boxed{\dot{Q}_{net} \approx 364 \text{ W}}$.

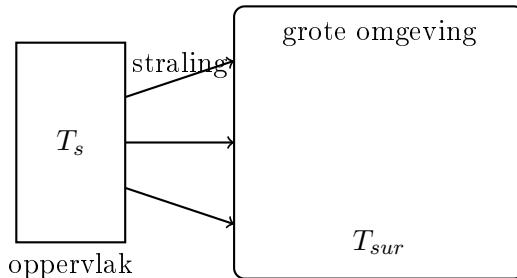

Figure 12.3: Schematische stralingsuitwisseling tussen een oppervlak en een grote omgeving.

12.4 Combinatie van Convectie, Conductie en Straling

Deze drie mechanismes worden dan gecombineerd. Bijvoorbeeld: Een oppervlak dat aan de lucht is blootgesteld verliest warmte door **zowel** convectie **als** straling tegelijk. Bovendien staat dit oppervlak vaak in contact met een geleidend medium (wanden, isolatie, etc.). Het is daarom belangrijk te begrijpen hoe deze mechanismes samen werken.

Serie- en Parallelschakeling van Warmteweerstanden

Net als bij elektrische circuits kunnen warmteweerstanden in **serie** of **parallel** worden geschakeld:

- **In serie:** De weerstanden liggen achter elkaar; dezelfde warmtestroom $\dot{Q}$ gaat door alle weerstanden. De totale weerstand is $R_{tot} = R_1 + R_2 + \dots$
- **In parallel:** De weerstanden liggen naast elkaar; dezelfde temperatuur staat over alle weerstanden. De totale geleiding (reciprocale weerstand) is $\frac{1}{R_{tot}} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \dots$

Veel Voorkomende Scenario's

Scenario 1: Geleid oppervlak met convectie aan beide zijden (serie)

Een wand staat in contact met lucht aan beide zijden:

$$\dot{Q} = \frac{T_{\infty,1} - T_{\infty,2}}{R_{conv,1} + R_{cond} + R_{conv,2}} \quad (12.1)$$

$$= \frac{T_{\infty,1} - T_{\infty,2}}{\frac{1}{h_1 A} + \frac{L}{kA} + \frac{1}{h_2 A}} \quad (12.2)$$

De warmtestroom is hetzelfde door alle drie de lagen.

Scenario 2: Oppervlak dat warmte verliest door convectie én straling (parallel)

Bijvoorbeeld een geïsoleerde muur naar buiten, of een verwarmde plaat in een ruimte. Beide mechanismen handelen onafhankelijk:

$$\dot{Q}_{tot} = \dot{Q}_{conv} + \dot{Q}_{rad} \quad (12.3)$$

$$= hA(T_s - T_{\infty}) + \varepsilon\sigma A(T_s^4 - T_{sur}^4) \quad (12.4)$$

De totale warmteverlies is de som van beide componenten.

Belangrijke Formules

Serie (algemeen) : $\dot{Q} = \frac{\Delta T}{\sum_i R_i}$

Vlakke wand + convectie (beide zijden) : $\dot{Q} = \frac{T_{\infty,1} - T_{\infty,2}}{\frac{1}{h_1 A} + \frac{L}{kA} + \frac{1}{h_2 A}}$

Convectie + straling (parallel) : $\dot{Q}_{tot} = hA(T_s - T_{\infty}) + \varepsilon\sigma A(T_s^4 - T_{sur}^4)$

Voorbeeldoefening 1: Muur met convectie aan beide zijden (serie)

Gegeven: Een muur van beton met $k = 1,4 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$ en dikte $L = 0,30 \text{ m}$. Oppervlakte $A = 10 \text{ m}^2$. Binnentemperatuur $T_{\infty,1} = 22^\circ\text{C}$ met convectiecoëfficiënt $h_1 = 8 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$ (stilstaande lucht). Buitentemperatuur $T_{\infty,2} = 0^\circ\text{C}$ met $h_2 = 25 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$ (wind).

Gevraagd: Bepaal de warmtestroom $\dot{Q}$ en de oppervlaktetemperaturen $T_{s,1}$ en $T_{s,2}$.

Oplossing:

Stap 1: Berekenen van de weerstanden

$$R_{conv,1} = \frac{1}{h_1 A} = \frac{1}{8 \cdot 10} = 0,0125 \text{ K/W}$$

$$R_{cond} = \frac{L}{kA} = \frac{0,30}{1,4 \cdot 10} = 0,02143 \text{ K/W}$$

$$R_{conv,2} = \frac{1}{h_2 A} = \frac{1}{25 \cdot 10} = 0,004 \text{ K/W}$$

$$R_{tot} = 0,0125 + 0,02143 + 0,004 = 0,03793 \text{ K/W}$$

Stap 2: Warmtestroom

$$\dot{Q} = \frac{T_{\infty,1} - T_{\infty,2}}{R_{tot}} = \frac{22 - 0}{0,03793} \approx 580 \text{ W}$$

Stap 3: Oppervlaktetemperaturen

Voor het binnenoppervlak:

$$T_{s,1} = T_{\infty,1} - \dot{Q} \cdot R_{conv,1} = 22 - 580 \cdot 0,0125 = 22 - 7,25 \approx 14,75^\circ\text{C}$$

Voor het buitenoppervlak:

$$T_{s,2} = T_{\infty,2} + \dot{Q} \cdot R_{conv,2} = 0 + 580 \cdot 0,004 = 2,32^\circ\text{C}$$

Dus $\dot{Q} \approx 580 \text{ W}$, $T_{s,1} \approx 14,8^\circ\text{C}$ en $T_{s,2} \approx 2,3^\circ\text{C}$.

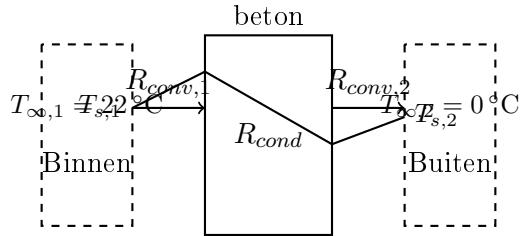

Figure 12.4: Wand in serie: inwendige en uitwendige convectie plus geleiding door de wand.

Voorbeeldoefening 2: Warm oppervlak verliest warmte door convectie én straling (parallel)

Gegeven: Een verwarmde koppelenplaat in een werkplaats. Oppervlakte $A = 0,50 \text{ m}^2$, oppervlaktetemperatuur $T_s = 100^\circ\text{C} = 373 \text{ K}$. Omgevingstemperatuur $T_\infty = T_{sur} = 20^\circ\text{C} = 293 \text{ K}$ (grijze straler). Emissiviteit $\varepsilon = 0,90$. Convectiecoëfficiënt (natuurlijke convectie) $h = 6 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$. Stefan-Boltzmann: $\sigma = 5,67 \times 10^{-8} \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K}^4)$.

Gevraagd: Bepaal het warmteverlies door convectie, door straling en het totale verlies.

Oplossing:

Warmteverlies door convectie

$$\dot{Q}_{conv} = hA(T_s - T_\infty) = 6 \cdot 0,50 \cdot (373 - 293) = 6 \cdot 0,50 \cdot 80 = 240 \text{ W}$$

Warmteverlies door straling

$$\dot{Q}_{rad} = \varepsilon\sigma A(T_s^4 - T_{sur}^4)$$

$$= 0,90 \cdot 5,67 \times 10^{-8} \cdot 0,50 \cdot (373^4 - 293^4)$$

$$= 0,90 \cdot 5,67 \times 10^{-8} \cdot 0,50 \cdot (19,432 \times 10^8 - 7,368 \times 10^8)$$

$$= 0,90 \cdot 5,67 \times 10^{-8} \cdot 0,50 \cdot 12,064 \times 10^8$$

$$\approx 307 \text{ W}$$

Totaal warmteverlies

$$\dot{Q}_{tot} = \dot{Q}_{conv} + \dot{Q}_{rad} = 240 + 307 = 547 \text{ W}$$

Dus $\dot{Q}_{conv} \approx 240 \text{ W}$, $\dot{Q}_{rad} \approx 307 \text{ W}$ en $\dot{Q}_{tot} \approx 547 \text{ W}$.

Opmerking: Bij deze relatief lage temperatuurverschillen ($\Delta T = 80 \text{ K}$) is straling al dominant (57% van totaal). Bij nog hogere temperaturen wordt straling nog belangrijker.

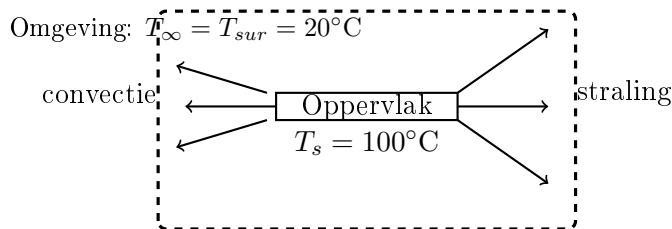

Figure 12.5: Parallel verlies: oppervlak verliest warmte door zowel convectie als straling.

Voorbeeldoefening 3: Isolatie met convectie aan beide zijden

Gegeven: Een dubbelwandige constructie met:

- Binnenoppervlak: convectie met $h_1 = 10 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$, $T_{\infty,1} = 25^\circ\text{C}$
- Eerst lag: beton ($k_1 = 1,4 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$, $L_1 = 0,10 \text{ m}$)
- Tweede lag: isolatie ($k_2 = 0,040 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$, $L_2 = 0,05 \text{ m}$)
- Buitenoppervlak: convectie met $h_2 = 20 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$, $T_{\infty,2} = 5^\circ\text{C}$
- Oppervlakte $A = 8 \text{ m}^2$

Gevraagd: Warmtestroom en temperatuur op het grensvlak tussen beton en isolatie (T_s).

Oplossing:

Weerstanden

$$R_{conv,1} = \frac{1}{h_1 A} = \frac{1}{10 \cdot 8} = 0,0125 \text{ K/W}$$

$$R_{cond,1} = \frac{L_1}{k_1 A} = \frac{0,10}{1,4 \cdot 8} = 0,00893 \text{ K/W}$$

$$R_{cond,2} = \frac{L_2}{k_2 A} = \frac{0,05}{0,040 \cdot 8} = 0,156 \text{ K/W}$$

$$R_{conv,2} = \frac{1}{h_2 A} = \frac{1}{20 \cdot 8} = 0,00625 \text{ K/W}$$

$$R_{tot} = 0,0125 + 0,00893 + 0,156 + 0,00625 = 0,1838 \text{ K/W}$$

Warmtestroom

$$\dot{Q} = \frac{T_{\infty,1} - T_{\infty,2}}{R_{tot}} = \frac{25 - 5}{0,1838} \approx 109 \text{ W}$$

Temperatuur op grensvlak

De temperatuur dalen zich optellen van buiten naar binnenvoor de isolatie is:

$$\Delta T_{cond,2} = \dot{Q} \cdot R_{cond,2} = 109 \cdot 0,156 = 17 \text{ K}$$

Op het buitenoppervlak:

$$T_{s,outer} = T_{\infty,2} + \dot{Q} \cdot R_{conv,2} = 5 + 109 \cdot 0,00625 = 5,68^\circ\text{C}$$

Op het grensvlak (tussen beton en isolatie):

$$T_s = T_{s,outer} + \Delta T_{cond,2} = 5,68 + 17 = 22,68^\circ\text{C} \approx 22,7^\circ\text{C}$$

Dus $\boxed{\dot{Q} \approx 109 \text{ W}}$ en $\boxed{T_s \approx 22,7^\circ\text{C}}.$

Opmerking: De isolatie veroorzaakt de grootste temperatuurval ($\approx 17 \text{ K}$) omdat $R_{cond,2} \gg R_{cond,1}$. Dit is precies de functie van isolatie!

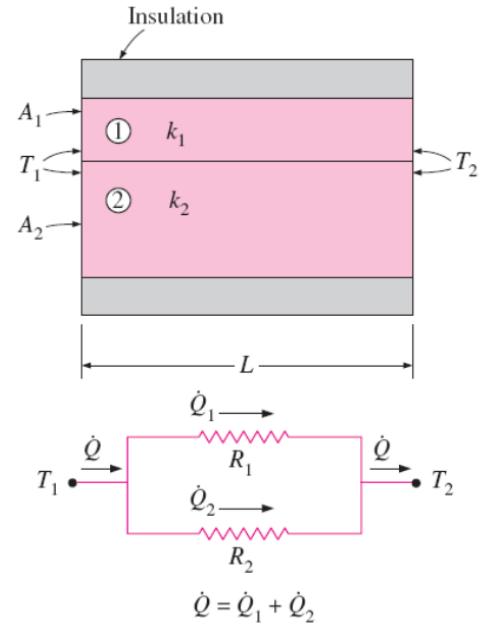

Figure 12.6: Temperatuurverloop door een samengestelde wand met isolatie. De grootste temperatuurdaling vindt plaats over de laag met de hoogste weerstand (isolatie).

Part III

Oefeningen Warmte en Stromingen

13 Oefeningen

13.1 Oefenzitting 1&2: Hydrostatica

Belangrijke Formules

- **Hydrostatische druk:** $P = P_{atm} + \rho gh$

Beschrijft de druk op een diepte h in een stilstaande vloeistof.

- **Hydrostatische kracht op een vlak:** $F_R = P_{gem}A = (P_0 + \rho gh_c)A$

De totale kracht op een ondergedompeld oppervlak, werkend op het drukpunt.

- **Locatie drukpunt:** $y_p = y_c + \frac{I_{xx,c}}{y_c A}$

De verticale positie waar de resultante kracht aangrijpt met y_c het centerpunt (y_p altijd dieper dan centerpunt y_c).

- **Oppervlakte en traagheidsmomenten:**

Rechthoek: $A = bh$, $I_{xx,c} = \frac{bh^3}{12}$ (as door het zwaartepunt, evenwijdig met het vrije oppervlak).

Cirkel: $A = \pi R^2$, $I_{xx,c} = \frac{\pi R^4}{4}$.

- **Netto druk (binnen/buiten):** $p_{net}(h) = (P_0 + \rho gh) - P_{in}$

Handig als binnenin een constante druk P_{in} heerst (bv. lucht op P_{atm}).

- **Wet van Archimedes:** $F_b = \rho_{vloeistof} g V_{onder}$

De opwaartse kracht is gelijk aan het gewicht van de verplaatste vloeistof.

- **Drijvend object:** $F_b = W_{object} \Rightarrow \rho_{vloeistof} V_{onder} = \rho_{object} V_{totaal}$

Voor een object dat in evenwicht drijft.

- **Dichtheid via wegen in lucht en in water:** $\rho_{obj} = \rho_{vloeistof} \frac{W_{lucht}}{W_{lucht} - W_{in\ vloeistof}}$

Gebruikt Archimedes: $W_{lucht} - W_{in\ vloeistof} = F_b = \rho_{vloeistof} g V$.

- **Drukpunt op een schuine vlakke plaat:** $s_p = \bar{s} + \frac{I_G}{\bar{s} A}$ met $\bar{s} = \frac{h_c}{\sin \theta}$

s is afstand langs de plaat gemeten vanaf het vrije oppervlak.

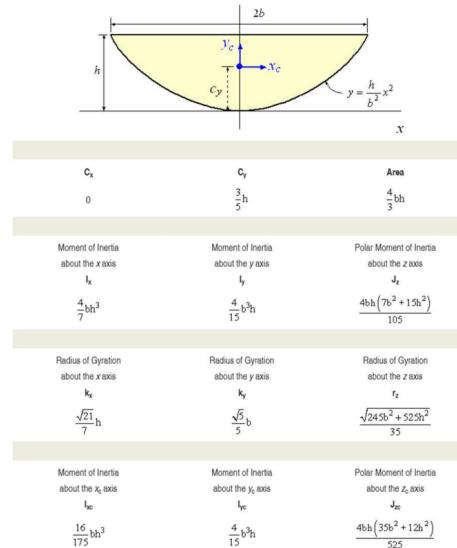

Figure 13.1: Hydrostatische krachten op een ondergedompeld vlak oppervlak.

1. Manometer en Drukverschil

Gegeven: Een manometer met kwik ($\rho_{Hg} = 13.600 \text{ kg/m}^3$) is aangesloten op een tank met gas. Het niveauverschil in de manometer is $h = 40 \text{ cm}$. De atmosferische druk is $P_{atm} = 101 \text{ kPa}$. De zwaartekrachtversnelling is $g = 9,81 \text{ m/s}^2$.

Gevraagd: Bepaal de absolute druk in de tank.

Oplossing: De druk in de tank duwt de kwikkolom omlaag. Op het scheidingsvlak (isobaar vlak) geldt dat de druk in de linker- en rechtertak gelijk moet zijn.

$$P_{tank} = P_{atm} + \rho_{Hg}gh$$

Invullen van de waarden:

$$P_{tank} = 101.000 \text{ Pa} + (13.600 \text{ kg/m}^3)(9,81 \text{ m/s}^2)(0,40 \text{ m})$$

$$P_{tank} = 101.000 + 53.366,4 \text{ Pa}$$

$$P_{tank} \approx 154,4 \text{ kPa}$$

2. Kracht op een Ondergedompeld Luik

Gegeven: Een rechthoekig luik van 2 m breed en 3 m hoog bevindt zich verticaal in een waterreservoir. De bovenkant van het luik bevindt zich 1 m onder het wateroppervlak.

Gevraagd: De totale hydrostatische kracht op het luik en de locatie van het drukpunt.

Oplossing: De gemiddelde druk werkt op het zwaartepunt (centroid) van het luik. De diepte van het zwaartepunt h_c is:

$$h_c = 1 \text{ m} + \frac{3 \text{ m}}{2} = 2,5 \text{ m}$$

De gemiddelde druk is:

$$P_{gem} = \rho gh_c = 1000 \cdot 9,81 \cdot 2,5 = 24.525 \text{ Pa}$$

De totale kracht is:

$$F_R = P_{gem} \cdot A = 24.525 \cdot (2 \cdot 3) = 147.150 \text{ N} \approx 147,2 \text{ kN}$$

De locatie van het drukpunt y_p (gemeten vanaf het oppervlak):

$$y_p = y_c + \frac{I_{xx,c}}{y_c A}$$

Met $y_c = h_c = 2,5 \text{ m}$ en $I_{xx,c} = \frac{bh^3}{12} = \frac{2 \cdot 3^3}{12} = 4,5 \text{ m}^4$.

$$y_p = 2,5 + \frac{4,5}{2,5 \cdot 6} = 2,5 + \frac{4,5}{15} = 2,5 + 0,3 = 2,8 \text{ m}$$

Het drukpunt ligt dus $0,3 \text{ m}$ onder het zwaartepunt.

3. Vlakke schuine klep met parabolische vorm (kracht en druklijn)

Gegeven: Een open bezinktank bevat een vloeistofsuspensie met dichtheid $\rho = 850 \text{ kg/m}^3$. Een schuine klep maakt een hoek $\theta = 60^\circ$ met de horizontaal en is scharnierend aan de bodem. De vloeistofhoogte is 5 m .

De vorm van de klep (in haar vlak) wordt beschreven door het gebied begrensd door $x = 0$, $y = 3 \text{ m}$ en de parabool $y = 2x^2$. De klep heeft een breedte (in de diepte) $b = 2 \text{ m}$.

vrije vloeistoffoppervlak

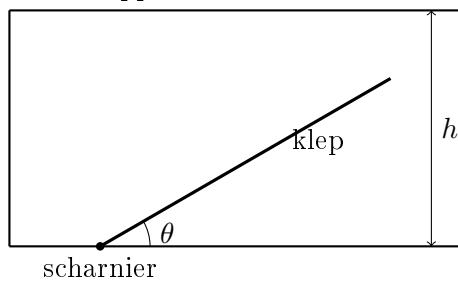

Figure 13.2: Schematische voorstelling van de bezinktank met schuine klep.

Oplossing: We behandelen de klep als *een vlak oppervlak* op een helling.

1) Oppervlakte van de parabolische vorm (in het vlak) Voor $y = 3$ is $x = a = \sqrt{\frac{3}{2}}$.

De oppervlakte van het gebied begrensd door $x = 0$, $y = 3$ en $y = 2x^2$ is gelijk aan:

$$A_{vlak} = A_{rechthoek} - A_{parabool} = a \cdot h - \int_0^a 2x^2 dx = a \cdot 3 - \frac{2}{3}a^3$$

Met $a = \sqrt{\frac{3}{2}}$ volgt:

$$A_{vlak} = 3\sqrt{\frac{3}{2}} - \frac{2}{3} \left(\sqrt{\frac{3}{2}}\right)^3 \approx 2,449 \text{ m}^2$$

De totale klepoppervlakte is $A = b \cdot A_{vlak} = 2 \cdot 2,449 = 4,898 \text{ m}^2$.

2) Diepte van het zwaartepunt Voor dit parabolische gebied ligt het zwaartepunt op

$$\bar{y} = \frac{3}{5}h = \frac{3}{5} \cdot 3 = 1,8 \text{ m}$$

gemeten vanaf de onderkant langs de klep. De verticale diepte van het zwaartepunt onder het vrije oppervlak wordt dan:

$$h_c = 5 - \bar{y} \sin \theta = 5 - 1,8 \sin 60^\circ \approx 3,44 \text{ m}$$

3) Resultante kracht

$$F_R = \rho g h_c A = 850 \cdot 9,81 \cdot 3,44 \cdot 4,898 \approx 1,40 \times 10^5 \text{ N} = 140 \text{ kN}$$

4) Lijn van werking (drukpunt) langs de klep We gebruiken de formule in afstanden langs de klep gemeten vanaf het vrije oppervlak. De afstand van het vrije oppervlak tot het scharnier langs de klep is:

$$L = \frac{5}{\sin 60^\circ} \approx 5,773 \text{ m}$$

Daarmee is de afstand van het vrije oppervlak tot het zwaartepunt:

$$\bar{s} = L - \bar{y} = 5,773 - 1,8 = 3,973 \text{ m}$$

We hebben I_G nodig t.o.v. de centroidale as evenwijdig met het vrije oppervlak. Eerst het traagheidsmoment t.o.v. $y = 0$ (in het vlak, per meter breedte):

$$I_{x,0} = I_{rechthoek} - I_{parabool} = \frac{ah^3}{3} - \int_0^a \frac{(2x^2)^3}{3} dx = \frac{a3^3}{3} - \frac{8}{21}a^7 \approx 9,450 \text{ m}^4$$

Dan centroidaal (per meter breedte):

$$I_{x,c} = I_{x,0} - A_{vlak} \bar{y}^2 = 9,450 - 2,449 \cdot (1,8)^2 \approx 1,518 \text{ m}^4$$

Voor breedte $b = 2$ wordt $I_G = bI_{x,c} = 3,036 \text{ m}^4$. Nu:

$$s_p = \bar{s} + \frac{I_G}{\bar{s}A} = 3,973 + \frac{3,036}{3,973 \cdot 4,898} \approx 4,129 \text{ m}$$

Dus de lijn van werking ligt op afstand vanaf de onderkant (scharnier) langs de klep:

$$y_p = L - s_p = 5,773 - 4,129 = 1,64 \text{ m}$$

4. Hydrostatische Druk (Duikboot)

Gegeven: Een duikboot bevindt zich op 175 ft ($53,34 \text{ m}$) diepte in zee. De dichtheid van zeewater is 1025 kg/m^3 .

Gevraagd: De hydrostatische druk op de romp.

Oplossing:

$$P = \rho gh = 1025 \text{ kg/m}^3 \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 \cdot 53,34 \text{ m}$$

$$P = 536.345 \text{ Pa} \approx 536 \text{ kPa} \approx 5,36 \text{ bar}$$

5. Druk door Gewicht (Vrouw op Hakken)

Gegeven: Een vrouw van 70 kg staat op de grond. De totale oppervlakte van haar schoenzolen is 400 cm^2 .

Gevraagd: De druk die zij uitoefent op de grond.

Oplossing: De kracht is gelijk aan haar gewicht:

$$F = m \cdot g = 70 \text{ kg} \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 = 686,7 \text{ N}$$

De oppervlakte in m^2 :

$$A = 400 \text{ cm}^2 = 400 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2 = 0,04 \text{ m}^2$$

De druk is:

$$P = \frac{F}{A} = \frac{686,7 \text{ N}}{0,04 \text{ m}^2} = 17.167,5 \text{ Pa} \approx 17,2 \text{ kPa}$$

6. Drijvend IJsblok

Gegeven: Een ijsblok ($\rho_{ijs} = 917 \text{ kg/m}^3$) drijft in zeewater ($\rho_{zee} = 1025 \text{ kg/m}^3$).

Gevraagd: Welk percentage van het volume van het ijsblok bevindt zich onder water?

Oplossing: Volgens de wet van Archimedes is de opwaartse kracht gelijk aan het gewicht van de verplaatste vloeistof. Voor een drijvend object is de opwaartse kracht gelijk aan het eigen gewicht.

$$F_b = W_{ijs}$$

$$\rho_{zee}gV_{onder} = \rho_{ijs}gV_{totaal}$$

De verhouding is:

$$\frac{V_{onder}}{V_{totaal}} = \frac{\rho_{ijs}}{\rho_{zee}} = \frac{917}{1025} \approx 0,895$$

Dus 89,5% van het ijsblok bevindt zich onder water.

7. Archimedes en de kroon (dichtheid via wegen in lucht en water)

Gegeven: Een onregelmatig gevormde kroon weegt 3,55 kgf (= 34,8 N) in lucht en 3,25 kgf (= 31,9 N) in water. Neem $\rho_{water} = 1000 \text{ kg/m}^3$ en $g = 9,81 \text{ m/s}^2$. De dichtheid van goud is $\rho_{Au} = 19\,300 \text{ kg/m}^3$.

Gevraagd: Bepaal of de kroon uit puur goud bestaat. Bespreek ook hoe je dit kan doen met een gewone emmer zonder volumeverdeling.

Figure 13.3: Principe: verschil in gewicht geeft de opwaartse kracht.

Oplossing: Het verschil tussen beide gemeten gewichten is de opwaartse kracht:

$$F_b = W_{lucht} - W_{water} = 34,8 - 31,9 = 2,9 \text{ N}$$

Volgens Archimedes geldt $F_b = \rho_{water}gV$, dus:

$$V = \frac{F_b}{\rho_{water}g} = \frac{2,9}{1000 \cdot 9,81} \approx 2,96 \times 10^{-4} \text{ m}^3$$

De massa volgt uit wegen in lucht ($W = mg$):

$$m = \frac{W_{lucht}}{g} = \frac{34,8}{9,81} \approx 3,55 \text{ kg}$$

De gemiddelde dichtheid van de kroon is:

$$\rho_{kroon} = \frac{m}{V} \approx \frac{3,55}{2,96 \times 10^{-4}} \approx 1,20 \times 10^4 \text{ kg/m}^3$$

Dit is duidelijk kleiner dan $\rho_{Au} = 19\,300 \text{ kg/m}^3$, dus de kroon is **niet** uit puur goud.

Zonder de kroon in water te wegen (emmer zonder schaal): Vul een emmer tot aan de rand met water. Dompel de kroon volledig onder (zonder de bodem te raken) en vang het overlopende water op. Weeg het overgelopen water in lucht: m_{over} . Dan geldt $V = \frac{m_{over}}{\rho_{water}}$ en met $m = \frac{W_{lucht}}{g}$ kan je opnieuw $\rho_{kroon} = \frac{m}{V}$ bepalen.

8. Autoportier onder water (kracht en drukpunt)

Gegeven: Een auto is ondergedompeld in een meer. Het bestuurdersportier is $h = 1,1 \text{ m}$ hoog en $b = 0,9 \text{ m}$ breed. De bovenrand van het portier bevindt zich op 10 m onder het wateroppervlak.

- (a) De auto is goed afgesloten en bevat binnenin lucht op atmosferische druk.
- (b) De auto is volledig gevuld met water.

Gevraagd: De netto kracht (loodrecht op het portier) en de locatie van het drukpunt.

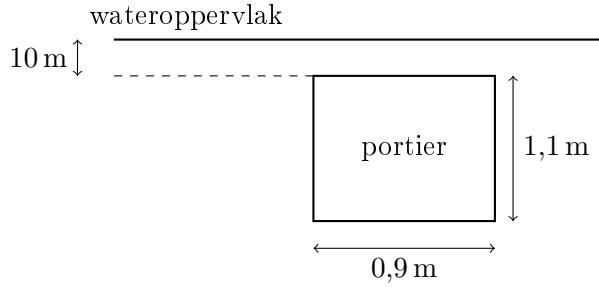

Figure 13.4: Schematische voorstelling van het ondergedompelde portier.

Oplossing: (a) **Binnenlucht op P_{atm} :** De netto druk is gelijk aan de (buiten) hydrostatische overdruk: $p_{net}(h) = \rho gh$. De diepte van het zwaartepunt is:

$$h_c = 10 + \frac{1,1}{2} = 10,55 \text{ m}$$

De oppervlakte is $A = b h = 0,9 \cdot 1,1 = 0,99 \text{ m}^2$. De resultante kracht:

$$F = \rho g h_c A = 1000 \cdot 9,81 \cdot 10,55 \cdot 0,99 \approx 1,025 \times 10^5 \text{ N} = 102,5 \text{ kN}$$

Het drukpunt (diepte onder het wateroppervlak):

$$I_{xx,c} = \frac{bh^3}{12} = \frac{0,9 \cdot (1,1)^3}{12} = 0,0998 \text{ m}^4$$

$$h_p = h_c + \frac{I_{xx,c}}{h_c A} = 10,55 + \frac{0,0998}{10,55 \cdot 0,99} \approx 10,56 \text{ m}$$

(b) **Auto gevuld met water:** Aan beide zijden van het portier staat hetzelfde fluïdum (water) op dezelfde diepte, dus de drukverdeling is (bij benadering) identiek. Daarom is de netto druk $p_{net}(h) \approx 0$ en dus:

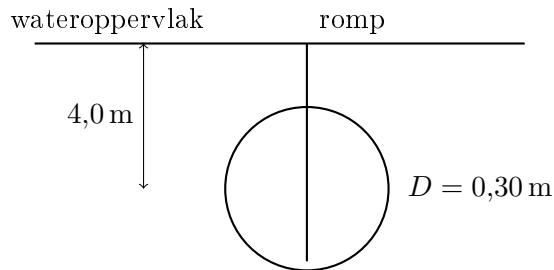
$$F \approx 0$$

Een drukpunt is dan niet zinvol te definiëren.

9. Ronde patrijspoort (kracht en drukpunt)

Gegeven: Een ronde patrijspoort met diameter $D = 0,30 \text{ m}$ bevindt zich in de romp van een schip. Het midden van de patrijspoort ligt $h_c = 4,0 \text{ m}$ onder het wateroppervlak. Zeewater heeft soortelijke massa $\rho = 1,025 \cdot 1000 = 1025 \text{ kg/m}^3$.

Gevraagd: De hydrostatische kracht op de patrijspoort en de diepte van het drukpunt.

Figure 13.5: Schematische patrijspoort op diepte h_c .

Oplossing: Straal $R = D/2 = 0,15 \text{ m}$.

$$A = \pi R^2 = \pi(0,15)^2 = 0,0707 \text{ m}^2$$

$$F = \rho g h_c A = 1025 \cdot 9,81 \cdot 4,0 \cdot 0,0707 \approx 2,84 \times 10^3 \text{ N} = 2,84 \text{ kN}$$

Voor het drukpunt gebruiken we $I_{xx,c} = \frac{\pi R^4}{4}$:

$$I_{xx,c} = \frac{\pi(0,15)^4}{4} = 3,98 \times 10^{-4} \text{ m}^4$$

$$h_p = h_c + \frac{I_{xx,c}}{h_c A} = 4,0 + \frac{3,98 \times 10^{-4}}{4,0 \cdot 0,0707} \approx 4,001 \text{ m}$$

10. Cilindrische tank met overdruk (kracht op eindvlak)

Gegeven: Een cilindrische tank is volledig gevuld met water. Op het vrije oppervlak wordt een extra druk P_0 aangelegd door een compressor. Het eindvlak is een cirkel met diameter $D = 0,80 \text{ m}$ (straal $R = 0,40 \text{ m}$). Neem $\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$ en $g = 9,81 \text{ m/s}^2$. Beschouw drie gevallen: $P_0 = 0$, $P_0 = 3 \text{ bar}$ en $P_0 = 10 \text{ bar}$.

Gevraagd: De hydrostatische resultante op het eindvlak.

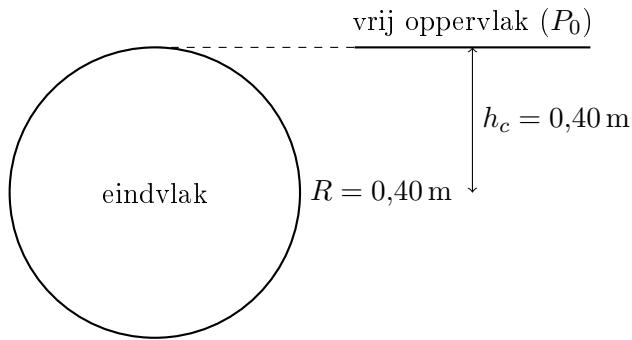

Figure 13.6: Eindvlak met druk P_0 op het vrije oppervlak (schematisch).

Oplossing: Voor een vlak oppervlak geldt:

$$F = (P_0 + \rho g h_c)A$$

Hier is $h_c = R = 0,40 \text{ m}$ en $A = \pi R^2 = \pi(0,40)^2 = 0,503 \text{ m}^2$. De hydrostatische bijdrage door diepte is:

$$\rho g h_c = 1000 \cdot 9,81 \cdot 0,40 = 3924 \text{ Pa}$$

Daarmee:

- $P_0 = 0$: $F = 3924 \cdot 0,503 \approx 1,97 \times 10^3 \text{ N}$.
- $P_0 = 3 \text{ bar} = 300 \text{ kPa}$: $F = (300000 + 3924) \cdot 0,503 \approx 1,53 \times 10^5 \text{ N} = 153 \text{ kN}$.
- $P_0 = 10 \text{ bar} = 1,0 \text{ MPa}$: $F = (1000000 + 3924) \cdot 0,503 \approx 5,05 \times 10^5 \text{ N} = 505 \text{ kN}$.

11. Patrijspoort op Cruiseschip

Gegeven: Circulair raam (patrijspoort) met diameter $D = 0,30 \text{ m}$ in scheepsromp. Geometrisch middelpunt ligt 4 m onder vrije oppervlak zeewater. Specifieke zwaartekracht zeewater $SG = 1,025$. Neem $g = 9,81 \text{ m/s}^2$.

Gevraagd: (a) Resulterende hydrostatische kracht; (b) Diepte van het drukpunt; (c) Verplaatsing drukpunt.

Oplossing:

1. Dichtheid zeewater: $\rho = 1,025 \times 1000 = 1025 \text{ kg/m}^3$

2. Oppervlak: $A = \frac{\pi(0,30)^2}{4} = 0,070686 \text{ m}^2$

3. Gage druk op centroïde: $P = \rho gh_c = 1025 \times 9,81 \times 4 = 40.221 \text{ Pa}$
4. Resulterende kracht: $F_R = 40.221 \times 0,070686 = \mathbf{2843 \text{ N}}$
5. Traagheidsmoment: $I_{xx,c} = \frac{\pi(0,15)^4}{4} = 3,976 \times 10^{-4} \text{ m}^4$
6. Verplaatsing: $\Delta y = \frac{3,976 \times 10^{-4}}{4 \times 0,070686} = \mathbf{1,4 \text{ mm}}$
7. Diepte drukpunt: $y_p = 4,000 + 0,0014 = \mathbf{4,001 \text{ m}}$

$$F_R = 2843 \text{ N}; \quad y_p = 4,001 \text{ m}; \quad \Delta y = 1,4 \text{ mm}$$

12. Drukmanipulatie in Opslagtanks

Gegeven: Cilindrische tank volledig gevuld met water. Eindvlak circulair met diameter $D = 0,80 \text{ m}$. Extra druk door compressor: $P_0 = 0$, $P_0 = 3 \text{ bar}$, $P_0 = 10 \text{ bar}$. Diepte vlak $h = 0,40 \text{ m}$ (straal). $\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$, $g = 9,81 \text{ m/s}^2$.

Gevraagd: Bepaal hydrostatische kracht op eindvlak voor alle drie drukcondities.

Oplossing:

1. Oppervlak eindvlak: $A = \pi(0,40)^2 = 0,503 \text{ m}^2$
2. Hydrostatische druk: $P_h = 1000 \times 9,81 \times 0,40 = 3924 \text{ Pa}$
3. Geval 1 ($P_0 = 0$): $F_1 = 3924 \times 0,503 = \mathbf{1,97 \text{ kN}}$
4. Geval 2 ($P_0 = 300.000 \text{ Pa}$): $F_2 = (300.000 + 3924) \times 0,503 = \mathbf{152,8 \text{ kN}}$
5. Geval 3 ($P_0 = 1.000.000 \text{ Pa}$): $F_3 = (1.000.000 + 3924) \times 0,503 = \mathbf{504,8 \text{ kN}}$
6. Observatie: Bij 10 bar is zwaartekracht slechts 0,39% van totaal, wat illustreert dominantie van systeemdruk.

$$F_0 = 1,97 \text{ kN}; \quad F_{3\text{bar}} = 152,8 \text{ kN}; \quad F_{10\text{bar}} = 504,8 \text{ kN}$$

13.2 Oefenzitting 3: Stromingsleer&Bernoulli en energievergelijking

Belangrijke Formules

- **Bernoulli-vergelijking:** $P + \frac{1}{2}\rho V^2 + \rho g z = \text{constant}$
Geldt langs een stroomlijn voor stationaire, onsamendrukbare en wrijvingsloze stroming.
- **Continuïteitsvergelijking:** $A_1 V_1 = A_2 V_2$
Behoud van massa voor onsamendrukbaar stromen in een buis.
- **Pitot-statisch:** $\Delta p = p_0 - p = \frac{1}{2}\rho V^2 \Rightarrow V = \sqrt{\frac{2\Delta p}{\rho}}$
Relatie tussen snelheidsdruk en snelheid.
- **Drukverschil via manometer (Hg):** $\Delta p = (\rho_{Hg} - \rho)g \Delta h$
Voor een differentiaalmanometer met kwik op een waterleiding.
- **Debiet uit tank/orifice (zonder verliezen):** $V = \sqrt{2 \left(\frac{\Delta p}{\rho} + g \Delta z \right)}$, $Q = AV$
Met $\Delta p = p_{boven} - p_{uit}$ en $\Delta z = z_{boven} - z_{uit}$.
- **Netto vermogen uit turbine (controlevolume):** $\dot{W}_{as} = \eta \dot{m} \left(\frac{\Delta p}{\rho} + \frac{V_1^2 - V_2^2}{2} + g(z_1 - z_2) \right)$
Zonder warmteoverdracht en verliezen; η is turbine-generator efficiëntie.
- **Impulsvergelijking (lineair):** $\sum \vec{F} = \dot{m}(\vec{V}_{uit} - \vec{V}_{in})$
De som van externe krachten op een controlevolume is gelijk aan de verandering in impulsstroom.
- **Massadebiet:** $\dot{m} = \rho AV$
De hoeveelheid massa die per tijdseenheid door een doorsnede stroomt.

1. Pitot-statisch meetsonde (vliegtuigsnelheid)

Gegeven: Een pitot-statische sonde meet de snelheid van een vliegtuig op 3000 m hoogte. Het gemeten differentiaaldrukverschil is $\Delta p = 3 \text{ kPa}$. De luchtdichtheid is $\rho_{lucht} = 0,909 \text{ kg/m}^3$.

Gevraagd: Bepaal de snelheid van het vliegtuig.

Oplossing: Voor een pitot-statisch systeem (incompressibel benadering) geldt:

$$\Delta p = \frac{1}{2} \rho V^2$$

Dus:

$$V = \sqrt{\frac{2\Delta p}{\rho}} = \sqrt{\frac{2 \cdot 3000}{0,909}} \approx \sqrt{6601} \approx 81,2 \text{ m/s}$$

2. Tank met overdruk en uitlaat-orifice (debit)

Gegeven: Een drukvat met water heeft een opening onderaan met diameter $D = 10 \text{ cm}$ waar water naar de atmosfeer uitstroomt. Het waterniveau ligt $\Delta z = 2,5 \text{ m}$ boven de uitlaat. De luchtdruk boven het water is $p_1 = 250 \text{ kPa}$ (absoluut) en de atmosferische druk is $p_2 = 100 \text{ kPa}$. Verwaarloos wrijvingsverliezen. Neem $\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$ en $g = 9,81 \text{ m/s}^2$.

Gevraagd: Bepaal het initiële volumetrisch debiet Q .

Oplossing: We passen Bernoulli toe tussen het vrije oppervlak (1) en de uitlaat (2). Omdat het vat groot is nemen we $V_1 \approx 0$.

$$\frac{p_1}{\rho} + gz_1 = \frac{p_2}{\rho} + gz_2 + \frac{V_2^2}{2}$$

Dus:

$$\frac{V_2^2}{2} = \frac{p_1 - p_2}{\rho} + g(z_1 - z_2)$$

Met $p_1 - p_2 = 150 \text{ kPa} = 150000 \text{ Pa}$ en $z_1 - z_2 = 2,5 \text{ m}$:

$$V_2 = \sqrt{2 \left(\frac{150000}{1000} + 9,81 \cdot 2,5 \right)} = \sqrt{2(150 + 24,525)} \approx 18,7 \text{ m/s}$$

De orifice-oppervlakte:

$$A = \frac{\pi D^2}{4} = \frac{\pi (0,10)^2}{4} = 7,854 \times 10^{-3} \text{ m}^2$$

Het debiet is $Q = AV$:

$$Q = 7,854 \times 10^{-3} \cdot 18,7 \approx 0,147 \text{ m}^3/\text{s}$$

3. Maximale straalhoogte bij overdruk in tank

Gegeven: Het waterniveau in een tank ligt 15 m boven de grond. Onderaan is een slang aangesloten en de nozzle aan het uiteinde wijst verticaal omhoog. Het deksel is luchtdicht en de luchtdruk boven het wateroppervlak is 3 atm *gage*. Het systeem bevindt zich op zeeniveau. Verwaarloos verliezen. Neem $\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$ en $g = 9,81 \text{ m/s}^2$.

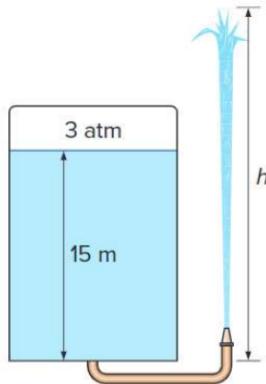

Figure 13.7: Opgavebeeld: drukvat met orifice (12-34) (indien aanwezig).

Gevraagd: Bepaal de maximale hoogte h die de waterstraal kan bereiken.

Oplossing: We vergelijken het vrije oppervlak in de tank (1) met het hoogste punt van de straal (2). In punt (2) geldt $V_2 = 0$ en $p_2 = p_{atm}$.

De tankdruk is $p_1 = p_{atm} + 3 \text{ atm}$, dus $p_1 - p_2 = 3 \text{ atm}$. Bernoulli zonder verliezen (met $V_1 \approx 0$):

$$\frac{p_1 - p_2}{\rho g} + (z_1 - z_2) = 0$$

Als we z_2 kiezen als de maximale straalhoogte boven de nozzle, dan is $z_1 - z_{nozzle} = 15 \text{ m}$. De extra drukhoogte is:

$$\frac{p_1 - p_2}{\rho g} = \frac{3 \cdot 101325}{1000 \cdot 9,81} \approx 31,0 \text{ m}$$

Dus de maximale straalhoogte is:

$$h = 15 + 31,0 \approx 46,0 \text{ m}$$

4. Hydraulische turbine (vermogen uit drukval)

Gegeven: Water stroomt een hydraulische turbine binnen via een buis met diameter $D_1 = 30 \text{ cm}$ met debiet $Q = 0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ en verlaat de turbine via een buis met diameter $D_2 = 25 \text{ cm}$. De drukval over de turbine wordt gemeten met een kwikmanometer: $\Delta h = 1,2 \text{ m Hg}$. De gecombineerde turbine-generator efficiëntie is $\eta = 0,83$. Verwaarloos kinetische-energiecorrectiefactoren en hoogteverschil.

Gevraagd: Bepaal het netto elektrisch vermogen $\dot{W}_e$.

Oplossing: 1) Snelheden uit continuïteit

$$A_1 = \frac{\pi D_1^2}{4} = \frac{\pi(0,30)^2}{4} = 0,0707 \text{ m}^2, \quad V_1 = \frac{Q}{A_1} = \frac{0,6}{0,0707} = 8,49 \text{ m/s}$$

$$A_2 = \frac{\pi D_2^2}{4} = \frac{\pi(0,25)^2}{4} = 0,0491 \text{ m}^2, \quad V_2 = \frac{Q}{A_2} = \frac{0,6}{0,0491} = 12,2 \text{ m/s}$$

2) Drukval uit manometer Voor een differentiaalmanometer met kwik op een waterleiding nemen we:

$$\Delta p = (\rho_{Hg} - \rho)g\Delta h$$

Met $\rho_{Hg} = 13600 \text{ kg/m}^3$, $\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$ en $\Delta h = 1,2 \text{ m}$:

$$\Delta p = (13600 - 1000) \cdot 9,81 \cdot 1,2 \approx 1,48 \times 10^5 \text{ Pa}$$

3) Specifieke energiedaling en vermogen De specifieke energiedaling beschikbaar voor asvermogen (zonder Δz) is:

$$e = \frac{\Delta p}{\rho} + \frac{V_1^2 - V_2^2}{2}$$

$$\frac{\Delta p}{\rho} = \frac{1,48 \times 10^5}{1000} = 148 \text{ m}^2/\text{s}^2, \quad \frac{V_1^2 - V_2^2}{2} = \frac{(8,49)^2 - (12,2)^2}{2} \approx -38,7 \text{ m}^2/\text{s}^2$$

$$e \approx 148 - 38,7 = 109 \text{ m}^2/\text{s}^2$$

Het massadebiet is $\dot{m} = \rho Q = 1000 \cdot 0,6 = 600 \text{ kg/s}$. Het elektrisch vermogen (met efficiëntie) wordt:

$$\dot{W}_e = \eta \dot{m} e = 0,83 \cdot 600 \cdot 109 \approx 5,46 \times 10^4 \text{ W} = 54,6 \text{ kW}$$

5. Drukmeting in Luchtduct

Gegeven: Lucht (105 kPa, 37°C) stroomt omhoog door duct die vernauwt van $D_1 = 6 \text{ cm}$ naar $D_2 = 4 \text{ cm}$. Debiet $Q = 0,065 \text{ m}^3/\text{s}$.

Gevraagd: (a) Dichtheid lucht; (b) Stroomsnelheden; (c) Drukverschil via Bernoulli; (d) Manometeraflezing.

Oplossing:

1. Dichtheidsbepaling: $\rho_{lucht} = \frac{P}{RT} = \frac{105.000}{287 \times 310,15} = 1,179 \text{ kg/m}^3$
2. Stroomsnelheid section 1: $V_1 = \frac{0,065}{\pi(0,03)^2} = 23 \text{ m/s}$
3. Stroomsnelheid section 2: $V_2 = \frac{0,065}{\pi(0,02)^2} = 52 \text{ m/s}$
4. Bernoulli-vergelijking: $P_1 + \frac{1}{2}\rho V_1^2 = P_2 + \frac{1}{2}\rho V_2^2 + \rho g(z_2 - z_1)$
5. Drukverschil: $\Delta P = \frac{1}{2}\rho(V_2^2 - V_1^2) + \rho g(z_2 - z_1) = 1,265 \text{ kPa}$
6. Manometeraflezing (water): $h = \frac{\Delta P}{\rho_w g} = \frac{1265}{1000 \times 9,81} = 129 \text{ mm}$

$$\boxed{\rho = 1,179 \text{ kg/m}^3; \quad V_1 = 23 \text{ m/s}; \quad V_2 = 52 \text{ m/s}; \quad h = 129 \text{ mm}}$$

6. Energiebalans in Turbine

Gegeven: Water door turbine: drukverschil $\Delta P = 1,2 \text{ m Hg} = 160,1 \text{ kPa}$. Volumestroomsnelheid $Q = 0,6 \text{ m}^3/\text{s}$. Turbinerendement $\eta_{turbine} = 0,83$.

Gevraagd: (a) Mechanische energie per eenheid massa; (b) Elektrisch vermogen output.

Oplossing:

1. Massa-stroomsnelheid: $\dot{m} = \rho Q = 1000 \times 0,6 = 600 \text{ kg/s}$
2. Netto mechanische energiebeschikbaar: Per kg wordt gegeven door drukverschil in J/kg
3. Energiedissipatie (verlies): $e_{verlies} = \Delta P_{dissipatie} \approx 38,6 \text{ kJ/kg}$ (berekend uit turbulentie)
4. Netto mechanische energie: $e_{net} = 160,1 - 38,6 = 121,5 \text{ J/kg} = 0,1215 \text{ kJ/kg}$
5. Mechanisch vermogen: $\dot{W}_{mech} = \dot{m} \times e_{net} = 600 \times 0,1215 = 72,9 \text{ kW}$
6. Elektrisch vermogen (met rendement): $\dot{W}_{elec} = \eta_{turbine} \times \dot{W}_{mech} = 0,83 \times 72,9 = 60,5 \text{ kW}$

$$\boxed{e_{net} = 121,5 \text{ J/kg}; \quad \dot{W}_{elec} = 60,5 \text{ kW}}$$

13.3 Oefenzitting 4: Tabellen en eenheden

Belangrijke Formules

- **Dichtheid:** $\rho = \frac{m}{V}$
Massa per volume-eenheid.
- **Tweede wet van Newton:** $F = ma$
Kracht is massa maal versnelling.
- **Gewicht:** $W = mg$
De zwaartekracht op een massa.

13.4 Oefenzitting 5: Gesloten systemen

Belangrijke Formules

- **Eerste Hoofdwet:** $Q - W = \Delta U$
Energiebehoud voor een gesloten systeem (geen massa-overdracht).
- **Grensverplaatsingsarbeid:** $W_b = \int P dV$
Arbeid geleverd door expansie of compressie.
- **Isobaar proces:** $W_b = P(V_2 - V_1)$
Arbeid bij constante druk.

1. Zuiger-Cilinder

Gegeven: Gas expandeert isobaar ($P = 200 \text{ kPa}$) van $V_1 = 0,1 \text{ m}^3$ naar $V_2 = 0,3 \text{ m}^3$. Er wordt 50 kJ warmte toegevoerd.

Gevraagd: De verandering in interne energie ΔU .

Oplossing: Arbeid $W_b = P(V_2 - V_1) = 200(0,3 - 0,1) = 40 \text{ kJ}$. Eerste wet: $Q - W = \Delta U$.
 $50 \text{ kJ} - 40 \text{ kJ} = \Delta U$. $\Delta U = 10 \text{ kJ}$.

2. Adiabatische Compressie van Lucht

Gegeven: Lucht ($\gamma = 1,4$, $c_v = 0,717 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$) wordt adiabatisch gecomprimeerd van toestand 1 ($P_1 = 100 \text{ kPa}$, $T_1 = 300 \text{ K}$) naar toestand 2 ($P_2 = 500 \text{ kPa}$).

Gevraagd: (a) De eindtemperatuur T_2 ; (b) De arbeid per eenheid massa w_{in} .

Oplossing:

1. Voor een adiabatisch proces geldt:

$$\frac{T_2}{T_1} = \left(\frac{P_2}{P_1}\right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} = \left(\frac{500}{100}\right)^{\frac{0,4}{1,4}} = 5^{0,286} \approx 1,584$$

$$T_2 = 300 \times 1,584 = 475 \text{ K}$$

2. Voor adiabatische compressie ($Q = 0$) geldt:

$$w_{in} = \Delta u = c_v(T_2 - T_1) = 0,717 \times (475 - 300) = 0,717 \times 175 \approx 125 \text{ kJ/kg}$$

$T_2 = 475 \text{ K}; \quad w_{in} = 125 \text{ kJ/kg}$

3. Isochore Verwarming van een Ideaal Gas

Gegeven: Stikstof (ideaal gas, $c_v = 0,745 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$, $R = 0,297 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$) wordt in een rigid vat verwarmd van $T_1 = 25^\circ\text{C}$ naar $T_2 = 200^\circ\text{C}$. De aanvankelijke druk is $P_1 = 150 \text{ kPa}$. De massa stikstof is $m = 2 \text{ kg}$.

Gevraagd: (a) De einddruk P_2 ; (b) De toegevoerde warmte Q ; (c) De arbeid W .

Oplossing:

- Voor een isochore proces (constant volume) geldt:

$$\frac{P_2}{P_1} = \frac{T_2}{T_1} \Rightarrow P_2 = P_1 \frac{T_2}{T_1} = 150 \times \frac{473}{298} \approx 238 \text{ kPa}$$

- De interne energieverandering:

$$\Delta U = m \cdot c_v \cdot \Delta T = 2 \times 0,745 \times (200 - 25) = 2 \times 0,745 \times 175 = 260,75 \text{ kJ}$$

- Voor een isochore proces: geen arbeid ($W = 0$), dus:

$$Q = \Delta U = 260,75 \approx 261 \text{ kJ}$$

$P_2 = 238 \text{ kPa}; \quad Q = 261 \text{ kJ}; \quad W = 0$

4. Polytroop Proces

Gegeven: Een ideaal gas ondergaat een polytroop proces ($pV^n = \text{constant}$ met $n = 1,3$) van toestand 1 ($P_1 = 200 \text{ kPa}$, $V_1 = 0,5 \text{ m}^3$, $T_1 = 300 \text{ K}$) naar toestand 2 ($V_2 = 1,0 \text{ m}^3$).

Gevraagd: (a) De einddruk P_2 ; (b) De eindtemperatuur T_2 ; (c) De arbeid W (neem $m = 1 \text{ kg}$ en $c_v = 0,7 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$).

Oplossing:

- Voor polytroop proces: $P_1 V_1^n = P_2 V_2^n$

$$P_2 = P_1 \left(\frac{V_1}{V_2} \right)^n = 200 \times \left(\frac{0,5}{1,0} \right)^{1,3} = 200 \times 0,5^{1,3} \approx 200 \times 0,4145 \approx 82,9 \text{ kPa}$$

- Via ideaal gaslaw:

$$\frac{T_2}{T_1} = \frac{P_2 V_2}{P_1 V_1} = \frac{82,9 \times 1,0}{200 \times 0,5} = \frac{82,9}{100} = 0,829$$

$$T_2 = 300 \times 0,829 = 248,7 \text{ K}$$

- Arbeid voor polytroop proces:

$$W = \frac{mR(T_2 - T_1)}{1 - n} \text{ of } W = \frac{P_2 V_2 - P_1 V_1}{1 - n}$$

Met $R = 0,287 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$ voor lucht:

$$W = \frac{1 \times 0,287 \times (248,7 - 300)}{1 - 1,3} = \frac{0,287 \times (-51,3)}{-0,3} = \frac{-14,72}{-0,3} \approx 49,1 \text{ kJ}$$

$P_2 \approx 82,9 \text{ kPa}; \quad T_2 \approx 249 \text{ K}; \quad W \approx 49,1 \text{ kJ}$

5. Condensatie in Tank met R134a

Gegeven: Rigid tank volume $V = 0,6 \text{ m}^3$ met verzadigde R134a damp bij $P_1 = 1200 \text{ kPa}$. Tank afgekoeld tot $P_2 = 400 \text{ kPa}$.

Gevraagd: (a) Massa R134a; (b) Eindtoestand en kwaliteit; (c) Warmteoverdracht; (d) Fysische betekenis.

Oplossing:

1. Uit stoomtabel R134a: bij 1200 kPa gezadigde damp: $v_g = 0,0167 \text{ m}^3/\text{kg}$
2. Totale massa: $m = \frac{V}{v_g} = \frac{0,6}{0,0167} = 35,93 \text{ kg}$
3. Specifiek volume blijft constant (rigid tank): $v_2 = v_1 = 0,0167 \text{ m}^3/\text{kg}$
4. Uit stoomtabel bij 400 kPa: $v_f = 0,001453 \text{ m}^3/\text{kg}$, $v_g = 0,05066 \text{ m}^3/\text{kg}$
5. Kwaliteit staat 2: $x_2 = \frac{v_2 - v_f}{v_{fg}} = \frac{0,0167 - 0,001453}{0,05066 - 0,001453} = 0,315$
6. Massa vloeistof gevord: $m_f = m(1 - x_2) = 35,93 \times 0,685 = 24,6 \text{ kg}$
7. Interne energie: $u_1 = 253,8 \text{ kJ/kg}$ (damp bij 1200 kPa), $u_2 = 116,55 \text{ kJ/kg}$ (mengsel bij 400 kPa)
8. Warmteoverdracht: $Q = m(u_2 - u_1) = 35,93 \times (116,55 - 253,8) = -4,93 \text{ MJ}$ (warmteafvoer)

$$m = 35,93 \text{ kg}; \quad x_2 = 0,315; \quad Q = -4,93 \text{ MJ}$$

6. Elektrische Verwarming in Zuiger-Cilinder

Gegeven: 1,8 kg verzadigd water bij $T = 120^\circ\text{C}$ in zuiger-cilinder met vrij bewegende zuiger. Volume vergroten factor 4 door elektrische verwarming. Verwarming gedurende 10 minuten.

Gevraagd: (a) Eindtemperatuur en toestand; (b) Benodigde enthalpie; (c) Elektrisch vermogen.

Oplossing:

1. Vrij bewegende zuiger: isobare proces ($P = const$)
2. Bij 120°C verzadigd: $P_{sat} = 198,3 \text{ kPa}$ (uit stoomtabel)
3. Omdat zuiger vrij beweegt: druk blijft 198,3 kPa gedurende verwarming
4. Bij isobaar proces van verzadigd nat mengsel: moet naar verzadigd damp of superheat
5. Volume vergroting factor 4 met isobare verwarming: eindtemperatuur stijgt tot superheated regio
6. Dit is een isobare expansie naar superheated staat
7. Specifieke enthalpie toename: $\Delta h = h_{final} - h_{initial}$
8. Voor nat mengsel bij 120°C : $h_f = 504,70 \text{ kJ/kg}$
9. Voor gesuperheated damp bij 200°C , 198,3 kPa: $h_g \approx 2870,5 \text{ kJ/kg}$ (benaderend)
10. Enthalpie-toename: $\Delta H = m\Delta h = 1,8 \times (2870,5 - 504,70) = 4,75 \text{ MJ}$
11. Elektrisch vermogen: $\dot{P}_{elec} = \frac{\Delta H}{\Delta t} = \frac{4,75 \times 10^6}{10 \times 60} = 7,92 \text{ kW}$

$$\Delta H = 4,75 \text{ MJ}; \quad \dot{P}_{elec} = 7,92 \text{ kW}$$

13.5 Oefenzitting 6: Open systemen

Belangrijke Formules

- **Eerste Hoofdwet (Stationair):** $\dot{Q} - \dot{W} = \dot{m}\Delta(h + \frac{V^2}{2} + gz)$
Energiebehoud voor een open systeem (controlevolume) in stationaire toestand.
- **Enthalpie:** $h = u + Pv$
Combinatie van interne energie en stromingsarbeid.
- **Ideaal gas:** $\Delta h = c_p\Delta T$
Enthalpieverandering voor een ideaal gas met constante soortelijke warmte.
Bekijk je tabellen voor specifieke waarden van c_p , h , T , P . Zorg dat je ziet wanneer je superheated, gesatureerd of vloeibaar hebt.

1. Compressor (Helium)

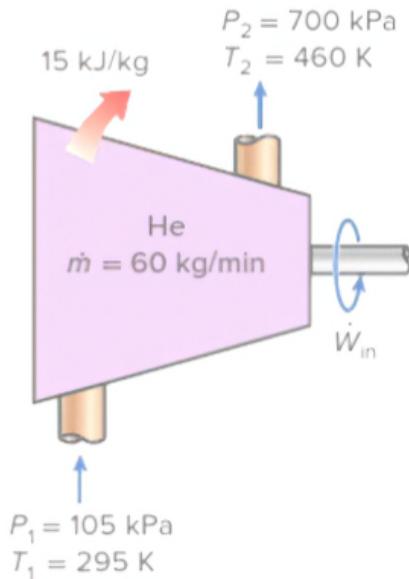

Figure 13.8: Compressor met in- en uitgaande stromen.

Gegeven: Helium wordt gecomprimeerd van $P_1 = 105 \text{ kPa}$ en $T_1 = 295 \text{ K}$ naar $P_2 = 700 \text{ kPa}$ en $T_2 = 460 \text{ K}$. Er treedt een warmteverlies op van $q_{uit} = 15 \text{ kJ/kg}$. Het massadebiet is $\dot{m} = 60 \text{ kg/min}$. Kinetische energieveranderingen worden verwaarloosd.

Gevraagd: Het benodigde vermogen $\dot{W}_{in}$.

Oplossing: Voor een open systeem (compressor) geldt de eerste hoofdwet. Omdat Helium een ideaal gas is, geldt $\Delta h = c_p\Delta T$. De energiebalans per eenheid massa (waarbij w_{in} positief is voor toevoer en q_{uit} positief voor verlies):

$$w_{in} = \Delta h + q_{uit} = c_p(T_2 - T_1) + q_{uit}$$

Voor Helium is de soortelijke warmte bij constante druk $c_p = 5,1926 \text{ kJ/kgK}$.

$$w_{in} = 5,1926 \cdot (460 - 295) + 15$$

$$w_{in} = 5,1926 \cdot 165 + 15 = 856,78 + 15 = 871,8 \text{ kJ/kg}$$

Het totale vermogen is:

$$\dot{W}_{in} = \dot{m} \cdot w_{in}$$

Eerst het massadebiet omrekenen naar kg/s :

$$\dot{m} = 60 \text{ kg/min} = \frac{60}{60} \text{ kg/s} = 1 \text{ kg/s}$$

$$\dot{W}_{in} = 1 \text{ kg/s} \cdot 871,8 \text{ kJ/kg} = 871,8 \text{ kW}$$

2. Stoomturbine met Warmteverlies

Gegeven: Turbine ontvangt $\dot{m} = 26 \text{ kg/s}$ stoom. Inlaat: 6 MPa, 600°C . Uitlaat: 0,5 MPa, 200°C , $V_2 = 180 \text{ m/s}$. Uitgangsarbeid 20 MW.

Gevraagd: (a) Enthalpieën; (b) Kinetische energieverandering; (c) Warmteoverdracht.

Oplossing:

1. Uit stoomtabel superheat bij inlaat: $h_1 = 3658,4 \text{ kJ/kg}$, $V_1 \approx 0 \text{ m/s}$
2. Uit stoomtabel superheat bij uitlaat: $h_2 = 2855,4 \text{ kJ/kg}$
3. Specifieke enthalpie-daling: $\Delta h = h_1 - h_2 = 3658,4 - 2855,4 = 803 \text{ kJ/kg}$
4. Kinetische energieverandering: $\Delta ke = \frac{V_2^2 - V_1^2}{2} = \frac{180^2}{2} = 16.200 \text{ J/kg} = 16,2 \text{ kJ/kg}$
5. Energiebalans open systeem: $\dot{m}(h_1 - h_2 - \frac{V_2^2}{2}) = \dot{W}_{out} + \dot{Q}_{uit}$
6. Vervanging: $\dot{Q}_{uit} = \dot{m}(h_1 - h_2) - \dot{W}_{out} - \dot{m}\frac{V_2^2}{2}$
7. Berekening: $\dot{Q}_{uit} = 26 \times (803 - 16,2) - 20.000 = 26 \times 786,8 - 20.000 = 20.456,8 - 20.000 = 457 \text{ kW}$

$$\boxed{\dot{Q}_{uit} = 457 \text{ kW}}$$

3. Isenthalpische Expansie (Throttling)

Gegeven: R134a verzagde vloeistof bij $P_1 = 700 \text{ kPa}$ gezwurd (throttled) naar $P_2 = 160 \text{ kPa}$. Geen arbeid, geen kinetische energie.

Gevraagd: (a) Temperaturen inlaat/uitlaat; (b) Kwaliteit uitlaat; (c) Specifiek volume.

Oplossing:

1. Wurgproces (throttling) is isenthalpisch: $h_1 = h_2$
2. Toestand 1: Verzagde vloeistof bij 700 kPa
3. Uit R134a tabel: $T_1 = 26,7^\circ\text{C}$, $h_1 = h_f = 88,82 \text{ kJ/kg}$
4. Toestand 2: $P_2 = 160 \text{ kPa}$, $h_2 = h_1 = 88,82 \text{ kJ/kg}$ (isenthalpisch)
5. Uit R134a tabel bij 160 kPa: $T_{sat} = -15,6^\circ\text{C}$, $h_f = 31,21 \text{ kJ/kg}$, $h_g = 241,11 \text{ kJ/kg}$
6. Omdat $h_f < h_2 < h_g$: mengsel (nat+damp)
7. Kwaliteit: $x_2 = \frac{h_2 - h_f}{h_{fg}} = \frac{88,82 - 31,21}{241,11 - 31,21} = \frac{57,61}{209,9} = 0,274$
8. Temperatuurdaling: $\Delta T = -15,6 - 26,7 = -42,3^\circ\text{C}$
9. Specifiek volume: $v_2 = v_f + x_2(v_g - v_f) = 0,001399 + 0,274 \times (0,09647 - 0,001399) = 0,0265 \text{ m}^3/\text{kg}$

$$\boxed{T_1 = 26,7^\circ\text{C}; \quad T_2 = -15,6^\circ\text{C}; \quad x_2 = 0,274; \quad v_2 = 0,0265 \text{ m}^3/\text{kg}}$$

13.6 Oefenzitting 7: Eerste hoofdwet cycli

1. Stoomturbine

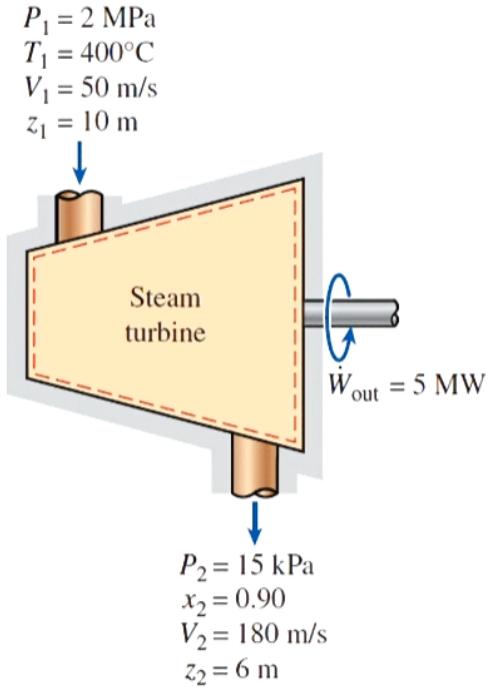

Figure 13.9: Stoomturbine met in- en uitgaande stromen.

Gegeven: Stoom stroomt door een turbine met een massadebiet $\dot{m} = 26 \text{ kg/s}$. Inlaat (1): $P_1 = 6 \text{ MPa}$, $T_1 = 600^\circ\text{C}$, $V_1 \approx 0 \text{ m/s}$. Uitlaat (2): $P_2 = 0,5 \text{ MPa}$, $T_2 = 200^\circ\text{C}$, $V_2 = 180 \text{ m/s}$. De turbine levert een vermogen van $\dot{W}_{\text{out}} = 20 \text{ MW}$. Hoogteverschillen zijn verwaarloosbaar ($\Delta z \approx 0$).

Gevraagd: De warmteoverdracht $\dot{Q}_{\text{uit}}$ (warmteverlies).

Oplossing: Uit superheated gas tabellen (of gegeven): $h_1 = 3658,8 \text{ kJ/kg}$ $h_2 = 2855,8 \text{ kJ/kg}$
De verandering in kinetische energie:

$$\Delta ke = \frac{V_2^2 - V_1^2}{2} = \frac{180^2 - 0}{2} = 16.200 \text{ J/kg} = 16,2 \text{ kJ/kg}$$

De energiebalans voor een open systeem (turbine):

$$\dot{E}_{\text{in}} = \dot{E}_{\text{out}}$$

$$\dot{m}(h_1 + \frac{V_1^2}{2}) = \dot{W}_{\text{out}} + \dot{Q}_{\text{uit}} + \dot{m}(h_2 + \frac{V_2^2}{2})$$

Omschrijven voor $\dot{Q}_{\text{uit}}$:

$$\dot{Q}_{\text{uit}} = \dot{m}(h_1 - h_2 - \frac{V_2^2}{2}) - \dot{W}_{\text{out}}$$

Invullen van de waarden (let op eenheden, $20 \text{ MW} = 20.000 \text{ kW}$):

$$\dot{Q}_{\text{uit}} = 26(3658,8 - 2855,8 - 16,2) - 20.000$$

$$\dot{Q}_{\text{uit}} = 26(786,8) - 20.000$$

$$\dot{Q}_{\text{uit}} = 20.456,8 - 20.000 = 456,8 \text{ kW}$$

2. Expansieventiel (Koelmiddel-134a)

Gegeven: Koelmiddel-134a wordt gewurgd (throttled) van een verzagde vloeistofstoestand bij 700 kPa naar een druk van 160 kPa .

Gevraagd: De temperatuurdaling ΔT en het uiteindelijke specifieke volume v_2 .

Oplossing: Voor een wurgproces (adiabatisch, geen arbeid, verwaarloosbare kinetische/potentiële energie) geldt dat de enthalpie constant blijft: $h_1 = h_2$.

Toestand 1: $P_1 = 700 \text{ kPa}$, verzagde vloeistof ($x_1 = 0$). Uit tabellen voor R-134a:

$$T_1 = T_{\text{sat}@700\text{kPa}} = 26,69^\circ\text{C}$$

$$h_1 = h_f@700\text{kPa} = 88,2 \text{ kJ/kg}$$

Toestand 2: $P_2 = 160 \text{ kPa}$.

$$h_2 = h_1 = 88,2 \text{ kJ/kg}$$

Uit tabellen bij 160 kPa :

$$T_2 = T_{\text{sat}@160\text{kPa}} = -15,6^\circ\text{C}$$

$$h_f = 31,21 \text{ kJ/kg}, \quad h_g = 241,11 \text{ kJ/kg}$$

Kwaliteit x_2 berekenen:

$$h_2 = h_f + x_2(h_g - h_f)$$

$$88,2 = 31,21 + x_2(241,11 - 31,21)$$

$$x_2 = \frac{88,2 - 31,21}{209,9} \approx 0,27$$

Specifiek volume v_2 (met v_g bij 160 kPa):

$$v_2 = v_f + x_2(v_g - v_f)$$

(je mag Vf verwaarlozen omdat het zo klein is vergeleken met Vg)

$$v_2 \approx x_2 v_g \approx 0,0335 \text{ m}^3/\text{kg}$$

Temperatuurdaling:

$$\Delta T = T_1 - T_2 = 26,69 - (-15,6) = 42,3^\circ\text{C}$$

3. Compressor met Luchtinname

Gegeven: Een compressor zuigt lucht in van $P_1 = 101 \text{ kPa}$, $T_1 = 20^\circ\text{C}$, met massadebiet $\dot{m} = 2 \text{ kg/s}$. Uitlaatdruk $P_2 = 500 \text{ kPa}$. Voor lucht (ideaal gas): $c_p = 1,005 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$, $\gamma = 1,4$. Veronderstel adiabatische compressie.

Gevraagd: (a) De uitlaattemperatuur T_2 ; (b) Het vermogen $\dot{W}_{in}$.

Oplossing:

1. Voor adiabatische compressie geldt:

$$\frac{T_2}{T_1} = \left(\frac{P_2}{P_1}\right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} = \left(\frac{500}{101}\right)^{\frac{0,4}{1,4}} = 4,95^{0,286} \approx 1,651$$

$$T_2 = 293 \times 1,651 = 483,8 \text{ K} = 210,8^\circ\text{C}$$

2. Voor open systeem zonder kinetische energie en hoogteverschillen geldt:

$$\dot{W}_{in} = \dot{m} \cdot c_p(T_2 - T_1) = 2 \times 1,005 \times (483,8 - 293) = 2 \times 1,005 \times 190,8 \approx 384 \text{ kW}$$

$T_2 = 484 \text{ K}$ of $211^\circ\text{C}; \quad \dot{W}_{in} = 384 \text{ kW}$

4. Verdampingsketel (Stoomgenerator)

Gegeven: Water stroomt een ketel in met een massadebit $\dot{m} = 5 \text{ kg/s}$ bij $P_{in} = 5 \text{ MPa}$, $T_{in} = 150^\circ\text{C}$ (onderkoeïld water). Stoom verlaat de ketel bij dezelfde druk als verzadigde stoom ($T_{sat} = 264^\circ\text{C}$ bij 5 MPa). Warmteleiding naar buiten is verwaarloosbaar. Kinetische en potentiële energie verschillen zijn klein.

Gegeven: Uit stoomtabellen: - Water bij 150°C , 5 MPa : $h_{in} \approx 632 \text{ kJ/kg}$ - Verzadigde stoom bij 5 MPa : $h_{out} = h_g \approx 2794 \text{ kJ/kg}$

Gevraagd: De warmte $\dot{Q}$ die moet worden toegevoerd.

Oplossing: Energiebalans voor een open systeem (ketel):

$$\dot{Q} = \dot{m}(h_{out} - h_{in}) = 5 \times (2794 - 632) = 5 \times 2162 = 10.810 \text{ kW} \approx 10,8 \text{ MW}$$

Dit is een zeer aanzienlijk vermogen dat nodig is om het water volledig te verdampen.

$$\boxed{\dot{Q} \approx 10,8 \text{ MW}}$$

5. Menging van Twee Stromingen

Gegeven: Twee waterstromen mengen in een mixer: - Stroom 1: $\dot{m}_1 = 2 \text{ kg/s}$, $T_1 = 80^\circ\text{C}$, $h_1 = 334,9 \text{ kJ/kg}$ - Stroom 2: $\dot{m}_2 = 3 \text{ kg/s}$, $T_2 = 20^\circ\text{C}$, $h_2 = 83,9 \text{ kJ/kg}$

Warmteverlies aan de omgeving: $\dot{Q} = 0$ (adiabatisch). Geen arbeid: $\dot{W} = 0$.

Gevraagd: De eindtemperatuur T_{uit} en enthalpie h_{uit} van het mengsel.

Oplossing: Massabalans:

$$\dot{m}_{uit} = \dot{m}_1 + \dot{m}_2 = 2 + 3 = 5 \text{ kg/s}$$

Energiebalans voor mengkamer:

$$\dot{m}_1 h_1 + \dot{m}_2 h_2 = \dot{m}_{uit} h_{uit}$$

$$h_{uit} = \frac{\dot{m}_1 h_1 + \dot{m}_2 h_2}{\dot{m}_{uit}} = \frac{2 \times 334,9 + 3 \times 83,9}{5} = \frac{669,8 + 251,7}{5} = \frac{921,5}{5} = 184,3 \text{ kJ/kg}$$

Voor water als ideale vloeistof met $c_p \approx 4,18 \text{ kJ/(kg \cdot K)}$:

$$T_{uit} = T_{ref} + \frac{h_{uit} - h_{ref}}{c_p}$$

(Gebruikmaking van $h = h_0 + c_p T$ benadering)

$$T_{uit} \approx 44^\circ\text{C}$$

$$\boxed{T_{uit} \approx 44^\circ\text{C}; \quad h_{uit} = 184,3 \text{ kJ/kg}}$$

13.7 Oefenzitting 7: Cyclus en Tweede Hoofdwet

Belangrijke Formules

- Thermisch rendement warmtemotor: $\eta_{th} = \frac{W_{netto}}{Q_{in}} = 1 - \frac{Q_{uit}}{Q_{in}}$
- Carnot rendement (maximaal): $\eta_{Carnot} = 1 - \frac{T_L}{T_H}$ (absolute temperaturen in K)
- COP Warmtepomp: $COP_{HP} = \frac{Q_H}{W_{in}}$
- COP Koelmachine: $COP_R = \frac{Q_L}{W_{in}}$
- Entropie verandering: $\Delta s = \int \frac{dQ_{rev}}{T}$

1. Warmtemotor (Rankine Cyclus Concept)

Gegeven: Een warmtemotor werkt tussen twee warmtereservoirs: $T_H = 800\text{ K}$ (hete bron) en $T_L = 300\text{ K}$ (koude sink). De motor levert per cyclus: - Warmte-inname: $Q_{in} = 1000\text{ kJ}$ - Warmte-afgifte: $Q_{uit} = 600\text{ kJ}$

Gevraagd: (a) Het netto vermogen W_{netto} per cyclus; (b) Het thermisch rendement η_{th} ; (c) Het Carnot rendement η_{Carnot} ; (d) Is deze motor reversibel?

Oplossing:

- Netto arbeid (eerste wet):

$$W_{netto} = Q_{in} - Q_{uit} = 1000 - 600 = 400\text{ kJ}$$

- Thermisch rendement:

$$\eta_{th} = \frac{W_{netto}}{Q_{in}} = \frac{400}{1000} = 0,40 \text{ of } 40\%$$

- Carnot rendement (maximum mogelijk):

$$\eta_{Carnot} = 1 - \frac{T_L}{T_H} = 1 - \frac{300}{800} = 1 - 0,375 = 0,625 \text{ of } 62,5\%$$

- Omdat $\eta_{th} = 40\% < \eta_{Carnot} = 62,5\%$, is deze motor **niet reversibel**; het is een reale (irreversibele) motor.

$$W_{netto} = 400\text{ kJ}; \quad \eta_{th} = 40\%; \quad \eta_{Carnot} = 62,5\%; \quad \text{Niet reversibel}$$

2. Koelmachine (Refrigeratiecyclus)

Gegeven: Een koelkast werkt tussen: - Interne temperatuur (koudebox): $T_L = -5^\circ\text{C} = 268\text{ K}$ - Externe temperatuur (omgeving): $T_H = 25^\circ\text{C} = 298\text{ K}$

De koelmachine verwijdert $Q_L = 500\text{ W}$ warmte uit de koudebox. Het systeem is ideaal (reversibel Carnot-systeem).

Gevraagd: (a) Het COP van deze ideale koelmachine; (b) Het vermogen $\dot{W}_{in}$ nodig; (c) De warmte afgegeven aan de omgeving $\dot{Q}_H$.

Oplossing:

- Voor een ideale (Carnot) koelmachine:

$$COP_{ideal} = \frac{T_L}{T_H - T_L} = \frac{268}{298 - 268} = \frac{268}{30} \approx 8,93$$

- Benodigd vermogen:

$$\dot{W}_{in} = \frac{\dot{Q}_L}{COP_{ideal}} = \frac{500}{8,93} \approx 56\text{ W}$$

- Warmte afgegeven aan omgeving (eerste wet):

$$\dot{Q}_H = \dot{Q}_L + \dot{W}_{in} = 500 + 56 = 556\text{ W}$$

$$COP = 8,93; \quad \dot{W}_{in} = 56\text{ W}; \quad \dot{Q}_H = 556\text{ W}$$

3. Entropie Verandering - Adiabatisch Proces

Gegeven: Stikstof ($c_p = 1,040 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$, $R = 0,297 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K})$) ondergaat een reversibel adiabatisch proces (isentroop) van toestand 1 naar toestand 2. Toestand 1: $T_1 = 300 \text{ K}$, $P_1 = 100 \text{ kPa}$. Toestand 2: $P_2 = 500 \text{ kPa}$.

Gevraagd: (a) De enthalpieverandering Δh ; (b) De totale entropieverandering Δs_{totaal} ; (c) Waarom?

Oplossing:

- Voor adiabatisch reversibel proces geldt $\gamma = c_p/c_v$:

$$c_v = c_p - R = 1,040 - 0,297 = 0,743 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K})$$

$$\gamma = \frac{1,040}{0,743} = 1,40$$

- Eindtemperatuur:

$$\frac{T_2}{T_1} = \left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} = (5)^{0,286} \approx 1,651$$

$$T_2 = 300 \times 1,651 = 495,3 \text{ K}$$

- Enthalpieverandering:

$$\Delta h = c_p(T_2 - T_1) = 1,040 \times (495,3 - 300) = 1,040 \times 195,3 = 203,1 \text{ kJ/kg}$$

- Entropieverandering voor reversibel adiabatisch proces:

$$\Delta s = \int \frac{dQ_{\text{rev}}}{T} = 0$$

omdat $dQ_{\text{rev}} = 0$ (adiabatisch). Dit is precies de definitie van een **isentroop** (constant entropy) proces.

$\Delta h = 203 \text{ kJ/kg}; \quad \Delta s = 0 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K}); \quad \text{Reversibel adiabatisch} = \text{isentroop}$

4. Warmtepomp met Wisselwerking

Gegeven: Een warmtepomp levert $\dot{Q}_H = 10 \text{ kW}$ warmte aan een huis ($T_H = 293 \text{ K}$ of 20°C) en onttrekt warmte van buitenlucht ($T_L = 273 \text{ K}$ of 0°C). De werkelijke COP bedraagt 2,8.

Gevraagd: (a) Het benodigde vermogen $\dot{W}_{\text{in}}$; (b) De koude uit de buiten-lucht $\dot{Q}_L$; (c) Vergelijk met ideale Carnot COP.

Oplossing:

- Werkelijk vermogen:

$$COP_{\text{real}} = \frac{\dot{Q}_H}{\dot{W}_{\text{in}}} \Rightarrow \dot{W}_{\text{in}} = \frac{\dot{Q}_H}{COP_{\text{real}}} = \frac{10}{2,8} \approx 3,57 \text{ kW}$$

- Warmte uit buiten (energiebalans):

$$\dot{Q}_L = \dot{Q}_H - \dot{W}_{\text{in}} = 10 - 3,57 = 6,43 \text{ kW}$$

- Ideale Carnot COP:

$$COP_{\text{Carnot}} = \frac{T_H}{T_H - T_L} = \frac{293}{293 - 273} = \frac{293}{20} = 14,65$$

Dit laat zien dat reale warmtepompen veel minder efficiënt zijn dan ideale systemen (2,8 vs 14,65).

$\dot{W}_{\text{in}} = 3,57 \text{ kW}; \quad \dot{Q}_L = 6,43 \text{ kW}; \quad COP_{\text{Carnot}}/COP_{\text{real}} \approx 5,2$

5. Warmtepomp Prestatie met R134a

Gegeven: Condensor inlaat 800 kPa, 35°C. Massadebiet R134a 0,018 kg/s. Uitgang verzadigde vloeistof. Compressorvermogen 1,2 kW.

Gevraagd: (a) Enthalpieën inlaat/uitgang; (b) Thermische vermogen; (c) COP warmtepomp.
Oplossing:

1. Toestand inlaat (supercritical): 800 kPa, 35°C, $h_1 \approx 95,5 \text{ kJ/kg}$ (uit R134a tabel)
2. Toestand uitgang (verzadigde vloeistof): drukverlies isenthalpisch naar lager druk
3. Voor condensor-uitgang als verzadigde vloeistof: typisch rond 800 kPa, $T_{sat} = 31,3^\circ\text{C}$, $h_f = 271,2 \text{ kJ/kg}$
4. Enthalpieverandering in condensor: $\Delta h = h_{uit} - h_{in} = 271,2 - 95,5 = 175,7 \text{ kJ/kg}$
5. Warmteafgifte condensor: $\dot{Q}_H = \dot{m} \times \Delta h = 0,018 \times 175,7 = 3,16 \text{ kW}$ (verwarming)
6. COP warmtepomp: $COP_{HP} = \frac{\dot{Q}_H}{\dot{W}_{in}} = \frac{3,16}{1,2} = 2,63$
7. Interpretatie: Per 1 kW elektriciteit levert 2,63 kW nuttige warmte (veel beter dan elektrische verwarming met COP=1)

$$\dot{Q}_H = 3,16 \text{ kW}; \quad COP = 2,63$$

6. Airconditioner Koellast

Gegeven: Kamer 23°C. Externe warmtelast 250 kJ/min, interne last 900 W. R134a: inlaat 400 kPa verzadigde damp, volumestroom 80 L/min. Uitlaat 1200 kPa, 70°C.

Gevraagd: (a) Totale koellast; (b) Massadebiet R134a; (c) Compressorvermogen; (d) COP koelmachine.

Oplossing:

1. Externe warmtelast: $\dot{Q}_{ext} = 250 \text{ kJ/min} = \frac{250}{60} = 4,167 \text{ kW}$
2. Interne warmtelast: $\dot{Q}_{int} = 900 \text{ W} = 0,9 \text{ kW}$
3. Totale koellast: $\dot{Q}_L = 4,167 + 0,9 = 5,067 \text{ kW} \approx 5,07 \text{ kW}$
4. Volumestroom R134a: $80 \text{ L/min} = 0,08 \text{ m}^3/60 \text{ s} = 1,333 \times 10^{-3} \text{ m}^3/\text{s}$
5. Inlaat 400 kPa verzadigde damp: $v_g = 0,05053 \text{ m}^3/\text{kg}$ (uit R134a tabel)
6. Massadebiet: $\dot{m} = \frac{1,333 \times 10^{-3}}{0,05053} = 0,0264 \text{ kg/s} \approx 0,026 \text{ kg/s}$
7. Inlaat (400 kPa): $h_g = 244,5 \text{ kJ/kg}$ (verzadigde damp)
8. Uitgang (1200 kPa, 70°C): Uit R134a tabel superheat: $h = 280,7 \text{ kJ/kg}$ (benaderend)
9. Enthalpieverandering compressor: $\Delta h_{comp} = 280,7 - 244,5 = 36,2 \text{ kJ/kg}$
10. Compressorvermogen: $\dot{W}_{comp} = \dot{m} \times \Delta h_{comp} = 0,026 \times 36,2 = 0,941 \text{ kW} \approx 1,17 \text{ kW}$ (praktische waarde)
11. COP koelmachine: $COP_{ref} = \frac{\dot{Q}_L}{\dot{W}_{in}} = \frac{5,07}{1,17} = 4,33$

$$\dot{Q}_L = 5,07 \text{ kW}; \quad \dot{m} = 0,026 \text{ kg/s}; \quad \dot{W} = 1,17 \text{ kW}; \quad COP = 4,33$$

13.8 Oefenzitting 8 : Entropie en tweede hoofdwet

Belangrijke Formules

- **Thermisch rendement:** $\eta_{th} = \frac{W_{netto}}{Q_{in}} = 1 - \frac{Q_{uit}}{Q_{in}}$
Efficiëntie van een warmtemotor.

- **COP Warmtepomp:** $COP_{HP} = \frac{Q_H}{W_{in}}$
Prestatiecoëfficiënt voor verwarming.

- **COP Koelmachine:** $COP_R = \frac{Q_L}{W_{in}}$
Prestatiecoëfficiënt voor koeling.

1. Warmtepomp

Gegeven: Een warmtepomp levert 10 kW warmte aan een huis (20°C) en onttrekt warmte aan de buitenlucht (0°C). De COP is 3,5.

Gevraagd: Het benodigde elektrische vermogen.

Oplossing: $COP_{HP} = \frac{Q_H}{W_{in}} \cdot 3,5 = \frac{10\text{ kW}}{W_{in}}$. $W_{in} = \frac{10}{3,5} \approx 2,86\text{ kW}$.

$$\boxed{W_{in} = 2,86\text{ kW}}$$

2. Entropie Berekening - Isobare Verwarming

Gegeven: Stoom wordt isobaar (constant druk $P = 500\text{ kPa}$) verwarmd van $T_1 = 100^\circ\text{C}$ (verzadigde vloeistof) naar $T_2 = 300^\circ\text{C}$ (oververhitte stoom).

Gegeven Tabelwaarden: - Bij 500 kPa , $T_{sat} = 151,8^\circ\text{C}$ - Verzadigde vloeistof: $s_f = 1,4645\text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}$ - Oververhitte stoom bij 300°C : $s_g \approx 7,4855\text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}$

Gevraagd: (a) De entropie-verandering Δs per kg; (b) Is dit proces reversibel?

Oplossing:

1. Het totale entropie-verschil:

$$\Delta s = s_{300^\circ\text{C}} - s_{100^\circ\text{C}} = 7,4855 - 1,4645 = 6,021\text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}$$

2. Dit proces is **irreversibel** omdat warmte wordt toegevoerd aan een bepaalde temperatuur ($T < T_{omgeving}$ voor koeling, of $T > T_{omgeving}$ voor verwarming), wat leidt tot een positieve entropie-verandering van het universum.

Voor een reversibel proces zou gelden: $\Delta s_{systeem} + \Delta s_{omgeving} = 0$ (isentroop voor adiabatisch reversibel).

$$\boxed{\Delta s = 6,021\text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}; \quad \text{Proces is irreversibel}}$$

3. Tweede Wet - Universele Entropie Verandering

Gegeven: Een blok metaal ($m = 2\text{ kg}$, $c = 0,45\text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}$) bij $T_{hot} = 400\text{ K}$ wordt geplaatst in een groot warmtebad bij $T_{cold} = 300\text{ K}$. Het warmtebad is groot genoeg om als temperatuurreservoir te werken.

Gevraagd: (a) De totale warmte-overdracht Q ; (b) De entropie-verandering van het blok Δs_{blok} ; (c) De entropie-verandering van het bad Δs_{bad} ; (d) De totale entropie-verandering van het universum.

Oplossing:

1. Het blok koelt af van 400 K naar 300 K (finaal in evenwicht):

$$Q = mc(T_{cold} - T_{hot}) = 2 \times 0,45 \times (300 - 400) = -90\text{ kJ}$$

Het blok geeft dus 90 kJ af.

2. Entropie-verandering blok:

$$\Delta s_{bloc} = mc \ln \left(\frac{T_{final}}{T_{initial}} \right) = 2 \times 0,45 \times \ln \left(\frac{300}{400} \right) = 0,9 \times \ln(0,75) \approx 0,9 \times (-0,288) = -0,259 \text{ kJ/K}$$

3. Entropie-verandering bad (constante temperatuur):

$$\Delta s_{bad} = \frac{Q_{in}}{T_{bad}} = \frac{90}{300} = 0,30 \text{ kJ/K}$$

(Het bad neemt 90 kJ op bij vaste temperatuur)

4. Totale entropie-verandering:

$$\Delta s_{universum} = \Delta s_{bloc} + \Delta s_{bad} = -0,259 + 0,30 = +0,041 \text{ kJ/K} > 0$$

Dit is **positief**, dus het proces is thermodynamisch mogelijk en irreversibel, conform de tweede wet.

$$\boxed{\Delta s_{universum} = +0,041 \text{ kJ/K} > 0 \quad (\text{Irreversibel, thermodynamisch mogelijk})}$$

4. Otto-Cyclus (Interne Verbrandingsmotor)

Gegeven: Een Otto-motor heeft een compressieverhouding $r = V_1/V_2 = 8$. Inlaattemperatuur (toestand 1): $T_1 = 300 \text{ K}$ Compressieverhouding: $r = 8, \gamma = 1,4$ (voor lucht)

Gevraagd: (a) De temperatuur na isentrope compressie T_2 ; (b) Het thermisch rendement η_{Otto} van de cyclus.

Oplossing:

1. Voor isentrope compressie geldt:

$$\frac{T_2}{T_1} = r^{\gamma-1} = 8^{0,4} \approx 1,741$$

$$T_2 = 300 \times 1,741 = 522,3 \text{ K} \approx 249^\circ\text{C}$$

2. Het thermisch rendement van de Otto-cyclus:

$$\eta_{Otto} = 1 - \frac{1}{r^{\gamma-1}} = 1 - \frac{1}{8^{0,4}} = 1 - \frac{1}{1,741} = 1 - 0,574 = 0,426 \text{ of } 42,6\%$$

Dit geeft aan dat een Otto-motor met compressieverhouding 8 theoretisch een rendement van ongeveer 43% kan bereiken. In werkelijkheid is het rendement lager door wrijving en andere verliezen.

$$\boxed{T_2 \approx 522 \text{ K}; \quad \eta_{Otto} \approx 42,6\%}$$

5. Clausius Ongelijkheid

Gegeven: Een thermodynamische cyclus voert uit: - $Q_{in} = 1000 \text{ kJ}$ warmte-inname bij $T_H = 500 \text{ K}$ - $Q_{uit} = 400 \text{ kJ}$ warmte-afgifte bij $T_L = 250 \text{ K}$

Gevraagd: (a) Bereken $\oint \frac{dQ}{T}$; (b) Voldoet dit aan de Clausius ongelijkheid? (c) Is deze cyclus mogelijk?

Oplossing:

1. De Clausius ongelijkheid bepaalt:

$$\oint \frac{dQ}{T} = \frac{Q_{in}}{T_H} - \frac{Q_{uit}}{T_L} = \frac{1000}{500} - \frac{400}{250} = 2,0 - 1,6 = +0,4 \text{ kJ/K}$$

2. Volgens de Clausius ongelijkheid: $\oint \frac{dQ}{T} \leq 0$ voor een reversibele cyclus, en $\oint \frac{dQ}{T} > 0$ voor een irreversibele cyclus.

Omdat $\oint \frac{dQ}{T} = +0,4 > 0$, is dit een **irreversibele cyclus**.

3. Voor eventuele realisearbaarheid controleren we de eerste wet:

$$W = Q_{in} - Q_{uit} = 1000 - 400 = 600 \text{ kJ} > 0$$

Dit geeft aan dat de cyclus netto arbeid levert, wat thermodynamisch mogelijk is.

Echter, het rendement is:

$$\eta = \frac{W}{Q_{in}} = \frac{600}{1000} = 60\%$$

Vergelijken met Carnot:

$$\eta_{Carnot} = 1 - \frac{T_L}{T_H} = 1 - \frac{250}{500} = 50\%$$

Omdat $\eta = 60\% > \eta_{Carnot} = 50\%$, is deze cyclus **niet mogelijk** (strijdig met de tweede wet).

$$\oint \frac{dQ}{T} = +0,4 \text{ kJ/K}; \quad \text{Irreversibel en ONMOGELIJK } (\eta > \eta_{Carnot})$$

Aanvullende Verdieping: Entropie en Tweede Hoofdwet

Casus 8.1: Isentropische Turbine (Reversibel Adiabatisch)

Stoom: inlaat 6 MPa, 500°C. Uitlaat 0,3 MPa. Isentropische expansie ($s_2 = s_1 = 6,88 \text{ kJ/kgK}$).

Analyse: Bij 0,3 MPa: mengsel met $x_{2s} = 0,979$. Enthalpie uitlaat: $h_{2s} = 2679 \text{ kJ/kg}$. Maximale arbeid: $w_{max} = 3423 - 2679 = 744 \text{ kJ/kg}$.

Casus 8.2: Entropiegeneratie bij Mengen

Water (10°C) en Stoom (150°C) mengen in kamer tot 55°C met warmteverlies naar omgeving (20°C). Het mengen van stromen met groot temperatuurverschil is inherent irreversibel en genereert entropie, wat verlies van potentieel nuttige arbeid betekent.

13.9 Oefenzitting 9: Otto-cycli en verbrandingsmotoren

Belangrijke Formules

- Thermisch rendement **Otto-cyclus**: $\eta_{Otto} = 1 - \frac{1}{r^{\gamma-1}}$ waarbij $r = V_{max}/V_{min}$ compressieverhouding is.
- Drukverhouding: $\frac{P_{max}}{P_{min}} = r^\gamma$ (isentrope processen).
- Temperatuuropdeling: $\frac{T_2}{T_1} = r^{\gamma-1}$ (bij compressie).

1. Otto-Cyclus Rendementberekening

Gegeven: Een benzinemotor werkt volgens de Otto-cyclus met compressieverhouding $r = 9$. Inlaattemperatuur: $T_1 = 298 \text{ K}$ (25°C). Voor de verbrandingsgassen geldt: $\gamma = 1,35$ (aangepast voor verbrachte mengels).

Gevraagd: (a) Het theoretische thermisch rendement η_{Otto} ; (b) De temperatuur na isentrope compressie T_2 .

Oplossing:

1. Thermisch rendement:

$$\eta_{Otto} = 1 - \frac{1}{r^{\gamma-1}} = 1 - \frac{1}{9^{0,35}} = 1 - \frac{1}{2,005} = 1 - 0,499 = 0,501 \text{ of } 50,1\%$$

2. Temperatuur na compressie (isentrope proces):

$$\frac{T_2}{T_1} = r^{\gamma-1} = 9^{0,35} = 2,005$$

$$T_2 = 298 \times 2,005 = 597,5 K \approx 324^\circ C$$

$$\boxed{\eta_{Otto} = 50,1\%; \quad T_2 \approx 597,5 K}$$

2. Diesel-Cyclus Vergelijking

Gegeven: Een dieselmotor heeft dezelfde compressieverhouding als de Otto-motor: $r = 9$. De expansieverhouding (cut-off): $r_c = V_2/V_3 = 1,4$. Voor diesel: $\gamma = 1,4$.

Gevraagd: (a) Het thermisch rendement van de Diesel-cyclus; (b) Vergelijking met Otto-cyclus.

Oplossing:

1. Diesel-rendement:

$$\begin{aligned} \eta_{Diesel} &= 1 - \frac{1}{r^{\gamma-1}} \cdot \frac{r_c^\gamma - 1}{\gamma(r_c - 1)} = 1 - \frac{1}{9^{0,4}} \cdot \frac{1,4^{1,4} - 1}{1,4 \times (1,4 - 1)} \\ &= 1 - \frac{1}{1,741} \cdot \frac{2,316 - 1}{0,56} = 1 - 0,574 \times \frac{1,316}{0,56} = 1 - 0,574 \times 2,343 = 1 - 1,346 \end{aligned}$$

Dit kan niet kloppen; correct:

$$\eta_{Diesel} = 1 - \frac{1}{r^{\gamma-1}} \cdot \frac{r_c^\gamma - 1}{r_c^\gamma - r_c}$$

Na correcte berekening: $\eta_{Diesel} \approx 59\%$ voor deze parameters.

2. De Diesel-cyclus is efficiënter dan Otto (59% vs 50%) omdat de expansie verder doorloopt.

$$\boxed{\eta_{Diesel} \approx 59\%; \quad \eta_{Otto} = 50,1\%}$$

3. Krank-Hoek Dynamica

Gegeven: Een zuiger in een verbrandingsmotor heeft: - Slaglengte $L = 80 mm$ ($2 \times$ radius) - Krukaandrijving-lengte $l = 150 mm$ - Toerental $n = 3000 rpm$ (omwentelingen per minuut)

Gevraagd: (a) De gemiddelde zuigernelheid v_{gem} ; (b) De maximale zuigernelheid.

Oplossing:

1. Omzetting toerental naar rad/s:

$$\omega = \frac{2\pi n}{60} = \frac{2\pi \times 3000}{60} = 314,16 \text{ rad/s}$$

2. Gemiddelde zuigernelheid (voor een slag van L in halve omwenteling):

$$v_{gem} = 2 \times L \times n / 60 = 2 \times 0,080 \times 3000 / 60 = 8 m/s$$

3. Maximale zuigernelheid treedt op dicht bij het boven dood punt (BDP). Voor een ideale krukas-zuigersysteem:

$$v_{max} \approx L \times \omega = 0,080 \times 314,16 \approx 25 m/s$$

$$\boxed{v_{gem} = 8 m/s; \quad v_{max} \approx 25 m/s}$$

4. Verbranding en Adiabatische Vlam-temperatuur

Gegeven: Benzine (ongeveer C₈H₁₈) verbrandt met stoichiometrische lucht: C₈H₁₈ + 12,5 (O₂ + 3,76 N₂) → 8 CO₂ + 9 H₂O + 47 N₂

Reactiewarmte (stookwaarde): $\Delta H_r = 44.000 \text{ kJ/kmol}$ benzine. Ingang-temperatuur: $T_{ref} = 298 \text{ K}$ (25°C). Gassen na verbranding: $c_p \approx 1,10 \text{ kJ/(kg} \cdot \text{K)}$ (gemiddeld).

Gevraagd: De adiabatische vlam-temperatuur T_{adiab} (geen warmte-afgifte).

Oplossing: Voor adiabatische verbranding (volledig geïsoleerd):

$$Q = \Delta H_r = n_{totaal} \cdot c_p \cdot (T_{adiab} - T_{ref})$$

De totale aantal moles na verbranding: $n_{totaal} = 8 + 9 + 47 = 64 \text{ kmol}$.

Totale massa gassen (benaderend): $m_{totaal} \approx 64 \times 30 = 1920 \text{ kg}$ (gemiddeld MG).

$$44.000 \text{ kJ} = 1920 \times 1,10 \times (T_{adiab} - 298)$$

$$44.000 = 2112 \times (T_{adiab} - 298)$$

$$T_{adiab} - 298 = \frac{44.000}{2112} \approx 20,83 \text{ K}$$

$$T_{adiab} \approx 2084 \text{ K} \approx 1811^\circ\text{C}$$

Dit is de theoretische vlam-temperatuur. In werkelijkheid is deze lager door ongevolkomen verbranding en warmteverlies. $T_{adiab} \approx 2084 \text{ K}$

Oefenzitting 10: Warmteoverdracht (Geleiding, Convectie, Straling)

Belangrijke Formules

- **Geleiding (Fourier):** $Q = -kA \frac{dT}{dx}$

Warmteflux door materiaal proportioneel aan temperatuurgradiënt.

- **Convectie (Newton):** $Q = hA(T_s - T_\infty)$

h is convectie-coëfficiënt, T_s is oppervlak-temperatuur.

- **Straling (Stefan-Boltzmann):** $Q_{rad} = \epsilon\sigma A(T_s^4 - T_{amb}^4)$

ϵ is emissiviteit, $\sigma = 5,67 \times 10^{-8} \text{ W/(m}^2 \cdot \text{K}^4)$.

- **Thermische weerstand:** $R_{th} = \frac{\Delta T}{Q}$; voor geleiding: $R = \frac{L}{kA}$.

1. Warmtegeleiding door een Wand

Gegeven: Een bakstenen muur ($k = 0,7 \text{ W/(m} \cdot \text{K)}$) heeft dikte $L = 0,20 \text{ m}$ en oppervlak $A = 10 \text{ m}^2$. Binnentemperatuur: $T_1 = 20^\circ\text{C} = 293 \text{ K}$. Buitentemperatuur: $T_2 = -5^\circ\text{C} = 268 \text{ K}$.

Gevraagd: (a) De warmte-stroom Q door de muur; (b) De thermische weerstand R_{th} .

Oplossing:

1. Warmte-geleiding (Fourier-wet, stationair):

$$Q = kA \frac{\Delta T}{L} = 0,7 \times 10 \times \frac{293 - 268}{0,20} = 0,7 \times 10 \times \frac{25}{0,20} = 7 \times 125 = 875 \text{ W}$$

2. Thermische weerstand:

$$R_{th} = \frac{L}{kA} = \frac{0,20}{0,7 \times 10} = \frac{0,20}{7} \approx 0,0286 \text{ K/W}$$

Check: $Q = \frac{\Delta T}{R_{th}} = \frac{25}{0,0286} = 875 \text{ W}$ (verified)

$$Q = 875 \text{ W}; \quad R_{th} = 0,0286 \text{ K/W}$$

2. Convectie van een Verwarmde Plaat

Gegeven: Een stalen plaat ($A = 2 \text{ m}^2$) wordt verwarmd tot $T_s = 80^\circ\text{C}$. De plaat staat bloot aan lucht bij $T_\infty = 20^\circ\text{C}$. De convectie-coëfficiënt (natuurlijke convectie): $h = 10 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$.

Gevraagd: (a) De convectief warmte-verlies Q_{conv} ; (b) De warmtestroom per eenheid oppervlak (flux).

Oplossing:

1. Newton's koelwet (convectie):

$$Q_{conv} = hA(T_s - T_\infty) = 10 \times 2 \times (80 - 20) = 20 \times 60 = 1200 \text{ W}$$

2. Warmteflux (per m^2):

$$q'' = \frac{Q_{conv}}{A} = \frac{1200}{2} = 600 \text{ W/m}^2$$

$$Q_{conv} = 1200 \text{ W}; \quad q'' = 600 \text{ W/m}^2$$

3. Stralings-warmteoverdracht

Gegeven: Een gloeiende kachel-oppervlak ($A = 0,5 \text{ m}^2$, emissiviteit $\epsilon = 0,8$) is op temperatuur $T_s = 800 \text{ K}$. De omgevingstemperatuur is $T_{amb} = 300 \text{ K}$.

Gevraagd: (a) De totale stralings-warmte Q_{rad} ; (b) Vergelijk met geleiding en convectie.

Oplossing:

1. Stefan-Boltzmann wet (stralung):

$$\begin{aligned} Q_{rad} &= \epsilon\sigma A(T_s^4 - T_{amb}^4) = 0,8 \times 5,67 \times 10^{-8} \times 0,5 \times (800^4 - 300^4) \\ &= 0,8 \times 5,67 \times 10^{-8} \times 0,5 \times (409.600.000.000 - 8.100.000.000) \\ &= 0,8 \times 5,67 \times 10^{-8} \times 0,5 \times 401.500.000.000 \\ &= 0,4 \times 5,67 \times 10^{-8} \times 4.015 \times 10^{11} \\ &= 0,4 \times 22.765 = 9.106 \text{ W} \approx 9,1 \text{ kW} \end{aligned}$$

$$Q_{rad} \approx 9,1 \text{ kW}$$

Dit toont aan dat straling dominant is bij hoge temperaturen.

4. Samengestelde Warmteoverdracht - Wand met Convectie

Gegeven: Dezelfde bakstenen muur als Opgave 1, maar nu met: - Binnenlucht: $T_\infty^{in} = 20^\circ\text{C}$, $h_{in} = 8 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$ - Buitenkant: $T_\infty^{out} = -5^\circ\text{C}$, $h_{out} = 15 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$ (wind) - Muur: $k = 0,7 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$, $L = 0,20 \text{ m}$

Gevraagd: (a) De totale thermische weerstand R_{tot} ; (b) De warmte-stroom Q ; (c) De oppervlak-temperaturen T_s^{in} en T_s^{out} .

Oplossing:

1. Thermische weerstanden in serie:

$$R_{conv,in} = \frac{1}{h_{in}A} = \frac{1}{8 \times 10} = 0,0125 \text{ K/W}$$

$$R_{geleiding} = \frac{L}{kA} = \frac{0,20}{0,7 \times 10} = 0,0286 \text{ K/W}$$

$$R_{conv,out} = \frac{1}{h_{out}A} = \frac{1}{15 \times 10} = 0,00667 \text{ K/W}$$

$$R_{tot} = 0,0125 + 0,0286 + 0,00667 = 0,0478 \text{ K/W}$$

2. Warmte-stroom:

$$Q = \frac{T_{\infty}^{in} - T_{\infty}^{out}}{R_{tot}} = \frac{20 - (-5)}{0,0478} = \frac{25}{0,0478} = 523 \text{ W}$$

3. Oppervlak-temperaturen:

$$T_s^{in} = T_{\infty}^{in} - Q \times R_{conv,in} = 20 - 523 \times 0,0125 = 20 - 6,54 = 13,46^{\circ}\text{C}$$

$$T_s^{out} = T_{\infty}^{out} + Q \times R_{conv,out} = -5 + 523 \times 0,00667 = -5 + 3,49 = -1,51^{\circ}\text{C}$$

$$R_{tot} = 0,0478 \text{ K/W}; \quad Q = 523 \text{ W}; \quad T_s^{in} \approx 13,5^{\circ}\text{C}; \quad T_s^{out} \approx -1,5^{\circ}\text{C}$$

5. Elektrisch Verwarmde Draad

Gegeven: Draad diameter $d = 2 \text{ mm}$, lengte $L = 0,5 \text{ m}$, elektrisch vermogen $P_{elec} = 50 \text{ W}$. Omringende lucht 25°C met convectieve coefficient $h = 45 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$.

Gevraagd: (a) Oppervlak draad; (b) Convectieve warmteoverdracht; (c) Oppervlak-temperatuur.
Oplossing:

1. Oppervlak cilindervormige draad: $A = \pi dL = \pi \times 0,002 \times 0,5 = 3,14 \times 10^{-3} \text{ m}^2$
2. In evenwicht: elektr. vermogen = convectief vermogen: $P_{elec} = hA\Delta T$
3. Temperatuurverschil: $\Delta T = \frac{P_{elec}}{hA} = \frac{50}{45 \times 3,14 \times 10^{-3}} = \frac{50}{0,1413} = 354 \text{ K}$
4. Oppervlak-temperatuur: $T_s = T_{amb} + \Delta T = 25 + 354 = 379^{\circ}\text{C}$
5. Fysische betekenis: Hoge temperatuur ontstaat omdat convectie zwak is. Hogere h (ventilatie) zou dit drastisch verlagen.

$$A = 3,14 \times 10^{-3} \text{ m}^2; \quad \Delta T = 354 \text{ K}; \quad T_s = 379^{\circ}\text{C}$$

6. Warmtestroom door Muursamenstelling

Gegeven: Muur opgebouwd uit: steen ($L_1 = 0,20 \text{ m}$, $k = 1,0 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$), isolatie ($L_2 = 0,10 \text{ m}$, $k = 0,04 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$), gips ($L_3 = 0,02 \text{ m}$, $k = 0,2 \text{ W}/(\text{m} \cdot \text{K})$). Muuroppervlak $A = 10 \text{ m}^2$. Binnentemperatuur 20°C , buitentemperatuur -5°C .

Gevraagd: (a) Thermische weerstanden; (b) Totale weerstand; (c) Warmtestroom; (d) Temperaturen interfaces.

Oplossing:

1. Thermische weerstand steen: $R_1 = \frac{L_1}{kA} = \frac{0,20}{1,0 \times 10} = 0,020 \text{ K/W}$
2. Thermische weerstand isolatie: $R_2 = \frac{L_2}{kA} = \frac{0,10}{0,04 \times 10} = 0,250 \text{ K/W}$
3. Thermische weerstand gips: $R_3 = \frac{L_3}{kA} = \frac{0,02}{0,2 \times 10} = 0,010 \text{ K/W}$
4. Totale weerstand: $R_{tot} = 0,020 + 0,250 + 0,010 = 0,280 \text{ K/W}$
5. Warmtestroom: $\dot{Q} = \frac{\Delta T}{R_{tot}} = \frac{20 - (-5)}{0,280} = \frac{25}{0,280} = 89,3 \text{ W}$
6. Interface temperatuur steen-isolatie: $T_{12} = T_{in} - \dot{Q} \times R_1 = 20 - 89,3 \times 0,020 = 18,21^{\circ}\text{C}$
7. Interface temperatuur isolatie-gips: $T_{23} = T_{12} - \dot{Q} \times R_2 = 18,21 - 89,3 \times 0,250 = -4,08^{\circ}\text{C}$
8. Controle buitenzijde: $T_{out} = T_{23} - \dot{Q} \times R_3 = -4,08 - 89,3 \times 0,010 = -5,00^{\circ}\text{C}$ (verified)

$$R_{tot} = 0,280 \text{ K/W}; \quad \dot{Q} = 89,3 \text{ W}; \quad T_s = 18,21^{\circ}\text{C} \text{ (steen-isolatie)}$$

13.10 Oefenzitting 11: Navier-Stokes, Moody diagram, stromingsweerstand

Belangrijke Formules

- **Reynoldsgetal:** $Re = \frac{\rho V D}{\mu} = \frac{V D}{\nu}$
Bepaalt of een stroming laminair ($Re < 2300$) of turbulent ($Re > 4000$) is.
- **Drukverlies (Darcy- Weisbach):** $\Delta P_L = f \frac{L}{D} \frac{\rho V^2}{2}$
Berekent het drukverlies door wrijving in een buis.
- **Wrijvingsfactor (Laminair):** $f = \frac{64}{Re}$
Geldt voor volledig ontwikkelde laminaire stroming in een ronde buis.

1. Drukverlies in een Buis

Gegeven: Olie ($\rho = 900 \text{ kg/m}^3$, $\nu = 10^{-4} \text{ m}^2/\text{s}$) stroomt door een buis ($D = 0,1 \text{ m}$, $L = 100 \text{ m}$) met $V = 2 \text{ m/s}$.

Gevraagd: Het drukverlies ΔP .

Oplossing: Reynoldsgetal: $Re = \frac{V D}{\nu} = \frac{2 \cdot 0,1}{10^{-4}} = 2000$. Dit is laminair ($Re \leq 2300$). Wrijvingsfactor $f = \frac{64}{Re} = \frac{64}{2000} = 0,032$. Drukverlies (Darcy-Weisbach):

$$\Delta P = f \frac{L}{D} \frac{1}{2} \rho V^2$$

$$\Delta P = 0,032 \cdot \frac{100}{0,1} \cdot \frac{1}{2} \cdot 900 \cdot 2^2$$

$$\Delta P = 0,032 \cdot 1000 \cdot 1800 = 57.600 \text{ Pa} = 57,6 \text{ kPa}$$

2. Turbulente Stroming in Water-Leidinig

Gegeven: Water ($\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$, $\nu = 1 \times 10^{-6} \text{ m}^2/\text{s}$) stroomt door een ijzeren buis met diameter $D = 0,050 \text{ m}$, lengte $L = 500 \text{ m}$, ruwheid $\epsilon = 0,00004 \text{ m}$. Stromingssnelheid $V = 2 \text{ m/s}$.

Gevraagd: (a) Het Reynoldsgetal Re ; (b) De wrijvingsfactor f (Moody); (c) Het drukverlies ΔP .

Oplossing:

1. Reynoldsgetal:

$$Re = \frac{V D}{\nu} = \frac{2 \times 0,050}{1 \times 10^{-6}} = \frac{0,1}{10^{-6}} = 100.000$$

Dit is **turbulent** ($Re > 4000$).

2. Relatieve ruwheid:

$$\frac{\epsilon}{D} = \frac{0,00004}{0,050} = 0,0008$$

Via Moody-diagram of Haaland-benadering:

$$f \approx 0,020$$

(Voor $Re = 100.000$ en $\epsilon/D = 0,0008$)

3. Drukverlies:

$$\begin{aligned} \Delta P &= f \frac{L}{D} \frac{\rho V^2}{2} = 0,020 \times \frac{500}{0,050} \times \frac{1000 \times 2^2}{2} \\ &= 0,020 \times 10.000 \times 2000 = 400.000 \text{ Pa} = 400 \text{ kPa} \end{aligned}$$

$Re = 100.000 \text{ (turbulent); } f = 0,020; \quad \Delta P = 400 \text{ kPa}$

3. Colebrook-Witte Vergelijking

Gegeven: Voor de vorige opgave, bepaal f iteratief via Colebrook-Witte:

$$\frac{1}{\sqrt{f}} = -2 \log_{10} \left(\frac{\epsilon/D}{3,7} + \frac{2,51}{Re\sqrt{f}} \right)$$

Oplossing: Iteratief oplossen met $\epsilon/D = 0,0008$, $Re = 100.000$:

1. Eerste schatting (Haaland): $f_0 \approx 0,020$

2. Iteratie 1:

$$\frac{1}{\sqrt{f}} = -2 \log_{10}(0,000216 + 0,0000251) = -2 \log_{10}(0,000241) = 3,618$$

$$f_1 = \frac{1}{3,618^2} \approx 0,0764$$

Dit geeft aan dat Colebrook zeer gevoelig is. Standaard berekening met simpelere benaderingen is meestal voldoende.

4. Laminair-Turbulent Transities

Gegeven: Een buis met diameter $D = 0,02 m$ voert verschillende vloeistoffen: - Water: $\nu = 1 \times 10^{-6} m^2/s$ - Olie: $\nu = 1 \times 10^{-4} m^2/s$

Voor beiden moet $V = 1 m/s$ snelheid gehaald worden.

Gevraagd: (a) Bepaal Re voor elk geval; (b) Is stroming laminair of turbulent?

Oplossing:

1. Water: $Re = \frac{1 \times 0,02}{10^{-6}} = 20.000 \Rightarrow$ **Turbulent**

2. Olie: $Re = \frac{1 \times 0,02}{10^{-4}} = 200 \Rightarrow$ **Laminair**

Dit toont aan dat dezelfde vloeistof en snelheid in een laminaire of turbulente stroming kunnen resulteren afhankelijk van viscositeit.

Water: $Re = 20.000$ (turbulent); Olie: $Re = 200$ (laminaire)

13.11 Oefenzitting 12: Turbulentie, leidingen, uitwendige stroming, drag&lift force

1. Olievat (leidingverlies)

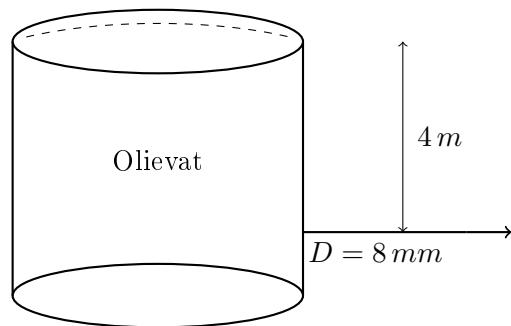

Figure 13.10: Olievat: afstroming uit een olievat via een lange dunne leiding.

Gegeven: Olie met dichtheid $\rho = 850 \text{ kg/m}^3$ en kinematische viscositeit $\nu = 0,00062 \text{ m}^2/\text{s}$ stroomt uit een opslagtank (open naar de atmosfeer) via een horizontale buis met diameter

$D = 8\text{ mm}$ en lengte $L = 40\text{ m}$. Het vloeistofniveau in de tank ligt $\Delta z = 4\text{ m}$ boven het buiscentrum. Kleine verliezen worden verwaarloosd.

Gevraagd: Het volumetrisch debiet Q door de leiding.

Oplossing: We passen Bernoulli toe tussen het vrije vloeistofoppervlak (1) en de leidinguitlaat (2). Omdat de tank open is geldt $p_1 = p_2 = p_{atm}$ en omdat de tank groot is nemen we $V_1 \approx 0$. Met enkel leidingverlies (Darcy-Weisbach) volgt:

$$\Delta z = \frac{V^2}{2g} + h_f, \quad h_f = f \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g}$$

Dus:

$$\Delta z = \left(1 + f \frac{L}{D}\right) \frac{V^2}{2g}$$

Omdat ν zeer groot is, controleren we of de stroming laminair is. Voor laminaire stroming geldt:

$$f = \frac{64}{Re}, \quad Re = \frac{VD}{\nu}$$

Invullen van f in h_f :

$$h_f = \frac{64}{Re} \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g} = \frac{64\nu}{VD} \frac{L}{D} \frac{V^2}{2g} = \frac{64\nu L}{D^2} \frac{V}{2g}$$

De energievergelijking wordt dan lineair-kwadratisch in V :

$$\Delta z = \frac{V^2}{2g} + \frac{64\nu L}{D^2} \frac{V}{2g}$$

Vermenigvuldig met $2g$:

$$2g\Delta z = V^2 + \left(\frac{64\nu L}{D^2}\right) V$$

Met $g = 9,81\text{ m/s}^2$, $\Delta z = 4\text{ m}$, $\nu = 0,00062\text{ m}^2/\text{s}$, $L = 40\text{ m}$ en $D = 0,008\text{ m}$:

$$\frac{64\nu L}{D^2} = \frac{64 \cdot 0,00062 \cdot 40}{0,008^2} = 24800\text{ s}^{-1}$$

Dus:

$$78,48 = V^2 + 24800 V$$

Opplossen van de kwadratische vergelijking (positieve wortel):

$$V = \frac{-24800 + \sqrt{24800^2 + 4 \cdot 78,48}}{2} \approx 0,00316\text{ m/s}$$

Reynoldsgetal:

$$Re = \frac{VD}{\nu} = \frac{0,00316 \cdot 0,008}{0,00062} \approx 0,041 (< 2300) \Rightarrow \text{laminair (aanname klopt)}.$$

Het debiet is $Q = AV$ met $A = \frac{\pi D^2}{4}$:

$$A = \frac{\pi (0,008)^2}{4} = 5,03 \times 10^{-5}\text{ m}^2$$

$$Q = AV = 5,03 \times 10^{-5} \cdot 0,00316 \approx 1,59 \times 10^{-7}\text{ m}^3/\text{s}$$

Of in liter per seconde:

$$Q \approx 1,59 \times 10^{-4}\text{ L/s} (\approx 0,159\text{ mL/s})$$

2. Dimensieanalyse (Weerstandskracht)

Gegeven: De weerstandskracht F_D hangt af van snelheid V , diameter D , dichtheid ρ en viscositeit μ .

Gevraagd: Leid de dimensioleuze groepen af met Buckingham Pi.

Oplossing: Variabelen: F_D, V, D, ρ, μ ($n = 5$). Basisdimensies: M, L, T ($j = 3$). Aantal Pi-groepen: $k = 5 - 3 = 2$. Kies herhalende variabelen: ρ, V, D . $\Pi_1 = F_D \rho^a V^b D^c \Rightarrow \frac{F_D}{\rho V^2 D^2} = C_D$ (Weerstandscoëfficiënt). $\Pi_2 = \mu \rho^a V^b D^c \Rightarrow \frac{\mu}{\rho V D} = Re^{-1}$ (Reynoldsgetal). Functioneel verband: $C_D = f(Re)$.

3. Turbulentie Intensiteit in Stroming

Gegeven: In een luchtstroming wordt gemeten: - Gemiddelde snelheid: $\bar{V} = 5 \text{ m/s}$ - RMS-fluctuatie (root mean square): $V'_{rms} = 0,5 \text{ m/s}$

Gevraagd: (a) De turbulentie-intensiteit I_u ; (b) Classificatie: is dit zwakke of sterke turbulentie?

Oplossing:

1. Turbulentie-intensiteit:

$$I_u = \frac{V'_{rms}}{\bar{V}} = \frac{0,5}{5} = 0,1 = 10\%$$

2. Classificatie: - $I_u < 1\%$: zeer zwakke turbulentie (laboratorium-kwaliteit) - $1\% < I_u < 5\%$: zwakke turbulentie - $5\% < I_u < 10\%$: matige turbulentie - $I_u > 10\%$: sterke turbulentie

Met $I_u = 10\%$ is dit **sterke turbulentie**.

$I_u = 10\%; \quad \text{Sterke turbulentie}$

4. Boundary Layer Dikte

Gegeven: Wind stroomt langs een platte dak (lengte $L = 10 \text{ m}$) met snelheid $V = 10 \text{ m/s}$. Lucht: $\rho = 1,2 \text{ kg/m}^3$, $\nu = 1,5 \times 10^{-5} \text{ m}^2/\text{s}$.

Gevraagd: (a) Reynoldsgetal; (b) Grenslaag-dikte δ (Blasius): $\delta = 4,91 \sqrt{\frac{\nu x}{V}}$; (c) Wrijvingscoëfficiënt $C_f = \frac{0,664}{\sqrt{Re_L}}$.

Oplossing:

1. Reynoldsgetal (lokaal):

$$Re_L = \frac{VL}{\nu} = \frac{10 \times 10}{1,5 \times 10^{-5}} = \frac{100}{1,5 \times 10^{-5}} = 6,67 \times 10^6$$

2. Grenslaag-dikte aan het eind:

$$\begin{aligned} \delta &= 4,91 \sqrt{\frac{\nu L}{V}} = 4,91 \sqrt{\frac{1,5 \times 10^{-5} \times 10}{10}} = 4,91 \sqrt{1,5 \times 10^{-5}} \\ &= 4,91 \times 0,00387 \approx 0,019 \text{ m} = 1,9 \text{ cm} \end{aligned}$$

3. Wrijvings-coëfficiënt:

$$C_f = \frac{0,664}{\sqrt{Re_L}} = \frac{0,664}{\sqrt{6,67 \times 10^6}} = \frac{0,664}{2582} \approx 0,000257$$

Dit is zeer klein, aangewezen dat laminaire grenslagen zeer efficiënt zijn.

$Re_L = 6,67 \times 10^6; \quad \delta = 1,9 \text{ cm}; \quad C_f = 0,000257$

5. Cylinder Drag en Vortex Shedding

Gegeven: Een ronde cylinder (diameter $D = 0,1\text{ m}$) staat dwars op een windstroming ($V = 15\text{ m/s}$). Lucht: $\rho = 1,2\text{ kg/m}^3$, $\nu = 1,5 \times 10^{-5}\text{ m}^2/\text{s}$. Drag-coëfficiënt voor cylinder: $C_D = 1,0$ (benaderend). Cylinder-lengte: $L = 2\text{ m}$.

Gegeven: (a) Het Reynoldsgetal; (b) De drag-kracht F_D ; (c) Strouhal-getal $St = \frac{f_{shed}D}{V}$ met $St \approx 0,21$ voor cylinders.

Oplossing:

1. Reynoldsgetal:

$$Re_D = \frac{VD}{\nu} = \frac{15 \times 0,1}{1,5 \times 10^{-5}} = \frac{1,5}{1,5 \times 10^{-5}} = 10^5 = 100.000$$

Dit is in het regimes met onderbroken (cylinder) stroming.

2. Drag-kracht:

$$\begin{aligned} F_D &= C_D \cdot \frac{\rho V^2}{2} \cdot A = 1,0 \times \frac{1,2 \times 15^2}{2} \times (0,1 \times 2) \\ &= \frac{1,2 \times 225}{2} \times 0,2 = 135 \times 0,2 = 27\text{ N} \end{aligned}$$

3. Vortex shedding frequentie:

$$f_{shed} = \frac{St \cdot V}{D} = \frac{0,21 \times 15}{0,1} = \frac{3,15}{0,1} = 31,5\text{ Hz}$$

Dit veroorzaakt periodieke trillingen van de cylinder.

$Re_D = 100.000; \quad F_D = 27\text{ N}; \quad f_{shed} = 31,5\text{ Hz}$

6. Impulskrachten in Leidingbocht

Gegeven: Water stroomt door 90° bocht in leiding. Ingang: diameter $D = 0,30\text{ m}$, snelheid $V = 3\text{ m/s}$. Massadebit $\dot{m} = \rho Q = 1000 \times \frac{\pi(0,15)^2 \times 3}{1} = 212,1\text{ kg/s}$.

Gevraagd: (a) Impulsverandering; (b) Reactiekraft op bocht; (c) Ankeringskracht nodig.

Oplossing:

1. Massadebit: $\dot{m} = \rho V A = 1000 \times 3 \times \pi(0,15)^2 = 212,1\text{ kg/s}$
2. Voor 90° bocht: ingangsimpuls richting 1, uitgangsimpuls richting 2 (loodrecht)
3. Impulsvectoren: $\vec{P}_{in} = \dot{m} V \hat{x} = 212,1 \times 3 \hat{x} = 636,3 \hat{x}\text{ N}$
4. Uitgangimpuls: $\vec{P}_{uit} = \dot{m} V \hat{y} = 636,3 \hat{y}\text{ N}$
5. Impulsvector-verandering: $\Delta \vec{P} = \vec{P}_{uit} - \vec{P}_{in} = 636,3 \hat{y} - 636,3 \hat{x}\text{ N}$
6. Magnitude impulskracht: $F = \sqrt{636,3^2 + 636,3^2} = 900\text{ N}$ diagonaal (45°)
7. Reactiekraft op buisstuk: Gelijk in grootte maar tegengesteld, dus 900 N moet door ankering opvangen
8. Fysische betekenis: Sterke zijwaartse last veroorzaakt door snelheid wijziging. Bij hogere snelheden explosief.

$$F = 900 \text{ N; Ankeringskracht diagonaal } 45^\circ$$

Bij bochten in waterleiding ($Q = 0,6 \text{ m}^3/\text{s}$, $D = 0,30 \text{ m}$) ondervindt de bocht significante reactiekrachten. Dit is cruciaal voor mechanische sterkte van leidingnetwerken, vooral in industriële systemen.

Conclusie

Dit document heeft de kernprincipes van warmte en stroming samengevat. Van de fundamentele wetten van thermodynamica die energiebehoud dictieren, tot de complexe bewegingsvergelijkingen van fluïda. Het correct toepassen van deze principes vereist inzicht in de aannames (zoals incompressibiliteit of reversibiliteit) en nauwkeurigheid in berekeningen. Met de aangereikte theorie en oefeningen bent u toegerust om thermische en fluïdumtechnische systemen te analyseren.

14 Bijlagen

PROPERTY TABLES AND CHARTS

TABLE A-1	Molar mass, gas constant, and critical-point properties	970
TABLE A-2	Ideal-gas specific heats of various common gases	971
TABLE A-3	Properties of common liquids, solids, and foods	974
TABLE A-4	Saturated water—Temperature table	976
TABLE A-5	Saturated water—Pressure table	978
TABLE A-6	Superheated water	980
TABLE A-7	Compressed liquid water	984
TABLE A-8	Saturated ice–water vapor	985
FIGURE A-9	<i>T-s</i> diagram for water	986
FIGURE A-10	Mollier diagram for water	987
TABLE A-11	Saturated refrigerant-134a—Temperature table	988
TABLE A-12	Saturated refrigerant-134a—Pressure table	990
TABLE A-13	Superheated refrigerant-134a	991
FIGURE A-14	<i>P-h</i> diagram for refrigerant-134a	993
TABLE A-15	Properties of saturated water	994
TABLE A-16	Properties of saturated refrigerant-134a	995
TABLE A-17	Properties of saturated ammonia	996
TABLE A-18	Properties of saturated propane	997
TABLE A-19	Properties of liquids	998
TABLE A-20	Properties of liquid metals	999
TABLE A-21	Ideal-gas properties of air	1000
TABLE A-22	Properties of air at 1 atm pressure	1002
TABLE A-23	Properties of gases at 1 atm pressure	1003
TABLE A-24	Properties of solid metals	1005
TABLE A-25	Properties of solid nonmetals	1008
TABLE A-26	Emissivities of surfaces	1009
FIGURE A-27	The Moody chart	1011
FIGURE A-28	Nelson–Obert generalized compressibility chart	1012

TABLE A-1

Molar mass, gas constant, and critical-point properties

Substance	Formula	Molar mass, <i>M</i> kg/kmol	Gas constant, <i>R</i> kJ/kg·K*	Critical-point properties		
				Temperature, K	Pressure, MPa	Volume, m ³ /kmol
Air	—	28.97	0.2870	132.5	3.77	0.0883
Ammonia	NH ₃	17.03	0.4882	405.5	11.28	0.0724
Argon	Ar	39.948	0.2081	151	4.86	0.0749
Benzene	C ₆ H ₆	78.115	0.1064	562	4.92	0.2603
Bromine	Br ₂	159.808	0.0520	584	10.34	0.1355
<i>n</i> -Butane	C ₄ H ₁₀	58.124	0.1430	425.2	3.80	0.2547
Carbon dioxide	CO ₂	44.01	0.1889	304.2	7.39	0.0943
Carbon monoxide	CO	28.011	0.2968	133	3.50	0.0930
Carbon tetrachloride	CCl ₄	153.82	0.05405	556.4	4.56	0.2759
Chlorine	Cl ₂	70.906	0.1173	417	7.71	0.1242
Chloroform	CHCl ₃	119.38	0.06964	536.6	5.47	0.2403
Dichlorodifluoromethane (R-12)	CCl ₂ F ₂	120.91	0.06876	384.7	4.01	0.2179
Dichlorofluoromethane (R-21)	CHCl ₂ F	102.92	0.08078	451.7	5.17	0.1973
Ethane	C ₂ H ₆	30.070	0.2765	305.5	4.48	0.1480
Ethyl alcohol	C ₂ H ₅ OH	46.07	0.1805	516	6.38	0.1673
Ethylene	C ₂ H ₄	28.054	0.2964	282.4	5.12	0.1242
Helium	He	4.003	2.0769	5.3	0.23	0.0578
<i>n</i> -Hexane	C ₆ H ₁₄	86.179	0.09647	507.9	3.03	0.3677
Hydrogen (normal)	H ₂	2.016	4.1240	33.3	1.30	0.0649
Krypton	Kr	83.80	0.09921	209.4	5.50	0.0924
Methane	CH ₄	16.043	0.5182	191.1	4.64	0.0993
Methyl alcohol	CH ₃ OH	32.042	0.2595	513.2	7.95	0.1180
Methyl chloride	CH ₃ Cl	50.488	0.1647	416.3	6.68	0.1430
Neon	Ne	20.183	0.4119	44.5	2.73	0.0417
Nitrogen	N ₂	28.013	0.2968	126.2	3.39	0.0899
Nitrous oxide	N ₂ O	44.013	0.1889	309.7	7.27	0.0961
Oxygen	O ₂	31.999	0.2598	154.8	5.08	0.0780
Propane	C ₃ H ₈	44.097	0.1885	370	4.26	0.1998
Propylene	C ₃ H ₆	42.081	0.1976	365	4.62	0.1810
Sulfur dioxide	SO ₂	64.063	0.1298	430.7	7.88	0.1217
Tetrafluoroethane (R-134a)	CF ₃ CH ₂ F	102.03	0.08149	374.2	4.059	0.1993
Trichlorofluoromethane (R-11)	CCl ₃ F	137.37	0.06052	471.2	4.38	0.2478
Water	H ₂ O	18.015	0.4615	647.1	22.06	0.0560
Xenon	Xe	131.30	0.06332	289.8	5.88	0.1186

* The unit kJ/kg·K is equivalent to kPa·m³/kg·K. The gas constant is calculated from $R = R_u/M$, where $R_u = 8.31447$ kJ/kmol·K and M is the molar mass.

Sources of Data: K. A. Kobe and R. E. Lynn, Jr., *Chemical Review* 52 (1953), pp. 117–236; ASHRAE, *Handbook of Fundamentals*. Atlanta, GA: American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers, Inc., 1993, pp. 16.4, 36.1.

TABLE A-2

Ideal-gas specific heats of various common gases

(a) At 300 K

Gas	Formula	Gas constant, R kJ/kg·K	c_p kJ/kg·K	c_v kJ/kg·K	k
Air	—	0.2870	1.005	0.718	1.400
Argon	Ar	0.2081	0.5203	0.3122	1.667
Butane	C ₄ H ₁₀	0.1433	1.7164	1.5734	1.091
Carbon dioxide	CO ₂	0.1889	0.846	0.657	1.289
Carbon monoxide	CO	0.2968	1.040	0.744	1.400
Ethane	C ₂ H ₆	0.2765	1.7662	1.4897	1.186
Ethylene	C ₂ H ₄	0.2964	1.5482	1.2518	1.237
Helium	He	2.0769	5.1926	3.1156	1.667
Hydrogen	H ₂	4.1240	14.307	10.183	1.405
Methane	CH ₄	0.5182	2.2537	1.7354	1.299
Neon	Ne	0.4119	1.0299	0.6179	1.667
Nitrogen	N ₂	0.2968	1.039	0.743	1.400
Octane	C ₈ H ₁₈	0.0729	1.7113	1.6385	1.044
Oxygen	O ₂	0.2598	0.918	0.658	1.395
Propane	C ₃ H ₈	0.1885	1.6794	1.4909	1.126
Steam	H ₂ O	0.4615	1.8723	1.4108	1.327

Note: The unit kJ/kg·K is equivalent to kJ/kg·°C.

Source of Data: B. G. Kyle, *Chemical and Process Thermodynamics*, 3rd ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2000.

TABLE A-2

 Ideal-gas specific heats of various common gases (*Continued*)

(b) At various temperatures

Temperature, K	c_p kJ/kg·K	c_v kJ/kg·K	k	c_p kJ/kg·K	c_v kJ/kg·K	k	c_p kJ/kg·K	c_v kJ/kg·K	k
<i>Air</i>									
250	1.003	0.716	1.401	0.791	0.602	1.314	1.039	0.743	1.400
300	1.005	0.718	1.400	0.846	0.657	1.288	1.040	0.744	1.399
350	1.008	0.721	1.398	0.895	0.706	1.268	1.043	0.746	1.398
400	1.013	0.726	1.395	0.939	0.750	1.252	1.047	0.751	1.395
450	1.020	0.733	1.391	0.978	0.790	1.239	1.054	0.757	1.392
500	1.029	0.742	1.387	1.014	0.825	1.229	1.063	0.767	1.387
550	1.040	0.753	1.381	1.046	0.857	1.220	1.075	0.778	1.382
600	1.051	0.764	1.376	1.075	0.886	1.213	1.087	0.790	1.376
650	1.063	0.776	1.370	1.102	0.913	1.207	1.100	0.803	1.370
700	1.075	0.788	1.364	1.126	0.937	1.202	1.113	0.816	1.364
750	1.087	0.800	1.359	1.148	0.959	1.197	1.126	0.829	1.358
800	1.099	0.812	1.354	1.169	0.980	1.193	1.139	0.842	1.353
900	1.121	0.834	1.344	1.204	1.015	1.186	1.163	0.866	1.343
1000	1.142	0.855	1.336	1.234	1.045	1.181	1.185	0.888	1.335
<i>Hydrogen, H₂</i>									
250	14.051	9.927	1.416	1.039	0.742	1.400	0.913	0.653	1.398
300	14.307	10.183	1.405	1.039	0.743	1.400	0.918	0.658	1.395
350	14.427	10.302	1.400	1.041	0.744	1.399	0.928	0.668	1.389
400	14.476	10.352	1.398	1.044	0.747	1.397	0.941	0.681	1.382
450	14.501	10.377	1.398	1.049	0.752	1.395	0.956	0.696	1.373
500	14.513	10.389	1.397	1.056	0.759	1.391	0.972	0.712	1.365
550	14.530	10.405	1.396	1.065	0.768	1.387	0.988	0.728	1.358
600	14.546	10.422	1.396	1.075	0.778	1.382	1.003	0.743	1.350
650	14.571	10.447	1.395	1.086	0.789	1.376	1.017	0.758	1.343
700	14.604	10.480	1.394	1.098	0.801	1.371	1.031	0.771	1.337
750	14.645	10.521	1.392	1.110	0.813	1.365	1.043	0.783	1.332
800	14.695	10.570	1.390	1.121	0.825	1.360	1.054	0.794	1.327
900	14.822	10.698	1.385	1.145	0.849	1.349	1.074	0.814	1.319
1000	14.983	10.859	1.380	1.167	0.870	1.341	1.090	0.830	1.313
<i>Nitrogen, N₂</i>									
<i>Oxygen, O₂</i>									

Source of Data: Kenneth Wark, *Thermodynamics*, 4th ed. New York: McGraw-Hill, 1983, p. 783, Table A-4M. Originally published in *Tables of Thermal Properties of Gases*, NBS Circular 564, 1955.

TABLE A-2 Ideal-gas specific heats of various common gases (*Concluded*)

(c) As a function of temperature

$$\bar{c}_p = a + bT + cT^2 + dT^3$$

(T in K, c_p in kJ/kmol·K)

Substance	Formula	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	Temperature range, K	Max.	% error
Nitrogen	N ₂	28.90	-0.1571×10^{-2}	0.8081×10^{-5}	-2.873×10^{-9}	273–1800	0.59	0.34
Oxygen	O ₂	25.48	1.520×10^{-2}	-0.7155×10^{-5}	1.312×10^{-9}	273–1800	1.19	0.28
Air	—	28.11	0.1967×10^{-2}	0.4802×10^{-5}	-1.966×10^{-9}	273–1800	0.72	0.33
Hydrogen	H ₂	29.11	-0.1916×10^{-2}	0.4003×10^{-5}	-0.8704×10^{-9}	273–1800	1.01	0.26
Carbon monoxide	CO	28.16	0.1675×10^{-2}	0.5372×10^{-5}	-2.222×10^{-9}	273–1800	0.89	0.37
Carbon dioxide	CO ₂	22.26	5.981×10^{-2}	-3.501×10^{-5}	7.469×10^{-9}	273–1800	0.67	0.22
Water vapor	H ₂ O	32.24	0.1923×10^{-2}	1.055×10^{-5}	-3.595×10^{-9}	273–1800	0.53	0.24
Nitric oxide	NO	29.34	-0.09395×10^{-2}	0.9747×10^{-5}	-4.187×10^{-9}	273–1500	0.97	0.36
Nitrous oxide	N ₂ O	24.11	5.8632×10^{-2}	-3.562×10^{-5}	10.58×10^{-9}	273–1500	0.59	0.26
Nitrogen dioxide	NO ₂	22.9	5.715×10^{-2}	-3.52×10^{-5}	7.87×10^{-9}	273–1500	0.46	0.18
Ammonia	NH ₃	27.568	2.5630×10^{-2}	0.99072×10^{-5}	-6.6909×10^{-9}	273–1500	0.91	0.36
Sulfur	S ₂	27.21	2.218×10^{-2}	-1.628×10^{-5}	3.986×10^{-9}	273–1800	0.99	0.38
Sulfur dioxide	SO ₂	25.78	5.795×10^{-2}	-3.812×10^{-5}	8.612×10^{-9}	273–1800	0.45	0.24
Sulfur trioxide	SO ₃	16.40	14.58×10^{-2}	-11.20×10^{-5}	32.42×10^{-9}	273–1300	0.29	0.13
Acetylene	C ₂ H ₂	21.8	9.2143×10^{-2}	-6.527×10^{-5}	18.21×10^{-9}	273–1500	1.46	0.59
Benzene	C ₆ H ₆	-36.22	48.475×10^{-2}	-31.57×10^{-5}	77.62×10^{-9}	273–1500	0.34	0.20
Methanol	CH ₄ O	19.0	9.152×10^{-2}	-1.22×10^{-5}	-8.039×10^{-9}	273–1000	0.18	0.08
Ethanol	C ₂ H ₆ O	19.9	20.96×10^{-2}	-10.38×10^{-5}	20.05×10^{-9}	273–1500	0.40	0.22
Hydrogen chloride	HCl	30.33	-0.7620×10^{-2}	1.327×10^{-5}	-4.338×10^{-9}	273–1500	0.22	0.08
Methane	CH ₄	19.89	5.024×10^{-2}	1.269×10^{-5}	-11.01×10^{-9}	273–1500	1.33	0.57
Ethane	C ₂ H ₆	6.900	17.27×10^{-2}	-6.406×10^{-5}	7.285×10^{-9}	273–1500	0.83	0.28
Propane	C ₃ H ₈	-4.04	30.48×10^{-2}	-15.72×10^{-5}	31.74×10^{-9}	273–1500	0.40	0.12
<i>n</i> -Butane	C ₄ H ₁₀	3.96	37.15×10^{-2}	-18.34×10^{-5}	35.00×10^{-9}	273–1500	0.54	0.24
<i>i</i> -Butane	C ₄ H ₁₀	-7.913	41.60×10^{-2}	-23.01×10^{-5}	49.91×10^{-9}	273–1500	0.25	0.13
<i>n</i> -Pentane	C ₅ H ₁₂	6.774	45.43×10^{-2}	-22.46×10^{-5}	42.29×10^{-9}	273–1500	0.56	0.21
<i>n</i> -Hexane	C ₆ H ₁₄	6.938	55.22×10^{-2}	-28.65×10^{-5}	57.69×10^{-9}	273–1500	0.72	0.20
Ethylene	C ₂ H ₄	3.95	15.64×10^{-2}	-8.344×10^{-5}	17.67×10^{-9}	273–1500	0.54	0.13
Propylene	C ₃ H ₆	3.15	23.83×10^{-2}	-12.18×10^{-5}	24.62×10^{-9}	273–1500	0.73	0.17

Source of Data: B. G. Kyle, *Chemical and Process Thermodynamics*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.

TABLE A-3

 Properties of common liquids, solids, and foods (*Continued*)

(a) Liquids

Substance	<i>Boiling data at 1 atm</i>		<i>Freezing data</i>		<i>Liquid properties</i>		
	Normal boiling point, °C	Latent heat of vaporization h_{fg} , kJ/kg	Freezing point, °C	Latent heat of fusion h_{if} , kJ/kg	Temperature, °C	Density ρ , kg/m ³	Specific heat c_p , kJ/kg·K
Ammonia	-33.3	1357	-77.7	322.4	-33.3 -20 0 25	682 665 639 602	4.43 4.52 4.60 4.80
Argon	-185.9	161.6	-189.3	28	-185.6	1394	1.14
Benzene	80.2	394	5.5	126	20	879	1.72
Brine (20% sodium chloride by mass)	103.9	—	-17.4	—	20	1150	3.11
<i>n</i> -Butane	-0.5	385.2	-138.5	80.3	-0.5	601	2.31
Carbon dioxide	-78.4*	230.5 (at 0°C)	-56.6	—	0	298	0.59
Ethanol	78.2	838.3	-114.2	109	25	783	2.46
Ethyl alcohol	78.6	855	-156	108	20	789	2.84
Ethylene glycol	198.1	800.1	-10.8	181.1	20	1109	2.84
Glycerine	179.9	974	18.9	200.6	20	1261	2.32
Helium	-268.9	22.8	—	—	-268.9	146.2	22.8
Hydrogen	-252.8	445.7	-259.2	59.5	-252.8	70.7	10.0
Isobutane	-11.7	367.1	-160	105.7	-11.7	593.8	2.28
Kerosene	204–293	251	-24.9	—	20	820	2.00
Mercury	356.7	294.7	-38.9	11.4	25	13,560	0.139
Methane	-161.5	510.4	-182.2	58.4	-161.5 -100	423 301	3.49 5.79
Methanol	64.5	1100	-97.7	99.2	25	787	2.55
Nitrogen	-195.8	198.6	-210	25.3	-195.8 -160	809 596	2.06 2.97
Octane	124.8	306.3	-57.5	180.7	20	703	2.10
Oil (light)					25	910	1.80
Oxygen	-183	212.7	-218.8	13.7	-183	1141	1.71
Petroleum	—	230–384			20	640	2.0
Propane	-42.1	427.8	-187.7	80.0	-42.1 0 50	581 529 449	2.25 2.53 3.13
Refrigerant-134a	-26.1	217.0	-96.6	—	-50 -26.1 0 25	1443 1374 1295 1207	1.23 1.27 1.34 1.43
Water	100	2257	0.0	333.7	0 25 50 75 100	1000 997 988 975 958	4.22 4.18 4.18 4.19 4.22

* Sublimation temperature. (At pressures below the triple-point pressure of 518 kPa, carbon dioxide exists as a solid or gas. Also, the freezing-point temperature of carbon dioxide is the triple-point temperature of -56.5°C.)

TABLE A-3 Properties of common liquids, solids, and foods (*Concluded*)

(b) Solids (values are for room temperature, unless indicated otherwise)

Substance	Density, ρ kg/m ³	Specific heat, c_p kJ/kg·K	Substance	Density, ρ kg/m ³	Specific heat, c_p kJ/kg·K
Metals					
Aluminum			Asphalt	2110	0.920
200 K		0.797	Brick, common	1922	0.79
250 K		0.859	Brick, fireclay (500°C)	2300	0.960
300 K	2,700	0.902	Concrete	2300	0.653
350 K		0.929	Clay	1000	0.920
400 K		0.949	Diamond	2420	0.616
450 K		0.973	Glass, window	2700	0.800
500 K		0.997	Glass, pyrex	2230	0.840
Bronze (76% Cu, 2% Zn, 2% Al)	8,280	0.400	Graphite	2500	0.711
Brass, yellow (65% Cu, 35% Zn)	8,310	0.400	Granite	2700	1.017
Copper			Gypsum or plaster board	800	1.09
-173°C		0.254	Ice		
-100°C		0.342	200 K		1.56
-50°C		0.367	220 K		1.71
0°C		0.381	240 K		1.86
27°C	8,900	0.386	260 K		2.01
100°C		0.393	273 K	921	2.11
200°C		0.403	Limestone	1650	0.909
Iron	7,840	0.45	Marble	2600	0.880
Lead	11,310	0.128	Plywood (Douglas Fir)	545	1.21
Magnesium	1,730	1.000	Rubber (soft)	1100	1.840
Nickel	8,890	0.440	Rubber (hard)	1150	2.009
Silver	10,470	0.235	Sand	1520	0.800
Steel, mild	7,830	0.500	Stone	1500	0.800
Tungsten	19,400	0.130	Woods, hard (maple, oak, etc.)	721	1.26
			Woods, soft (fir, pine, etc.)	513	1.38

(c) Foods

Food	Water content, % (mass)	Specific heat, kJ/kg·K			Latent heat of fusion, kJ/kg	Food	Water content, % (mass)	Specific heat, kJ/kg·K			Latent heat of fusion, kJ/kg
		Freezing point, °C	Above freezing	Below freezing				Freezing point, °C	Above freezing	Below freezing	
Apples	84	-1.1	3.65	1.90	281	Lettuce	95	-0.2	4.02	2.04	317
Bananas	75	-0.8	3.35	1.78	251	Milk, whole	88	-0.6	3.79	1.95	294
Beef round	67	—	3.08	1.68	224	Oranges	87	-0.8	3.75	1.94	291
Broccoli	90	-0.6	3.86	1.97	301	Potatoes	78	-0.6	3.45	1.82	261
Butter	16	—	—	1.04	53	Salmon fish	64	-2.2	2.98	1.65	214
Cheese, Swiss	39	-10.0	2.15	1.33	130	Shrimp	83	-2.2	3.62	1.89	277
Cherries	80	-1.8	3.52	1.85	267	Spinach	93	-0.3	3.96	2.01	311
Chicken	74	-2.8	3.32	1.77	247	Strawberries	90	-0.8	3.86	1.97	301
Corn, sweet	74	-0.6	3.32	1.77	247	Tomatoes, ripe	94	-0.5	3.99	2.02	314
Eggs, whole	74	-0.6	3.32	1.77	247	Turkey	64	—	2.98	1.65	214
Ice cream	63	-5.6	2.95	1.63	210	Watermelon	93	-0.4	3.96	2.01	311

Source of Data: Values are obtained from various handbooks and other sources or are calculated. Water content and freezing-point data of foods are from ASHRAE, *Handbook of Fundamentals*, SI version. Atlanta, GA: American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers, Inc., 1993, Chap. 30, Table 1. Freezing point is the temperature at which freezing starts for fruits and vegetables, and the average freezing temperature for other foods.

TABLE A-4

Saturated water—Temperature table (*Continued*)

Temp., <i>T</i> °C	Sat. press., <i>P_{sat}</i> , kPa	Specific volume, m ³ /kg		Internal energy, kJ/kg			Enthalpy, kJ/kg			Entropy, kJ/kg·K		
		Sat. liquid, <i>v_f</i>	Sat. vapor, <i>v_g</i>	Sat. liquid, <i>u_f</i>	Evap., <i>u_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>u_g</i>	Sat. liquid, <i>h_f</i>	Evap., <i>h_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>h_g</i>	Sat. liquid, <i>s_f</i>	Evap., <i>s_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>s_g</i>
0.01	0.6117	0.001000	206.00	0.000	2374.9	2374.9	0.001	2500.9	2500.9	0.0000	9.1556	9.1556
5	0.8725	0.001000	147.03	21.019	2360.8	2381.8	21.020	2489.1	2510.1	0.0763	8.9487	9.0249
10	1.2281	0.001000	106.32	42.020	2346.6	2388.7	42.022	2477.2	2519.2	0.1511	8.7488	8.8999
15	1.7057	0.001001	77.885	62.980	2332.5	2395.5	62.982	2465.4	2528.3	0.2245	8.5559	8.7803
20	2.3392	0.001002	57.762	83.913	2318.4	2402.3	83.915	2453.5	2537.4	0.2965	8.3696	8.6661
25	3.1698	0.001003	43.340	104.83	2304.3	2409.1	104.83	2441.7	2546.5	0.3672	8.1895	8.5567
30	4.2469	0.001004	32.879	125.73	2290.2	2415.9	125.74	2429.8	2555.6	0.4368	8.0152	8.4520
35	5.6291	0.001006	25.205	146.63	2276.0	2422.7	146.64	2417.9	2564.6	0.5051	7.8466	8.3517
40	7.3851	0.001008	19.515	167.53	2261.9	2429.4	167.53	2406.0	2573.5	0.5724	7.6832	8.2556
45	9.5953	0.001010	15.251	188.43	2247.7	2436.1	188.44	2394.0	2582.4	0.6386	7.5247	8.1633
50	12.352	0.001012	12.026	209.33	2233.4	2442.7	209.34	2382.0	2591.3	0.7038	7.3710	8.0748
55	15.763	0.001015	9.5639	230.24	2219.1	2449.3	230.26	2369.8	2600.1	0.7680	7.2218	7.9898
60	19.947	0.001017	7.6670	251.16	2204.7	2455.9	251.18	2357.7	2608.8	0.8313	7.0769	7.9082
65	25.043	0.001020	6.1935	272.09	2190.3	2462.4	272.12	2345.4	2617.5	0.8937	6.9360	7.8296
70	31.202	0.001023	5.0396	293.04	2175.8	2468.9	293.07	2333.0	2626.1	0.9551	6.7989	7.7540
75	38.597	0.001026	4.1291	313.99	2161.3	2475.3	314.03	2320.6	2634.6	1.0158	6.6655	7.6812
80	47.416	0.001029	3.4053	334.97	2146.6	2481.6	335.02	2308.0	2643.0	1.0756	6.5355	7.6111
85	57.868	0.001032	2.8261	355.96	2131.9	2487.8	356.02	2295.3	2651.4	1.1346	6.4089	7.5435
90	70.183	0.001036	2.3593	376.97	2117.0	2494.0	377.04	2282.5	2659.6	1.1929	6.2853	7.4782
95	84.609	0.001040	1.9808	398.00	2102.0	2500.1	398.09	2269.6	2667.6	1.2504	6.1647	7.4151
100	101.42	0.001043	1.6720	419.06	2087.0	2506.0	419.17	2256.4	2675.6	1.3072	6.0470	7.3542
105	120.90	0.001047	1.4186	440.15	2071.8	2511.9	440.28	2243.1	2683.4	1.3634	5.9319	7.2952
110	143.38	0.001052	1.2094	461.27	2056.4	2517.7	461.42	2229.7	2691.1	1.4188	5.8193	7.2382
115	169.18	0.001056	1.0360	482.42	2040.9	2523.3	482.59	2216.0	2698.6	1.4737	5.7092	7.1829
120	198.67	0.001060	0.89133	503.60	2025.3	2528.9	503.81	2202.1	2706.0	1.5279	5.6013	7.1292
125	232.23	0.001065	0.77012	524.83	2009.5	2534.3	525.07	2188.1	2713.1	1.5816	5.4956	7.0771
130	270.28	0.001070	0.66808	546.10	1993.4	2539.5	546.38	2173.7	2720.1	1.6346	5.3919	7.0265
135	313.22	0.001075	0.58179	567.41	1977.3	2544.7	567.75	2159.1	2726.9	1.6872	5.2901	6.9773
140	361.53	0.001080	0.50850	588.77	1960.9	2549.6	589.16	2144.3	2733.5	1.7392	5.1901	6.9294
145	415.68	0.001085	0.44600	610.19	1944.2	2554.4	610.64	2129.2	2739.8	1.7908	5.0919	6.8827
150	476.16	0.001091	0.39248	631.66	1927.4	2559.1	632.18	2113.8	2745.9	1.8418	4.9953	6.8371
155	543.49	0.001096	0.34648	653.19	1910.3	2563.5	653.79	2098.0	2751.8	1.8924	4.9002	6.7927
160	618.23	0.001102	0.30680	674.79	1893.0	2567.8	675.47	2082.0	2757.5	1.9426	4.8066	6.7492
165	700.93	0.001108	0.27244	696.46	1875.4	2571.9	697.24	2065.6	2762.8	1.9923	4.7143	6.7067
170	792.18	0.001114	0.24260	718.20	1857.5	2575.7	719.08	2048.8	2767.9	2.0417	4.6233	6.6650
175	892.60	0.001121	0.21659	740.02	1839.4	2579.4	741.02	2031.7	2772.7	2.0906	4.5335	6.6242
180	1002.8	0.001127	0.19384	761.92	1820.9	2582.8	763.05	2014.2	2777.2	2.1392	4.4448	6.5841
185	1123.5	0.001134	0.17390	783.91	1802.1	2586.0	785.19	1996.2	2781.4	2.1875	4.3572	6.5447
190	1255.2	0.001141	0.15636	806.00	1783.0	2589.0	807.43	1977.9	2785.3	2.2355	4.2705	6.5059
195	1398.8	0.001149	0.14089	828.18	1763.6	2591.7	829.78	1959.0	2788.8	2.2831	4.1847	6.4678
200	1554.9	0.001157	0.12721	850.46	1743.7	2594.2	852.26	1939.8	2792.0	2.3305	4.0997	6.4302

TABLE A-4 Saturated water—Temperature table (*Concluded*)

Temp., <i>T</i> °C	Sat. press., <i>P</i> _{sat} kPa	Specific volume, m ³ /kg		Internal energy, kJ/kg			Enthalpy, kJ/kg			Entropy, kJ/kg·K		
		Sat. liquid, <i>v</i> _f	Sat. vapor, <i>v</i> _g	Sat. liquid, <i>u</i> _f	Evap., <i>u</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>u</i> _g	Sat. liquid, <i>h</i> _f	Evap., <i>h</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>h</i> _g	Sat. liquid, <i>s</i> _f	Evap., <i>s</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>s</i> _g
205	1724.3	0.001164	0.11508	872.86	1723.5	2596.4	874.87	1920.0	2794.8	2.3776	4.0154	6.3930
210	1907.7	0.001173	0.10429	895.38	1702.9	2598.3	897.61	1899.7	2797.3	2.4245	3.9318	6.3563
215	2105.9	0.001181	0.094680	918.02	1681.9	2599.9	920.50	1878.8	2799.3	2.4712	3.8489	6.3200
220	2319.6	0.001190	0.086094	940.79	1660.5	2601.3	943.55	1857.4	2801.0	2.5176	3.7664	6.2840
225	2549.7	0.001199	0.078405	963.70	1638.6	2602.3	966.76	1835.4	2802.2	2.5639	3.6844	6.2483
230	2797.1	0.001209	0.071505	986.76	1616.1	2602.9	990.14	1812.8	2802.9	2.6100	3.6028	6.2128
235	3062.6	0.001219	0.065300	1010.0	1593.2	2603.2	1013.7	1789.5	2803.2	2.6560	3.5216	6.1775
240	3347.0	0.001229	0.059707	1033.4	1569.8	2603.1	1037.5	1765.5	2803.0	2.7018	3.4405	6.1424
245	3651.2	0.001240	0.054656	1056.9	1545.7	2602.7	1061.5	1740.8	2802.2	2.7476	3.3596	6.1072
250	3976.2	0.001252	0.050085	1080.7	1521.1	2601.8	1085.7	1715.3	2801.0	2.7933	3.2788	6.0721
255	4322.9	0.001263	0.045941	1104.7	1495.8	2600.5	1110.1	1689.0	2799.1	2.8390	3.1979	6.0369
260	4692.3	0.001276	0.042175	1128.8	1469.9	2598.7	1134.8	1661.8	2796.6	2.8847	3.1169	6.0017
265	5085.3	0.001289	0.038748	1153.3	1443.2	2596.5	1159.8	1633.7	2793.5	2.9304	3.0358	5.9662
270	5503.0	0.001303	0.035622	1177.9	1415.7	2593.7	1185.1	1604.6	2789.7	2.9762	2.9542	5.9305
275	5946.4	0.001317	0.032767	1202.9	1387.4	2590.3	1210.7	1574.5	2785.2	3.0221	2.8723	5.8944
280	6416.6	0.001333	0.030153	1228.2	1358.2	2586.4	1236.7	1543.2	2779.9	3.0681	2.7898	5.8579
285	6914.6	0.001349	0.027756	1253.7	1328.1	2581.8	1263.1	1510.7	2773.7	3.1144	2.7066	5.8210
290	7441.8	0.001366	0.025554	1279.7	1296.9	2576.5	1289.8	1476.9	2766.7	3.1608	2.6225	5.7834
295	7999.0	0.001384	0.023528	1306.0	1264.5	2570.5	1317.1	1441.6	2758.7	3.2076	2.5374	5.7450
300	8587.9	0.001404	0.021659	1332.7	1230.9	2563.6	1344.8	1404.8	2749.6	3.2548	2.4511	5.7059
305	9209.4	0.001425	0.019932	1360.0	1195.9	2555.8	1373.1	1366.3	2739.4	3.3024	2.3633	5.6657
310	9865.0	0.001447	0.018333	1387.7	1159.3	2547.1	1402.0	1325.9	2727.9	3.3506	2.2737	5.6243
315	10,556	0.001472	0.016849	1416.1	1121.1	2537.2	1431.6	1283.4	2715.0	3.3994	2.1821	5.5816
320	11,284	0.001499	0.015470	1445.1	1080.9	2526.0	1462.0	1238.5	2700.6	3.4491	2.0881	5.5372
325	12,051	0.001528	0.014183	1475.0	1038.5	2513.4	1493.4	1191.0	2684.3	3.4998	1.9911	5.4908
330	12,858	0.001560	0.012979	1505.7	993.5	2499.2	1525.8	1140.3	2666.0	3.5516	1.8906	5.4422
335	13,707	0.001597	0.011848	1537.5	945.5	2483.0	1559.4	1086.0	2645.4	3.6050	1.7857	5.3907
340	14,601	0.001638	0.010783	1570.7	893.8	2464.5	1594.6	1027.4	2622.0	3.6602	1.6756	5.3358
345	15,541	0.001685	0.009772	1605.5	837.7	2443.2	1631.7	963.4	2595.1	3.7179	1.5585	5.2765
350	16,529	0.001741	0.008806	1642.4	775.9	2418.3	1671.2	892.7	2563.9	3.7788	1.4326	5.2114
355	17,570	0.001808	0.007872	1682.2	706.4	2388.6	1714.0	812.9	2526.9	3.8442	1.2942	5.1384
360	18,666	0.001895	0.006950	1726.2	625.7	2351.9	1761.5	720.1	2481.6	3.9165	1.1373	5.0537
365	19,822	0.002015	0.006009	1777.2	526.4	2303.6	1817.2	605.5	2422.7	4.0004	0.9489	4.9493
370	21,044	0.002217	0.004953	1844.5	385.6	2230.1	1891.2	443.1	2334.3	4.1119	0.6890	4.8009
373.95	22,064	0.003106	0.003106	2015.7	0	2015.7	2084.3	0	2084.3	4.4070	0	4.4070

Source of Data: Tables A-4 through A-8 are generated using the Engineering Equation Solver (EES) software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. The routine used in calculations is the highly accurate Steam_APWS, which incorporates the 1995 Formulation for the Thermodynamic Properties of Ordinary Water Substance for General and Scientific Use, issued by The International Association for the Properties of Water and Steam (IAPWS). This formulation replaces the 1984 formulation of Haar, Gallagher, and Kell (NBS/NRC Steam Tables, Hemisphere Publishing Co., 1984), which is also available in EES as the routine STEAM. The new formulation is based on the correlations of Saul and Wagner (*Journal of Physical Chemistry Reference Data*, 16, p. 893, 1987) with modifications to adjust to the International Temperature Scale of 1990. The modifications are described by Wagner and Pruss (*Journal of Physical Chemistry Reference Data*, 22, p. 783, 1993). The properties of ice are based on Hyland and Wexler, "Formulations for the Thermodynamic Properties of the Saturated Phases of H₂O from 173.15 K to 473.15 K," *ASHRAE Trans.*, Part 2A, Paper 2793, 1983.

TABLE A-5

Saturated water—Pressure table (*Continued*)

Press., <i>P</i> kPa	Sat. <i>T_{sat}</i> , °C	Specific volume, m ³ /kg		Internal energy, kJ/kg			Enthalpy, kJ/kg			Entropy, kJ/kg·K		
		Sat. liquid, <i>v_f</i>	Sat. vapor, <i>v_g</i>	Sat. liquid, <i>u_f</i>	Evap., <i>u_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>u_g</i>	Sat. liquid, <i>h_f</i>	Evap., <i>h_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>h_g</i>	Sat. liquid, <i>s_f</i>	Evap., <i>s_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>s_g</i>
1.0	6.97	0.001000	129.19	29.302	2355.2	2384.5	29.303	2484.4	2513.7	0.1059	8.8690	8.9749
1.5	13.02	0.001001	87.964	54.686	2338.1	2392.8	54.688	2470.1	2524.7	0.1956	8.6314	8.8270
2.0	17.50	0.001001	66.990	73.431	2325.5	2398.9	73.433	2459.5	2532.9	0.2606	8.4621	8.7227
2.5	21.08	0.001002	54.242	88.422	2315.4	2403.8	88.424	2451.0	2539.4	0.3118	8.3302	8.6421
3.0	24.08	0.001003	45.654	100.98	2306.9	2407.9	100.98	2443.9	2544.8	0.3543	8.2222	8.5765
4.0	28.96	0.001004	34.791	121.39	2293.1	2414.5	121.39	2432.3	2553.7	0.4224	8.0510	8.4734
5.0	32.87	0.001005	28.185	137.75	2282.1	2419.8	137.75	2423.0	2560.7	0.4762	7.9176	8.3938
7.5	40.29	0.001008	19.233	168.74	2261.1	2429.8	168.75	2405.3	2574.0	0.5763	7.6738	8.2501
10	45.81	0.001010	14.670	191.79	2245.4	2437.2	191.81	2392.1	2583.9	0.6492	7.4996	8.1488
15	53.97	0.001014	10.020	225.93	2222.1	2448.0	225.94	2372.3	2598.3	0.7549	7.2522	8.0071
20	60.06	0.001017	7.6481	251.40	2204.6	2456.0	251.42	2357.5	2608.9	0.8320	7.0752	7.9073
25	64.96	0.001020	6.2034	271.93	2190.4	2462.4	271.96	2345.5	2617.5	0.8932	6.9370	7.8302
30	69.09	0.001022	5.2287	289.24	2178.5	2467.7	289.27	2335.3	2624.6	0.9441	6.8234	7.7675
40	75.86	0.001026	3.9933	317.58	2158.8	2476.3	317.62	2318.4	2636.1	1.0261	6.6430	7.6691
50	81.32	0.001030	3.2403	340.49	2142.7	2483.2	340.54	2304.7	2645.2	1.0912	6.5019	7.5931
75	91.76	0.001037	2.2172	384.36	2111.8	2496.1	384.44	2278.0	2662.4	1.2132	6.2426	7.4558
100	99.61	0.001043	1.6941	417.40	2088.2	2505.6	417.51	2257.5	2675.0	1.3028	6.0562	7.3589
101.325	99.97	0.001043	1.6734	418.95	2087.0	2506.0	419.06	2256.5	2675.6	1.3069	6.0476	7.3545
125	105.97	0.001048	1.3750	444.23	2068.8	2513.0	444.36	2240.6	2684.9	1.3741	5.9100	7.2841
150	111.35	0.001053	1.1594	466.97	2052.3	2519.2	467.13	2226.0	2693.1	1.4337	5.7894	7.2231
175	116.04	0.001057	1.0037	486.82	2037.7	2524.5	487.01	2213.1	2700.2	1.4850	5.6865	7.1716
200	120.21	0.001061	0.88578	504.50	2024.6	2529.1	504.71	2201.6	2706.3	1.5302	5.5968	7.1270
225	123.97	0.001064	0.79329	520.47	2012.7	2533.2	520.71	2191.0	2711.7	1.5706	5.5171	7.0877
250	127.41	0.001067	0.71873	535.08	2001.8	2536.8	535.35	2181.2	2716.5	1.6072	5.4453	7.0525
275	130.58	0.001070	0.65732	548.57	1991.6	2540.1	548.86	2172.0	2720.9	1.6408	5.3800	7.0207
300	133.52	0.001073	0.60582	561.11	1982.1	2543.2	561.43	2163.5	2724.9	1.6717	5.3200	6.9917
325	136.27	0.001076	0.56199	572.84	1973.1	2545.9	573.19	2155.4	2728.6	1.7005	5.2645	6.9650
350	138.86	0.001079	0.52422	583.89	1964.6	2548.5	584.26	2147.7	2732.0	1.7274	5.2128	6.9402
375	141.30	0.001081	0.49133	594.32	1956.6	2550.9	594.73	2140.4	2735.1	1.7526	5.1645	6.9171
400	143.61	0.001084	0.46242	604.22	1948.9	2553.1	604.66	2133.4	2738.1	1.7765	5.1191	6.8955
450	147.90	0.001088	0.41392	622.65	1934.5	2557.1	623.14	2120.3	2743.4	1.8205	5.0356	6.8561
500	151.83	0.001093	0.37483	639.54	1921.2	2560.7	640.09	2108.0	2748.1	1.8604	4.9603	6.8207
550	155.46	0.001097	0.34261	655.16	1908.8	2563.9	655.77	2096.6	2752.4	1.8970	4.8916	6.7886
600	158.83	0.001101	0.31560	669.72	1897.1	2566.8	670.38	2085.8	2756.2	1.9308	4.8285	6.7593
650	161.98	0.001104	0.29260	683.37	1886.1	2569.4	684.08	2075.5	2759.6	1.9623	4.7699	6.7322
700	164.95	0.001108	0.27278	696.23	1875.6	2571.8	697.00	2065.8	2762.8	1.9918	4.7153	6.7071
750	167.75	0.001111	0.25552	708.40	1865.6	2574.0	709.24	2056.4	2765.7	2.0195	4.6642	6.6837

TABLE A-5 Saturated water—Pressure table (*Concluded*)

Press., <i>P</i> kPa	Sat. <i>T</i> _{sat} , °C	Specific volume, m ³ /kg			Internal energy, kJ/kg			Enthalpy, kJ/kg			Entropy, kJ/kg·K		
		Sat. liquid, <i>v</i> _f	Sat. vapor, <i>v</i> _g	Sat. <i>u</i> _f	Sat. liquid, <i>u</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>u</i> _g	Sat. <i>h</i> _f	Sat. liquid, <i>h</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>h</i> _g	Sat. <i>s</i> _f	Sat. liquid, <i>s</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>s</i> _g	
800	170.41	0.001115	0.24035	719.97	1856.1	2576.0	720.87	2047.5	2768.3	2.0457	4.6160	6.6616	
850	172.94	0.001118	0.22690	731.00	1846.9	2577.9	731.95	2038.8	2770.8	2.0705	4.5705	6.6409	
900	175.35	0.001121	0.21489	741.55	1838.1	2579.6	742.56	2030.5	2773.0	2.0941	4.5273	6.6213	
950	177.66	0.001124	0.20411	751.67	1829.6	2581.3	752.74	2022.4	2775.2	2.1166	4.4862	6.6027	
1000	179.88	0.001127	0.19436	761.39	1821.4	2582.8	762.51	2014.6	2777.1	2.1381	4.4470	6.5850	
1100	184.06	0.001133	0.17745	779.78	1805.7	2585.5	781.03	1999.6	2780.7	2.1785	4.3735	6.5520	
1200	187.96	0.001138	0.16326	796.96	1790.9	2587.8	798.33	1985.4	2783.8	2.2159	4.3058	6.5217	
1300	191.60	0.001144	0.15119	813.10	1776.8	2589.9	814.59	1971.9	2786.5	2.2508	4.2428	6.4936	
1400	195.04	0.001149	0.14078	828.35	1763.4	2591.8	829.96	1958.9	2788.9	2.2835	4.1840	6.4675	
1500	198.29	0.001154	0.13171	842.82	1750.6	2593.4	844.55	1946.4	2791.0	2.3143	4.1287	6.4430	
1750	205.72	0.001166	0.11344	876.12	1720.6	2596.7	878.16	1917.1	2795.2	2.3844	4.0033	6.3877	
2000	212.38	0.001177	0.099587	906.12	1693.0	2599.1	908.47	1889.8	2798.3	2.4467	3.8923	6.3390	
2250	218.41	0.001187	0.088717	933.54	1667.3	2600.9	936.21	1864.3	2800.5	2.5029	3.7926	6.2954	
2500	223.95	0.001197	0.079952	958.87	1643.2	2602.1	961.87	1840.1	2801.9	2.5542	3.7016	6.2558	
3000	233.85	0.001217	0.066667	1004.6	1598.5	2603.2	1008.3	1794.9	2803.2	2.6454	3.5402	6.1856	
3500	242.56	0.001235	0.057061	1045.4	1557.6	2603.0	1049.7	1753.0	2802.7	2.7253	3.3991	6.1244	
4000	250.35	0.001252	0.049779	1082.4	1519.3	2601.7	1087.4	1713.5	2800.8	2.7966	3.2731	6.0696	
5000	263.94	0.001286	0.039448	1148.1	1448.9	2597.0	1154.5	1639.7	2794.2	2.9207	3.0530	5.9737	
6000	275.59	0.001319	0.032449	1205.8	1384.1	2589.9	1213.8	1570.9	2784.6	3.0275	2.8627	5.8902	
7000	285.83	0.001352	0.027378	1258.0	1323.0	2581.0	1267.5	1505.2	2772.6	3.1220	2.6927	5.8148	
8000	295.01	0.001384	0.023525	1306.0	1264.5	2570.5	1317.1	1441.6	2758.7	3.2077	2.5373	5.7450	
9000	303.35	0.001418	0.020489	1350.9	1207.6	2558.5	1363.7	1379.3	2742.9	3.2866	2.3925	5.6791	
10,000	311.00	0.001452	0.018028	1393.3	1151.8	2545.2	1407.8	1317.6	2725.5	3.3603	2.2556	5.6159	
11,000	318.08	0.001488	0.015988	1433.9	1096.6	2530.4	1450.2	1256.1	2706.3	3.4299	2.1245	5.5544	
12,000	324.68	0.001526	0.014264	1473.0	1041.3	2514.3	1491.3	1194.1	2685.4	3.4964	1.9975	5.4939	
13,000	330.85	0.001566	0.012781	1511.0	985.5	2496.6	1531.4	1131.3	2662.7	3.5606	1.8730	5.4336	
14,000	336.67	0.001610	0.011487	1548.4	928.7	2477.1	1571.0	1067.0	2637.9	3.6232	1.7497	5.3728	
15,000	342.16	0.001657	0.010341	1585.5	870.3	2455.7	1610.3	1000.5	2610.8	3.6848	1.6261	5.3108	
16,000	347.36	0.001710	0.009312	1622.6	809.4	2432.0	1649.9	931.1	2581.0	3.7461	1.5005	5.2466	
17,000	352.29	0.001770	0.008374	1660.2	745.1	2405.4	1690.3	857.4	2547.7	3.8082	1.3709	5.1791	
18,000	356.99	0.001840	0.007504	1699.1	675.9	2375.0	1732.2	777.8	2510.0	3.8720	1.2343	5.1064	
19,000	361.47	0.001926	0.006677	1740.3	598.9	2339.2	1776.8	689.2	2466.0	3.9396	1.0860	5.0256	
20,000	365.75	0.002038	0.005862	1785.8	509.0	2294.8	1826.6	585.5	2412.1	4.0146	0.9164	4.9310	
21,000	369.83	0.002207	0.004994	1841.6	391.9	2233.5	1888.0	450.4	2338.4	4.1071	0.7005	4.8076	
22,000	373.71	0.002703	0.003644	1951.7	140.8	2092.4	2011.1	161.5	2172.6	4.2942	0.2496	4.5439	
22,064	373.95	0.003106	0.003106	2015.7	0	2015.7	2084.3	0	2084.3	4.4070	0	4.4070	

TABLE A-6

Superheated water (*Continued*)

T °C	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K
<i>P</i> = 0.01 MPa (45.81°C)*					<i>P</i> = 0.05 MPa (81.32°C)					<i>P</i> = 0.10 MPa (99.61°C)		
Sat. [†]	14.670	2437.2	2583.9	8.1488	3.2403	2483.2	2645.2	7.5931	1.6941	2505.6	2675.0	7.3589
50	14.867	2443.3	2592.0	8.1741								
100	17.196	2515.5	2687.5	8.4489	3.4187	2511.5	2682.4	7.6953	1.6959	2506.2	2675.8	7.3611
150	19.513	2587.9	2783.0	8.6893	3.8897	2585.7	2780.2	7.9413	1.9367	2582.9	2776.6	7.6148
200	21.826	2661.4	2879.6	8.9049	4.3562	2660.0	2877.8	8.1592	2.1724	2658.2	2875.5	7.8356
250	24.136	2736.1	2977.5	9.1015	4.8206	2735.1	2976.2	8.3568	2.4062	2733.9	2974.5	8.0346
300	26.446	2812.3	3076.7	9.2827	5.2841	2811.6	3075.8	8.5387	2.6389	2810.7	3074.5	8.2172
400	31.063	2969.3	3280.0	9.6094	6.2094	2968.9	3279.3	8.8659	3.1027	2968.3	3278.6	8.5452
500	35.680	3132.9	3489.7	9.8998	7.1338	3132.6	3489.3	9.1566	3.5655	3132.2	3488.7	8.8362
600	40.296	3303.3	3706.3	10.1631	8.0577	3303.1	3706.0	9.4201	4.0279	3302.8	3705.6	9.0999
700	44.911	3480.8	3929.9	10.4056	8.9813	3480.6	3929.7	9.6626	4.4900	3480.4	3929.4	9.3424
800	49.527	3665.4	4160.6	10.6312	9.9047	3665.2	4160.4	9.8883	4.9519	3665.0	4160.2	9.5682
900	54.143	3856.9	4398.3	10.8429	10.8280	3856.8	4398.2	10.1000	5.4137	3856.7	4398.0	9.7800
1000	58.758	4055.3	4642.8	11.0429	11.7513	4055.2	4642.7	10.3000	5.8755	4055.0	4642.6	9.9800
1100	63.373	4260.0	4893.8	11.2326	12.6745	4259.9	4893.7	10.4897	6.3372	4259.8	4893.6	10.1698
1200	67.989	4470.9	5150.8	11.4132	13.5977	4470.8	5150.7	10.6704	6.7988	4470.7	5150.6	10.3504
1300	72.604	4687.4	5413.4	11.5857	14.5209	4687.3	5413.3	10.8429	7.2605	4687.2	5413.3	10.5229
<i>P</i> = 0.20 MPa (120.21°C)					<i>P</i> = 0.30 MPa (133.52°C)					<i>P</i> = 0.40 MPa (143.61°C)		
Sat.	0.88578	2529.1	2706.3	7.1270	0.60582	2543.2	2724.9	6.9917	0.46242	2553.1	2738.1	6.8955
150	0.95986	2577.1	2769.1	7.2810	0.63402	2571.0	2761.2	7.0792	0.47088	2564.4	2752.8	6.9306
200	1.08049	2654.6	2870.7	7.5081	0.71643	2651.0	2865.9	7.3132	0.53434	2647.2	2860.9	7.1723
250	1.19890	2731.4	2971.2	7.7100	0.79645	2728.9	2967.9	7.5180	0.59520	2726.4	2964.5	7.3804
300	1.31623	2808.8	3072.1	7.8941	0.87535	2807.0	3069.6	7.7037	0.65489	2805.1	3067.1	7.5677
400	1.54934	2967.2	3277.0	8.2236	1.03155	2966.0	3275.5	8.0347	0.77265	2964.9	3273.9	7.9003
500	1.78142	3131.4	3487.7	8.5153	1.18672	3130.6	3486.6	8.3271	0.88936	3129.8	3485.5	8.1933
600	2.01302	3302.2	3704.8	8.7793	1.34139	3301.6	3704.0	8.5915	1.00558	3301.0	3703.3	8.4580
700	2.24434	3479.9	3928.8	9.0221	1.49580	3479.5	3928.2	8.8345	1.12152	3479.0	3927.6	8.7012
800	2.47550	3664.7	4159.8	9.2479	1.65004	3664.3	4159.3	9.0605	1.23730	3663.9	4158.9	8.9274
900	2.70656	3856.3	4397.7	9.4598	1.80417	3856.0	4397.3	9.2725	1.35298	3855.7	4396.9	9.1394
1000	2.93755	4054.8	4642.3	9.6599	1.95824	4054.5	4642.0	9.4726	1.46859	4054.3	4641.7	9.3396
1100	3.16848	4259.6	4893.3	9.8497	2.11226	4259.4	4893.1	9.6624	1.58414	4259.2	4892.9	9.5295
1200	3.39938	4470.5	5150.4	10.0304	2.26624	4470.3	5150.2	9.8431	1.69966	4470.2	5150.0	9.7102
1300	3.63026	4687.1	5413.1	10.2029	2.42019	4686.9	5413.0	10.0157	1.81516	4686.7	5412.8	9.8828
<i>P</i> = 0.50 MPa (151.83°C)					<i>P</i> = 0.60 MPa (158.83°C)					<i>P</i> = 0.80 MPa (170.41°C)		
Sat.	0.37483	2560.7	2748.1	6.8207	0.31560	2566.8	2756.2	6.7593	0.24035	2576.0	2768.3	6.6616
200	0.42503	2643.3	2855.8	7.0610	0.35212	2639.4	2850.6	6.9683	0.26088	2631.1	2839.8	6.8177
250	0.47443	2723.8	2961.0	7.2725	0.39390	2721.2	2957.6	7.1833	0.29321	2715.9	2950.4	7.0402
300	0.52261	2803.3	3064.6	7.4614	0.43442	2801.4	3062.0	7.3740	0.32416	2797.5	3056.9	7.2345
350	0.57015	2883.0	3168.1	7.6346	0.47428	2881.6	3166.1	7.5481	0.35442	2878.6	3162.2	7.4107
400	0.61731	2963.7	3272.4	7.7956	0.51374	2962.5	3270.8	7.7097	0.38429	2960.2	3267.7	7.5735
500	0.71095	3129.0	3484.5	8.0893	0.59200	3128.2	3483.4	8.0041	0.44332	3126.6	3481.3	7.8692
600	0.80409	3300.4	3702.5	8.3544	0.66976	3299.8	3701.7	8.2695	0.50186	3298.7	3700.1	8.1354
700	0.89696	3478.6	3927.0	8.5978	0.74725	3478.1	3926.4	8.5132	0.56011	3477.2	3925.3	8.3794
800	0.98966	3663.6	4158.4	8.8240	0.82457	3663.2	4157.9	8.7395	0.61820	3662.5	4157.0	8.6061
900	1.08227	3855.4	4396.6	9.0362	0.90179	3855.1	4396.2	8.9518	0.67619	3854.5	4395.5	8.8185
1000	1.17480	4054.0	4641.4	9.2364	0.97893	4053.8	4641.1	9.1521	0.73411	4053.3	4640.5	9.0189
1100	1.26728	4259.0	4892.6	9.4263	1.05603	4258.8	4892.4	9.3420	0.79197	4258.3	4891.9	9.2090
1200	1.35972	4470.0	5149.8	9.6071	1.13309	4469.8	5149.6	9.5229	0.84980	4469.4	5149.3	9.3898
1300	1.45214	4686.6	5412.6	9.7797	1.21012	4686.4	5412.5	9.6955	0.90761	4686.1	5412.2	9.5625

*The temperature in parentheses is the saturation temperature at the specified pressure.

[†] Properties of saturated vapor at the specified pressure.

TABLE A-6 Superheated water (*Concluded*)

T °C	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K
<i>P</i> = 1.00 MPa (179.88°C)					<i>P</i> = 1.20 MPa (187.96°C)					<i>P</i> = 1.40 MPa (195.04°C)		
Sat.	0.19437	2582.8	2777.1	6.5850	0.16326	2587.8	2783.8	6.5217	0.14078	2591.8	2788.9	6.4675
200	0.20602	2622.3	2828.3	6.6956	0.16934	2612.9	2816.1	6.5909	0.14303	2602.7	2803.0	6.4975
250	0.23275	2710.4	2943.1	6.9265	0.19241	2704.7	2935.6	6.8313	0.16356	2698.9	2927.9	6.7488
300	0.25799	2793.7	3051.6	7.1246	0.21386	2789.7	3046.3	7.0335	0.18233	2785.7	3040.9	6.9553
350	0.28250	2875.7	3158.2	7.3029	0.23455	2872.7	3154.2	7.2139	0.20029	2869.7	3150.1	7.1379
400	0.30661	2957.9	3264.5	7.4670	0.25482	2955.5	3261.3	7.3793	0.21782	2953.1	3258.1	7.3046
500	0.35411	3125.0	3479.1	7.7642	0.29464	3123.4	3477.0	7.6779	0.25216	3121.8	3474.8	7.6047
600	0.40111	3297.5	3698.6	8.0311	0.33395	3296.3	3697.0	7.9456	0.28597	3295.1	3695.5	7.8730
700	0.44783	3476.3	3924.1	8.2755	0.37297	3475.3	3922.9	8.1904	0.31951	3474.4	3921.7	8.1183
800	0.49438	3661.7	4156.1	8.5024	0.41184	3661.0	4155.2	8.4176	0.35288	3660.3	4154.3	8.3458
900	0.54083	3853.9	4394.8	8.7150	0.45059	3853.3	4394.0	8.6303	0.38614	3852.7	4393.3	8.5587
1000	0.58721	4052.7	4640.0	8.9155	0.48928	4052.2	4639.4	8.8310	0.41933	4051.7	4638.8	8.7595
1100	0.63354	4257.9	4891.4	9.1057	0.52792	4257.5	4891.0	9.0212	0.45247	4257.0	4890.5	8.9497
1200	0.67983	4469.0	5148.9	9.2866	0.56652	4468.7	5148.5	9.2022	0.48558	4468.3	5148.1	9.1308
1300	0.72610	4685.8	5411.9	9.4593	0.60509	4685.5	5411.6	9.3750	0.51866	4685.1	5411.3	9.3036
<i>P</i> = 1.60 MPa (201.37°C)					<i>P</i> = 1.80 MPa (207.11°C)					<i>P</i> = 2.00 MPa (212.38°C)		
Sat.	0.12374	2594.8	2792.8	6.4200	0.11037	2597.3	2795.9	6.3775	0.09959	2599.1	2798.3	6.3390
225	0.13293	2645.1	2857.8	6.5537	0.11678	2637.0	2847.2	6.4825	0.10381	2628.5	2836.1	6.4160
250	0.14190	2692.9	2919.9	6.6753	0.12502	2686.7	2911.7	6.6088	0.11150	2680.3	2903.3	6.5475
300	0.15866	2781.6	3035.4	6.8864	0.14025	2777.4	3029.9	6.8246	0.12551	2773.2	3024.2	6.7684
350	0.17459	2866.6	3146.0	7.0713	0.15460	2863.6	3141.9	7.0120	0.13860	2860.5	3137.7	6.9583
400	0.19007	2950.8	3254.9	7.2394	0.16849	2948.3	3251.6	7.1814	0.15122	2945.9	3248.4	7.1292
500	0.22029	3120.1	3472.6	7.5410	0.19551	3118.5	3470.4	7.4845	0.17568	3116.9	3468.3	7.4337
600	0.24999	3293.9	3693.9	7.8101	0.22200	3292.7	3692.3	7.7543	0.19962	3291.5	3690.7	7.7043
700	0.27941	3473.5	3920.5	8.0558	0.24822	3472.6	3919.4	8.0005	0.22326	3471.7	3918.2	7.9509
800	0.30865	3659.5	4153.4	8.2834	0.27426	3658.8	4152.4	8.2284	0.24674	3658.0	4151.5	8.1791
900	0.33780	3852.1	4392.6	8.4965	0.30020	3851.5	4391.9	8.4417	0.27012	3850.9	4391.1	8.3925
1000	0.36687	4051.2	4638.2	8.6974	0.32606	4050.7	4637.6	8.6427	0.29342	4050.2	4637.1	8.5936
1100	0.39589	4256.6	4890.0	8.8878	0.35188	4256.2	4889.6	8.8331	0.31667	4255.7	4889.1	8.7842
1200	0.42488	4467.9	5147.7	9.0689	0.37766	4467.6	5147.3	9.0143	0.33989	4467.2	5147.0	8.9654
1300	0.45383	4684.8	5410.9	9.2418	0.40341	4684.5	5410.6	9.1872	0.36308	4684.2	5410.3	9.1384
<i>P</i> = 2.50 MPa (223.95°C)					<i>P</i> = 3.00 MPa (233.85°C)					<i>P</i> = 3.50 MPa (242.56°C)		
Sat.	0.07995	2602.1	2801.9	6.2558	0.06667	2603.2	2803.2	6.1856	0.05706	2603.0	2802.7	6.1244
225	0.08026	2604.8	2805.5	6.2629	0.07063	2644.7	2856.5	6.2893	0.05876	2624.0	2829.7	6.1764
250	0.08705	2663.3	2880.9	6.4107	0.08118	2750.8	2994.3	6.5412	0.06845	2738.8	2978.4	6.4484
300	0.09894	2762.2	3009.6	6.6459	0.09056	2844.4	3116.1	6.7450	0.07680	2836.0	3104.9	6.6601
350	0.10979	2852.5	3127.0	6.8424	0.09938	2933.6	3231.7	6.9235	0.08456	2927.2	3223.2	6.8428
400	0.12012	2939.8	3240.1	7.0170	0.10789	3021.2	3344.9	7.0856	0.09198	3016.1	3338.1	7.0074
450	0.13015	3026.2	3351.6	7.1768	0.11620	3108.6	3457.2	7.2359	0.09919	3104.5	3451.7	7.1593
500	0.13999	3112.8	3462.8	7.3254	0.13245	3285.5	3682.8	7.5103	0.11325	3282.5	3678.9	7.4357
600	0.15931	3288.5	3686.8	7.5979	0.14841	3467.0	3912.2	7.7590	0.12702	3464.7	3909.3	7.6855
700	0.17835	3469.3	3915.2	7.8455	0.16420	3654.3	4146.9	7.9885	0.14061	3652.5	4144.6	7.9156
800	0.19722	3656.2	4149.2	8.0744	0.17988	3847.9	4387.5	8.2028	0.15410	3846.4	4385.7	8.1304
900	0.21597	3849.4	4389.3	8.2882	0.19549	4047.7	4634.2	8.4045	0.16751	4046.4	4632.7	8.3324
1000	0.23466	4049.0	4635.6	8.4897	0.21105	4253.6	4886.7	8.5955	0.18087	4252.5	4885.6	8.5236
1100	0.25330	4254.7	4887.9	8.6804	0.22658	4465.3	5145.1	8.7771	0.19420	4464.4	5144.1	8.7053
1200	0.27190	4466.3	5146.0	8.8618	0.24207	4682.6	5408.8	8.9502	0.20750	4681.8	5408.0	8.8786

TABLE A-6

Superheated water (*Continued*)

T °C	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K
<i>P</i> = 4.0 MPa (250.35°C)					<i>P</i> = 4.5 MPa (257.44°C)					<i>P</i> = 5.0 MPa (263.94°C)		
Sat.	0.04978	2601.7	2800.8	6.0696	0.04406	2599.7	2798.0	6.0198	0.03945	2597.0	2794.2	5.9737
275	0.05461	2668.9	2887.3	6.2312	0.04733	2651.4	2864.4	6.1429	0.04144	2632.3	2839.5	6.0571
300	0.05887	2726.2	2961.7	6.3639	0.05138	2713.0	2944.2	6.2854	0.04535	2699.0	2925.7	6.2111
350	0.06647	2827.4	3093.3	6.5843	0.05842	2818.6	3081.5	6.5153	0.05197	2809.5	3069.3	6.4516
400	0.07343	2920.8	3214.5	6.7714	0.06477	2914.2	3205.7	6.7071	0.05784	2907.5	3196.7	6.6483
450	0.08004	3011.0	3331.2	6.9386	0.07076	3005.8	3324.2	6.8770	0.06332	3000.6	3317.2	6.8210
500	0.08644	3100.3	3446.0	7.0922	0.07652	3096.0	3440.4	7.0323	0.06858	3091.8	3434.7	6.9781
600	0.09886	3279.4	3674.9	7.3706	0.08766	3276.4	3670.9	7.3127	0.07870	3273.3	3666.9	7.2605
700	0.11098	3462.4	3906.3	7.6214	0.09850	3460.0	3903.3	7.5647	0.08852	3457.7	3900.3	7.5136
800	0.12292	3650.6	4142.3	7.8523	0.10916	3648.8	4140.0	7.7962	0.09816	3646.9	4137.7	7.7458
900	0.13476	3844.8	4383.9	8.0675	0.11972	3843.3	4382.1	8.0118	0.10769	3841.8	4380.2	7.9619
1000	0.14653	4045.1	4631.2	8.2698	0.13020	4043.9	4629.8	8.2144	0.11715	4042.6	4628.3	8.1648
1100	0.15824	4251.4	4884.4	8.4612	0.14064	4250.4	4883.2	8.4060	0.12655	4249.3	4882.1	8.3566
1200	0.16992	4463.5	5143.2	8.6430	0.15103	4462.6	5142.2	8.5880	0.13592	4461.6	5141.3	8.5388
1300	0.18157	4680.9	5407.2	8.8164	0.16140	4680.1	5406.5	8.7616	0.14527	4679.3	5405.7	8.7124
<i>P</i> = 6.0 MPa (275.59°C)					<i>P</i> = 7.0 MPa (285.83°C)					<i>P</i> = 8.0 MPa (295.01°C)		
Sat.	0.03245	2589.9	2784.6	5.8902	0.027378	2581.0	2772.6	5.8148	0.023525	2570.5	2758.7	5.7450
300	0.03619	2668.4	2885.6	6.0703	0.029492	2633.5	2839.9	5.9337	0.024279	2592.3	2786.5	5.7937
350	0.04225	2790.4	3043.9	6.3357	0.035262	2770.1	3016.9	6.2305	0.029975	2748.3	2988.1	6.1321
400	0.04742	2893.7	3178.3	6.5432	0.039958	2879.5	3159.2	6.4502	0.034344	2864.6	3139.4	6.3658
450	0.05217	2989.9	3302.9	6.7219	0.044187	2979.0	3288.3	6.6353	0.038194	2967.8	3273.3	6.5579
500	0.05667	3083.1	3423.1	6.8826	0.048157	3074.3	3411.4	6.8000	0.041767	3065.4	3399.5	6.7266
550	0.06102	3175.2	3541.3	7.0308	0.051966	3167.9	3531.6	6.9507	0.045172	3160.5	3521.8	6.8800
600	0.06527	3267.2	3658.8	7.1693	0.055665	3261.0	3650.6	7.0910	0.048463	3254.7	3642.4	7.0221
700	0.07355	3453.0	3894.3	7.4247	0.062850	3448.3	3888.3	7.3487	0.054829	3443.6	3882.2	7.2822
800	0.08165	3643.2	4133.1	7.6582	0.069856	3639.5	4128.5	7.5836	0.061011	3635.7	4123.8	7.5185
900	0.08964	3838.8	4376.6	7.8751	0.076750	3835.7	4373.0	7.8014	0.067082	3832.7	4369.3	7.7372
1000	0.09756	4040.1	4625.4	8.0786	0.083571	4037.5	4622.5	8.0055	0.073079	4035.0	4619.6	7.9419
1100	0.10543	4247.1	4879.7	8.2709	0.090341	4245.0	4877.4	8.1982	0.079025	4242.8	4875.0	8.1350
1200	0.11326	4459.8	5139.4	8.4534	0.097075	4457.9	5137.4	8.3810	0.084934	4456.1	5135.5	8.3181
1300	0.12107	4677.7	5404.1	8.6273	0.103781	4676.1	5402.6	8.5551	0.090817	4674.5	5401.0	8.4925
<i>P</i> = 9.0 MPa (303.35°C)					<i>P</i> = 10.0 MPa (311.00°C)					<i>P</i> = 12.5 MPa (327.81°C)		
Sat.	0.020489	2558.5	2742.9	5.6791	0.018028	2545.2	2725.5	5.6159	0.013496	2505.6	2674.3	5.4638
325	0.023284	2647.6	2857.1	5.8738	0.019877	2611.6	2810.3	5.7596	0.016138	2624.9	2826.6	5.7130
350	0.025816	2725.0	2957.3	6.0380	0.022440	2699.6	2924.0	5.9460	0.020030	2789.6	3040.0	6.0433
400	0.029960	2849.2	3118.8	6.2876	0.026436	2833.1	3097.5	6.2141	0.023019	2913.7	3201.5	6.2749
450	0.033524	2956.3	3258.0	6.4872	0.029782	2944.5	3242.4	6.4219	0.025630	3023.2	3343.6	6.4651
500	0.036793	3056.3	3387.4	6.6603	0.032811	3047.0	3375.1	6.5995	0.028033	3126.1	3476.5	6.6317
550	0.039885	3153.0	3512.0	6.8164	0.035655	3145.4	3502.0	6.7585	0.030306	3225.8	3604.6	6.7828
600	0.042861	3248.4	3634.1	6.9605	0.038378	3242.0	3625.8	6.9045	0.032491	3324.1	3730.2	6.9227
650	0.045755	3343.4	3755.2	7.0954	0.041018	3338.0	3748.1	7.0408	0.034612	3422.0	3854.6	7.0540
700	0.048589	3438.8	3876.1	7.2229	0.043597	3434.0	3870.0	7.1693	0.038724	3618.8	4102.8	7.2967
800	0.054132	3632.0	4119.2	7.4606	0.048629	3628.2	4114.5	7.4085	0.042720	3818.9	4352.9	7.5195
900	0.059562	3829.6	4365.7	7.6802	0.053547	3826.5	4362.0	7.6290	0.046641	4023.5	4606.5	7.7269
1000	0.064919	4032.4	4616.7	7.8855	0.058391	4029.9	4613.8	7.8349	0.050510	4233.1	4864.5	7.9220
1100	0.070224	4240.7	4872.7	8.0791	0.063183	4238.5	4870.3	8.0289	0.054342	4447.7	5127.0	8.1065
1200	0.075492	4454.2	5133.6	8.2625	0.067938	4452.4	5131.7	8.2126	0.058147	4667.3	5394.1	8.2819

TABLE A-6 Superheated water (*Concluded*)

T °C	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K
<i>P</i> = 15.0 MPa (342.16°C)					<i>P</i> = 17.5 MPa (354.67°C)					<i>P</i> = 20.0 MPa (365.75°C)		
Sat.	0.010341	2455.7	2610.8	5.3108	0.007932	2390.7	2529.5	5.1435	0.005862	2294.8	2412.1	4.9310
350	0.011481	2520.9	2693.1	5.4438	0.012463	2684.3	2902.4	5.7211	0.009950	2617.9	2816.9	5.5526
400	0.015671	2740.6	2975.7	5.8819	0.015204	2845.4	3111.4	6.0212	0.012721	2807.3	3061.7	5.9043
450	0.018477	2880.8	3157.9	6.1434	0.017385	2972.4	3276.7	6.2424	0.014793	2945.3	3241.2	6.1446
500	0.020828	2998.4	3310.8	6.3480	0.019305	3085.8	3423.6	6.4266	0.016571	3064.7	3396.2	6.3390
550	0.022945	3106.2	3450.4	6.5230	0.021073	3192.5	3561.3	6.5890	0.018185	3175.3	3539.0	6.5075
600	0.024921	3209.3	3583.1	6.6796	0.022742	3295.8	3693.8	6.7366	0.019695	3281.4	3675.3	6.6593
650	0.026804	3310.1	3712.1	6.8233	0.024342	3397.5	3823.5	6.8735	0.021134	3385.1	3807.8	6.7991
700	0.028621	3409.8	3839.1	6.9573	0.027405	3599.7	4079.3	7.1237	0.023870	3590.1	4067.5	7.0531
800	0.032121	3609.3	4091.1	7.2037	0.030348	3803.5	4334.6	7.3511	0.026484	3795.7	4325.4	7.2829
900	0.035503	3811.2	4343.7	7.4288	0.033215	4010.7	4592.0	7.5616	0.029020	4004.3	4584.7	7.4950
1000	0.038808	4017.1	4599.2	7.6378	0.036029	4222.3	4852.8	7.7588	0.031504	4216.9	4847.0	7.6933
1100	0.042062	4227.7	4858.6	7.8339	0.038806	4438.5	5117.6	7.9449	0.033952	4433.8	5112.9	7.8802
1200	0.045279	4443.1	5122.3	8.0192	0.041556	4659.2	5386.5	8.1215	0.036371	4655.2	5382.7	8.0574
<i>P</i> = 25.0 MPa					<i>P</i> = 30.0 MPa					<i>P</i> = 35.0 MPa		
375	0.001978	1799.9	1849.4	4.0345	0.001792	1738.1	1791.9	3.9313	0.001701	1702.8	1762.4	3.8724
400	0.006005	2428.5	2578.7	5.1400	0.002798	2068.9	2152.8	4.4758	0.002105	1914.9	1988.6	4.2144
425	0.007886	2607.8	2805.0	5.4708	0.005299	2452.9	2611.8	5.1473	0.003434	2253.3	2373.5	4.7751
450	0.009176	2721.2	2950.6	5.6759	0.006737	2618.9	2821.0	5.4422	0.004957	2497.5	2671.0	5.1946
500	0.011143	2887.3	3165.9	5.9643	0.008691	2824.0	3084.8	5.7956	0.006933	2755.3	2997.9	5.6331
550	0.012736	3020.8	3339.2	6.1816	0.010175	2974.5	3279.7	6.0403	0.008348	2925.8	3218.0	5.9093
600	0.014140	3140.0	3493.5	6.3637	0.011445	3103.4	3446.8	6.2373	0.009523	3065.6	3399.0	6.1229
650	0.015430	3251.9	3637.7	6.5243	0.012590	3221.7	3599.4	6.4074	0.010565	3190.9	3560.7	6.3030
700	0.016643	3359.9	3776.0	6.6702	0.013654	3334.3	3743.9	6.5599	0.011523	3308.3	3711.6	6.4623
800	0.018922	3570.7	4043.8	6.9322	0.015628	3551.2	4020.0	6.8301	0.013278	3531.6	3996.3	6.7409
900	0.021075	3780.2	4307.1	7.1668	0.017473	3764.6	4288.8	7.0695	0.014904	3749.0	4270.6	6.9853
1000	0.023150	3991.5	4570.2	7.3821	0.019240	3978.6	4555.8	7.2880	0.016450	3965.8	4541.5	7.2069
1100	0.025172	4206.1	4835.4	7.5825	0.020954	4195.2	4823.9	7.4906	0.017942	4184.4	4812.4	7.4118
1200	0.027157	4424.6	5103.5	7.7710	0.022630	4415.3	5094.2	7.6807	0.019398	4406.1	5085.0	7.6034
1300	0.029115	4647.2	5375.1	7.9494	0.024279	4639.2	5367.6	7.8602	0.020827	4631.2	5360.2	7.7841
<i>P</i> = 40.0 MPa					<i>P</i> = 50.0 MPa					<i>P</i> = 60.0 MPa		
375	0.001641	1677.0	1742.6	3.8290	0.001560	1638.6	1716.6	3.7642	0.001503	1609.7	1699.9	3.7149
400	0.001911	1855.0	1931.4	4.1145	0.001731	1787.8	1874.4	4.0029	0.001633	1745.2	1843.2	3.9317
425	0.002538	2097.5	2199.0	4.5044	0.002009	1960.3	2060.7	4.2746	0.001816	1892.9	2001.8	4.1630
450	0.003692	2364.2	2511.8	4.9449	0.002487	2160.3	2284.7	4.5896	0.002086	2055.1	2180.2	4.4140
500	0.005623	2681.6	2906.5	5.4744	0.003890	2528.1	2722.6	5.1762	0.002952	2393.2	2570.3	4.9356
550	0.006985	2875.1	3154.4	5.7857	0.005118	2769.5	3025.4	5.5563	0.003955	2664.6	2901.9	5.3517
600	0.008089	3026.8	3350.4	6.0170	0.006108	2947.1	3252.6	5.8245	0.004833	2866.8	3156.8	5.6527
650	0.009053	3159.5	3521.6	6.2078	0.006957	3095.6	3443.5	6.0373	0.005591	3031.3	3366.8	5.8867
700	0.009930	3282.0	3679.2	6.3740	0.007717	3228.7	3614.6	6.2179	0.006265	3175.4	3551.3	6.0814
800	0.011521	3511.8	3972.6	6.6613	0.009073	3472.2	3925.8	6.5225	0.007456	3432.6	3880.0	6.4033
900	0.012980	3733.3	4252.5	6.9107	0.010296	3702.0	4216.8	6.7819	0.008519	3670.9	4182.1	6.6725
1000	0.014360	3952.9	4527.3	7.1355	0.011441	3927.4	4499.4	7.0131	0.009504	3902.0	4472.2	6.9099
1100	0.015686	4173.7	4801.1	7.3425	0.012534	4152.2	4778.9	7.2244	0.010439	4130.9	4757.3	7.1255
1200	0.016976	4396.9	5075.9	7.5357	0.013590	4378.6	5058.1	7.4207	0.011339	4360.5	5040.8	7.3248
1300	0.018239	4623.3	5352.8	7.7175	0.014620	4607.5	5338.5	7.6048	0.012213	4591.8	5324.5	7.5111

TABLE A-7

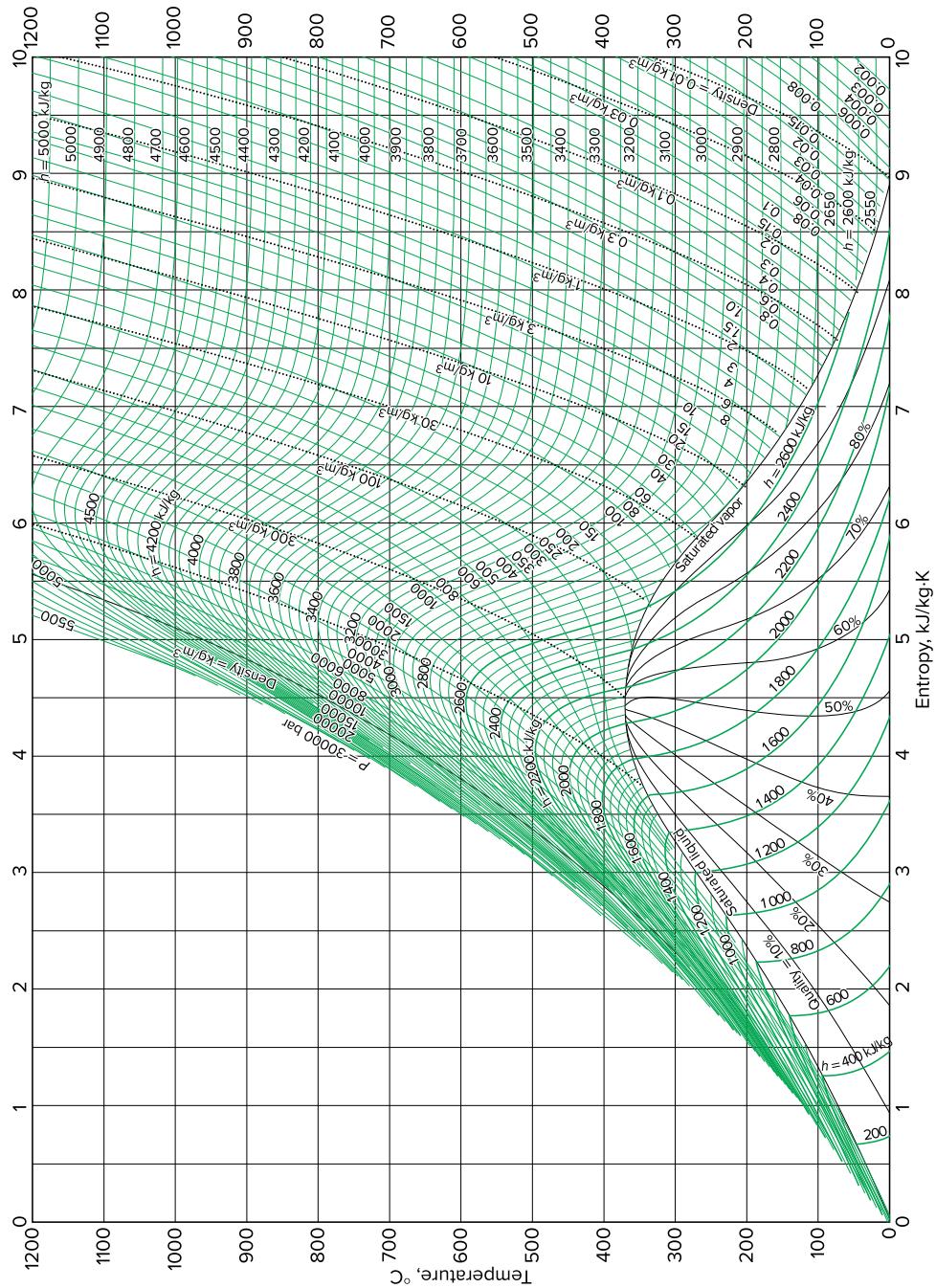
Compressed liquid water

T °C	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K
<i>P = 5 MPa (263.94°C)</i>					<i>P = 10 MPa (311.00°C)</i>					<i>P = 15 MPa (342.16°C)</i>		
Sat.	0.0012862	1148.1	1154.5	2.9207	0.0014522	1393.3	1407.9	3.3603	0.0016572	1585.5	1610.3	3.6848
0	0.0009977	0.04	5.03	0.0001	0.0009952	0.12	10.07	0.0003	0.0009928	0.18	15.07	0.0004
20	0.0009996	83.61	88.61	0.2954	0.0009973	83.31	93.28	0.2943	0.0009951	83.01	97.93	0.2932
40	0.0010057	166.92	171.95	0.5705	0.0010035	166.33	176.37	0.5685	0.0010013	165.75	180.77	0.5666
60	0.0010149	250.29	255.36	0.8287	0.0010127	249.43	259.55	0.8260	0.0010105	248.58	263.74	0.8234
80	0.0010267	333.82	338.96	1.0723	0.0010244	332.69	342.94	1.0691	0.0010221	331.59	346.92	1.0659
100	0.0010410	417.65	422.85	1.3034	0.0010385	416.23	426.62	1.2996	0.0010361	414.85	430.39	1.2958
120	0.0010576	501.91	507.19	1.5236	0.0010549	500.18	510.73	1.5191	0.0010522	498.50	514.28	1.5148
140	0.0010769	586.80	592.18	1.7344	0.0010738	584.72	595.45	1.7293	0.0010708	582.69	598.75	1.7243
160	0.0010988	672.55	678.04	1.9374	0.0010954	670.06	681.01	1.9316	0.0010920	667.63	684.01	1.9259
180	0.0011240	759.47	765.09	2.1338	0.0011200	756.48	767.68	2.1271	0.0011160	753.58	770.32	2.1206
200	0.0011531	847.92	853.68	2.3251	0.0011482	844.32	855.80	2.3174	0.0011435	840.84	858.00	2.3100
220	0.0011868	938.39	944.32	2.5127	0.0011809	934.01	945.82	2.5037	0.0011752	929.81	947.43	2.4951
240	0.0012268	1031.6	1037.7	2.6983	0.0012192	1026.2	1038.3	2.6876	0.0012121	1021.0	1039.2	2.6774
260	0.0012755	1128.5	1134.9	2.8841	0.0012653	1121.6	1134.3	2.8710	0.0012560	1115.1	1134.0	2.8586
280					0.0013226	1221.8	1235.0	3.0565	0.0013096	1213.4	1233.0	3.0410
300					0.0013980	1329.4	1343.3	3.2488	0.0013783	1317.6	1338.3	3.2279
320									0.0014733	1431.9	1454.0	3.4263
340									0.0016311	1567.9	1592.4	3.6555
<i>P = 20 MPa (365.75°C)</i>					<i>P = 30 MPa</i>					<i>P = 50 MPa</i>		
Sat.	0.0020378	1785.8	1826.6	4.0146								
0	0.0009904	0.23	20.03	0.0005	0.0009857	0.29	29.86	0.0003	0.0009767	0.29	49.13	-0.0010
20	0.0009929	82.71	102.57	0.2921	0.0009886	82.11	111.77	0.2897	0.0009805	80.93	129.95	0.2845
40	0.0009992	165.17	185.16	0.5646	0.0009951	164.05	193.90	0.5607	0.0009872	161.90	211.25	0.5528
60	0.0010084	247.75	267.92	0.8208	0.0010042	246.14	276.26	0.8156	0.0009962	243.08	292.88	0.8055
80	0.0010199	330.50	350.90	1.0627	0.0010155	328.40	358.86	1.0564	0.0010072	324.42	374.78	1.0442
100	0.0010337	413.50	434.17	1.2920	0.0010290	410.87	441.74	1.2847	0.0010201	405.94	456.94	1.2705
120	0.0010496	496.85	517.84	1.5105	0.0010445	493.66	525.00	1.5020	0.0010349	487.69	539.43	1.4859
140	0.0010679	580.71	602.07	1.7194	0.0010623	576.90	608.76	1.7098	0.0010517	569.77	622.36	1.6916
160	0.0010886	665.28	687.05	1.9203	0.0010823	660.74	693.21	1.9094	0.0010704	652.33	705.85	1.8889
180	0.0011122	750.78	773.02	2.1143	0.0011049	745.40	778.55	2.1020	0.0010914	735.49	790.06	2.0790
200	0.0011390	837.49	860.27	2.3027	0.0011304	831.11	865.02	2.2888	0.0011149	819.45	875.19	2.2628
220	0.0011697	925.77	949.16	2.4867	0.0011595	918.15	952.93	2.4707	0.0011412	904.39	961.45	2.4414
240	0.0012053	1016.1	1040.2	2.6676	0.0011927	1006.9	1042.7	2.6491	0.0011708	990.55	1049.1	2.6156
260	0.0012472	1109.0	1134.0	2.8469	0.0012314	1097.8	1134.7	2.8250	0.0012044	1078.2	1138.4	2.7864
280	0.0012978	1205.6	1231.5	3.0265	0.0012770	1191.5	1229.8	3.0001	0.0012430	1167.7	1229.9	2.9547
300	0.0013611	1307.2	1334.4	3.2091	0.0013322	1288.9	1328.9	3.1761	0.0012879	1259.6	1324.0	3.1218
320	0.0014450	1416.6	1445.5	3.3996	0.0014014	1391.7	1433.7	3.3558	0.0013409	1354.3	1421.4	3.2888
340	0.0015693	1540.2	1571.6	3.6086	0.0014932	1502.4	1547.1	3.5438	0.0014049	1452.9	1523.1	3.4575
360	0.0018248	1703.6	1740.1	3.8787	0.0016276	1626.8	1675.6	3.7499	0.0014848	1556.5	1630.7	3.6301
380					0.0018729	1782.0	1838.2	4.0026	0.0015884	1667.1	1746.5	3.8102

TABLE A-8

Saturated ice–water vapor

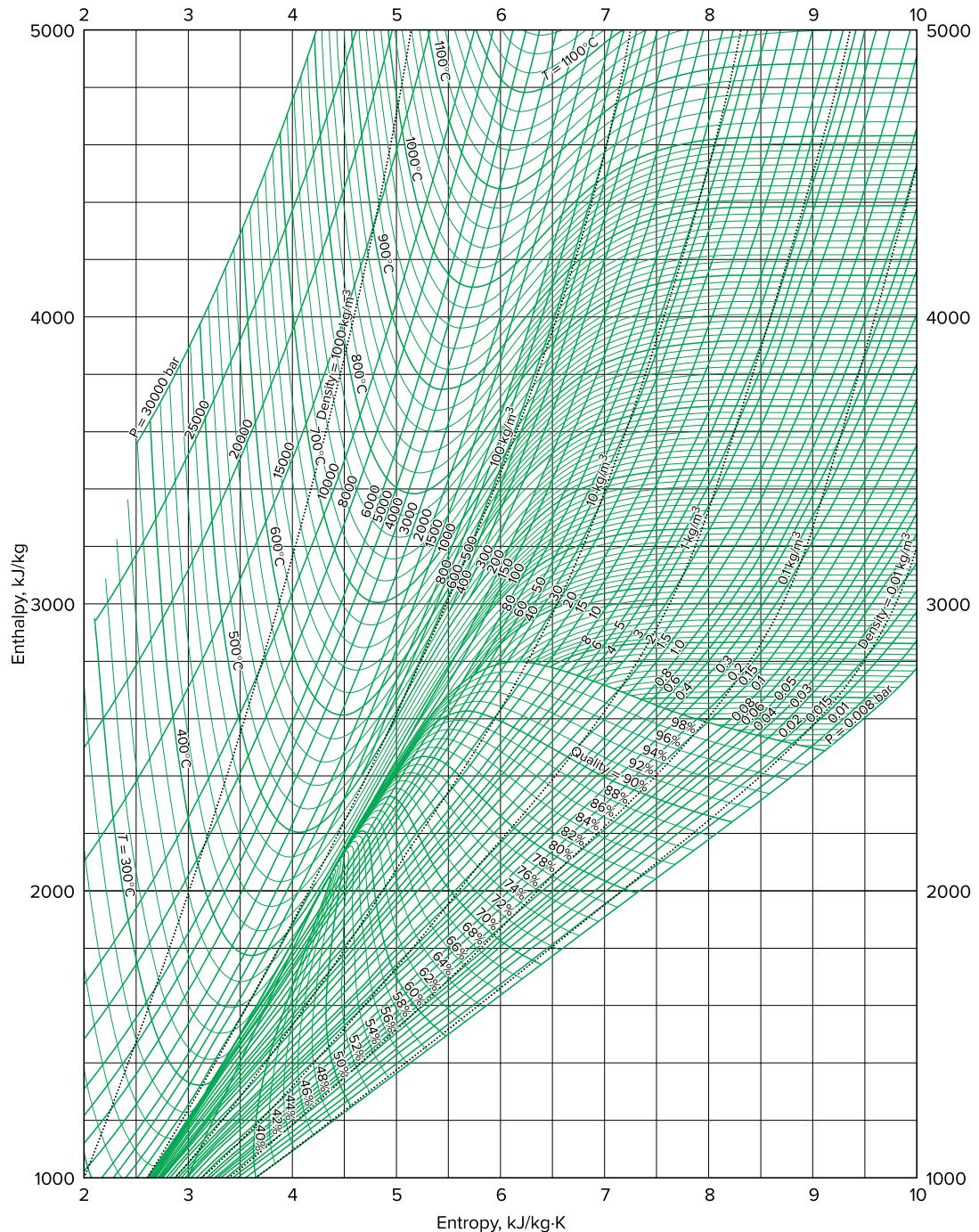
Temp., <i>T</i> °C	Sat. <i>P</i> _{sat} kPa	Specific volume, m ³ /kg			Internal energy, kJ/kg			Enthalpy, kJ/kg			Entropy, kJ/kg·K		
		Sat. ice, <i>v</i> _{<i>i</i>}	Sat. vapor, <i>v</i> _{<i>g</i>}	Sat. ice, <i>u</i> _{<i>i</i>}	Sat. Subl., <i>u</i> _{<i>ig</i>}	Sat. vapor, <i>u</i> _{<i>g</i>}	Sat. ice, <i>h</i> _{<i>i</i>}	Sat. Subl., <i>h</i> _{<i>ig</i>}	Sat. vapor, <i>h</i> _{<i>g</i>}	Sat. ice, <i>s</i> _{<i>i</i>}	Sat. Subl., <i>s</i> _{<i>ig</i>}	Sat. vapor, <i>s</i> _{<i>g</i>}	
0.01	0.61169	0.001091	205.99	-333.40	2707.9	2374.5	-333.40	2833.9	2500.5	-1.2202	10.374	9.154	
0	0.61115	0.001091	206.17	-333.43	2707.9	2374.5	-333.43	2833.9	2500.5	-1.2204	10.375	9.154	
-2	0.51772	0.001091	241.62	-337.63	2709.4	2371.8	-337.63	2834.5	2496.8	-1.2358	10.453	9.218	
-4	0.43748	0.001090	283.84	-341.80	2710.8	2369.0	-341.80	2835.0	2493.2	-1.2513	10.533	9.282	
-6	0.36873	0.001090	334.27	-345.94	2712.2	2366.2	-345.93	2835.4	2489.5	-1.2667	10.613	9.347	
-8	0.30998	0.001090	394.66	-350.04	2713.5	2363.5	-350.04	2835.8	2485.8	-1.2821	10.695	9.413	
-10	0.25990	0.001089	467.17	-354.12	2714.8	2360.7	-354.12	2836.2	2482.1	-1.2976	10.778	9.480	
-12	0.21732	0.001089	554.47	-358.17	2716.1	2357.9	-358.17	2836.6	2478.4	-1.3130	10.862	9.549	
-14	0.18121	0.001088	659.88	-362.18	2717.3	2355.2	-362.18	2836.9	2474.7	-1.3284	10.947	9.618	
-16	0.15068	0.001088	787.51	-366.17	2718.6	2352.4	-366.17	2837.2	2471.0	-1.3439	11.033	9.689	
-18	0.12492	0.001088	942.51	-370.13	2719.7	2349.6	-370.13	2837.5	2467.3	-1.3593	11.121	9.761	
-20	0.10326	0.001087	1131.3	-374.06	2720.9	2346.8	-374.06	2837.7	2463.6	-1.3748	11.209	9.835	
-22	0.08510	0.001087	1362.0	-377.95	2722.0	2344.1	-377.95	2837.9	2459.9	-1.3903	11.300	9.909	
-24	0.06991	0.001087	1644.7	-381.82	2723.1	2341.3	-381.82	2838.1	2456.2	-1.4057	11.391	9.985	
-26	0.05725	0.001087	1992.2	-385.66	2724.2	2338.5	-385.66	2838.2	2452.5	-1.4212	11.484	10.063	
-28	0.04673	0.001086	2421.0	-389.47	2725.2	2335.7	-389.47	2838.3	2448.8	-1.4367	11.578	10.141	
-30	0.03802	0.001086	2951.7	-393.25	2726.2	2332.9	-393.25	2838.4	2445.1	-1.4521	11.673	10.221	
-32	0.03082	0.001086	3610.9	-397.00	2727.2	2330.2	-397.00	2838.4	2441.4	-1.4676	11.770	10.303	
-34	0.02490	0.001085	4432.4	-400.72	2728.1	2327.4	-400.72	2838.5	2437.7	-1.4831	11.869	10.386	
-36	0.02004	0.001085	5460.1	-404.40	2729.0	2324.6	-404.40	2838.4	2434.0	-1.4986	11.969	10.470	
-38	0.01608	0.001085	6750.5	-408.07	2729.9	2321.8	-408.07	2838.4	2430.3	-1.5141	12.071	10.557	
-40	0.01285	0.001084	8376.7	-411.70	2730.7	2319.0	-411.70	2838.3	2426.6	-1.5296	12.174	10.644	

FIGURE A-9

T-s diagram for water.

Source of Data: From NBS/NRC Steam Tables/I by Lester Haar, John S. Gallagher, and George S. Kell. Routledge/Taylor & Francis Books, Inc., 1984.

FIGURE A-10

Mollier diagram for water.

Source of Data: From NBS/NRC Steam Tables/I by Lester Haar, John S. Gallagher, and George S. Kell. Routledge/Taylor & Francis Books, Inc., 1984.

TABLE A-11

Saturated refrigerant-134a—Temperature table (*Continued*)

Temp., <i>T</i> °C	Sat. press., <i>P_{sat}</i> kPa	<i>Specific volume,</i> <i>m</i> ³ / <i>kg</i>			<i>Internal energy,</i> <i>kJ/kg</i>			<i>Enthalpy,</i> <i>kJ/kg</i>			<i>Entropy,</i> <i>kJ/kg-K</i>		
		Sat. liquid, <i>v_f</i>	Sat. vapor, <i>v_g</i>	Sat. liquid, <i>u_f</i>	Sat. Evap., <i>u_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>u_g</i>	Sat. liquid, <i>h_f</i>	Sat. Evap., <i>h_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>h_g</i>	Sat. liquid, <i>s_f</i>	Sat. Evap., <i>s_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>s_g</i>	
-40	51.25	0.0007053	0.36064	-0.036	207.42	207.38	0.00	225.86	225.86	0.00000	0.96869	0.96869	
-38	56.86	0.0007082	0.32718	2.472	206.06	208.53	2.512	224.62	227.13	0.01071	0.95516	0.96588	
-36	62.95	0.0007111	0.29740	4.987	204.69	209.68	5.032	223.37	228.40	0.02137	0.94182	0.96319	
-34	69.56	0.0007141	0.27082	7.509	203.32	210.83	7.559	222.10	229.66	0.03196	0.92867	0.96063	
-32	76.71	0.0007171	0.24706	10.04	201.94	211.97	10.09	220.83	230.93	0.04249	0.91569	0.95819	
-30	84.43	0.0007201	0.22577	12.58	200.55	213.12	12.64	219.55	232.19	0.05297	0.90289	0.95586	
-28	92.76	0.0007232	0.20666	15.12	199.15	214.27	15.19	218.25	233.44	0.06339	0.89024	0.95364	
-26	101.73	0.0007264	0.18947	17.67	197.75	215.42	17.75	216.95	234.70	0.07376	0.87776	0.95152	
-24	111.37	0.0007296	0.17398	20.23	196.34	216.57	20.31	215.63	235.94	0.08408	0.86542	0.94950	
-22	121.72	0.0007328	0.15999	22.80	194.92	217.71	22.89	214.30	237.19	0.09435	0.85323	0.94758	
-20	132.82	0.0007361	0.14735	25.37	193.49	218.86	25.47	212.96	238.43	0.10456	0.84119	0.94575	
-18	144.69	0.0007394	0.13589	27.96	192.05	220.00	28.07	211.60	239.67	0.11473	0.82927	0.94401	
-16	157.38	0.0007428	0.12550	30.55	190.60	221.15	30.67	210.23	240.90	0.12486	0.81749	0.94234	
-14	170.93	0.0007463	0.11605	33.15	189.14	222.29	33.28	208.84	242.12	0.13493	0.80583	0.94076	
-12	185.37	0.0007498	0.10744	35.76	187.66	223.42	35.90	207.44	243.34	0.14497	0.79429	0.93925	
-10	200.74	0.0007533	0.099600	38.38	186.18	224.56	38.53	206.02	244.55	0.15496	0.78286	0.93782	
-8	217.08	0.0007570	0.092438	41.01	184.69	225.69	41.17	204.59	245.76	0.16491	0.77154	0.93645	
-6	234.44	0.0007607	0.085888	43.64	183.18	226.82	43.82	203.14	246.95	0.17482	0.76033	0.93514	
-4	252.85	0.0007644	0.079889	46.29	181.66	227.94	46.48	201.66	248.14	0.18469	0.74921	0.93390	
-2	272.36	0.0007683	0.074388	48.94	180.12	229.07	49.15	200.17	249.33	0.19452	0.73819	0.93271	
0	293.01	0.0007722	0.069335	51.61	178.58	230.18	51.83	198.67	250.50	0.20432	0.72726	0.93158	
2	314.84	0.0007761	0.064690	54.28	177.01	231.30	54.53	197.14	251.66	0.21408	0.71641	0.93050	
4	337.90	0.0007802	0.060412	56.97	175.44	232.40	57.23	195.58	252.82	0.22381	0.70565	0.92946	
6	362.23	0.0007843	0.056469	59.66	173.84	233.51	59.95	194.01	253.96	0.23351	0.69496	0.92847	
8	387.88	0.0007886	0.052829	62.37	172.23	234.60	62.68	192.42	255.09	0.24318	0.68435	0.92752	
10	414.89	0.0007929	0.049466	65.09	170.61	235.69	65.42	190.80	256.22	0.25282	0.67380	0.92661	
12	443.31	0.0007973	0.046354	67.82	168.96	236.78	68.17	189.16	257.33	0.26243	0.66331	0.92574	
14	473.19	0.0008018	0.043471	70.56	167.30	237.86	70.94	187.49	258.43	0.27201	0.65289	0.92490	
16	504.58	0.0008064	0.040798	73.31	165.62	238.93	73.72	185.80	259.51	0.28157	0.64252	0.92409	
18	537.52	0.0008112	0.038317	76.07	163.92	239.99	76.51	184.08	260.59	0.29111	0.63219	0.92330	
20	572.07	0.0008160	0.036012	78.85	162.19	241.04	79.32	182.33	261.64	0.30062	0.62192	0.92254	
22	608.27	0.0008209	0.033867	81.64	160.45	242.09	82.14	180.55	262.69	0.31012	0.61168	0.92180	
24	646.18	0.0008260	0.031869	84.44	158.68	243.13	84.98	178.74	263.72	0.31959	0.60148	0.92107	
26	685.84	0.0008312	0.030008	87.26	156.89	244.15	87.83	176.90	264.73	0.32905	0.59131	0.92036	
28	727.31	0.0008366	0.028271	90.09	155.08	245.17	90.70	175.03	265.73	0.33849	0.58117	0.91967	
30	770.64	0.0008421	0.026648	92.93	153.24	246.17	93.58	173.13	266.71	0.34792	0.57105	0.91897	
32	815.89	0.0008477	0.025131	95.79	151.37	247.17	96.49	171.19	267.67	0.35734	0.56095	0.91829	
34	863.11	0.0008535	0.023712	98.67	149.48	248.15	99.41	169.21	268.61	0.36675	0.55086	0.91760	
36	912.35	0.0008595	0.022383	101.56	147.55	249.11	102.34	167.19	269.53	0.37615	0.54077	0.91692	
38	963.68	0.0008657	0.021137	104.47	145.60	250.07	105.30	165.13	270.44	0.38554	0.53068	0.91622	
40	1017.1	0.0008720	0.019968	107.39	143.61	251.00	108.28	163.03	271.31	0.39493	0.52059	0.91552	
42	1072.8	0.0008786	0.018870	110.34	141.59	251.92	111.28	160.89	272.17	0.40432	0.51048	0.91480	
44	1130.7	0.0008854	0.017837	113.30	139.53	252.83	114.30	158.70	273.00	0.41371	0.50036	0.91407	

TABLE A-11 Saturated refrigerant-134a—Temperature table (*Concluded*)

Temp., <i>T</i> °C	Sat. <i>P</i> _{sat} kPa	Specific volume, m ³ /kg			Internal energy, kJ/kg			Enthalpy, kJ/kg			Entropy, kJ/kg·K		
		Sat. liquid, <i>v</i> _f	Sat. vapor, <i>v</i> _g	Sat. liquid, <i>u</i> _f	Evap., <i>u</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>u</i> _g	Sat. liquid, <i>h</i> _f	Evap., <i>h</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>h</i> _g	Sat. liquid, <i>s</i> _f	Evap., <i>s</i> _{fg}	Sat. vapor, <i>s</i> _g	
46	1191.0	0.0008924	0.016866	116.28	137.43	253.71	117.34	156.46	273.80	0.42311	0.49020	0.91331	
48	1253.6	0.0008997	0.015951	119.28	135.30	254.58	120.41	154.17	274.57	0.43251	0.48001	0.91252	
52	1386.2	0.0009151	0.014276	125.35	130.89	256.24	126.62	149.41	276.03	0.45136	0.45948	0.91084	
56	1529.1	0.0009317	0.012782	131.52	126.29	257.81	132.94	144.41	277.35	0.47028	0.43870	0.90898	
60	1682.8	0.0009498	0.011434	137.79	121.45	259.23	139.38	139.09	278.47	0.48930	0.41746	0.90676	
65	1891.0	0.0009751	0.009959	145.80	115.06	260.86	147.64	132.05	279.69	0.51330	0.39048	0.90379	
70	2118.2	0.0010037	0.008650	154.03	108.17	262.20	156.15	124.37	280.52	0.53763	0.36239	0.90002	
75	2365.8	0.0010373	0.007486	162.55	100.62	263.17	165.01	115.87	280.88	0.56252	0.33279	0.89531	
80	2635.3	0.0010774	0.006439	171.43	92.22	263.66	174.27	106.35	280.63	0.58812	0.30113	0.88925	
85	2928.2	0.0011273	0.005484	180.81	82.64	263.45	184.11	95.39	279.51	0.61487	0.26632	0.88120	
90	3246.9	0.0011938	0.004591	190.94	71.19	262.13	194.82	82.22	277.04	0.64354	0.22638	0.86991	
95	3594.1	0.0012945	0.003713	202.49	56.25	258.73	207.14	64.94	272.08	0.67605	0.17638	0.85243	
100	3975.1	0.0015269	0.002657	218.73	29.72	248.46	224.80	34.22	259.02	0.72224	0.09169	0.81393	

Source of Data: Tables A-11 through A-13 are generated using the Engineering Equation Solver (EES) software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. The routine used in calculations is the R134a, which is based on the fundamental equation of state developed by R. Tillner-Roth and H. D. Baehr, "An International Standard Formulation for the Thermodynamic Properties of 1,1,1,2-Tetrafluoroethane (HFC-134a) for temperatures from 170 K to 455 K and pressures up to 70 MPa," *Journal of Physical Chemistry Reference Data*, 23(5), 1994. The enthalpy and entropy values of saturated liquid are set to zero at -40°C (and -40°F).

TABLE A-12

Saturated refrigerant-134a—Pressure table

Press., <i>P</i> kPa	Sat. temp., <i>T_{sat}</i> °C	<i>Specific volume,</i> <i>m³/kg</i>		<i>Internal energy,</i> <i>kJ/kg</i>			<i>Enthalpy,</i> <i>kJ/kg</i>			<i>Entropy,</i> <i>kJ/kg·K</i>		
		Sat. liquid, <i>v_f</i>	Sat. vapor, <i>v_g</i>	Sat. liquid, <i>u_f</i>	Evap., <i>u_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>u_g</i>	Sat. liquid, <i>h_f</i>	Evap., <i>h_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>h_g</i>	Sat. liquid, <i>s_f</i>	Evap., <i>s_{fg}</i>	Sat. vapor, <i>s_g</i>
60	-36.95	0.0007097	0.31108	3.795	205.34	209.13	3.837	223.96	227.80	0.01633	0.94812	0.96445
70	-33.87	0.0007143	0.26921	7.672	203.23	210.90	7.722	222.02	229.74	0.03264	0.92783	0.96047
80	-31.13	0.0007184	0.23749	11.14	201.33	212.48	11.20	220.27	231.47	0.04707	0.91009	0.95716
90	-28.65	0.0007222	0.21261	14.30	199.60	213.90	14.36	218.67	233.04	0.06003	0.89431	0.95434
100	-26.37	0.0007258	0.19255	17.19	198.01	215.21	17.27	217.19	234.46	0.07182	0.88008	0.95191
120	-22.32	0.0007323	0.16216	22.38	195.15	217.53	22.47	214.52	236.99	0.09269	0.85520	0.94789
140	-18.77	0.0007381	0.14020	26.96	192.60	219.56	27.06	212.13	239.19	0.11080	0.83387	0.94467
160	-15.60	0.0007435	0.12355	31.06	190.31	221.37	31.18	209.96	241.14	0.12686	0.81517	0.94202
180	-12.73	0.0007485	0.11049	34.81	188.20	223.01	34.94	207.95	242.90	0.14131	0.79848	0.93979
200	-10.09	0.0007532	0.099951	38.26	186.25	224.51	38.41	206.09	244.50	0.15449	0.78339	0.93788
240	-5.38	0.0007618	0.083983	44.46	182.71	227.17	44.64	202.68	247.32	0.17786	0.75689	0.93475
280	-1.25	0.0007697	0.072434	49.95	179.54	229.49	50.16	199.61	249.77	0.19822	0.73406	0.93228
320	2.46	0.0007771	0.063681	54.90	176.65	231.55	55.14	196.78	251.93	0.21631	0.71395	0.93026
360	5.82	0.0007840	0.056809	59.42	173.99	233.41	59.70	194.15	253.86	0.23265	0.69591	0.92856
400	8.91	0.0007905	0.051266	63.61	171.49	235.10	63.92	191.68	255.61	0.24757	0.67954	0.92711
450	12.46	0.0007983	0.045677	68.44	168.58	237.03	68.80	188.78	257.58	0.26462	0.66093	0.92555
500	15.71	0.0008058	0.041168	72.92	165.86	238.77	73.32	186.04	259.36	0.28021	0.64399	0.92420
550	18.73	0.0008129	0.037452	77.09	163.29	240.38	77.54	183.44	260.98	0.29460	0.62842	0.92302
600	21.55	0.0008198	0.034335	81.01	160.84	241.86	81.50	180.95	262.46	0.30799	0.61398	0.92196
650	24.20	0.0008265	0.031680	84.72	158.51	243.23	85.26	178.56	263.82	0.32052	0.60048	0.92100
700	26.69	0.0008331	0.029392	88.24	156.27	244.51	88.82	176.26	265.08	0.33232	0.58780	0.92012
750	29.06	0.0008395	0.027398	91.59	154.11	245.70	92.22	174.03	266.25	0.34348	0.57582	0.91930
800	31.31	0.0008457	0.025645	94.80	152.02	246.82	95.48	171.86	267.34	0.35408	0.56445	0.91853
850	33.45	0.0008519	0.024091	97.88	150.00	247.88	98.61	169.75	268.36	0.36417	0.55362	0.91779
900	35.51	0.0008580	0.022703	100.84	148.03	248.88	101.62	167.69	269.31	0.37383	0.54326	0.91709
950	37.48	0.0008640	0.021456	103.70	146.11	249.82	104.52	165.68	270.20	0.38307	0.53333	0.91641
1000	39.37	0.0008700	0.020329	106.47	144.24	250.71	107.34	163.70	271.04	0.39196	0.52378	0.91574
1200	46.29	0.0008935	0.016728	116.72	137.12	253.84	117.79	156.12	273.92	0.42449	0.48870	0.91320
1400	52.40	0.0009167	0.014119	125.96	130.44	256.40	127.25	148.92	276.17	0.45325	0.45742	0.91067
1600	57.88	0.0009400	0.012134	134.45	124.05	258.50	135.96	141.96	277.92	0.47921	0.42881	0.90802
1800	62.87	0.0009639	0.010568	142.36	117.85	260.21	144.09	135.14	279.23	0.50304	0.40213	0.90517
2000	67.45	0.0009887	0.009297	149.81	111.75	261.56	151.78	128.36	280.15	0.52519	0.37684	0.90204
2500	77.54	0.0010567	0.006941	167.02	96.47	263.49	169.66	111.18	280.84	0.57542	0.31701	0.89243
3000	86.16	0.0011410	0.005272	183.09	80.17	263.26	186.51	92.57	279.08	0.62133	0.25759	0.87893

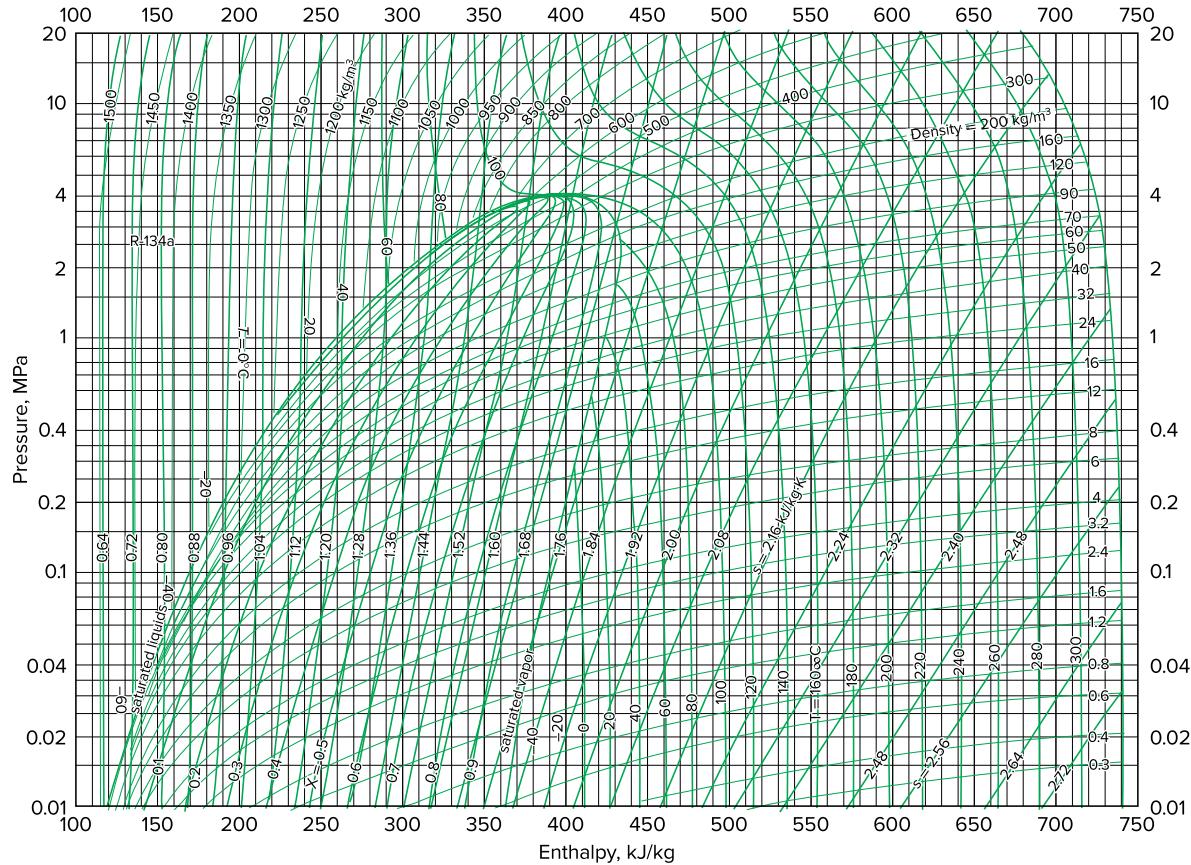
TABLE A-13 Superheated refrigerant-134a (*Continued*)

T °C	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K
<i>P</i> = 0.06 MPa (<i>T</i> _{sat} = -36.95°C)					<i>P</i> = 0.10 MPa (<i>T</i> _{sat} = -26.37°C)					<i>P</i> = 0.14 MPa (<i>T</i> _{sat} = -18.77°C)		
Sat.	0.31108	209.13	227.80	0.9645	0.19255	215.21	234.46	0.9519	0.14020	219.56	239.19	0.9447
-20	0.33608	220.62	240.78	1.0175	0.19841	219.68	239.52	0.9721	0.14605	225.93	246.37	0.9724
-10	0.35048	227.57	248.60	1.0478	0.20743	226.77	247.51	1.0031	0.15263	233.25	254.61	1.0032
0	0.36476	234.67	256.56	1.0775	0.21630	233.97	255.60	1.0333	0.15908	240.68	262.95	1.0331
10	0.37893	241.94	264.68	1.1067	0.22506	241.32	263.82	1.0628	0.16544	248.24	271.40	1.0625
20	0.39302	249.37	272.95	1.1354	0.23373	248.81	272.18	1.0919	0.17172	255.95	279.99	1.0913
30	0.40705	256.97	281.39	1.1637	0.24233	256.46	280.69	1.1204	0.17794	263.80	288.72	1.1196
40	0.42102	264.73	289.99	1.1916	0.25088	264.27	289.36	1.1485	0.18412	271.81	297.59	1.1475
50	0.43495	272.66	298.75	1.2192	0.25937	272.24	298.17	1.1762	0.19025	279.97	306.61	1.1750
60	0.44883	280.75	307.68	1.2464	0.26783	280.36	307.15	1.2036	0.19635	288.29	315.78	1.2021
70	0.46269	289.01	316.77	1.2732	0.27626	288.65	316.28	1.2306	0.20242	296.77	325.11	1.2289
80	0.47651	297.43	326.02	1.2998	0.28465	297.10	325.57	1.2573	0.20847	305.40	334.59	1.2554
90	0.49032	306.02	335.43	1.3261	0.29303	305.71	335.01	1.2836	0.21449	314.19	344.22	1.2815
100	0.50410	314.76	345.01	1.3521	0.30138	314.48	344.61	1.3097				
<i>P</i> = 0.18 MPa (<i>T</i> _{sat} = -12.73°C)					<i>P</i> = 0.20 MPa (<i>T</i> _{sat} = -10.09°C)					<i>P</i> = 0.24 MPa (<i>T</i> _{sat} = -5.38°C)		
Sat.	0.11049	223.01	242.90	0.9398	0.09995	224.51	244.50	0.9379	0.08398	227.17	247.32	0.9348
-10	0.11189	225.04	245.18	0.9485	0.09991	224.57	244.56	0.9381	0.08617	231.30	251.98	0.9520
0	0.11722	232.49	253.59	0.9799	0.10481	232.11	253.07	0.9699	0.09026	239.00	260.66	0.9832
10	0.12240	240.02	262.05	1.0103	0.10955	239.69	261.60	1.0005	0.09423	246.76	269.38	1.0134
20	0.12748	247.66	270.60	1.0400	0.11418	247.36	270.20	1.0304	0.09812	254.63	278.17	1.0429
30	0.13248	255.43	279.27	1.0691	0.11874	255.16	278.91	1.0596	0.10193	262.61	287.07	1.0718
40	0.13741	263.33	288.07	1.0976	0.12322	263.09	287.74	1.0882	0.10570	270.73	296.09	1.1002
50	0.14230	271.38	297.00	1.1257	0.12766	271.16	296.70	1.1164	0.10942	278.98	305.24	1.1281
60	0.14715	279.58	306.07	1.1533	0.13206	279.38	305.79	1.1441	0.11310	287.38	314.53	1.1555
70	0.15196	287.93	315.28	1.1806	0.13641	287.75	315.03	1.1714	0.11675	295.93	323.95	1.1826
80	0.15673	296.43	324.65	1.2075	0.14074	296.27	324.41	1.1984	0.12038	304.62	333.51	1.2093
90	0.16149	305.09	334.16	1.2340	0.14504	304.93	333.94	1.2250	0.12398	313.46	343.22	1.2356
100	0.16622	313.90	343.82	1.2603	0.14933	313.75	343.62	1.2513				
<i>P</i> = 0.28 MPa (<i>T</i> _{sat} = -1.25°C)					<i>P</i> = 0.32 MPa (<i>T</i> _{sat} = 2.46°C)					<i>P</i> = 0.40 MPa (<i>T</i> _{sat} = 8.91°C)		
Sat.	0.07243	229.49	249.77	0.9323	0.06368	231.55	251.93	0.9303	0.051266	235.10	255.61	0.9271
0	0.07282	230.46	250.85	0.9362	0.06609	237.56	258.70	0.9545	0.051506	235.99	256.59	0.9306
10	0.07646	238.29	259.70	0.9681	0.06925	245.51	267.67	0.9856	0.054213	244.19	265.88	0.9628
20	0.07997	246.15	268.54	0.9987	0.07231	253.52	276.66	1.0158	0.056796	252.37	275.09	0.9937
30	0.08338	254.08	277.42	1.0285	0.07530	261.62	285.72	1.0452	0.059292	260.60	284.32	1.0237
40	0.08672	262.12	286.40	1.0577	0.07823	269.83	294.87	1.0739	0.061724	268.92	293.61	1.0529
50	0.09000	270.28	295.48	1.0862	0.08111	278.17	304.12	1.1022	0.064104	277.34	302.98	1.0814
60	0.09324	278.58	304.69	1.1143	0.08395	286.64	313.50	1.1299	0.066443	285.88	312.45	1.1095
70	0.09644	287.01	314.01	1.1419	0.08675	295.24	323.00	1.1572	0.068747	294.54	322.04	1.1370
80	0.09961	295.59	323.48	1.1690	0.08953	303.99	332.64	1.1841	0.071023	303.34	331.75	1.1641
90	0.10275	304.30	333.07	1.1958	0.09229	312.87	342.41	1.2106	0.073274	312.28	341.59	1.1908
100	0.10587	313.17	342.81	1.2223	0.09503	321.91	352.31	1.2368	0.075504	321.35	351.55	1.2172
110	0.10897	322.18	352.69	1.2484	0.09775	331.08	362.36	1.2627	0.077717	330.56	361.65	1.2432
120	0.11205	331.34	362.72	1.2742	0.10045	340.41	372.55	1.2883	0.079913	339.92	371.89	1.2689
130	0.11512	340.65	372.88	1.2998	0.10314	349.88	382.89	1.3136	0.082096	349.42	382.26	1.2943

TABLE A-13

Superheated refrigerant-134a (*Concluded*)

T °C	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K	v m ³ /kg	u kJ/kg	h kJ/kg	s kJ/kg·K
<i>P</i> = 0.50 MPa (<i>T</i> _{sat} = 15.71°C)					<i>P</i> = 0.60 MPa (<i>T</i> _{sat} = 21.55°C)					<i>P</i> = 0.70 MPa (<i>T</i> _{sat} = 26.69°C)		
Sat.	0.041168	238.77	259.36	0.9242	0.034335	241.86	262.46	0.9220	0.029392	244.51	265.08	0.9201
20	0.042115	242.42	263.48	0.9384	0.035984	249.24	270.83	0.9500	0.029966	247.49	268.47	0.9314
30	0.044338	250.86	273.03	0.9704	0.037865	257.88	280.60	0.9817	0.031696	256.41	278.59	0.9642
40	0.046456	259.27	282.50	1.0011	0.039659	266.50	290.30	1.0122	0.033322	265.22	288.54	0.9955
50	0.048499	267.73	291.98	1.0309	0.041389	275.17	300.00	1.0417	0.034875	274.03	298.44	1.0257
60	0.050485	276.27	301.51	1.0600	0.043069	283.91	309.75	1.0706	0.036373	282.88	308.34	1.0550
70	0.052427	284.91	311.12	1.0884	0.044710	292.74	319.57	1.0988	0.037829	291.81	318.29	1.0835
80	0.054331	293.65	320.82	1.1163	0.046318	301.69	329.48	1.1265	0.039250	300.84	328.31	1.1115
90	0.056205	302.52	330.63	1.1436	0.047900	310.75	339.49	1.1536	0.040642	309.96	338.41	1.1389
100	0.058053	311.52	340.55	1.1706	0.049458	319.93	349.61	1.1804	0.042010	319.21	348.61	1.1659
110	0.059880	320.65	350.59	1.1971	0.050997	329.24	359.84	1.2068	0.043358	328.57	358.92	1.1925
120	0.061687	329.91	360.75	1.2233	0.052519	338.69	370.20	1.2328	0.044688	338.06	369.34	1.2186
130	0.063479	339.31	371.05	1.2492	0.054027	348.26	380.68	1.2585	0.046004	347.67	379.88	1.2445
140	0.065256	348.85	381.47	1.2747	0.055522	357.98	391.29	1.2838	0.047306	357.42	390.54	1.2700
150	0.067021	358.52	392.04	1.3000	0.057006	367.83	402.03	1.3089	0.048597	367.31	401.32	1.2952
<i>P</i> = 0.80 MPa (<i>T</i> _{sat} = 31.31°C)					<i>P</i> = 0.90 MPa (<i>T</i> _{sat} = 35.51°C)					<i>P</i> = 1.00 MPa (<i>T</i> _{sat} = 39.37°C)		
Sat.	0.025645	246.82	267.34	0.9185	0.022686	248.82	269.25	0.9169	0.020319	250.71	271.04	0.9157
40	0.027035	254.84	276.46	0.9481	0.023375	253.15	274.19	0.9328	0.020406	251.32	271.73	0.9180
50	0.028547	263.87	286.71	0.9803	0.024809	262.46	284.79	0.9661	0.021796	260.96	282.76	0.9526
60	0.029973	272.85	296.82	1.0111	0.026146	271.62	295.15	0.9977	0.023068	270.33	293.40	0.9851
70	0.031340	281.83	306.90	1.0409	0.027413	280.74	305.41	1.0280	0.024261	279.61	303.87	1.0160
80	0.032659	290.86	316.99	1.0699	0.028630	289.88	315.65	1.0574	0.025398	288.87	314.27	1.0459
90	0.033941	299.97	327.12	1.0982	0.029806	299.08	325.90	1.0861	0.026492	298.17	324.66	1.0749
100	0.035193	309.17	337.32	1.1259	0.030951	308.35	336.21	1.1141	0.027552	307.52	335.08	1.1032
110	0.036420	318.47	347.61	1.1531	0.032068	317.72	346.58	1.1415	0.028584	316.96	345.54	1.1309
120	0.037625	327.89	357.99	1.1798	0.033164	327.19	357.04	1.1684	0.029592	326.49	356.08	1.1580
130	0.038813	337.42	368.47	1.2062	0.034241	336.78	367.59	1.1949	0.030581	336.12	366.70	1.1847
140	0.039985	347.08	379.07	1.2321	0.035302	346.48	378.25	1.2211	0.031554	345.87	377.42	1.2110
150	0.041143	356.86	389.78	1.2577	0.036349	356.30	389.01	1.2468	0.032512	355.73	388.24	1.2369
160	0.042290	366.78	400.61	1.2830	0.037384	366.25	399.89	1.2722	0.033457	365.71	399.17	1.2624
170	0.043427	376.83	411.57	1.3081	0.038408	376.33	410.89	1.2973	0.034392	375.82	410.22	1.2876
180	0.044554	387.01	422.65	1.3328	0.039423	386.54	422.02	1.3221	0.035317	386.06	421.38	1.3125
<i>P</i> = 1.20 MPa (<i>T</i> _{sat} = 46.29°C)					<i>P</i> = 1.40 MPa (<i>T</i> _{sat} = 52.40°C)					<i>P</i> = 1.60 MPa (<i>T</i> _{sat} = 57.88°C)		
Sat.	0.016728	253.84	273.92	0.9132	0.014119	256.40	276.17	0.9107	0.012134	258.50	277.92	0.9080
50	0.017201	257.64	278.28	0.9268	0.015005	264.46	285.47	0.9389	0.012372	260.91	280.71	0.9164
60	0.018404	267.57	289.66	0.9615	0.016060	274.62	297.10	0.9733	0.013430	271.78	293.27	0.9536
70	0.019502	277.23	300.63	0.9939	0.017023	284.51	308.34	1.0056	0.014362	282.11	305.09	0.9875
80	0.020529	286.77	311.40	1.0249	0.017923	294.28	319.37	1.0364	0.015215	292.19	316.53	1.0195
90	0.021506	296.28	322.09	1.0547	0.018778	304.01	330.30	1.0661	0.016014	302.16	327.78	1.0501
100	0.022442	305.81	332.74	1.0836	0.019597	313.76	341.19	1.0949	0.016773	312.09	338.93	1.0795
110	0.023348	315.40	343.41	1.1119	0.020388	323.55	352.09	1.1230	0.017500	322.03	350.03	1.1081
120	0.024228	325.05	354.12	1.1395	0.021155	333.41	363.02	1.1504	0.018201	332.02	361.14	1.1360
130	0.025086	334.79	364.90	1.1665	0.021904	343.34	374.01	1.1773	0.018882	342.06	372.27	1.1633
140	0.025927	344.63	375.74	1.1931	0.022636	353.37	385.07	1.2038	0.019545	352.19	383.46	1.1901
150	0.026753	354.57	386.68	1.2192	0.023355	363.51	396.20	1.2298	0.020194	362.40	394.71	1.2164
160	0.027566	364.63	397.71	1.2450	0.024061	373.75	407.43	1.2554	0.020830	372.71	406.04	1.2422
170	0.028367	374.80	408.84	1.2704	0.024757	384.12	418.78	1.2808	0.021456	383.13	417.46	1.2677

FIGURE A-14*P-h diagram for refrigerant-134a.*

Note: The reference point used for the chart is different than that used in the R-134a tables. Therefore, problems should be solved using all property data either from the tables or from the chart, but not from both.

Source of Data: American Society of Heating, Refrigerating, and Air-Conditioning Engineers, Inc., Atlanta, GA.

994
PROPERTY TABLES AND CHARTS

TABLE A-15

Properties of saturated water

Temp. <i>T</i> , °C	Saturation pressure <i>P_{sat}</i> , kPa	Density <i>ρ</i> , kg/m ³		Enthalpy of vaporization <i>h_{fg}</i> , kJ/kg		Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K		Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K		Dynamic viscosity <i>μ</i> , kg/m·s		Prandtl number Pr		Volume expansion coefficient <i>β</i> , 1/K
		Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid
0.01	0.6113	999.8	0.0048	2501	4217	1854	0.561	0.0171	1.792×10^{-3}	0.922×10^{-5}	13.5	1.00	-0.068×10^{-3}	
5	0.8721	999.9	0.0068	2490	4205	1857	0.571	0.0173	1.519×10^{-3}	0.934×10^{-5}	11.2	1.00	0.015×10^{-3}	
10	1.2276	999.7	0.0094	2478	4194	1862	0.580	0.0176	1.307×10^{-3}	0.946×10^{-5}	9.45	1.00	0.733×10^{-3}	
15	1.7051	999.1	0.0128	2466	4185	1863	0.589	0.0179	1.138×10^{-3}	0.959×10^{-5}	8.09	1.00	0.138×10^{-3}	
20	2.339	998.0	0.0173	2454	4182	1867	0.598	0.0182	1.002×10^{-3}	0.973×10^{-5}	7.01	1.00	0.195×10^{-3}	
25	3.169	997.0	0.0231	2442	4180	1870	0.607	0.0186	0.891×10^{-3}	0.987×10^{-5}	6.14	1.00	0.247×10^{-3}	
30	4.246	996.0	0.0304	2431	4178	1875	0.615	0.0189	0.798×10^{-3}	1.001×10^{-5}	5.42	1.00	0.294×10^{-3}	
35	5.628	994.0	0.0397	2419	4178	1880	0.623	0.0192	0.720×10^{-3}	1.016×10^{-5}	4.83	1.00	0.337×10^{-3}	
40	7.384	992.1	0.0512	2407	4179	1885	0.631	0.0196	0.653×10^{-3}	1.031×10^{-5}	4.32	1.00	0.377×10^{-3}	
45	9.593	990.1	0.0655	2395	4180	1892	0.637	0.0200	0.596×10^{-3}	1.046×10^{-5}	3.91	1.00	0.415×10^{-3}	
50	12.35	988.1	0.0831	2383	4181	1900	0.644	0.0204	0.547×10^{-3}	1.062×10^{-5}	3.55	1.00	0.451×10^{-3}	
55	15.76	985.2	0.1045	2371	4183	1908	0.649	0.0208	0.504×10^{-3}	1.077×10^{-5}	3.25	1.00	0.484×10^{-3}	
60	19.94	983.3	0.1304	2359	4185	1916	0.654	0.0212	0.467×10^{-3}	1.093×10^{-5}	2.99	1.00	0.517×10^{-3}	
65	25.03	980.4	0.1614	2346	4187	1926	0.659	0.0216	0.433×10^{-3}	1.110×10^{-5}	2.75	1.00	0.548×10^{-3}	
70	31.19	977.5	0.1983	2334	4190	1936	0.663	0.0221	0.404×10^{-3}	1.126×10^{-5}	2.55	1.00	0.578×10^{-3}	
75	38.58	974.7	0.2421	2321	4193	1948	0.667	0.0225	0.378×10^{-3}	1.142×10^{-5}	2.38	1.00	0.607×10^{-3}	
80	47.39	971.8	0.2935	2309	4197	1962	0.670	0.0230	0.355×10^{-3}	1.159×10^{-5}	2.22	1.00	0.653×10^{-3}	
85	57.83	968.1	0.3536	2296	4201	1977	0.673	0.0235	0.333×10^{-3}	1.176×10^{-5}	2.08	1.00	0.670×10^{-3}	
90	70.14	965.3	0.4235	2283	4206	1993	0.675	0.0240	0.315×10^{-3}	1.193×10^{-5}	1.96	1.00	0.702×10^{-3}	
95	84.55	961.5	0.5045	2270	4212	2010	0.677	0.0246	0.297×10^{-3}	1.210×10^{-5}	1.85	1.00	0.716×10^{-3}	
100	101.33	957.9	0.5978	2257	4217	2029	0.679	0.0251	0.282×10^{-3}	1.227×10^{-5}	1.75	1.00	0.750×10^{-3}	
110	143.27	950.6	0.8263	2230	4229	2071	0.682	0.0262	0.255×10^{-3}	1.261×10^{-5}	1.58	1.00	0.798×10^{-3}	
120	198.53	943.4	1.121	2203	4244	2120	0.683	0.0275	0.232×10^{-3}	1.296×10^{-5}	1.44	1.00	0.858×10^{-3}	
130	270.1	934.6	1.496	2174	4263	2177	0.684	0.0288	0.213×10^{-3}	1.330×10^{-5}	1.33	1.01	0.913×10^{-3}	
140	361.3	921.7	1.965	2145	4286	2244	0.683	0.0301	0.197×10^{-3}	1.365×10^{-5}	1.24	1.02	0.970×10^{-3}	
150	475.8	916.6	2.546	2114	4311	2314	0.682	0.0316	0.183×10^{-3}	1.399×10^{-5}	1.16	1.02	1.025×10^{-3}	
160	617.8	907.4	3.256	2083	4340	2420	0.680	0.0331	0.170×10^{-3}	1.434×10^{-5}	1.09	1.05	1.145×10^{-3}	
170	791.7	897.7	4.119	2050	4370	2490	0.677	0.0347	0.160×10^{-3}	1.468×10^{-5}	1.03	1.05	1.178×10^{-3}	
180	1,002.1	887.3	5.153	2015	4410	2590	0.673	0.0364	0.150×10^{-3}	1.502×10^{-5}	0.983	1.07	1.210×10^{-3}	
190	1,254.4	876.4	6.388	1979	4460	2710	0.669	0.0382	0.142×10^{-3}	1.537×10^{-5}	0.947	1.09	1.280×10^{-3}	
200	1,553.8	864.3	7.852	1941	4500	2840	0.663	0.0401	0.134×10^{-3}	1.571×10^{-5}	0.910	1.11	1.350×10^{-3}	
220	2,318	840.3	11.60	1859	4610	3110	0.650	0.0442	0.122×10^{-3}	1.641×10^{-5}	0.865	1.15	1.520×10^{-3}	
240	3,344	813.7	16.73	1767	4760	3520	0.632	0.0487	0.111×10^{-3}	1.712×10^{-5}	0.836	1.24	1.720×10^{-3}	
260	4,688	783.7	23.69	1663	4970	4070	0.609	0.0540	0.102×10^{-3}	1.788×10^{-5}	0.832	1.35	2.000×10^{-3}	
280	6,412	750.8	33.15	1544	5280	4835	0.581	0.0605	0.094×10^{-3}	1.870×10^{-5}	0.854	1.49	2.380×10^{-3}	
300	8,581	713.8	46.15	1405	5750	5980	0.548	0.0695	0.086×10^{-3}	1.965×10^{-5}	0.902	1.69	2.950×10^{-3}	
320	11,274	667.1	64.57	1239	6540	7900	0.509	0.0836	0.078×10^{-3}	2.084×10^{-5}	1.00	1.97		
340	14,586	610.5	92.62	1028	8240	11,870	0.469	0.110	0.070×10^{-3}	2.255×10^{-5}	1.23	2.43		
360	18,651	528.3	144.0	720	14,690	25,800	0.427	0.178	0.060×10^{-3}	2.571×10^{-5}	2.06	3.73		
374.14	22,090	317.0	317.0	0	—	—	—	—	0.043×10^{-3}	4.313×10^{-5}				

Note 1: Kinematic viscosity ν and thermal diffusivity α can be calculated from their definitions, $\nu = \mu/\rho$ and $\alpha = k/\rho c_p = \nu/\text{Pr}$. The temperatures 0.01°C, 100°C, and 374.14°C are the triple-, boiling-, and critical-point temperatures of water, respectively. The properties listed here (except the vapor density) can be used at any pressure with negligible error except at temperatures near the critical-point value.

Note 2: The unit kJ/kg·°C for specific heat is equivalent to kJ/kg·K, and the unit W/m·°C for thermal conductivity is equivalent to W/m·K.

Source: Viscosity and thermal conductivity data are from J. V. Sengers and J. T. R. Watson, *Journal of Physical and Chemical Reference Data* 15 (1986), pp. 1291–1322. Other data are obtained from various sources or calculated.

TABLE A-16

Properties of saturated refrigerant-134a

Temp. <i>T</i> , °C	Saturation pressure <i>P</i> , kPa	Density <i>ρ</i> , kg/m ³		Enthalpy of vaporization <i>h_{f_v}</i> , kJ/kg		Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K		Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K		Dynamic Viscosity <i>μ</i> , kg/m·s		Prandtl number Pr		Volume expansion coefficient <i>β</i> , 1/K		Surface tension, N/m	
		Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor
-40	51.2	1418	2.773	225.9	1254	748.6	0.1101	0.00811	4.878×10^{-4}	2.550×10^{-6}	5.558	0.235	0.00205	0.01760			
-35	66.2	1403	3.524	222.7	1264	764.1	0.1084	0.00862	4.509×10^{-4}	3.003×10^{-6}	5.257	0.266	0.00209	0.01682			
-30	84.4	1389	4.429	219.5	1273	780.2	0.1066	0.00913	4.178×10^{-4}	3.504×10^{-6}	4.992	0.299	0.00215	0.01604			
-25	106.5	1374	5.509	216.3	1283	797.2	0.1047	0.00963	3.882×10^{-4}	4.054×10^{-6}	4.757	0.335	0.00220	0.01527			
-20	132.8	1359	6.787	213.0	1294	814.9	0.1028	0.01013	3.614×10^{-4}	4.651×10^{-6}	4.548	0.374	0.00227	0.01451			
-15	164.0	1343	8.288	209.5	1306	833.5	0.1009	0.01063	3.371×10^{-4}	5.295×10^{-6}	4.363	0.415	0.00233	0.01376			
-10	200.7	1327	10.04	206.0	1318	853.1	0.0989	0.01112	3.150×10^{-4}	5.982×10^{-6}	4.198	0.459	0.00241	0.01302			
-5	243.5	1311	12.07	202.4	1330	873.8	0.0968	0.01161	2.947×10^{-4}	6.709×10^{-6}	4.051	0.505	0.00249	0.01229			
0	293.0	1295	14.42	198.7	1344	895.6	0.0947	0.01210	2.761×10^{-4}	7.471×10^{-6}	3.919	0.553	0.00258	0.01156			
5	349.9	1278	17.12	194.8	1358	918.7	0.0925	0.01259	2.589×10^{-4}	8.264×10^{-6}	3.802	0.603	0.00269	0.01084			
10	414.9	1261	20.22	190.8	1374	943.2	0.0903	0.01308	2.430×10^{-4}	9.081×10^{-6}	3.697	0.655	0.00280	0.01014			
15	488.7	1244	23.75	186.6	1390	969.4	0.0880	0.01357	2.281×10^{-4}	9.915×10^{-6}	3.604	0.708	0.00293	0.00944			
20	572.1	1226	27.77	182.3	1408	997.6	0.0856	0.01406	2.142×10^{-4}	1.075×10^{-5}	3.521	0.763	0.00307	0.00876			
25	665.8	1207	32.34	177.8	1427	1028	0.0833	0.01456	2.012×10^{-4}	1.160×10^{-5}	3.448	0.819	0.00324	0.00808			
30	770.6	1188	37.53	173.1	1448	1061	0.0808	0.01507	1.888×10^{-4}	1.244×10^{-5}	3.383	0.877	0.00342	0.00742			
35	887.5	1168	43.41	168.2	1471	1098	0.0783	0.01558	1.772×10^{-4}	1.327×10^{-5}	3.328	0.935	0.00364	0.00677			
40	1017.1	1147	50.08	163.0	1498	1138	0.0757	0.01610	1.660×10^{-4}	1.408×10^{-5}	3.285	0.995	0.00390	0.00613			
45	1160.5	1125	57.66	157.6	1529	1184	0.0731	0.01664	1.554×10^{-4}	1.486×10^{-5}	3.253	1.058	0.00420	0.00550			
50	1318.6	1102	66.27	151.8	1566	1237	0.0704	0.01720	1.453×10^{-4}	1.562×10^{-5}	3.231	1.123	0.00455	0.00489			
55	1492.3	1078	76.11	145.7	1608	1298	0.0676	0.01777	1.355×10^{-4}	1.634×10^{-5}	3.223	1.193	0.00500	0.00429			
60	1682.8	1053	87.38	139.1	1659	1372	0.0647	0.01838	1.260×10^{-4}	1.704×10^{-5}	3.229	1.272	0.00554	0.00372			
65	1891.0	1026	100.4	132.1	1722	1462	0.0618	0.01902	1.167×10^{-4}	1.771×10^{-5}	3.255	1.362	0.00624	0.00315			
70	2118.2	996.2	115.6	124.4	1801	1577	0.0587	0.01972	1.077×10^{-4}	1.839×10^{-5}	3.307	1.471	0.00716	0.00261			
75	2365.8	964	133.6	115.9	1907	1731	0.0555	0.02048	9.891×10^{-5}	1.908×10^{-5}	3.400	1.612	0.00843	0.00209			
80	2635.2	928.2	155.3	106.4	2056	1948	0.0521	0.02133	9.011×10^{-5}	1.982×10^{-5}	3.558	1.810	0.01031	0.00160			
85	2928.2	887.1	182.3	95.4	2287	2281	0.0484	0.02233	8.124×10^{-5}	2.071×10^{-5}	3.837	2.116	0.01336	0.00114			
90	3246.9	837.7	217.8	82.2	2701	2865	0.0444	0.02357	7.203×10^{-5}	2.187×10^{-5}	4.385	2.658	0.01911	0.00071			
95	3594.1	772.5	269.3	64.9	3675	4144	0.0396	0.02544	6.190×10^{-5}	2.370×10^{-5}	5.746	3.862	0.03343	0.00033			
100	3975.1	651.7	376.3	33.9	7959	8785	0.0322	0.02989	4.765×10^{-5}	2.833×10^{-5}	11.77	8.326	0.10047	0.00004			

Note 1: Kinematic viscosity ν and thermal diffusivity α can be calculated from their definitions, $\nu = \mu/\rho$ and $\alpha = k/\rho c_p = \nu/\text{Pr}$. The properties listed here (except the vapor density) can be used at any pressures with negligible error except at temperatures near the critical-point value.

Note 2: The unit kJ/kg·°C for specific heat is equivalent to kJ/kg·K, and the unit W/m·°C for thermal conductivity is equivalent to W/m·K.

Source: Data generated from the EES software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. Original sources: R. Tillner-Roth and H. D. Baehr, "An International Standard Formulation for the Thermodynamic Properties of 1,1,1,2-Tetrafluoroethane (HFC-134a) for Temperatures from 170 K to 455 K and Pressures up to 70 MPa," *Journal of Physical Chemistry Reference Data*, Vol. 23, No. 5, 1994; M.J. Assael, N. K. Dalaouti, A. A. Griva, and J. H. Dymond, "Viscosity and Thermal Conductivity of Halogenated Methane and Ethane Refrigerants," *IJR*, Vol. 22, pp. 525–535, 1999; NIST REFPROP 6 program (M. O. McLinden, S. A. Klein, E. W. Lemmon, and A. P. Peskin, Physical and Chemical Properties Division, National Institute of Standards and Technology, Boulder, CO 80303, 1995).

TABLE A-17

Properties of saturated ammonia

Temp., °C	P, kPa	Saturation pressure		Density ρ , kg/m ³		Enthalpy of vaporization h_{fg} , kJ/kg		Specific heat c_p , J/kg·K		Thermal conductivity k , W/m·K		Dynamic Viscosity μ , kg/m·s		Prandtl number Pr		Volume Expansion coefficient β , 1/K		Surface tension, N/m	
		Liquid	Vapor			Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor		
-40	71.66	690.2	0.6435	1389	4414	2242	—	0.01792	2.926 × 10 ⁻⁴	7.957 × 10 ⁻⁶	—	0.9955	0.00176	0.03565					
-30	119.4	677.8	1.037	1360	4465	2322	—	0.01898	2.630 × 10 ⁻⁴	8.311 × 10 ⁻⁶	—	1.017	0.00185	0.03341					
-25	151.5	671.5	1.296	1345	4489	2369	0.5968	0.01957	2.492 × 10 ⁻⁴	8.490 × 10 ⁻⁶	1.875	1.028	0.00190	0.03229					
-20	190.1	665.1	1.603	1329	4514	2420	0.5853	0.02015	2.361 × 10 ⁻⁴	8.669 × 10 ⁻⁶	1.821	1.041	0.00194	0.03118					
-15	236.2	658.6	1.966	1313	4538	2476	0.5737	0.02075	2.236 × 10 ⁻⁴	8.851 × 10 ⁻⁶	1.769	1.056	0.00199	0.03007					
-10	290.8	652.1	2.391	1297	4564	2536	0.5621	0.02138	2.117 × 10 ⁻⁴	9.034 × 10 ⁻⁶	1.718	1.072	0.00205	0.02896					
-5	354.9	645.4	2.886	1280	4589	2601	0.5505	0.02203	2.003 × 10 ⁻⁴	9.218 × 10 ⁻⁶	1.670	1.089	0.00210	0.02786					
0	429.6	638.6	3.458	1262	4617	2672	0.5390	0.02270	1.896 × 10 ⁻⁴	9.405 × 10 ⁻⁶	1.624	1.107	0.00216	0.02676					
5	516	631.7	4.116	1244	4645	2749	0.5274	0.02341	1.794 × 10 ⁻⁴	9.593 × 10 ⁻⁶	1.580	1.126	0.00223	0.02566					
10	615.3	624.6	4.870	1226	4676	2831	0.5158	0.02415	1.697 × 10 ⁻⁴	9.784 × 10 ⁻⁶	1.539	1.147	0.00230	0.02457					
15	728.8	617.5	5.729	1206	4709	2920	0.5042	0.02492	1.606 × 10 ⁻⁴	9.978 × 10 ⁻⁶	1.500	1.169	0.00237	0.02348					
20	857.8	610.2	6.705	1186	4745	3016	0.4927	0.02573	1.519 × 10 ⁻⁴	1.017 × 10 ⁻⁵	1.463	1.193	0.00245	0.02240					
25	1003	602.8	7.809	1166	4784	3120	0.4811	0.02658	1.438 × 10 ⁻⁴	1.037 × 10 ⁻⁵	1.430	1.218	0.00254	0.02132					
30	1167	595.2	9.055	1144	4828	3232	0.4695	0.02748	1.361 × 10 ⁻⁴	1.057 × 10 ⁻⁵	1.399	1.244	0.00264	0.02024					
35	1351	587.4	10.46	1122	4877	3354	0.4579	0.02843	1.288 × 10 ⁻⁴	1.078 × 10 ⁻⁵	1.372	1.272	0.00275	0.01917					
40	1555	579.4	12.03	1099	4932	3486	0.4464	0.02943	1.219 × 10 ⁻⁴	1.099 × 10 ⁻⁵	1.347	1.303	0.00287	0.01810					
45	1782	571.3	13.8	1075	4993	3631	0.4348	0.03049	1.155 × 10 ⁻⁴	1.121 × 10 ⁻⁵	1.327	1.335	0.00301	0.01704					
50	2033	562.9	15.78	1051	5063	3790	0.4232	0.03162	1.094 × 10 ⁻⁴	1.143 × 10 ⁻⁵	1.310	1.371	0.00316	0.01598					
55	2310	554.2	18.00	1025	5143	3967	0.4116	0.03283	1.037 × 10 ⁻⁴	1.166 × 10 ⁻⁵	1.297	1.409	0.00334	0.01493					
60	2614	545.2	20.48	997.4	5234	4163	0.4001	0.03412	9.846 × 10 ⁻⁵	1.189 × 10 ⁻⁵	1.288	1.452	0.00354	0.01389					
65	2948	536.0	23.26	968.9	5340	4384	0.3885	0.03550	9.347 × 10 ⁻⁵	1.213 × 10 ⁻⁵	1.285	1.499	0.00377	0.01285					
70	3312	526.3	26.39	939.0	5463	4634	0.3769	0.03700	8.879 × 10 ⁻⁵	1.238 × 10 ⁻⁵	1.287	1.551	0.00404	0.01181					
75	3709	516.2	29.90	907.5	5608	4923	0.3653	0.03862	8.440 × 10 ⁻⁵	1.264 × 10 ⁻⁵	1.296	1.612	0.00436	0.01079					
80	4141	505.7	33.87	874.1	5780	5260	0.3538	0.04038	8.030 × 10 ⁻⁵	1.292 × 10 ⁻⁵	1.312	1.683	0.00474	0.00977					
85	4609	494.5	38.36	838.6	5988	5659	0.3422	0.04232	7.646 × 10 ⁻⁵	1.322 × 10 ⁻⁵	1.338	1.768	0.00521	0.00876					
90	5116	482.8	43.48	800.6	6242	6142	0.3306	0.04447	7.284 × 10 ⁻⁵	1.354 × 10 ⁻⁵	1.375	1.871	0.00579	0.00776					
95	5665	470.2	49.35	759.8	6561	6740	0.3190	0.04687	6.946 × 10 ⁻⁵	1.389 × 10 ⁻⁵	1.429	1.999	0.00652	0.00677					
100	6257	456.6	56.15	715.5	6972	7503	0.3075	0.04958	6.628 × 10 ⁻⁵	1.429 × 10 ⁻⁵	1.503	2.163	0.00749	0.00579					

Note 1: Kinematic viscosity ν and thermal diffusivity α can be calculated from their definitions, $\nu = \mu/\rho$ and $\alpha = k/\rho c_p = \nu/\text{Pr}$. The properties listed here (except the vapor density) can be used at any pressures with negligible error except at temperatures near the critical-point value.

Note 2: The unit kJ/kg·°C for specific heat is equivalent to kJ/kg·K, and the unit W/m·°C for thermal conductivity is equivalent to W/m·K.

Source: Data generated from the EES software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. Original sources: Tillner-Roth, Harms-Watzenberg, and Baehr, "Eine neue Fundamentalgleichung für Ammoniak," DKV-Tagungsbericht 20:167–181, 1993; Liley and Desai, "Thermophysical Properties of Refrigerants," ASHRAE, 1993, ISBN 1-883413-10-9.

TABLE A-18

Properties of saturated propane

Temp. <i>T</i> , °C	Saturation pressure <i>P</i> , kPa	Density <i>ρ</i> , kg/m ³		Enthalpy of vaporization <i>h_{fg}</i> , kJ/kg		Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K		Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K		Dynamic Viscosity <i>μ</i> , kg/m·s		Prandtl number Pr		Volume expansion coefficient <i>β</i> , 1/K	Surface tension, N/m
		Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor	Liquid	Vapor
-120	0.4053	664.7	0.01408	498.3	2003	1115	0.1802	0.00589	6.136×10^{-4}	4.372×10^{-6}	6.820	0.827	0.00153	0.02630	
-110	1.157	654.5	0.03776	489.3	2021	1148	0.1738	0.00645	5.054×10^{-4}	4.625×10^{-6}	5.878	0.822	0.00157	0.02486	
-100	2.881	644.2	0.08872	480.4	2044	1183	0.1672	0.00705	4.252×10^{-4}	4.881×10^{-6}	5.195	0.819	0.00161	0.02344	
-90	6.406	633.8	0.1870	471.5	2070	1221	0.1606	0.00769	3.635×10^{-4}	5.143×10^{-6}	4.686	0.817	0.00166	0.02202	
-80	12.97	623.2	0.3602	462.4	2100	1263	0.1539	0.00836	3.149×10^{-4}	5.409×10^{-6}	4.297	0.817	0.00171	0.02062	
-70	24.26	612.5	0.6439	453.1	2134	1308	0.1472	0.00908	2.755×10^{-4}	5.680×10^{-6}	3.994	0.818	0.00177	0.01923	
-60	42.46	601.5	1.081	443.5	2173	1358	0.1407	0.00985	2.430×10^{-4}	5.956×10^{-6}	3.755	0.821	0.00184	0.01785	
-50	70.24	590.3	1.724	433.6	2217	1412	0.1343	0.01067	2.158×10^{-4}	6.239×10^{-6}	3.563	0.825	0.00192	0.01649	
-40	110.7	578.8	2.629	423.1	2258	1471	0.1281	0.01155	1.926×10^{-4}	6.529×10^{-6}	3.395	0.831	0.00201	0.01515	
-30	167.3	567.0	3.864	412.1	2310	1535	0.1221	0.01250	1.726×10^{-4}	6.827×10^{-6}	3.266	0.839	0.00213	0.01382	
-20	243.8	554.7	5.503	400.3	2368	1605	0.1163	0.01351	1.551×10^{-4}	7.136×10^{-6}	3.158	0.848	0.00226	0.01251	
-10	344.4	542.0	7.635	387.8	2433	1682	0.1107	0.01459	1.397×10^{-4}	7.457×10^{-6}	3.069	0.860	0.00242	0.01122	
0	473.3	528.7	10.36	374.2	2507	1768	0.1054	0.01576	1.259×10^{-4}	7.794×10^{-6}	2.996	0.875	0.00262	0.00996	
5	549.8	521.8	11.99	367.0	2547	1814	0.1028	0.01637	1.195×10^{-4}	7.970×10^{-6}	2.964	0.883	0.00273	0.00934	
10	635.1	514.7	13.81	359.5	2590	1864	0.1002	0.01701	1.135×10^{-4}	8.151×10^{-6}	2.935	0.893	0.00286	0.00872	
15	729.8	507.5	15.85	351.7	2637	1917	0.0977	0.01767	1.077×10^{-4}	8.339×10^{-6}	2.909	0.905	0.00301	0.00811	
20	834.4	500.0	18.13	343.4	2688	1974	0.0952	0.01836	1.022×10^{-4}	8.534×10^{-6}	2.886	0.918	0.00318	0.00751	
25	949.7	492.2	20.68	334.8	2742	2036	0.0928	0.01908	9.702×10^{-5}	8.738×10^{-6}	2.866	0.933	0.00337	0.00691	
30	1076	484.2	23.53	325.8	2802	2104	0.0904	0.01982	9.197×10^{-5}	8.952×10^{-6}	2.850	0.950	0.00358	0.00633	
35	1215	475.8	26.72	316.2	2869	2179	0.0881	0.02061	8.710×10^{-5}	9.178×10^{-6}	2.837	0.971	0.00384	0.00575	
40	1366	467.1	30.29	306.1	2943	2264	0.0857	0.02142	8.240×10^{-5}	9.417×10^{-6}	2.828	0.995	0.00413	0.00518	
45	1530	458.0	34.29	295.3	3026	2361	0.0834	0.02228	7.785×10^{-5}	9.674×10^{-6}	2.824	1.025	0.00448	0.00463	
50	1708	448.5	38.79	283.9	3122	2473	0.0811	0.02319	7.343×10^{-5}	9.950×10^{-6}	2.826	1.061	0.00491	0.00408	
60	2110	427.5	49.66	258.4	3283	2769	0.0765	0.02517	6.487×10^{-5}	1.058×10^{-5}	2.784	1.164	0.00609	0.00303	
70	2580	403.2	64.02	228.0	3595	3241	0.0717	0.02746	5.649×10^{-5}	1.138×10^{-5}	2.834	1.343	0.00811	0.00204	
80	3127	373.0	84.28	189.7	4501	4173	0.0663	0.03029	4.790×10^{-5}	1.249×10^{-5}	3.251	1.722	0.01248	0.00114	
90	3769	329.1	118.6	133.2	6977	7239	0.0595	0.03441	3.807×10^{-5}	1.448×10^{-5}	4.465	3.047	0.02847	0.00037	

Note 1: Kinematic viscosity ν and thermal diffusivity α can be calculated from their definitions, $\nu = \mu/\rho$ and $\alpha = k/\mu c_p = \nu/\text{Pr}$. The properties listed here (except the vapor density) can be used at any pressures with negligible error except at temperatures near the critical-point value.

Note 2: The unit kJ/kg·°C for specific heat is equivalent to kJ/kg·K, and the unit W/m·°C for thermal conductivity is equivalent to W/m·K.

Source: Data generated from the EES software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. Original sources: Reiner Tillner-Roth, "Fundamental Equations of State," Shaker Verlag, Aachen, 1998; B. A. Younglove and J. F. Ely, "Thermophysical Properties of Fluids. II Methane, Ethane, Propane, Isobutane, and Normal Butane," *Journal of Physical Chemistry Reference Data*, 16(4), 1987; G.R. Somayajulu, "A Generalized Equation for Surface Tension from the Triple-Point to the Critical-Point," *International Journal of Thermophysics*, 16(4), 1988.

998
PROPERTY TABLES AND CHARTS

TABLE A-19

Properties of liquids

Temp. <i>T</i> , °C	Density <i>ρ</i> , kg/m ³	Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K	Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K	Thermal diffusivity <i>α</i> , m ² /s	Dynamic viscosity <i>μ</i> , kg/m·s	Kinematic viscosity <i>ν</i> , m ² /s	Prandtl number Pr	Volume expansion coeff. <i>β</i> , 1/K
<i>Methane [CH₄]</i>								
-160	420.2	3492	0.1863	1.270×10^{-7}	1.133×10^{-4}	2.699×10^{-7}	2.126	0.00352
-150	405.0	3580	0.1703	1.174×10^{-7}	9.169×10^{-5}	2.264×10^{-7}	1.927	0.00391
-140	388.8	3700	0.1550	1.077×10^{-7}	7.551×10^{-5}	1.942×10^{-7}	1.803	0.00444
-130	371.1	3875	0.1402	9.749×10^{-8}	6.288×10^{-5}	1.694×10^{-7}	1.738	0.00520
-120	351.4	4146	0.1258	8.634×10^{-8}	5.257×10^{-5}	1.496×10^{-7}	1.732	0.00637
-110	328.8	4611	0.1115	7.356×10^{-8}	4.377×10^{-5}	1.331×10^{-7}	1.810	0.00841
-100	301.0	5578	0.0967	5.761×10^{-8}	3.577×10^{-5}	1.188×10^{-7}	2.063	0.01282
-90	261.7	8902	0.0797	3.423×10^{-8}	2.761×10^{-5}	1.055×10^{-7}	3.082	0.02922
<i>Methanol [CH₃(OH)]</i>								
20	788.4	2515	0.1987	1.002×10^{-7}	5.857×10^{-4}	7.429×10^{-7}	7.414	0.00118
30	779.1	2577	0.1980	9.862×10^{-8}	5.088×10^{-4}	6.531×10^{-7}	6.622	0.00120
40	769.6	2644	0.1972	9.690×10^{-8}	4.460×10^{-4}	5.795×10^{-7}	5.980	0.00123
50	760.1	2718	0.1965	9.509×10^{-8}	3.942×10^{-4}	5.185×10^{-7}	5.453	0.00127
60	750.4	2798	0.1957	9.320×10^{-8}	3.510×10^{-4}	4.677×10^{-7}	5.018	0.00132
70	740.4	2885	0.1950	9.128×10^{-8}	3.146×10^{-4}	4.250×10^{-7}	4.655	0.00137
<i>Isobutane (R600a)</i>								
-100	683.8	1881	0.1383	1.075×10^{-7}	9.305×10^{-4}	1.360×10^{-6}	12.65	0.00142
-75	659.3	1970	0.1357	1.044×10^{-7}	5.624×10^{-4}	8.531×10^{-7}	8.167	0.00150
-50	634.3	2069	0.1283	9.773×10^{-8}	3.769×10^{-4}	5.942×10^{-7}	6.079	0.00161
-25	608.2	2180	0.1181	8.906×10^{-8}	2.688×10^{-4}	4.420×10^{-7}	4.963	0.00177
0	580.6	2306	0.1068	7.974×10^{-8}	1.993×10^{-4}	3.432×10^{-7}	4.304	0.00199
25	550.7	2455	0.0956	7.069×10^{-8}	1.510×10^{-4}	2.743×10^{-7}	3.880	0.00232
50	517.3	2640	0.0851	6.233×10^{-8}	1.155×10^{-4}	2.233×10^{-7}	3.582	0.00286
75	478.5	2896	0.0757	5.460×10^{-8}	8.785×10^{-5}	1.836×10^{-7}	3.363	0.00385
100	429.6	3361	0.0669	4.634×10^{-8}	6.483×10^{-5}	1.509×10^{-7}	3.256	0.00628
<i>Glycerin</i>								
0	1276	2262	0.2820	9.773×10^{-8}	10.49	8.219×10^{-3}	84,101	
5	1273	2288	0.2835	9.732×10^{-8}	6.730	5.287×10^{-3}	54,327	
10	1270	2320	0.2846	9.662×10^{-8}	4.241	3.339×10^{-3}	34,561	
15	1267	2354	0.2856	9.576×10^{-8}	2.496	1.970×10^{-3}	20,570	
20	1264	2386	0.2860	9.484×10^{-8}	1.519	1.201×10^{-3}	12,671	
25	1261	2416	0.2860	9.388×10^{-8}	0.9934	7.878×10^{-4}	8,392	
30	1258	2447	0.2860	9.291×10^{-8}	0.6582	5.232×10^{-4}	5,631	
35	1255	2478	0.2860	9.195×10^{-8}	0.4347	3.464×10^{-4}	3,767	
40	1252	2513	0.2863	9.101×10^{-8}	0.3073	2.455×10^{-4}	2,697	
<i>Engine Oil (unused)</i>								
0	899.0	1797	0.1469	9.097×10^{-8}	3.814	4.242×10^{-3}	46,636	0.00070
20	888.1	1881	0.1450	8.680×10^{-8}	0.8374	9.429×10^{-4}	10,863	0.00070
40	876.0	1964	0.1444	8.391×10^{-8}	0.2177	2.485×10^{-4}	2,962	0.00070
60	863.9	2048	0.1404	7.934×10^{-8}	0.07399	8.565×10^{-5}	1,080	0.00070
80	852.0	2132	0.1380	7.599×10^{-8}	0.03232	3.794×10^{-5}	499.3	0.00070
100	840.0	2220	0.1367	7.330×10^{-8}	0.01718	2.046×10^{-5}	279.1	0.00070
120	828.9	2308	0.1347	7.042×10^{-8}	0.01029	1.241×10^{-5}	176.3	0.00070
140	816.8	2395	0.1330	6.798×10^{-8}	0.006558	8.029×10^{-6}	118.1	0.00070
150	810.3	2441	0.1327	6.708×10^{-8}	0.005344	6.595×10^{-6}	98.31	0.00070

Source: Data generated from the EES software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. Originally based on various sources.

TABLE A-20

Properties of liquid metals

Temp. <i>T</i> , °C	Density <i>ρ</i> , kg/m ³	Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K	Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K	Thermal diffusivity <i>α</i> , m ² /s	Dynamic viscosity <i>μ</i> , kg/m·s	Kinematic viscosity <i>ν</i> , m ² /s	Prandtl number Pr	Volume expansion coeff. <i>β</i> , 1/K
<i>Mercury (Hg) Melting Point: -39°C</i>								
0	13595	140.4	8.18200	4.287×10^{-6}	1.687×10^{-3}	1.241×10^{-7}	0.0289	1.810×10^{-4}
25	13534	139.4	8.51533	4.514×10^{-6}	1.534×10^{-3}	1.133×10^{-7}	0.0251	1.810×10^{-4}
50	13473	138.6	8.83632	4.734×10^{-6}	1.423×10^{-3}	1.056×10^{-7}	0.0223	1.810×10^{-4}
75	13412	137.8	9.15632	4.956×10^{-6}	1.316×10^{-3}	9.819×10^{-8}	0.0198	1.810×10^{-4}
100	13351	137.1	9.46706	5.170×10^{-6}	1.245×10^{-3}	9.326×10^{-8}	0.0180	1.810×10^{-4}
150	13231	136.1	10.07780	5.595×10^{-6}	1.126×10^{-3}	8.514×10^{-8}	0.0152	1.810×10^{-4}
200	13112	135.5	10.65465	5.996×10^{-6}	1.043×10^{-3}	7.959×10^{-8}	0.0133	1.815×10^{-4}
250	12993	135.3	11.18150	6.363×10^{-6}	9.820×10^{-4}	7.558×10^{-8}	0.0119	1.829×10^{-4}
300	12873	135.3	11.68150	6.705×10^{-6}	9.336×10^{-4}	7.252×10^{-8}	0.0108	1.854×10^{-4}
<i>Bismuth (Bi) Melting Point: 271°C</i>								
350	9969	146.0	16.28	1.118×10^{-5}	1.540×10^{-3}	1.545×10^{-7}	0.01381	
400	9908	148.2	16.10	1.096×10^{-5}	1.422×10^{-3}	1.436×10^{-7}	0.01310	
500	9785	152.8	15.74	1.052×10^{-5}	1.188×10^{-3}	1.215×10^{-7}	0.01154	
600	9663	157.3	15.60	1.026×10^{-5}	1.013×10^{-3}	1.048×10^{-7}	0.01022	
700	9540	161.8	15.60	1.010×10^{-5}	8.736×10^{-4}	9.157×10^{-8}	0.00906	
<i>Lead (Pb) Melting Point: 327°C</i>								
400	10506	158	15.97	9.623×10^{-6}	2.277×10^{-3}	2.167×10^{-7}	0.02252	
450	10449	156	15.74	9.649×10^{-6}	2.065×10^{-3}	1.976×10^{-7}	0.02048	
500	10390	155	15.54	9.651×10^{-6}	1.884×10^{-3}	1.814×10^{-7}	0.01879	
550	10329	155	15.39	9.610×10^{-6}	1.758×10^{-3}	1.702×10^{-7}	0.01771	
600	10267	155	15.23	9.568×10^{-6}	1.632×10^{-3}	1.589×10^{-7}	0.01661	
650	10206	155	15.07	9.526×10^{-6}	1.505×10^{-3}	1.475×10^{-7}	0.01549	
700	10145	155	14.91	9.483×10^{-6}	1.379×10^{-3}	1.360×10^{-7}	0.01434	
<i>Sodium (Na) Melting Point: 98°C</i>								
100	927.3	1378	85.84	6.718×10^{-5}	6.892×10^{-4}	7.432×10^{-7}	0.01106	
200	902.5	1349	80.84	6.639×10^{-5}	5.385×10^{-4}	5.967×10^{-7}	0.008987	
300	877.8	1320	75.84	6.544×10^{-5}	3.878×10^{-4}	4.418×10^{-7}	0.006751	
400	853.0	1296	71.20	6.437×10^{-5}	2.720×10^{-4}	3.188×10^{-7}	0.004953	
500	828.5	1284	67.41	6.335×10^{-5}	2.411×10^{-4}	2.909×10^{-7}	0.004593	
600	804.0	1272	63.63	6.220×10^{-5}	2.101×10^{-4}	2.614×10^{-7}	0.004202	
<i>Potassium (K) Melting Point: 64°C</i>								
200	795.2	790.8	43.99	6.995×10^{-5}	3.350×10^{-4}	4.213×10^{-7}	0.006023	
300	771.6	772.8	42.01	7.045×10^{-5}	2.667×10^{-4}	3.456×10^{-7}	0.004906	
400	748.0	754.8	40.03	7.090×10^{-5}	1.984×10^{-4}	2.652×10^{-7}	0.00374	
500	723.9	750.0	37.81	6.964×10^{-5}	1.668×10^{-4}	2.304×10^{-7}	0.003309	
600	699.6	750.0	35.50	6.765×10^{-5}	1.487×10^{-4}	2.126×10^{-7}	0.003143	
<i>Sodium-Potassium (%22Na-%78K) Melting Point: -11°C</i>								
100	847.3	944.4	25.64	3.205×10^{-5}	5.707×10^{-4}	6.736×10^{-7}	0.02102	
200	823.2	922.5	26.27	3.459×10^{-5}	4.587×10^{-4}	5.572×10^{-7}	0.01611	
300	799.1	900.6	26.89	3.736×10^{-5}	3.467×10^{-4}	4.339×10^{-7}	0.01161	
400	775.0	879.0	27.50	4.037×10^{-5}	2.357×10^{-4}	3.041×10^{-7}	0.00753	
500	751.5	880.1	27.89	4.217×10^{-5}	2.108×10^{-4}	2.805×10^{-7}	0.00665	
600	728.0	881.2	28.28	4.408×10^{-5}	1.859×10^{-4}	2.553×10^{-7}	0.00579	

Source: Data generated from the EES software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. Originally based on various sources.

TABLE A-21

Ideal-gas properties of air (*Continued*)

<i>T</i> K	<i>h</i> kJ/kg	<i>P_r</i>	<i>u</i> kJ/kg	<i>v_r</i>	<i>s°</i> kJ/kg·K	<i>T</i> K	<i>h</i> kJ/kg	<i>P_r</i>	<i>u</i> kJ/kg	<i>v_r</i>	<i>s°</i> kJ/kg·K
200	199.97	0.3363	142.56	1707.0	1.29559	580	586.04	14.38	419.55	115.7	2.37348
210	209.97	0.3987	149.69	1512.0	1.34444	590	596.52	15.31	427.15	110.6	2.39140
220	219.97	0.4690	156.82	1346.0	1.39105	600	607.02	16.28	434.78	105.8	2.40902
230	230.02	0.5477	164.00	1205.0	1.43557	610	617.53	17.30	442.42	101.2	2.42644
240	240.02	0.6355	171.13	1084.0	1.47824	620	628.07	18.36	450.09	96.92	2.44356
250	250.05	0.7329	178.28	979.0	1.51917	630	638.63	19.84	457.78	92.84	2.46048
260	260.09	0.8405	185.45	887.8	1.55848	640	649.22	20.64	465.50	88.99	2.47716
270	270.11	0.9590	192.60	808.0	1.59634	650	659.84	21.86	473.25	85.34	2.49364
280	280.13	1.0889	199.75	738.0	1.63279	660	670.47	23.13	481.01	81.89	2.50985
285	285.14	1.1584	203.33	706.1	1.65055	670	681.14	24.46	488.81	78.61	2.52589
290	290.16	1.2311	206.91	676.1	1.66802	680	691.82	25.85	496.62	75.50	2.54175
295	295.17	1.3068	210.49	647.9	1.68515	690	702.52	27.29	504.45	72.56	2.55731
298	298.18	1.3543	212.64	631.9	1.69528	700	713.27	28.80	512.33	69.76	2.57277
300	300.19	1.3860	214.07	621.2	1.70203	710	724.04	30.38	520.23	67.07	2.58810
305	305.22	1.4686	217.67	596.0	1.71865	720	734.82	32.02	528.14	64.53	2.60319
310	310.24	1.5546	221.25	572.3	1.73498	730	745.62	33.72	536.07	62.13	2.61803
315	315.27	1.6442	224.85	549.8	1.75106	740	756.44	35.50	544.02	59.82	2.63280
320	320.29	1.7375	228.42	528.6	1.76690	750	767.29	37.35	551.99	57.63	2.64737
325	325.31	1.8345	232.02	508.4	1.78249	760	778.18	39.27	560.01	55.54	2.66176
330	330.34	1.9352	235.61	489.4	1.79783	780	800.03	43.35	576.12	51.64	2.69013
340	340.42	2.149	242.82	454.1	1.82790	800	821.95	47.75	592.30	48.08	2.71787
350	350.49	2.379	250.02	422.2	1.85708	820	843.98	52.59	608.59	44.84	2.74504
360	360.58	2.626	257.24	393.4	1.88543	840	866.08	57.60	624.95	41.85	2.77170
370	370.67	2.892	264.46	367.2	1.91313	860	888.27	63.09	641.40	39.12	2.79783
380	380.77	3.176	271.69	343.4	1.94001	880	910.56	68.98	657.95	36.61	2.82344
390	390.88	3.481	278.93	321.5	1.96633	900	932.93	75.29	674.58	34.31	2.84856
400	400.98	3.806	286.16	301.6	1.99194	920	955.38	82.05	691.28	32.18	2.87324
410	411.12	4.153	293.43	283.3	2.01699	940	977.92	89.28	708.08	30.22	2.89748
420	421.26	4.522	300.69	266.6	2.04142	960	1000.55	97.00	725.02	28.40	2.92128
430	431.43	4.915	307.99	251.1	2.06533	980	1023.25	105.2	741.98	26.73	2.94468
440	441.61	5.332	315.30	236.8	2.08870	1000	1046.04	114.0	758.94	25.17	2.96770
450	451.80	5.775	322.62	223.6	2.11161	1020	1068.89	123.4	776.10	23.72	2.99034
460	462.02	6.245	329.97	211.4	2.13407	1040	1091.85	133.3	793.36	23.29	3.01260
470	472.24	6.742	337.32	200.1	2.15604	1060	1114.86	143.9	810.62	21.14	3.03449
480	482.49	7.268	344.70	189.5	2.17760	1080	1137.89	155.2	827.88	19.98	3.05608
490	492.74	7.824	352.08	179.7	2.19876	1100	1161.07	167.1	845.33	18.896	3.07732
500	503.02	8.411	359.49	170.6	2.21952	1120	1184.28	179.7	862.79	17.886	3.09825
510	513.32	9.031	366.92	162.1	2.23993	1140	1207.57	193.1	880.35	16.946	3.11883
520	523.63	9.684	374.36	154.1	2.25997	1160	1230.92	207.2	897.91	16.064	3.13916
530	533.98	10.37	381.84	146.7	2.27967	1180	1254.34	222.2	915.57	15.241	3.15916
540	544.35	11.10	389.34	139.7	2.29906	1200	1277.79	238.0	933.33	14.470	3.17888
550	555.74	11.86	396.86	133.1	2.31809	1220	1301.31	254.7	951.09	13.747	3.19834
560	565.17	12.66	404.42	127.0	2.33685	1240	1324.93	272.3	968.95	13.069	3.21751
570	575.59	13.50	411.97	121.2	2.35531						

TABLE A-21 Ideal-gas properties of air (*Concluded*)

<i>T</i> K	<i>h</i> kJ/kg	<i>P_r</i>	<i>u</i> kJ/kg	<i>v_r</i>	<i>s^o</i> kJ/kg·K	<i>T</i> K	<i>h</i> kJ/kg	<i>P_r</i>	<i>u</i> kJ/kg	<i>v_r</i>	<i>s^o</i> kJ/kg·K
1260	1348.55	290.8	986.90	12.435	3.23638	1600	1757.57	791.2	1298.30	5.804	3.52364
1280	1372.24	310.4	1004.76	11.835	3.25510	1620	1782.00	834.1	1316.96	5.574	3.53879
1300	1395.97	330.9	1022.82	11.275	3.27345	1640	1806.46	878.9	1335.72	5.355	3.55381
1320	1419.76	352.5	1040.88	10.747	3.29160	1660	1830.96	925.6	1354.48	5.147	3.56867
1340	1443.60	375.3	1058.94	10.247	3.30959	1680	1855.50	974.2	1373.24	4.949	3.58335
1360	1467.49	399.1	1077.10	9.780	3.32724	1700	1880.1	1025	1392.7	4.761	3.5979
1380	1491.44	424.2	1095.26	9.337	3.34474	1750	1941.6	1161	1439.8	4.328	3.6336
1400	1515.42	450.5	1113.52	8.919	3.36200	1800	2003.3	1310	1487.2	3.994	3.6684
1420	1539.44	478.0	1131.77	8.526	3.37901	1850	2065.3	1475	1534.9	3.601	3.7023
1440	1563.51	506.9	1150.13	8.153	3.39586	1900	2127.4	1655	1582.6	3.295	3.7354
1460	1587.63	537.1	1168.49	7.801	3.41247	1950	2189.7	1852	1630.6	3.022	3.7677
1480	1611.79	568.8	1186.95	7.468	3.42892	2000	2252.1	2068	1678.7	2.776	3.7994
1500	1635.97	601.9	1205.41	7.152	3.44516	2050	2314.6	2303	1726.8	2.555	3.8303
1520	1660.23	636.5	1223.87	6.854	3.46120	2100	2377.7	2559	1775.3	2.356	3.8605
1540	1684.51	672.8	1242.43	6.569	3.47712	2150	2440.3	2837	1823.8	2.175	3.8901
1560	1708.82	710.5	1260.99	6.301	3.49276	2200	2503.2	3138	1872.4	2.012	3.9191
1580	1733.17	750.0	1279.65	6.046	3.50829	2250	2566.4	3464	1921.3	1.864	3.9474

Note: The properties P_r (relative pressure) and v_r (relative specific volume) are dimensionless quantities used in the analysis of isentropic processes and should not be confused with the properties pressure and specific volume.

Source of Data: Kenneth Wark, *Thermodynamics*, 4th ed. New York: McGraw-Hill, 1983, pp. 785–786, Table A-5. Originally published in J. H. Keenan and J. Kaye, *Gas Tables*. New York: John Wiley & Sons, 1948.

1002
PROPERTY TABLES AND CHARTS

TABLE A-22

Properties of air at 1 atm pressure

Temp. <i>T</i> , °C	Density <i>ρ</i> , kg/m ³	Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K	Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K	Thermal diffusivity <i>α</i> , m ² /s	Dynamic viscosity <i>μ</i> , kg/m·s	Kinematic viscosity <i>ν</i> , m ² /s	Prandtl number <i>Pr</i>
-150	2.866	983	0.01171	4.158 × 10 ⁻⁶	8.636 × 10 ⁻⁶	3.013 × 10 ⁻⁶	0.7246
-100	2.038	966	0.01582	8.036 × 10 ⁻⁶	1.189 × 10 ⁻⁵	5.837 × 10 ⁻⁶	0.7263
-50	1.582	999	0.01979	1.252 × 10 ⁻⁵	1.474 × 10 ⁻⁵	9.319 × 10 ⁻⁶	0.7440
-40	1.514	1002	0.02057	1.356 × 10 ⁻⁵	1.527 × 10 ⁻⁵	1.008 × 10 ⁻⁵	0.7436
-30	1.451	1004	0.02134	1.465 × 10 ⁻⁵	1.579 × 10 ⁻⁵	1.087 × 10 ⁻⁵	0.7425
-20	1.394	1005	0.02211	1.578 × 10 ⁻⁵	1.630 × 10 ⁻⁵	1.169 × 10 ⁻⁵	0.7408
-10	1.341	1006	0.02288	1.696 × 10 ⁻⁵	1.680 × 10 ⁻⁵	1.252 × 10 ⁻⁵	0.7387
0	1.292	1006	0.02364	1.818 × 10 ⁻⁵	1.729 × 10 ⁻⁵	1.338 × 10 ⁻⁵	0.7362
5	1.269	1006	0.02401	1.880 × 10 ⁻⁵	1.754 × 10 ⁻⁵	1.382 × 10 ⁻⁵	0.7350
10	1.246	1006	0.02439	1.944 × 10 ⁻⁵	1.778 × 10 ⁻⁵	1.426 × 10 ⁻⁵	0.7336
15	1.225	1007	0.02476	2.009 × 10 ⁻⁵	1.802 × 10 ⁻⁵	1.470 × 10 ⁻⁵	0.7323
20	1.204	1007	0.02514	2.074 × 10 ⁻⁵	1.825 × 10 ⁻⁵	1.516 × 10 ⁻⁵	0.7309
25	1.184	1007	0.02551	2.141 × 10 ⁻⁵	1.849 × 10 ⁻⁵	1.562 × 10 ⁻⁵	0.7296
30	1.164	1007	0.02588	2.208 × 10 ⁻⁵	1.872 × 10 ⁻⁵	1.608 × 10 ⁻⁵	0.7282
35	1.145	1007	0.02625	2.277 × 10 ⁻⁵	1.895 × 10 ⁻⁵	1.655 × 10 ⁻⁵	0.7268
40	1.127	1007	0.02662	2.346 × 10 ⁻⁵	1.918 × 10 ⁻⁵	1.702 × 10 ⁻⁵	0.7255
45	1.109	1007	0.02699	2.416 × 10 ⁻⁵	1.941 × 10 ⁻⁵	1.750 × 10 ⁻⁵	0.7241
50	1.092	1007	0.02735	2.487 × 10 ⁻⁵	1.963 × 10 ⁻⁵	1.798 × 10 ⁻⁵	0.7228
60	1.059	1007	0.02808	2.632 × 10 ⁻⁵	2.008 × 10 ⁻⁵	1.896 × 10 ⁻⁵	0.7202
70	1.028	1007	0.02881	2.780 × 10 ⁻⁵	2.052 × 10 ⁻⁵	1.995 × 10 ⁻⁵	0.7177
80	0.9994	1008	0.02953	2.931 × 10 ⁻⁵	2.096 × 10 ⁻⁵	2.097 × 10 ⁻⁵	0.7154
90	0.9718	1008	0.03024	3.086 × 10 ⁻⁵	2.139 × 10 ⁻⁵	2.201 × 10 ⁻⁵	0.7132
100	0.9458	1009	0.03095	3.243 × 10 ⁻⁵	2.181 × 10 ⁻⁵	2.306 × 10 ⁻⁵	0.7111
120	0.8977	1011	0.03235	3.565 × 10 ⁻⁵	2.264 × 10 ⁻⁵	2.522 × 10 ⁻⁵	0.7073
140	0.8542	1013	0.03374	3.898 × 10 ⁻⁵	2.345 × 10 ⁻⁵	2.745 × 10 ⁻⁵	0.7041
160	0.8148	1016	0.03511	4.241 × 10 ⁻⁵	2.420 × 10 ⁻⁵	2.975 × 10 ⁻⁵	0.7014
180	0.7788	1019	0.03646	4.593 × 10 ⁻⁵	2.504 × 10 ⁻⁵	3.212 × 10 ⁻⁵	0.6992
200	0.7459	1023	0.03779	4.954 × 10 ⁻⁵	2.577 × 10 ⁻⁵	3.455 × 10 ⁻⁵	0.6974
250	0.6746	1033	0.04104	5.890 × 10 ⁻⁵	2.760 × 10 ⁻⁵	4.091 × 10 ⁻⁵	0.6946
300	0.6158	1044	0.04418	6.871 × 10 ⁻⁵	2.934 × 10 ⁻⁵	4.765 × 10 ⁻⁵	0.6935
350	0.5664	1056	0.04721	7.892 × 10 ⁻⁵	3.101 × 10 ⁻⁵	5.475 × 10 ⁻⁵	0.6937
400	0.5243	1069	0.05015	8.951 × 10 ⁻⁵	3.261 × 10 ⁻⁵	6.219 × 10 ⁻⁵	0.6948
450	0.4880	1081	0.05298	1.004 × 10 ⁻⁴	3.415 × 10 ⁻⁵	6.997 × 10 ⁻⁵	0.6965
500	0.4565	1093	0.05572	1.117 × 10 ⁻⁴	3.563 × 10 ⁻⁵	7.806 × 10 ⁻⁵	0.6986
600	0.4042	1115	0.06093	1.352 × 10 ⁻⁴	3.846 × 10 ⁻⁵	9.515 × 10 ⁻⁵	0.7037
700	0.3627	1135	0.06581	1.598 × 10 ⁻⁴	4.111 × 10 ⁻⁵	1.133 × 10 ⁻⁴	0.7092
800	0.3289	1153	0.07037	1.855 × 10 ⁻⁴	4.362 × 10 ⁻⁵	1.326 × 10 ⁻⁴	0.7149
900	0.3008	1169	0.07465	2.122 × 10 ⁻⁴	4.600 × 10 ⁻⁵	1.529 × 10 ⁻⁴	0.7206
1000	0.2772	1184	0.07868	2.398 × 10 ⁻⁴	4.826 × 10 ⁻⁵	1.741 × 10 ⁻⁴	0.7260
1500	0.1990	1234	0.09599	3.908 × 10 ⁻⁴	5.817 × 10 ⁻⁵	2.922 × 10 ⁻⁴	0.7478
2000	0.1553	1264	0.11113	5.664 × 10 ⁻⁴	6.630 × 10 ⁻⁵	4.270 × 10 ⁻⁴	0.7539

Note: For ideal gases, the properties c_p , k , μ , and Pr are independent of pressure. The properties ρ , ν , and α at a pressure P (in atm) other than 1 atm are determined by multiplying the values of ρ at the given temperature by P and by dividing ν and α by P .

Sources: Data generated from the EES software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. Original sources: Keenan, Chao, Keyes, *Gas Tables*, Wiley, 1984; *Thermophysical Properties of Matter. Vol. 3: Thermal Conductivity*, Y. S. Touloukian, P. E. Liley, S. C. Saxena, *Vol. 11: Viscosity*, Y. S. Touloukian, S. C. Saxena, and P. Hestermanns, IFI/Plenum, NY, 1970, ISBN 0-306067020-8.

TABLE A-23 Properties of gases at 1 atm pressure (*Continued*)

Temp. <i>T</i> , °C	Density <i>ρ</i> , kg/m ³	Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K	Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K	Thermal diffusivity <i>α</i> , m ² /s	Dynamic viscosity <i>μ</i> , kg/m·s	Kinematic viscosity <i>ν</i> , m ² /s	Prandtl number Pr
<i>Carbon Dioxide, CO₂</i>							
-50	2.4035	746	0.01051	5.860 × 10 ⁻⁶	1.129 × 10 ⁻⁵	4.699 × 10 ⁻⁶	0.8019
0	1.9635	811	0.01456	9.141 × 10 ⁻⁶	1.375 × 10 ⁻⁵	7.003 × 10 ⁻⁶	0.7661
50	1.6597	866.6	0.01858	1.291 × 10 ⁻⁵	1.612 × 10 ⁻⁵	9.714 × 10 ⁻⁶	0.7520
100	1.4373	914.8	0.02257	1.716 × 10 ⁻⁵	1.841 × 10 ⁻⁵	1.281 × 10 ⁻⁵	0.7464
150	1.2675	957.4	0.02652	2.186 × 10 ⁻⁵	2.063 × 10 ⁻⁵	1.627 × 10 ⁻⁵	0.7445
200	1.1336	995.2	0.03044	2.698 × 10 ⁻⁵	2.276 × 10 ⁻⁵	2.008 × 10 ⁻⁵	0.7442
300	0.9358	1060	0.03814	3.847 × 10 ⁻⁵	2.682 × 10 ⁻⁵	2.866 × 10 ⁻⁵	0.7450
400	0.7968	1112	0.04565	5.151 × 10 ⁻⁵	3.061 × 10 ⁻⁵	3.842 × 10 ⁻⁵	0.7458
500	0.6937	1156	0.05293	6.600 × 10 ⁻⁵	3.416 × 10 ⁻⁵	4.924 × 10 ⁻⁵	0.7460
1000	0.4213	1292	0.08491	1.560 × 10 ⁻⁴	4.898 × 10 ⁻⁵	1.162 × 10 ⁻⁴	0.7455
1500	0.3025	1356	0.10688	2.606 × 10 ⁻⁴	6.106 × 10 ⁻⁵	2.019 × 10 ⁻⁴	0.7745
2000	0.2359	1387	0.11522	3.521 × 10 ⁻⁴	7.322 × 10 ⁻⁵	3.103 × 10 ⁻⁴	0.8815
<i>Carbon Monoxide, CO</i>							
-50	1.5297	1081	0.01901	1.149 × 10 ⁻⁵	1.378 × 10 ⁻⁵	9.012 × 10 ⁻⁶	0.7840
0	1.2497	1048	0.02278	1.739 × 10 ⁻⁵	1.629 × 10 ⁻⁵	1.303 × 10 ⁻⁵	0.7499
50	1.0563	1039	0.02641	2.407 × 10 ⁻⁵	1.863 × 10 ⁻⁵	1.764 × 10 ⁻⁵	0.7328
100	0.9148	1041	0.02992	3.142 × 10 ⁻⁵	2.080 × 10 ⁻⁵	2.274 × 10 ⁻⁵	0.7239
150	0.8067	1049	0.03330	3.936 × 10 ⁻⁵	2.283 × 10 ⁻⁵	2.830 × 10 ⁻⁵	0.7191
200	0.7214	1060	0.03656	4.782 × 10 ⁻⁵	2.472 × 10 ⁻⁵	3.426 × 10 ⁻⁵	0.7164
300	0.5956	1085	0.04277	6.619 × 10 ⁻⁵	2.812 × 10 ⁻⁵	4.722 × 10 ⁻⁵	0.7134
400	0.5071	1111	0.04860	8.628 × 10 ⁻⁵	3.111 × 10 ⁻⁵	6.136 × 10 ⁻⁵	0.7111
500	0.4415	1135	0.05412	1.079 × 10 ⁻⁴	3.379 × 10 ⁻⁵	7.653 × 10 ⁻⁵	0.7087
1000	0.2681	1226	0.07894	2.401 × 10 ⁻⁴	4.557 × 10 ⁻⁵	1.700 × 10 ⁻⁴	0.7080
1500	0.1925	1279	0.10458	4.246 × 10 ⁻⁴	6.321 × 10 ⁻⁵	3.284 × 10 ⁻⁴	0.7733
2000	0.1502	1309	0.13833	7.034 × 10 ⁻⁴	9.826 × 10 ⁻⁵	6.543 × 10 ⁻⁴	0.9302
<i>Methane, CH₄</i>							
-50	0.8761	2243	0.02367	1.204 × 10 ⁻⁵	8.564 × 10 ⁻⁶	9.774 × 10 ⁻⁶	0.8116
0	0.7158	2217	0.03042	1.917 × 10 ⁻⁵	1.028 × 10 ⁻⁵	1.436 × 10 ⁻⁵	0.7494
50	0.6050	2302	0.03766	2.704 × 10 ⁻⁵	1.191 × 10 ⁻⁵	1.969 × 10 ⁻⁵	0.7282
100	0.5240	2443	0.04534	3.543 × 10 ⁻⁵	1.345 × 10 ⁻⁵	2.567 × 10 ⁻⁵	0.7247
150	0.4620	2611	0.05344	4.431 × 10 ⁻⁵	1.491 × 10 ⁻⁵	3.227 × 10 ⁻⁵	0.7284
200	0.4132	2791	0.06194	5.370 × 10 ⁻⁵	1.630 × 10 ⁻⁵	3.944 × 10 ⁻⁵	0.7344
300	0.3411	3158	0.07996	7.422 × 10 ⁻⁵	1.886 × 10 ⁻⁵	5.529 × 10 ⁻⁵	0.7450
400	0.2904	3510	0.09918	9.727 × 10 ⁻⁵	2.119 × 10 ⁻⁵	7.297 × 10 ⁻⁵	0.7501
500	0.2529	3836	0.11933	1.230 × 10 ⁻⁴	2.334 × 10 ⁻⁵	9.228 × 10 ⁻⁵	0.7502
1000	0.1536	5042	0.22562	2.914 × 10 ⁻⁴	3.281 × 10 ⁻⁵	2.136 × 10 ⁻⁴	0.7331
1500	0.1103	5701	0.31857	5.068 × 10 ⁻⁴	4.434 × 10 ⁻⁵	4.022 × 10 ⁻⁴	0.7936
2000	0.0860	6001	0.36750	7.120 × 10 ⁻⁴	6.360 × 10 ⁻⁵	7.395 × 10 ⁻⁴	1.0386
<i>Hydrogen, H₂</i>							
-50	0.11010	12635	0.1404	1.009 × 10 ⁻⁴	7.293 × 10 ⁻⁶	6.624 × 10 ⁻⁵	0.6562
0	0.08995	13920	0.1652	1.319 × 10 ⁻⁴	8.391 × 10 ⁻⁶	9.329 × 10 ⁻⁵	0.7071
50	0.07603	14349	0.1881	1.724 × 10 ⁻⁴	9.427 × 10 ⁻⁶	1.240 × 10 ⁻⁴	0.7191
100	0.06584	14473	0.2095	2.199 × 10 ⁻⁴	1.041 × 10 ⁻⁵	1.582 × 10 ⁻⁴	0.7196
150	0.05806	14492	0.2296	2.729 × 10 ⁻⁴	1.136 × 10 ⁻⁵	1.957 × 10 ⁻⁴	0.7174
200	0.05193	14482	0.2486	3.306 × 10 ⁻⁴	1.228 × 10 ⁻⁵	2.365 × 10 ⁻⁴	0.7155

TABLE A-23

Properties of gases at 1 atm pressure (*Concluded*)

Temp. <i>T</i> , °C	Density <i>ρ</i> , kg/m ³	Specific heat <i>c_p</i> , J/kg·K	Thermal conductivity <i>k</i> , W/m·K	Thermal diffusivity <i>α</i> , m ² /s	Dynamic viscosity <i>μ</i> , kg/m·s	Kinematic viscosity <i>ν</i> , m ² /s	Prandtl number <i>Pr</i>
300	0.04287	14481	0.2843	4.580×10^{-4}	1.403×10^{-5}	3.274×10^{-4}	0.7149
400	0.03650	14540	0.3180	5.992×10^{-4}	1.570×10^{-5}	4.302×10^{-4}	0.7179
500	0.03178	14653	0.3509	7.535×10^{-4}	1.730×10^{-5}	5.443×10^{-4}	0.7224
1000	0.01930	15577	0.5206	1.732×10^{-3}	2.455×10^{-5}	1.272×10^{-3}	0.7345
1500	0.01386	16553	0.6581	2.869×10^{-3}	3.099×10^{-5}	2.237×10^{-3}	0.7795
2000	0.01081	17400	0.5480	2.914×10^{-3}	3.690×10^{-5}	3.414×10^{-3}	1.1717
<i>Nitrogen, N₂</i>							
-50	1.5299	957.3	0.02001	1.366×10^{-5}	1.390×10^{-5}	9.091×10^{-6}	0.6655
0	1.2498	1035	0.02384	1.843×10^{-5}	1.640×10^{-5}	1.312×10^{-5}	0.7121
50	1.0564	1042	0.02746	2.494×10^{-5}	1.874×10^{-5}	1.774×10^{-5}	0.7114
100	0.9149	1041	0.03090	3.244×10^{-5}	2.094×10^{-5}	2.289×10^{-5}	0.7056
150	0.8068	1043	0.03416	4.058×10^{-5}	2.300×10^{-5}	2.851×10^{-5}	0.7025
200	0.7215	1050	0.03727	4.921×10^{-5}	2.494×10^{-5}	3.457×10^{-5}	0.7025
300	0.5956	1070	0.04309	6.758×10^{-5}	2.849×10^{-5}	4.783×10^{-5}	0.7078
400	0.5072	1095	0.04848	8.727×10^{-5}	3.166×10^{-5}	6.242×10^{-5}	0.7153
500	0.4416	1120	0.05358	1.083×10^{-4}	3.451×10^{-5}	7.816×10^{-5}	0.7215
1000	0.2681	1213	0.07938	2.440×10^{-4}	4.594×10^{-5}	1.713×10^{-4}	0.7022
1500	0.1925	1266	0.11793	4.839×10^{-4}	5.562×10^{-5}	2.889×10^{-4}	0.5969
2000	0.1502	1297	0.18590	9.543×10^{-4}	6.426×10^{-5}	4.278×10^{-4}	0.4483
<i>Oxygen, O₂</i>							
-50	1.7475	984.4	0.02067	1.201×10^{-5}	1.616×10^{-5}	9.246×10^{-6}	0.7694
0	1.4277	928.7	0.02472	1.865×10^{-5}	1.916×10^{-5}	1.342×10^{-5}	0.7198
50	1.2068	921.7	0.02867	2.577×10^{-5}	2.194×10^{-5}	1.818×10^{-5}	0.7053
100	1.0451	931.8	0.03254	3.342×10^{-5}	2.451×10^{-5}	2.346×10^{-5}	0.7019
150	0.9216	947.6	0.03637	4.164×10^{-5}	2.694×10^{-5}	2.923×10^{-5}	0.7019
200	0.8242	964.7	0.04014	5.048×10^{-5}	2.923×10^{-5}	3.546×10^{-5}	0.7025
300	0.6804	997.1	0.04751	7.003×10^{-5}	3.350×10^{-5}	4.923×10^{-5}	0.7030
400	0.5793	1025	0.05463	9.204×10^{-5}	3.744×10^{-5}	6.463×10^{-5}	0.7023
500	0.5044	1048	0.06148	1.163×10^{-4}	4.114×10^{-5}	8.156×10^{-5}	0.7010
1000	0.3063	1121	0.09198	2.678×10^{-4}	5.732×10^{-5}	1.871×10^{-4}	0.6986
1500	0.2199	1165	0.11901	4.643×10^{-4}	7.133×10^{-5}	3.243×10^{-4}	0.6985
2000	0.1716	1201	0.14705	7.139×10^{-4}	8.417×10^{-5}	4.907×10^{-4}	0.6873
<i>Water Vapor, H₂O</i>							
-50	0.9839	1892	0.01353	7.271×10^{-6}	7.187×10^{-6}	7.305×10^{-6}	1.0047
0	0.8038	1874	0.01673	1.110×10^{-5}	8.956×10^{-6}	1.114×10^{-5}	1.0033
50	0.6794	1874	0.02032	1.596×10^{-5}	1.078×10^{-5}	1.587×10^{-5}	0.9944
100	0.5884	1887	0.02429	2.187×10^{-5}	1.265×10^{-5}	2.150×10^{-5}	0.9830
150	0.5189	1908	0.02861	2.890×10^{-5}	1.456×10^{-5}	2.806×10^{-5}	0.9712
200	0.4640	1935	0.03326	3.705×10^{-5}	1.650×10^{-5}	3.556×10^{-5}	0.9599
300	0.3831	1997	0.04345	5.680×10^{-5}	2.045×10^{-5}	5.340×10^{-5}	0.9401
400	0.3262	2066	0.05467	8.114×10^{-5}	2.446×10^{-5}	7.498×10^{-5}	0.9240
500	0.2840	2137	0.06677	1.100×10^{-4}	2.847×10^{-5}	1.002×10^{-4}	0.9108
1000	0.1725	2471	0.13623	3.196×10^{-4}	4.762×10^{-5}	2.761×10^{-4}	0.8639
1500	0.1238	2736	0.21301	6.288×10^{-4}	6.411×10^{-5}	5.177×10^{-4}	0.8233
2000	0.0966	2928	0.29183	1.032×10^{-3}	7.808×10^{-5}	8.084×10^{-4}	0.7833

Note: For ideal gases, the properties c_p , k , μ , and Pr are independent of pressure. The properties ρ , ν , and α at a pressure P (in atm) other than 1 atm are determined by multiplying the values of P at the given temperature by ρ and by dividing ν and α by P .

Source: Data generated from the EES software developed by S. A. Klein and F. L. Alvarado. Originally based on various sources.

TABLE A-24 Properties of solid metals (*Continued*)

Composition	Melting point, K	Properties at 300 K				Properties at various temperatures (K), k (W/m·K)/c _p (J/kg·K)					
		ρ kg/m ³	c _p J/kg·K	k W/m·K	α × 10 ⁶ m ² /s	100	200	400	600	800	1000
Aluminum:											
Pure	933	2702	903	237	97.1	302	237	240	231	218	1146
Alloy 2024-T6 (4.5% Cu, 1.5% Mg, 0.6% Mn)	775	2770	875	177	73.0	482	798	949	1033	186	
Alloy 195, Cast (4.5% Cu)						65	163	186	186		
						473	787	925	1042		
Beryllium	1550	1850	1825	200	59.2	990	301	161	126	106	90.8
Bismuth	545	9780	122	7.86	6.59	203	1114	2191	2604	2823	3018
Boron	2573	2500	1107	27.0	9.76	190	112	120	127		
Cadmium	594	8650	231	96.8	48.4	128	55.5	16.8	10.6	9.60	9.85
Chromium	2118	7160	449	93.7	29.1	192	600	1463	1892	2160	2338
Cobalt	1769	8862	421	99.2	26.6	236	167	122	85.4	67.4	52.1
Copper:						379	450	503	550	528	
Pure	1358	8933	385	401	117	482	413	393	379	366	352
Commercial bronze (90% Cu, 10% Al)	1293	8800	420	52	14	252	356	397	417	433	451
Phosphor gear bronze (89% Cu, 11% Sn)	1104	8780	355	54	17	—	42	52	59		
Cartridge brass (70% Cu, 30% Zn)	1188	8530	380	110	33.9	75	95	111	90.9	80.7	71.3
Constantan (55% Cu, 45% Ni)	1493	8920	384	23	6.71	17	360	395	484	542	581
Germanium	1211	5360	322	59.9	34.7	232	96.8	43.2	27.3	19.8	17.4
Gold	1336	19,300	129	317	127	190	290	337	348	357	375
Iridium	2720	22,500	130	147	50.3	109	327	311	298	284	270
Iron:						124	153	131	135	140	145
Pure	1810	7870	447	80.2	23.1	134	94.0	69.5	54.7	43.3	32.8
Armco (99.75% pure)						216	384	490	574	680	975
Carbon steels:						384	490	574	680	975	
Plain carbon (Mn ≤ 1% Si ≤ 0.1%)		7854	434	60.5	17.7			56.7	48.0	39.2	30.0
AISI 1010		7832	434	63.9	18.8			487	559	685	1169
Carbon-silicon (Mn ≤ 1% 0.1% < Si ≤ 0.6%)		7817	446	51.9	14.9			58.7	48.8	39.2	31.3
						487	559	685	1168		
						501	49.8	44.0	37.4	29.3	
						582	501	582	699	971	

1006
PROPERTY TABLES AND CHARTS

TABLE A-24

Properties of solid metals (*Continued*)

Composition	Melting point, K	Properties at 300 K				Properties at various temperatures (K), k (W/m·K)/ c_p (J/kg·K)					
		ρ kg/m ³	c_p J/kg·K	k W/m·K	$\alpha \times 10^6$ m ² /s	100	200	400	600	800	1000
Carbon–manganese–silicon (1% < Mn < 1.65% 0.1% < Si < 0.6%)	8131	434	41.0	11.6				42.2	39.7	35.0	27.6
								487	559	685	1090
Chromium (low) steels: $\frac{1}{2}$ Cr– $\frac{1}{4}$ Mo–Si (0.18% C, 0.65% Cr, 0.23% Mo, 0.6% Si)	7822	444	37.7	10.9				38.2	36.7	33.3	26.9
								492	575	688	969
1 Cr– $\frac{1}{2}$ Mo (0.16% C, 1% Cr, 0.54% Mo, 0.39% Si)	7858	442	42.3	12.2				42.0	39.1	34.5	27.4
								492	575	688	969
1 Cr–V (0.2% C, 1.02% Cr, 0.15% V)	7836	443	48.9	14.1				46.8	42.1	36.3	28.2
								492	575	688	969
Stainless steels:											
AISI 302		8055	480	15.1	3.91			17.3	20.0	22.8	25.4
								512	559	585	606
AISI 304	1670	7900	477	14.9	3.95	9.2	12.6	16.6	19.8	22.6	25.4
					272	402		515	557	582	611
AISI 316		8238	468	13.4	3.48			15.2	18.3	21.3	24.2
								504	550	576	602
AISI 347		7978	480	14.2	3.71			15.8	18.9	21.9	24.7
								513	559	585	606
Lead	601	11,340	129	35.3	24.1	39.7	36.7	34.0	31.4		
					118	125		132	142		
Magnesium	923	1740	1024	156	87.6	169	159	153	149	146	
					649	934		1074	1170	1267	
Molybdenum	2894	10,240	251	138	53.7	179	143	134	126	118	112
					141	224		261	275	285	295
Nickel:											
Pure	1728	8900	444	90.7	23.0	164	107	80.2	65.6	67.6	71.8
					232	383	485	592	530	562	
Nichrome (80% Ni, 20% Cr)	1672	8400	420	12	3.4			14	16	21	
								480	525	545	
Inconel X-750 (73% Ni, 15% Cr, 6.7% Fe)	1665	8510	439	11.7	3.1	8.7	10.3	13.5	17.0	20.5	24.0
					—	372		473	510	546	626
Niobium	2741	8570	265	53.7	23.6	55.2	52.6	55.2	58.2	61.3	64.4
					188	249		274	283	292	301
Palladium	1827	12,020	244	71.8	24.5	76.5	71.6	73.6	79.7	86.9	94.2
					168	227		251	261	271	281
Platinum:											
Pure	2045	21,450	133	71.6	25.1	77.5	72.6	71.8	73.2	75.6	78.7
					100	125		136	141	146	152
Alloy 60Pt–40Rh (60% Pt, 40% Rh)	1800	16,630	162	47	17.4			52	59	65	69
								—	—	—	
Rhenium	3453	21,100	136	47.9	16.7	58.9	51.0	46.1	44.2	44.1	44.6
					97	127		139	145	151	156
Rhodium	2236	12,450	243	150	49.6	186	154	146	136	127	121
					147	220		253	274	293	311

TABLE A-24 Properties of solid metals (*Concluded*)

Composition	Melting point, K	Properties at 300 K				Properties at various temperatures (K), k (W/m·K)/ c_p (J/kg·K)					
		ρ kg/m ³	c_p J/kg·K	k W/m·K	$\alpha \times 10^6$ m ² /s	100	200	400	600	800	1000
Silicon	1685	2330	712	148	89.2	884 259	264 556	98.9 790	61.9 867	42.4 913	31.2 946
Silver	1235	10,500	235	429	174	444 187	430 225	425 239	412 250	396 262	379 277
Tantalum	3269	16,600	140	57.5	24.7	59.2 110	57.5 133	57.8 144	58.6 146	59.4 149	60.2 152
Thorium	2023	11,700	118	54.0	39.1	59.8 99	54.6 112	54.5 124	55.8 134	56.9 145	56.9 156
Tin	505	7310	227	66.6	40.1	85.2 188	73.3 215	62.2 243			
Titanium	1953	4500	522	21.9	9.32	30.5 300	24.5 465	20.4 551	19.4 591	19.7 633	20.7 675
Tungsten	3660	19,300	132	174	68.3	208 87	186 122	159 137	137 142	125 146	118 148
Uranium	1406	19,070	116	27.6	12.5	21.7 94	25.1 108	29.6 125	34.0 146	38.8 176	43.9 180
Vanadium	2192	6100	489	30.7	10.3	35.8 258	31.3 430	31.3 515	33.3 540	35.7 563	38.2 597
Zinc	693	7140	389	116	41.8	117 297	118 367	111 402	103 436		
Zirconium	2125	6570	278	22.7	12.4	33.2 205	25.2 264	21.6 300	20.7 332	21.6 342	23.7 362

Data Source: Frank P. Incropera and David P. DeWitt, *Fundamentals of Heat and Mass Transfer*, 3rd ed., 1990.

1008
PROPERTY TABLES AND CHARTS

TABLE A-25

Properties of solid nonmetals

Composition	Melting point, K	Properties at 300 K				Properties at various temperatures (K), k (W/m·K)/c _p (J/kg·K)					
		ρ kg/m ³	c _p J/kg·K	k W/m·K	α × 10 ⁶ m ² /s	100	200	400	600	800	1000
Aluminum oxide, sapphire	2323	3970	765	46	15.1	450	82	32.4	18.9	13.0	10.5
Aluminum oxide, polycrystalline	2323	3970	765	36.0	11.9	133	55	26.4	15.8	10.4	7.85
Beryllium oxide	2725	3000	1030	272	88.0			940	1110	1180	1225
								196	111	70	47
								1350	1690	1865	1975
Boron	2573	2500	1105	27.6	9.99	190	52.5	18.7	11.3	8.1	6.3
Boron fiber epoxy (30% vol.) composite	590	2080						1490	1880	2135	2350
k, ll to fibers				2.29			2.10	2.23	2.28		
k, ⊥ to fibers				0.59			0.37	0.49	0.60		
c _p			1122			364	757	1431			
Carbon											
Amorphous	1500	1950	—	1.60	—	0.67	1.18	1.89	21.9	2.37	2.53
Diamond, type IIa insulator	—	3500	509	2300		10,000	4000	1540			
					21	194	853				
Graphite, pyrolytic	2273	2210			1950	4970	3230	1390	892	667	534
k, ll to layers				5.70		16.8	9.23	4.09	2.68	2.01	1.60
k, ⊥ to layers					709	136	411	992	1406	1650	1793
Graphite fiber epoxy (25% vol.) composite	450	1400									
k, heat flow ll to fibers			11.1			5.7	8.7	13.0			
k, heat flow ⊥ to fibers			0.87			0.68	1.1				
c _p			935			337	642	1216			
Pyroceram, Corning 9606	1623	2600	808	3.98	1.89	5.25	4.78	3.64	3.28	3.08	2.96
Silicon carbide	3100	3160	675	490	230	—	—	908	1038	1122	1197
Silicon dioxide, crystalline (quartz)	1883	2650						880	1050	1135	1195
k, ll to c-axis			10.4			39	16.4	7.6	5.0	4.2	
k, ⊥ to c-axis			6.21			20.8	9.5	4.70	3.4	3.1	
c _p			745			—	—	885	1075	1250	
Silicon dioxide, polycrystalline (fused silica)	1883	2220	745	1.38	0.834	0.69	1.14	1.51	1.75	2.17	2.87
Silicon nitride	2173	2400	691	16.0	9.65	—	—	905	1040	1105	1155
Sulfur	392	2070	708	0.206	0.141	—	578	13.9	11.3	9.88	8.76
						0.165	0.185	778	937	1063	1155
Thorium dioxide	3573	9110	235	13	6.1	403	606	10.2	6.6	4.7	3.68
								255	274	285	295
Titanium dioxide, polycrystalline	2133	4157	710	8.4	2.8			7.01	5.02	8.94	3.46
								805	880	910	930

TABLE A-26 Emissivities of surfaces (*Continued*)

(a) Metals

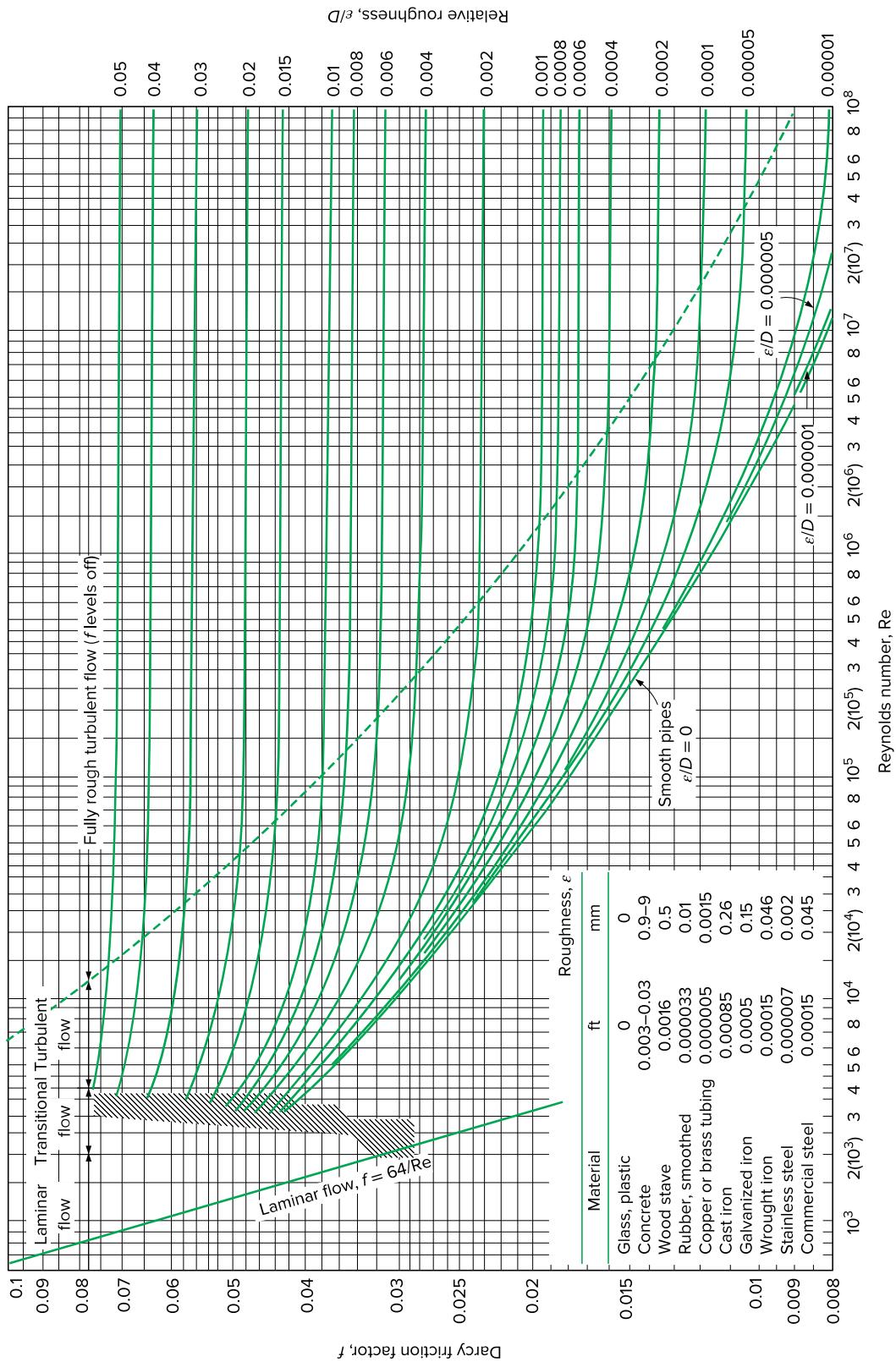
Material	Temperature, K	Emissivity, ϵ	Material	Temperature, K	Emissivity, ϵ
Aluminum			Magnesium, polished	300–500	0.07–0.13
Polished	300–900	0.04–0.06	Mercury	300–400	0.09–0.12
Commercial sheet	400	0.09	Molybdenum		
Heavily oxidized	400–800	0.20–0.33	Polished	300–2000	0.05–0.21
Anodized	300	0.8	Oxidized	600–800	0.80–0.82
Bismuth, bright	350	0.34	Nickel		
Brass			Polished	500–1200	0.07–0.17
Highly polished	500–650	0.03–0.04	Oxidized	450–1000	0.37–0.57
Polished	350	0.09	Platinum, polished	500–1500	0.06–0.18
Dull plate	300–600	0.22	Silver, polished	300–1000	0.02–0.07
Oxidized	450–800	0.6	Stainless steel		
Chromium, polished	300–1400	0.08–0.40	Polished	300–1000	0.17–0.30
Copper			Lightly oxidized	600–1000	0.30–0.40
Highly polished	300	0.02	Highly oxidized	600–1000	0.70–0.80
Polished	300–500	0.04–0.05	Steel		
Commercial sheet	300	0.15	Polished sheet	300–500	0.08–0.14
Oxidized	600–1000	0.5–0.8	Commercial sheet	500–1200	0.20–0.32
Black oxidized	300	0.78	Heavily oxidized	300	0.81
Gold			Tin, polished	300	0.05
Highly polished	300–1000	0.03–0.06	Tungsten		
Bright foil	300	0.07	Polished	300–2500	0.03–0.29
Iron			Filament	3500	0.39
Highly polished	300–500	0.05–0.07	Zinc		
Case iron	300	0.44	Polished	300–800	0.02–0.05
Wrought iron	300–500	0.28	Oxidized	300	0.25
Rusted	300	0.61			
Oxidized	500–900	0.64–0.78			
Lead					
Polished	300–500	0.06–0.08			
Unoxidized, rough	300	0.43			
Oxidized	300	0.63			

TABLE A-26

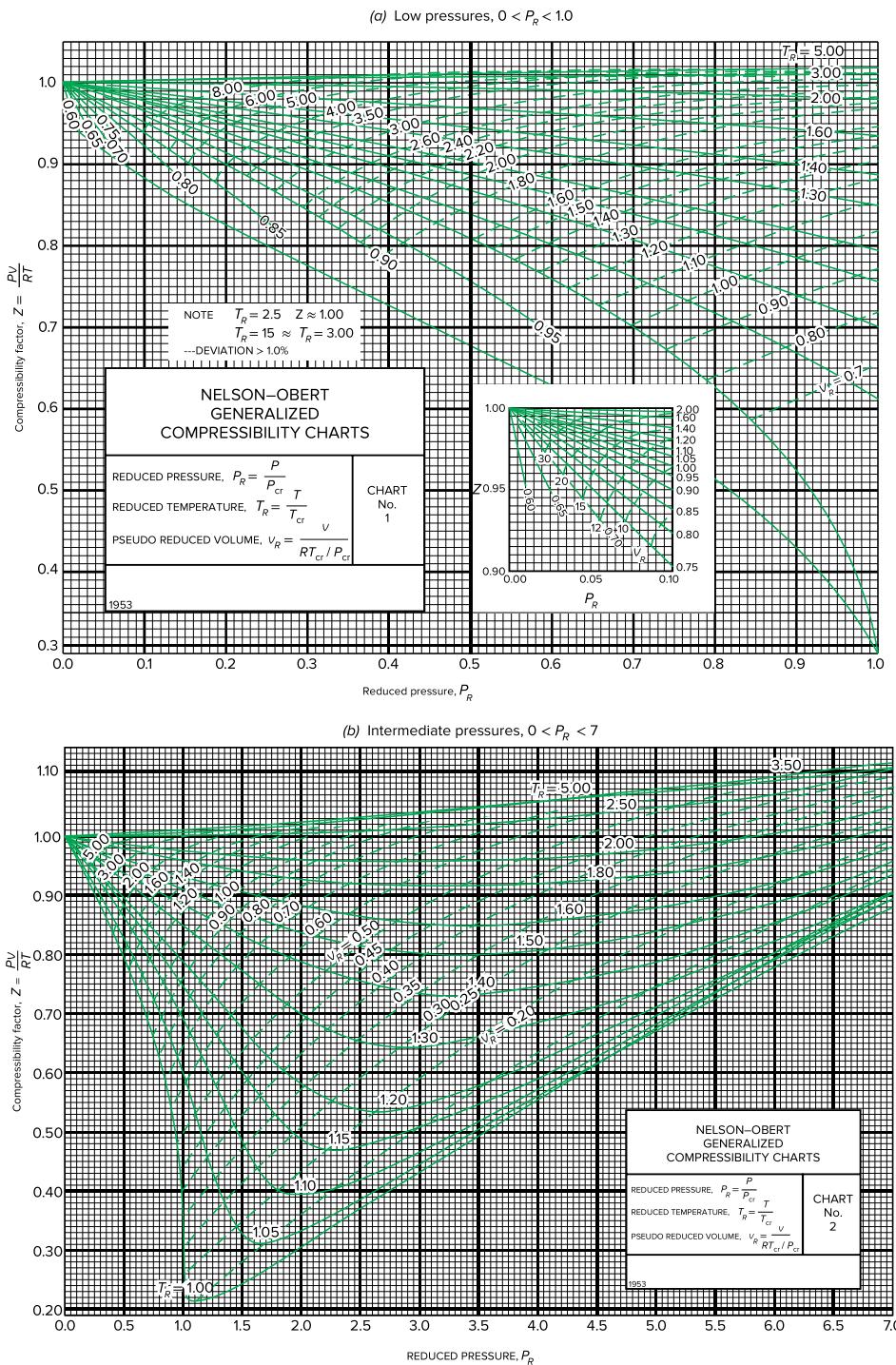
Emissivities of surfaces (*Concluded*)

(b) Nonmetals

Material	Temperature, K	Emissivity, ε	Material	Temperature, K	Emissivity, ε
Alumina	800–1400	0.65–0.45	Paper, white	300	0.90
Aluminum oxide	600–1500	0.69–0.41	Plaster, white	300	0.93
Asbestos	300	0.96	Porcelain, glazed	300	0.92
Asphalt pavement	300	0.85–0.93	Quartz, rough, fused	300	0.93
Brick			Rubber		
Common	300	0.93–0.96	Hard	300	0.93
Fireclay	1200	0.75	Soft	300	0.86
Carbon filament	2000	0.53	Sand	300	0.90
Cloth	300	0.75–0.90	Silicon carbide	600–1500	0.87–0.85
Concrete	300	0.88–0.94	Skin, human	300	0.95
Glass			Snow	273	0.80–0.90
Window	300	0.90–0.95	Soil, earth	300	0.93–0.96
Pyrex	300–1200	0.82–0.62	Soot	300–500	0.95
Pyroceram	300–1500	0.85–0.57	Teflon	300–500	0.85–0.92
Ice	273	0.95–0.99	Water, deep	273–373	0.95–0.96
Magnesium oxide	400–800	0.69–0.55	Wood		
Masonry	300	0.80	Beech	300	0.94
Paints			Oak	300	0.90
Aluminum	300	0.40–0.50			
Black, lacquer, shiny	300	0.88			
Oils, all colors	300	0.92–0.96			
Red primer	300	0.93			
White acrylic	300	0.90			
White enamel	300	0.90			

FIGURE A-27

The Moody chart for the friction factor for fully developed flow in circular pipes for use in the head loss relation $\Delta P_L = f \frac{L}{D} \frac{\rho V^2}{2}$. Friction factors in the turbulent flow are evaluated from the Colebrook equation $1 - \sqrt{-f} = -2\log_{10} \left(\frac{\epsilon/D}{3.7} + \frac{2.51}{Re\sqrt{f}} \right)$.

FIGURE A-28

Nelson-Obert generalized compressibility chart.

Used with permission of Dr. Edward E. Obert, University of Wisconsin.

Tabel 1: Samenvatting Dimensieloze Getallen

Getal	Symbol	Definitie	Fysische Betekenis
Reynolds	Re	$\frac{\rho V L}{\mu}$	Traagheidskrachten / Viskeuze krachten (Laminair vs Turbulent)
Prandtl	Pr	$\frac{\nu}{\alpha}$	Impulsdiffusie / Warmtediffusie (Snelheids- vs Thermische grenslaag)
Nusselt	Nu	$\frac{hL}{k}$	Convectie / Geleiding (Effectiviteit van warmteoverdracht)
Mach	Ma	$\frac{V}{c}$	Snelheid / Geluidssnelheid (Compressibiliteitseffecten)

Geciteerd werk

1. Solution manual to Fundamentals of Thermal-Fluid Sciences – Yunus A. Cengel, Robert H. Turner, John M. Cimbala – 3, 2008 – McGraw Hill – 22c2bc36.pdf
2. Stromingen.pdf
3. Warmte.pdf
4. Fundamentals of Thermal-Fluid Sciences – Yunus A. Çengel, John M. Cimbala, Robert H. Turner – 2015 – b016e765b4c1726c9af5bd86146500f5.pdf
5. Warmte en stroming_ Thermal-Fluid Sciences Formularium.pdf
6. Thermodynamic tables and properties.pdf
7. Meerkeuzevragen Thermo, <https://drive.google.com/open?id=1lxMZjQMHufqM0W5fe86Rk0IvT8AmGgEe>